

# Priekšvārds

## Atmiņu un domu kaleidoskops

Katrs savā dzīvē vismaz reizi būs ielūkojies cilindrītī, kuru grozot, krāsaini stikla gabaliņi, atspīdot spogulī, veido krāšņas kombinācijas. Arī manas juceklīgās domas, sajaukušās ar atmiņu drumstalām, ieņem savu vietu kopējā ainā un šo nosacīto haosu ielikt rāmjos nav iespējams. Bet vai tas maz ir nepieciešams? Ļausim atmiņu virtenei slīdēt prātā, pie kaut kā nedaudz apstājoties, bet par pārējo lai rūpējās Visums!

Dzīve ir brīnišķīgs piedzīvojums, kas sākas ar papīra kuģīti pavasarī atkusušajā peļķē, bet tālāk gaida dzīves straume un krāces, mācības, pārbaudījumi un secinājumi. Kad aplis noslēdzies, vari otrreiz tam iziet cauri atmiņās, dalīties tajās un sakārtot dzīves skolā gūtās atziņas.

Kāpēc pieķēros pie šī darba? Tāpēc, ka gribas dalīties redzētajā, piedzīvotajā, lasītajā, dzirdētajā, izjustajā. Bez pretenzijām, jo neuzskatu sevi par vēstures pētnieku un man nepiemīt vēlme ar elkoņiem iespraukties starp rakstošajiem. Nedaru to arī garlaicības māks, jo vienmēr esmu pratis atrast nodarbi, tāpēc ka sen jau esmu sapratis – ja tev ir garlaicīgi un nav pat nekādu plānu rītdienai, tad tevis nav jau šodien. Esi tukša vieta.

Vairāk nekā pusgadsimtu esmu bijis saistīts ar hokeju un hokeja cilvēkiem. Nekad neesmu nožēlojis, ka ar mani tā ir noticis. Esmu pateicīgs tiem pareizajiem cilvēkiem, ar kuriem krustojies mans dzīves ceļš, kopš esmu nostājies uz slidām. Pateicīgs tiem, no kuriem esmu varējis mācīties, kuri mani ir iespaidojuši un atbalstījuši, palīdzējuši veidoties un daudz ko saprast. Labā, ko atcerēties, ir daudz vairāk nekā tutenīšu mugurā, kaut bijusi iespēja iepazīt dzīves visdažādākās puses. Arī pabūt situācijās, kad domā, ka esi starp savējiem, bet pēkšņi paliec viens. Esmu pietiekami daudz redzējis, arī klīdis arī pa pasauli, bet sapratis, ka nekur nav tik labi, kā mājās. Ja esmu domājis, ka varētu būt noderīgs, bet, citiem bijis atšķirīgs viedoklis, par to īpaši bēdājis neesmu.

Vēlme apkopot Latvijas hokeja vēsturi veidojās, domājot par to, cik maz mēs zinām, cik maz interesējamies viens par otru. Apjaušot, cik īsa ir mūsu atmiņa un cik ātri aizmirstam visu, kas neattiecas uz pašu. Nemaz jau nerunājot par cieņas izrādīšanu hokeja ciltstēviem, iepriekšējām hokejistu paaudzēm, viņu paveiktajam un sasniegtajam. Dzīvojam šodienai. Hokejs tevī vai tu hokejā – uz to ir jāatbild katram pašam. Bet es mēģināšu attīt filmu atpakaļ, atskatoties

uz notikumiem kopš hokejs pārņēmis Latviju savā varā, un atgādināt par tiem hokejam uzticīgajiem, kuri, manuprāt, to ir pelnījuši. Var tas kādam patikt, kādam – nepatikt. Domāšanas veids katram savs.

Par atmiņu reizēm saka – īsa. Ar atmiņu un piemiņu jāstrādā un tā būs tieši tik gara, cik paši par to rūpēsimies. Bet cik ir tādu, kurus tas interesē? Vai ir jēga tērēt laiku? Sarunā ar vienu no mūsu nedaudzajiem patiesi izcilajiem saņēmu izsmeļošu atbildi: “Mani tas neinteresē!” Tagad citi laiki, visur business. Visi domā tikai par “piķi” – kur ņemt, kur likt? Kāda morāle?! Tīrās muļķības!

Paklausījos, padomāju un nospriedu, ka diezin vai gluži visi tā domā. Tā tam nevajadzētu būt. Tas, ka mūsu jaunākās pasaules varenie uzšņauda daudzām neaizskaramām vērtībām nav nekāds jaunums, pie tā esam pieraduši. Vai, drīzāk, mūs pie tā grib pieradināt. Taču tas nenozīmē, ka tā tam jābūt. Ka esam ar samierinājušies.

Daugava ir mūsu tautas likteņupe. Arī Latvijas hokeja vēsture ir cieši saistīta ar “Daugavas” vārdu. Latvijas hokejam aprit 85. gadskārta. Mūsu hokeja ciltstēvs Elmārs Bauris – savulaik viens no labākajiem Rīgas “Daugavas” uzbrucējiem – braši iesojis sava apbrīnojamā mūža deviņdesmit astotajā gadā. Tas nozīmē, ka tepat vēl esam.

Neesmu tik veikls rakstītājs kā Vilis Lācis, arī vēsturnieks nē. Nepretendēju uz vienīgo patiesību un negrāso nevienu pārsteigt ar jaunatklājumiem. Nolēmu arī, ka rakstīšu divas reizes – pirmo un pēdējo. Vēl arī jāatzīstas, ka tik drosmīgs nekad nebūšu, lai sēstos mucā un kuģotu uz Niagāras pusi. To var tikai nedaudzi. Pirms darīt ko nopietnu, viss labi jāpārdomā, jo vēlāk paveiktais visupirms veidojas mūsu prātos. Lai tiktu ar sevi skaidrībā bija vajadzīgs laiks. Ko un kā rakstīt – tie bija jautājumi, uz kuriem mēģināju rast atbildi.

Hokeja vēsturē jau biju iedziļinājies, veidojot tematisko izstādi “Arēnā Rīga” un izgatavojot tās pārvietojamo modeli. Bija savākts bagāts vizuālais materiāls. Bet radio dzirdēju, ka mūsdienu cilvēks, lasot garāku teikumu par pieciem, sešiem vārdiem, zaudē interesi, jo nespējot atcerēties par ko runa bijusi sākumā. Tāpēc ilgi svārstījos. Nolēmu vispirms patrenēties, uzrakstot bērnības atmiņas. Starp pirmo un otro miegu, ieslēdzis internetā savu iemīļoto radio “Merkurs”, neviena netraucēts, sāku savas domas likt uz papīra. Izdarīju! Vairāk nekā simts A4 lapas rokrakstā, kurām pievienoju vairāk nekā 300 bildes par skaistāko dzīves posmu – bērnību. Sāku ar laiku, kopš sevi atceros, līdz laikam, kad dibināju ģimeni un kopā ar sievu sagaidījām pirmo bērniņu. Rakstīju sev – ar roku, vienā eksemplārā. Tā bija brīnišķīga sajūta – atmiņās

vēlreiz izstaigāt bērņības takas. No sirds iesaku to izdarīt katram. Varbūt to ir vērts darīt bērnu, īpaši mazbērnu dēļ. Nenožēlosiet. Ne vienmēr dzīvē atrodas laiks par visu parunāt, un var gadīties nokavēt. Robinam Šarmam pieder vārdi, kuros vērts ieklausīties: “Ja jums joprojām ir šī svētība - vecāki, mīliet un godāiet viņus, neatliekot to uz rītu.”

Ja divi svaru kausi ir līdzsvarā, tad pietiek ar pilienu, lai to izjaukt. Nejaušā iepazīšanās ar Robina Šarmas fantastisko daiļradi, nožēlojamā reakcija uz Viktora Tihonova zaudējumu, garais aizslēgto durvju gaitenis un tukšo solījumu skaņas, lika mobilizēties. Nolēmu – pietiek mīņāties, jālec. Beigu beigās nav jau Niagāra, tikai kaut kas nezināms. Ne velti Robins Šarma saka: “Vislielākais risks ir neuzņemties nekādu risku.”

Nolēmu, ka rakstīšu par man zināmo saistībā ar hokeju un savu dzīvi tajā. Spēlēšanu meistarkomandā, darbu līdzās Viktoram Tihonovam, piecarpus sezonām pie Rīgas “Dinamo” stūres, darbu triju valstu – Bulgārijas, Polijas un Latvijas – izlasēs. Pieturēšos pie Aiņa Ulmaņa “Melnās ripas bruņiniekos” fiksētās hokeja vēstures mugurkaula, bet “miesu” pielikšu no sevis. Mēģināšu savīt kopā laika līniju ar personīgajām dzīves gaitām, akcentējot galveno lomu izpildītājus hokeja dzīves teātrī. Ja kādam kļūs garlaicīgi, katram ir tiesības jebkurā laikā iet uz bufeti vai mājās.

Tas būs vēstījums par hokeja pirmsākumiem Latvijā, par cilvēkiem, kuri aizrāvās, aizrāva sev līdz un aizrauj vēl šodien.

Mums ir bijuši brīnišķīgākie un paš aizliedzīgākie vecāki, kuri mūs audzinājuši, aprūpējuši, skolojuši un gādājuši par visu. Viņi spējuši visu paciest, lai redzētu mūsu sapņu piepildījumu. Paldies par viņu hokeja mīlestību un to, ka viņi saprata mūs.

Mums līdzās ir bijuši tuvi cilvēki – gudri skolotāji, treneri un cilvēki, kuri vilkuši vezumu kopā ar vecākiem, lai piepildītos mūsu sapņi. Atcerēsimies viņus, pateiksim paldies par to, ka viņi nepameta mūs pusceļā, iemācīja nepadoties, jo gribēja, lai mēs sasniegtu vairāk nekā sasniedza viņi. Paldies viņiem par to.

Tad, kad bijām izvēlējušies ceļu, kuru iet, mums atkal bija paveicies, jo kāds cits jau bija izcirtis taku. Tie, kuri bija darījuši pirms mums. Viņiem ir bijis grūtāk, jo viņi bija pirmie. Bet viņi tika galā, lai mums būtu vieglāk. Pateiksimies mūsu sapņu ceļa priekšgājējiem. Ja nebūtu viņu, vai mēs zinātu, kurp iet?

Paldies arī tiem, kuri mums nav ticējuši, nav palīdzējuši un varbūt pat ir traucējuši, jo viņi ir darījuši mūs stiprākus. Paldies visiem!

Attīstoties hokeja spēlei, attīstījies arī viss, kas ar to saistīts. Aizrāvušos un visu zinošo ir nesalīdzināmi vairāk nekā spēlētāji. Hokeja cienītāji visā plašajā pasaulē izgājuši cauri daudzām stadijām – no ziņkārīgiem vērotājiem līdz fanātiskiem savējo atbalstītājiem –, un kļuvuši par neatņemamiem hokeja dzīves dalībniekiem – sesto laukuma spēlētāju. Ja spēlētājs atdod hokejam visu pilnībā, līdzjutējs saņem gaidīto, nejūtas pievilts un gatavs uz pārsteidzošām lietām, iedvesmojot spēlētāju. Tad viss ir patiesi, pa īstam. Tāpēc paldies visiem patiesajiem hokeja līdzjutējiem!

Vēsturi veido cilvēki, atstājot tajā daļu no sevis. Atcerēsimies un pieminēsim, nosauksim vārdus un uzvārdus, atsauksim atmiņā laikus, kuros mūsu hokeja vēstures veidotāji to rakstījuši ar slidām uz ledus, atstājot pēdas mūsu atmiņā.

Teikšu Īzaka Ņūtona vārdiem: „Ja esmu redzējis tālāk nekā citi, tad tas tikai tāpēc, ka esmu stāvējis uz gigantu pleciem.” Paldies hokeja gigantiem!

## HOKEJA ELPAS SKĀRTIE

### Kā viss sākās

Kad Ņūtonam uz galvas uzkrita ābols, viņš saprata, kā darbojas zemes pievilkšanas spēks. Vai tas, ka pirms vairāk nekā 80 gadiem latviešiem ienāca prātā vērsties LIHG (Starptautiskās ledus hokeja federācijas abreviatūra franču valodā; to lietoja pirms pārejas uz angļu variantu IIHF – *red.*) uzņemt mūs par dalībvalsti, nozīmētu, ka kādam uz galvas bija uzkritusi ripa?

Visos laikos esam gribējuši būt moderni, dzīvot līdzīgu laikam, pat būt avangardā. Toreiz, 20. gadsimta trīsdesmito gadu sākumā, arī latvieši bija izjutuši, izpratuši un sākuši apgūt jaunās vēsmas ziemas sportā. Ne vienmēr mums tas izdevies, taču hokeja gadījumā, šķiet, būsim trāpījuši desmitniekā. Pārnestā un arī tiešā nozīmē, jo ilgus gadus esam bijuši starp desmit hokeju vislabāk spēlētājām valstīm pasaulē.

19. gadsimta beigās, kad Kanādā dzima hokejs ar ripu, Eiropā ar nūjām pa ledu dzenāja bumbiņu, un šo spēli sauca par bendiju. Latvijas teritorijā ar to 1906. gadā sāka nodarboties sporta biedrībā “Unions” un vēl dažās. Bendijs iekaroja zināmu popularitāti, komandu un piekritēju skaits bija pietiekami liels. Tomēr Kanādas hokeja ietekme Eiropā pamazām auga un

1909. gada 15. februārī Rīgā, Dārzkopības biedrības slidotavā Grostonas ielā, notika pirmā hokeja spēle starp “Union” un Dārzkopības biedrības komandām. Laukuma izmērs 35x50 m, katrā komandā septiņi dalībnieki, kuriem rokās dažādas – kam Kanādas hokeja, kam bendija nūjas. Spēlē, kuras laikā ripa bieži pazuda sniegā, ar 4:3 uzvarēja “Union”.

Jaunā spēle radīja interesi, tomēr viedokļi dalījās, un sākumā pārsvaru ieguva bendija piekritēji.

Samērā strauji bendijs attīstījās pēckara periodā – no divām komandām Rīgā 1921. gadā līdz 27 vienībām 1923./1924. gada sezonā, kad spēlēja arī Liepājā, Jelgavā un Tukumā. 1926. gadā Latvijas Ziemas sporta savienība (LZSS) hokeja sekciju pat pārdēvēja par bendija sekciju. Tomēr divdesmito gadu otrajā pusē sākas bendija noriets Eiropā un arī Latvijā.

Pirmie uz Kanādas hokeju 1929./1930. gada ziemā pārorientējās biedrības “Strādnieku sports un sargs” (SSS) sportisti. Viņiem pievienojās “Rīgas centra nodaļa”, “Brīvības vārti” un “Spēks” – pavisam 35 spēlētāji. 1930. gada 15. februārī Rīgas centra nodaļas slidotavā Jāņa Asara ielā notika pirmā oficiālā, turklāt uzreiz arī starptautiskā, hokeja spēle Latvijā: Rīgas SSS ar 3:0 uzvarēja Kēnigsbergas komandu. Uzvara tika svinēta arī nākamajā dienā – 1:0.

Latvijas meistarsacīkstes pirmo reizi notika 1931./1932. gada sezonā un beidzās ar “Unions” uzvaru (strādnieku sporta organizācijas nepiedalījās). Arī pēc gada pirmo vietu izcīnīja šīs biedrības komanda. Turpmākajos gados Latvijas meistara titulu piecas reizes ieguva ASK, bet divas – “Universitātes sports”. Kopš 1935. gada notika arī Rīgas meistarsacīkstes, kurās regulāri uzvarēja US. Populāri bija sezonas atklāšanas zibensturnīri.

Latvijas hokeja pirmsākumos neiztikām bez citzemju padomdevējiem. Trīsdesmitajos gados savās hokeja zināšanās un pieredzē ar mums dalījās zviedrs Jansons Augusts Noels, kuru laikabiedri nosaukuši par Latvijas hokeja tēvu. Aktīvi darbojās Lielbritānijas pilsonis Valters Holls un zviedrs tiesnesi Svens Jansons, kurš Liepājā organizēja paraugtreniņus, bet Rīgā – tiesnešu semināru. 1939. gadā Latvijas izlasi trenēja kanādietis Lerijs Māršs.

Pieteicās arī vietējie kadri. Arvīds Jurgens, būdams vispusīgs sportists, pēc spēlētāja karjeras beigām kļuva par LZSS hokeja sekcijas vadītāju, bet pēc kara aktīvi darbojās kā Monreālas latviešu sporta kluba priekšsēdētājs.

1931. gada februārī Latviju uzņēma *LIGH*. Drīz tika izveidota Latvijas izlase 12 vīru sastāvā: vārtsargi Herberts Kušķis un Pēteris Skuja, aizsargi Indriķis Reinbahs un Leonīds

Vedējs, uzbrucēji – Andrejs Jessens, Arvīds Jurgens, Herberts Keslers, Jūlijs Lindenbergss, Ādolfs Petrovskis, Ēriks Pētersons, Johans Skadiņš un Valentīns Volframs.

Sākām krāt starptautisko cīņu pieredzi. 1932. gadā Eiropas čempionātā Berlīnē deviņu komandu konkurencē, Latvijas valstsvienība ieņēma 8. vietu, apsteidzot Rumāniju. Starpkaru neatkarības posmā Latvijas izlase piedalījies vēl četros pasaules un Eiropas čempionātos, kā arī 1936. gada ziemas olimpiskajās spēlēs Garmišpartenkirhenē (Vācija). Pirmskara periodā kopumā Latvijas izlase aizvadīja 36 valstssacīkstes, kurās izcīnīja 14 uzvaras.

Vēsturē saglabājušies sausie statistikas ieraksti par Latvijas izlases sasniegto lielajos turnīros:

- 1932 8. vieta Eiropas čempionātā
- 1933 10. vieta pasaules čempionātā
- 1935 13./14. vieta pasaules čempionātā
- 1936 13./15. vieta olimpiskajā turnīrā
- 1938 13./14. vieta pasaules čempionātā
- 1939 10. vieta pasaules čempionāta

Latvijas hokeja vēstures pirmās lappuses rakstīja vīri, kuri bija dzimuši vēl pirms Pirmā pasaules kara. Ar cieņu pret paveikto, atcerēsimies un pieminēsim viņus.

Par tiem laikiem daudz var uzzināt no savulaik publicētajām Leonīda Vedēja (1908-1995) atmiņām. Pēc kara dzīvojot ASV, bet saglabājot uzticību Latvijai, tapusi vesela rakstu un vēstuļu sērija, apkopojot piedzīvoto un pārdzīvoto. Šajās publikācijās ir daudz interesanta par laiku un laikabiedriem. Leonīda un viņa sievas Augustas pēdējo sveicienu Latvijai atveda viņu dēls Dainis un meita Jana, izkaisot vecāku pelnus virs Baltijas jūras. Tāda bija viņu pēdējā vēlēšanās.

Aleksejs Auziņš (1910-1997) – viens no visu laiku labākajiem jaunatnes treneriem, ilggadēja “Lokomotīves” stadiona dvēsele.

Jānis Dobelis (1911-1999) – pēc Otrā pasaules kara pirmais Rīgas “Dinamo” treneris, arī labs futbolists (starp citu, ilggadējā Saeimas deputāta Jura Dobeļa tēvs).

Arvīds Pētersons (1913-1985) – Latvijas izlases, vēlāk “Dinamo” spēlētājs, kurš labi prata arī futbolu, volejbolu un basketbolu. Ieguva augstāko izglītību un vadīja LVFKI Sporta

spēļu katedru, bijis Latvijas sieviešu izlases treneris basketbolā un volejbolā. Arī sarakstīja grāmatu par hokejistu apmācību.

Roberts Lapainis (1913-1974) – viens no izcilākajiem tā laika varoņiem, lielisks vārtsargs pirmskara Latvijas izlasē un pēckara “Dinamo” komandā.

Edgars Klāvs (1913-1983) – Latvijas izlases dalībnieks un “Dinamo” spēlētājs, viens no krievu pirmajiem padomdevējiem padomju hokeja rītausmā, hokeja noteikumu tulkotājs, treneris un augstas kvalifikācijas futbola tiesnesis.

Harijs Vītoliņš I (1915.-1984) – slavenās Vītoliņu dinastijas aizsācējs, Latvijas izlases spēlētājs un pēckara “Dinamo” pirmais kapteinis. Viens no labākajiem spēka paņēmieni meistariem pirmajos PSRS čempionātos, ilggadējs meistarkomandu “Daugava” un RVR, kā arī Latvijas čempionvienību RER un RVR treneris. Viņa aizsāktās hokeja tradīcijas turpinās jau trešajā paaudzē.

Nosaukto un še nenosaukto hokejistu meistarības izaugsmi neapšaubāmi pozitīvi ietekmēja lielajos bendija laukumos uzkrātā pieredze. Tā attīstīja slidotprasmi, kas noderēja, spēlējot kanādiešu hokeja kārbās. Turklāt lielais vairums hokejistu bija arī labi futbolisti, basketbolisti vai citādi daudzpusīgi sportisti. Savukārt cīnītāju raksturs un vēlēšanās sevi pierādīt šai paaudzei bija asinīs.

Laikā, kad Latviju uzņēma *LIGH*, 1918. gadā dzimušajam Elmāram Baurim bija 13 gadi – pietiekami daudz, lai nostātos uz neatkarīgās Latvijas ledus. Ne viņš, ne citi pēc Pirmā pasaules kara pasaulē nākušie vēl nenojauta, ka arī viņus drīz gaida notikumi, kas satricinās visu pasauli un ietekmēs miljoniem likteņu. Viņu jaunība kļūs par iemeslu, lai vara piespiestu hokeja nūjas vietā ņemt rokās vienalga kam piederošu šauteni, arī pavēršot to vienam pret otru.

Šos laikus bija jāpiedzīvo un jāpārdzīvo 1919. gadā dzimušajiem Georgam Straupem, Rūdolfam Veidem, Alfonam Jēgeram, no 1920. līdz 1926. gadam dzimušajiem Ērikam Koņeckim, Voldemāram Šulmanim, Kārlim Muškem, Arvīdam Niklasam, Laimonim Zilpaušam, Visvaldim Nagobadam, Ludvigam Putniņam, Ojāram Ritums, Viesturam Kleinopam, Arnoldam Braunam, Robertam Šulmanim. Viņi visi tika ierauti kara virpulī, bet ne visi no tā izkļuva. Karš ievilka robežas uz ilgu laiku – izšķīra un sadalīja.

## **Hokeja vēstures veidotājs Elmārs Bauris**

Mūsu cienījamo hokeja veterānu Elmāru Bauri pazīstu kopš četrdesmito gadu beigām. Viņam tad bija ap trīsdesmit, un viņš jau bija viens no Rīgas “Dinamo” komandas hokejistiem. Tieši viņš izrādījās tas hokeja baciļa nēsātājs, no kura šī slimība pielīpa arī man un drīz kļuva neārstējama. Esmu daudz no Baura uzzinājis, un par to pastāstīšu jums. Viņš man ir lūdzis to izdarīt. Esmu apsolījis.

Elmāru Bauri nodzīvoto gadu skaits ir vienlīdzīgs mūsu neatkarīgās valsts pastāvēšanas ilgumam – cienījamais hokeja vecmeistars braši iesojis sava apbrīnojamā mūža deviņdesmit astotajā gadā. Mazajā Ūnijas ielas dzīvoklītī uzreiz kļūst skaidrs, kā saglabāties viņa sportiskais gars un veselība. Pietupieni, galvas un plecu aplošana, noliecieni – tā ir viņa ierastā ikdienas programma. Pirms paņemts rokās akordeons, skaļi uzdziedāts: „Dzīvīte, dzīvīte, šūpojos Tevī!”, nospēlēts pārdesmit dziesmu, un, atlaižoties šūpulkrēslā, skaidrots, cik labvēlīgi šūpošanās ietekmē vestibulāro aparātu.

Kamēr Elmārs braši dzied un spēlē, apskatu dzīvokļa sienas. Pie tām diplomu: 1935. gads – 1. vietas ieguvējam 400 m soļošanā Jaunekļu Kristīgās savienības rīkotās sacensībās, 1. vietas ieguvējam 10x60 m maiņas skrējienā. 1935. gada 18. augusts – 4. vietas ieguvējam riteņbraukšanā 50 km distancē (par šīm sacensībām Elmāram ir stāsts: “Bija sanākuši visādi slavenie ar speciāliem riteņiem, bet es 17 gados ar parasto divriteni...”; tāpat 4. vieta noteikti ir lielisks sasniegums). Citi diplomu par sasniegumiem hokejā, futbolā, tenisā...

Elmāra stilu raksturo frāze: “Par mani vajag uzrakstīt. Esmu leģenda, bez manis Latvijā hokeja nebūtu, mēs būtu turpat, kur leiši un igauņi...” Bauris ir autors (drīzāk gan līdzautors) tēzei, ka Latvija ir hokeja lielvalsts. Un viņam patīk apgalvot, ka gandrīz katrs otrais hokejists Latvijā ir viņa audzēknis. Varbūt skan nedaudz par skaļu, tomēr saukt viņu par hokeja vēstures liecinieku nebūtu īsti pareizi – viņš ļoti ilgu laiku bijis tās veidotājs.

Bauru ģimenes trešais bērns nāca pasaulē 1918. gada 30. septembrī Alūksnes novada Liepnā. Vecākajai meitai Elvīrai jau bija 13 gadu, bet desmit gadus vecais brālis Artūrs jau pilnā sparā baudīja ziemas priekus uz Alūksnes apkaimes aizsalušajiem ūdeņiem, liekot lietā apaviem piesietos koka klučus, starp kuriem bija iestiprināti izkapts asmeņi. Kad Elmāram bija trīs gadi, Bauru ģimene, labākas dzīves meklējumos, pārcēlās uz Rīgu. Artūram, kā daudziem pusaudžiem bija interese par sportu, un lieti noderēja laukos iegūtās iemaņas. Nekāds lielais talants nebija, tomēr ar neatlaidību viņš izkaroja vietu Latvijas Sporta biedrības (LSB) otrajā komandā.

Artūra sportista gaitās mazais Elmārs allaž centās turēties brālim pie rokas. Puikām galvenā nodarbe bija futbols, bet tikko piesala – un, kā atceras pats vecmeistars, ziemas tolaik turējās trīs četrus mēnešus –, patika slidot. Vienu 37. izmēra daiļslidošanas slidzābaku Elmārs pats bija kaut kur atradis, otru – 39. izmēra slidas asmeni – tēvs kā jau kurpnieks bija piemeistarojis zābakam pēc savas saprašanas. Un tā, palīdzēdams lielajam brālim nest treniņiem nepieciešamās mantas, Elmārs nokļuva tur, kur viss notika pa īstam un soli pa solim sāka apgūt hokeja ābeci. Vispirms vērojot no malas, tad cenšoties tikt līdz citiem. Elmārs nevarēja lepoties ar dižu augumu, toties bija ļoti kustīgs, un drīz jau izcēlās starp vienaudžiem. Viņam patika spēlēt vienam pret visiem.

Kad Elmāram bija 16 gadu, viņam pie rokas jau bija pirmais audzēknis – māsas Elvīras dēls Haralds, kurš bija tikai deviņus gadus jaunāks. Mākslas cienītājiem Haralds Norītis pazīstams, kā Austrālijā dzīvojošs gleznotājs, bet Bet Latvijas hokeja vēsturē viņš palicis kā labs spēlētājs vācu laikā, un arī pēckara periodā, kad Vācijā pārstāvēja hokeja klubu “Augsburg” – tā saukto “Letten Mannschaft”. Kopš septiņdesmitajiem gadiem reizes divdesmit piecas viesojies Rīgā. Esam tikušies, Haralds nācis uz hokeju. No viņa esmu uzzinājis daudz interesanta, par tālajos laikos notikušo. Dažus fragmentus atstāstīšu.

“Elmāra brālis Artūrs spēlēja LSB bendija komandā lielajā laukumā, kas atradās Krišjāņa Valdemāra ielā tagadējās 49. vidusskolas vietā. Mēs ar Elmāru gājām viņam līdz. Tur sāku mācīties slidot. Otrā slidotava bija Brīvības un Stabu ielas stūrī.

Elmārs nespēlēja bendiju. Tikai futbolu, arī tenisu. Un kanādiešu hokeju.

Gājām kopā, es nesu viņa mantas, tāpēc visur varēju tikt iekšā bez biļetes. Vasarā futbols, ziemā hokejs – kā no skolas mājās, tā uz sporta placi prom! Ko vairāk vajag? Mani jau 15 gados uzņēma Universitātes sporta klubā. Mācījos vienā klasē ar Hariju Mellupu un Arnoldu Braunu.

Elmāram raksturs tāds – viņam sava taisnība, citiem nekāda. Līdz lieliem asumiem gan nenonāca, robežas tika ievērotas. Svarīgi bija tas, ka jau tad viņš slidoja labāk par citiem. Un vēl izcēlās ar labu nūjas pārvaldīšanas tehniku, ko dienu dienā regulāri kopā slīpējām dzīvokļa neizmantojamajā telpā uz finiera grīdas. Mācījāmies vadīt ripu, neskatoties uz to. Metām pa vārtiem, kuri bija uzzīmēti uz sienas, cenšoties trāpīt stūrīšos. Par mērķiem noderēja uz sienas pielīmētas alus pudeļu etiķetes. Bauris bija skolotājs, es viņam kā piedēklis. Un tāds nebiju viņam vienīgais.

Reiz Elmārs gāja skatīties kā Artūrs LSB otrās komandas sastāvā spēlēs ar ASK otro komandu, taču bija ieradušies tikai pieci spēlētāji – vajadzēja sesto. Izvēle krita uz mazo Bauri, kuram formas kreklis bija līdz potītēm. Tas tika sabāzts biksēs un netraucēja Elmāram gūt vārtus, un kopā ar pārējiem priecāties par 3:1 uzvaru.”

Elmārs ievērots, un jau nākamā dienā viņam likts ierasties pie biedrības vadītāja. Gari nerunājot, puika paņemts pie rokas un aizvests uz tolaik slavenā vieglatlēta Artūra Motmillerā sporta preču veikalu, kur viņam nopirkti īsti hokeja slidzābaki. Tiesa, 39. izmērs bija vēl krietni par lielu, taču, uzklusot puikas apgalvojumu, ka tie esot pašā laikā, darījums noticis. Tā piepildījies Elmāra sapnis par kārtīgām slidām, lai arī sākumā zābakos vajadzēja ievilkāt trīs pārus vilnas zeķu.

1938. gadā Elmārs jau trenējās kopā ar LSB pieaugušo komandu. Kad sezona gāja uz beigām, Rīgas čempionātā bija jāspēlē ar “Universitātes Sportu”, bet galvaspilsētas sporta laukumos ledus vairs nav bijis lietojams. Izeja tika atrasta, aizvedot zemās apmales uz Ķīšezeru. Tur tie uzstādīti peldētavas līcītī, ar spaiņiem uzliets līdzenāks ledus, un spēle varēja notikt. LSB uzvarēja ar 5:4, un Elmārs Bauris guva izšķirošos vārtus. Tā jau bija sensācija – LSB ieguva 2. vietu Rīgas meistarsacīkstēs!

1939. gada pavasarī Elmāru iesauca Latvijas armijā un aizsūtīja uz apmācības skolu Daugavpili. Bet pēc tās viņu atkal izsauca uz Rīgu, jo LSB gatavojās nākamai hokeja sezonai – starp armiju un sporta klubiem tolaik pastāvēja vienošanās par tādu iespēju.

1940. gada jūnijā Latvija tika okupēta un gada otrajā pusē tika pārkārtota arī visa dzīve, ieskaitot sporta norises. Vecās sporta biedrības likvidēja, sportotājus pulcinot zem jauniem, no Padomju Savienības atvestajiem karogiem. 1940./1941. gadā Latvijas hokeja čempionātā piedalījās divas Iekšlietu ministrijas paspārnē izveidotās biedrības “Dinamo” komandas un Sarkano armiju pārstāvošais RDKA, kurā bija iesaistīts arī Elmārs Bauris. Pirmo vietu izcīnīja “Dinamo I”

Hokeja sezona bija beigusies, bet Baurim dienests turpinājās kara skolā pie Bastejkalna. Tur bija izvietoti divi bataljoni: viens – latviešu, otrs – krievu.

Tālāk lai stāsta pats Elmārs:

“Tieku izsaukts uz “Dinamo” klubu pie priekšniekiem. Tur divi – latvietis Apse un kāds krievs. Runājam par hokeju. Varot tikt mājās, bet savu reizi jābūt arī kazarmās Salaspilī. Kādu dienu ar autobusu aizbraucu uz Salaspili, sēžu uz vaļņa, bet tālumā dzirdama dunoņa, redzami

dūmi – sācies karš. Burtiski pēc 10 minūtēm, visa rota atskrēja no mācībām, ātri sasēdāties mašīnās un devāmies uz Rīgu. Tur mūs apbruņoja, iedeva automātiskās šautenes – 10 šāvieniem. Atkal saņemam mašīnās un tiekam vesti uz Kurzemi, jo tur jau esot vācu desantnieki.

Ar tiem sastopamies kaut kur aiz Tukuma. Sākas šaušana. Mēs šaujam, un viņi mums pretī. Pārmaiņus kādi trīs vai četri uzbrukumi, virzāties turp un atpakaļ. Pēc kāda laika saprotam, ka pārspēks nav mūsu pusē. Mums kādi desmit kritušie, redzu guļam arī trīs vācu zaldātus, kuriem karš jau beidzies. Ātri esam atpakaļ mašīnā un braucam atpakaļ uz Rīgu. Tur nākamā pavēle – esot jābrauc uz Krieviju. Braucam pa Vidzemes šoseju prom. Kaut kur aiz Siguldas mašīnas piestāj, lai varētu ieskriet mežā – pačurāt. Bet neesmu jau dulls, lai brauktu uz Sibīriju! Mežā pagaidīju, kamēr citi aizbrauc, un ar kājām aizgāju uz Alūksni. Radinieki iedeva drēbes, bet karavīra formu sadedzināju. Nogaidīju, kad viss nomierinās un atbraucu uz Rīgu. Frontei strauji aizveļoties uz Krieviju, nepagāja ilgs laiks, kad dzīve jau bija normalizējusies. Neviena mūs neaiztika, karot gāja tikai tie, kas pieteicās brīvprātīgi. Šāds režīms turpinājās līdz 1944. gadam.”

Šai vietā varam sākt stāstu par Cēsu ielu. Lūk, ko atceras Elmāra māsas dēls Haralds Norītis:

„Kad vācu armija ienāca Rīgā, tā pārņēma visus sporta laukumus, izvietojot tajos kara tehniku. Tikai Torņkalnā darbojās klubs “Auseklītis”, kur spēlēja futbolu. Slidot varēja tikai Mežaparkā – Ķīšezera peldētavā. Bet Elmāram ienāca prātā uzliet ledus Cēsu ielas dārzniecībā. Tajā saimniekoja viņa tēvs un vecākais brālis, bet strādāja visa ģimene. Audzēja gan dārzeņus, gan puķes. Kad rudenī raža jau bija novākta un uznāca sals, brīvo platību noklāja ledus. Vakarā darbojās publiskā slidotava – spīdēja lampas, skanēja mūzika –, bet pa dienu tika spēlēts hokejs. Laukums aptuveni 50 m garš un 25 m plats. Katrā komandā pa 9 spēlētājiem – vārtsargs, divi uzbrucēji trijnieki un aizsargu pāris, kas nemainījās. No 1942. līdz 1944. gadam bija vienīgā vieta Rīgā, kur varēja no sirds izslidoties un izspēlēties.”

Īpašu ievērību pelna fakts, ka Cēsu ielā 3 sāka darboties arī Latvijā pirmā slidotava zem jumta. No 12 x 4 metrus plašā dārzniecības malkas šķūņa, tēvam neapmierināti rūcot, izkrāmēja malku, vietā uzlēja ledus, un pavasarī, kad ārā viss jau bija nokūsis, tur vēl mēnesi varēja turpināt apgūt hokeja tehniku. Pa jaunā talanta Harija Mellupa sargātajiem vārtiem ripas lidoja līdz aprīļa vidum! “Varbūt tāpēc Haris vēlāk nonāca PSRS izlases vārtos,” secina Elmārs, piemetinot, ka

viņam pašam ar metienu precizitāti problēmu neesot bijis – septiņas no desmit reizēm varējis trāpīt pa vārtu stabu. Un savu precizitāti Elmārs demonstrējis bieži.

Un te nu jāatzīst, ka Baura kategorisms (“Ja nebūtu manis, Latvijā nebūtu hokeja!”) nebūt nav pārspīlēts. Tiešu Cēsu ielas slidotavas pastāvēšana kara gados neļāva pārtrūkt hokeja tradīcijām. Tajā spēlēja visi, kuri pēc kara gan krieviem šaipus Dzelzs priekškara, gan vāciešiem viņpus Elbas parādīja, cik labi latvieši apguvuši hokeja spēles māku un garu.

1944. gada pavasarī frontes līnijai tuvojoties, vācieši izsludināja mobilizāciju. Armijā tika ņemti visi, arī padsmitnieki. Kā tas viss notika, un cik dažādi varēja iegrozīties likteņi – ieklausīsimies Haralda Norīša stāstā!

„1943. un 1944. gada sezonās spēlēju “Universitātes sports” komandā vienā uzbrucēju trijniekā ar Elmāru. Ziemā hokejs, vasarā futbols – tā sportoja gandrīz visi. 1944. gadā no Jūrmalas ar velosipēdu braukāju uz futbola treniņiem, bet tad jau bija izdota pavēle par padsmitgadīgo mobilizāciju. Kādā augusta dienā mani uz ielas apturēja patruļa un aizveda uz jauniesaucamo pulcēšanās punktu Strēlnieku ielā. Tik vien atļāva kā piezvanīt vecākiem. Priekšā satiku klasesbiedrus – Hariju Mellupu un vēl dažus. Pratām vācu valodu, un mūs ar Hariju iedalīja štāba rotā. Frontei tuvojoties, sākās evakuācija. Mellupam izdevās aizlaisties. Vēlāk noskaidrojām, ka to bija noorganizējuši viņa brālis ar draugiem. Harijs noslēpās kaut kur Zaķusalā, bet mēs, pārējie, gājām kājām uz Tukumu, tālāk uz Liepāju, un no turienes ar kuģi devāmies uz Dancigu.

Kara beigās nonācām gūstā pie amerikāņiem. Pats nokļuvu hospitālī, jo biju smagi saaukstējies un saķēris plaušu karsoni. Turpmākais kā visiem – pārvietoto personu nometne Denicā, pēc tam Rēgensburgā. Atkal iekārtojos štābā pie amerikāņiem par zīmētāju. Tai laikā Ojārs Ritums bija sācis vākt kopā latviešu hokejistus. Atrakstīja arī man, un darba devēji atļāva brīvdienās braukt uz spēlēm. Augsburgas hokeja klubā bija sapulcējušies vārtsargs Alfons Ansons, kā arī Roberts Veide, Ēriks Koņeckis, Leonīds Vedējs, Roberts Bluķis, Ojārs Ritums. Spēlējām sava prieka pēc. Klubs nosedza tikai kādus sīkus izdevumus, piemēram, ceļu. Bija interesanti, braukājām pa visu Vāciju, 1948. gadā kļuvām par Dienvidvācijas čempioniem. Publika mūs labi atbalstīja. Vēlāk gan viss pajuka, jo Koņeckis pārcēlās uz Dortmundi, Veide uz Krēfeldu, bet citi devās pāri okeānam. Man pašam spēlēt liedza smaga trauma. Bet dzīve taču tāpēc nebeidzās.”

Kad robežas Eiropā atkal bija novilkta ar dzeloņstieplēm un mīnu laukiem, daudzi Latvijas hokejisti izrādījās palikuši viņā puse. Padomju laikos augušajām paaudzēm potēja vilku likumu: kas nav ar mums, tas ir pret mums. Vai tā tiešām ir? Šie hokejisti ir mūsējie, bet šie nav – vai tas bija pareizi, taisnīgi? Viņi visi bija, ir un būs mūsējie, tikai atšķirīgas bija problēmas, kuras katram bija jārisina gandrīz atlikušās dzīves garumā.

Ainis Umanis “Melnās ripas bruņiniekos” pieminējis kara upurus:

Indriķis Reinbahs – apcietināts 1940. gadā jau pirmajā nedēļā pēc Latvijas okupācijas. Vairāk ziņu nav.

Jānis Rozītis – gājis bojā 1942. gadā VEF stadionā, sprāgstot bumbai.

Kārlis Zilpaušs – kritis 1944. gada beigās Kurezemes katlā.

Ludvigs Putniņš – kritis 1945. gadā Vācijā kādā nakts izlūkgājienā.

Kur nonāca pārējie?

Alfons Ansons – ASV (Grandrapidsā).

Jānis Bebris – ASV (Ročesterā).

Roberts Bluķis – ASV.

Arvīds Jurgens – Kanādā (Monreālā).

Viesturs Kleinops – ASV.

Ēriks Koņeckis – Vācijā (Dortmundē).

Herberts Kušķis – Kanādā (Toronto).

Visvaldis Nagobads – ASV.

Haralds Norītis – Austrālijā.

Ādolfs Petrovskis – ASV.

Ēriks Pētersons – ASV.

Roberts Plūme – Kanādā.

Ojārs Ritums – ASV.

Johans Skadiņš – Vācijā

Pēteris Skuja – ASV.

Leonīds Vedējs – ASV.

Rūdolfs Veide – Vācijā (Krēfeldē).

Kārlis Paegle – Zviedrijā.

Arī svešumā tika rastas iespējas apliecināt uzticību hokejam. 1946. gadā Ojārs Ritums Vācijā nokļuvušos latviešus sapulcēja Augsburgas hokeja klubā. Drīz vien latvieši kļuva par komandas līderiem, bet pats “HC Augsburg” tika iesaukts par „Letten Mannschaft”. Īpaši izcēlās Alfons Ansons vārtos, kā arī Ēriks Koņeckis un Ritums uzbrukumā. Rūdolf Veide vēlāk ieguva Rietumvācijas pilsonību un pārstāvēja šo valsti divos pasaules čempionātos, aizvadot astoņpadsmit spēles. Beidzis spēlēt, Rūdolf Veide turpināja strādāt ar jaunatni.

Ēriks Koņeckis kļuva par Vācijas čempionu. Piecdesmito gadu sākumā viņš tika novērtēts kā viens no labākajiem hokejistiem Eiropā, bet, saglabājot uzticību Latvijai un mūsu pavalstniecībai, atteicās no iespējas spēlēt Rietumvācijas izlasē. Beidzot aktīvās hokeja gaitas, turpināja strādāt ar jaunatni un tika iekļauts Vācijas hokeja slavas zālē. Dortmundē izveidojis hokeja muzeju.

Visvaldis Nagobads ilgu laiku bija ASV izlases ārsts, piedalījās olimpiskajās spēlēs un pielika roku slavenajai ASV komandas uzvarai pār PSRS izlasi 1980. gadā Leikplesidas olimpiskajās spēlēs. Aktīvi darbojies *IIHF* antidopinga komisijā. Iekļauts ASV hokeja slavas zālē. Dzīvespriecīgs un nenogurdināms cilvēks. Triju Zvaigžņu ordeņa kavalieris, regulārs viesis Latvijā.

Arī citi atrada iespējas izpaust savu hokeja mīlestību. Jānis Bebris trenēja hokejistus un futbolistus ASV pilsētā Ročesterā. Arvīds Jurgens darbojās kā Monreālas latviešu sporta kluba priekšsēdētājs. Viesturs Kleinops 14 gadus strādāja par bērnu treneri ASV, aizvadot savu komandu līdz štata čempionu titulam. Leonīds Vedējs astoņdesmitajos gados, dzīvojot Brazīlijā, trenējis Riodeženeiro hokejistus. Kārlis Muške, kuram liktenis bija lēmis doties nevis Rietumu, bet Austrumu virzienā, līdz izsūtījuma beigām Vorkutā apmācīja sporta gudrībās vietējos jaunos hokejistus, futbolistus un basketbolistus.

Arī jaunākos laikos svešumā nonākušo latviešu uzticība hokejam ir nesusi augļus. Bijušais Rīgas “Dinamo” uzbrucējs Haralds Vasiļjevs ilgu laiku strādāja par treneri Vācijā, bet viņa dēls Herberts, apgūstot hokeja māku tēva vadībā, izauga par Latvijas izlases spēlētāju un kapteini. “Latvijas bērza” aizsarga Jura Krūmiņa dēli Vācijā izauguši līdz atzīstamam līmenim. Tas liecina, ka varbūt nav būtiski, kur tevi ir aiznesis liktenis, svarīgi ir, ka esi uzticīgs hokejam. Un Latvijai. Arī tie, kuri šodien kā spēlētāji vai treneri dzimtenē sevi uzskata par nenovērtētiem, tāpēc vairāk vai mazāk veiksmīgi devušies pasaulē laimes meklējumos, ir mūsu hokeja produkts, kuri raksta savas lappuses Latvijas hokeja vēsturē.

Bet atgriežamies pie Elmāra Baura stāsta un 1944. gada rudens.

„Krievi nāca virsū, nevarēja zināt, kas būs. Dārzā izraku bedri, ievilku elektrību, radio un ārā nācu tikai pa naktīm. Tēvs vai māte nesa ēst. Vācieši jau laidās un pie manis saradās kādi desmit tādi paši, kuri izvairījās no armijas. Pa Cēsu ielu gāja bēgļi, mantu vezumi, ganāmpulki. Reiz ievedām sētā govi. Pēc tam mātei bija ko gatavot ēst.

Kad Rīgā ienāca krievi, puīši aizgāja mājās, bet es kādus divus mēnešu nogaidīju savā pagrīdē. It kā jau viss atkal bija noklusis, iznācu laukā, bet vienudien ieradās čekisti un aizveda uz Stabu ielu. Ielika tādā kā kvadrātā – metrs reiz metrs. Vīrs galvas spoža lampa. Noturēja kādas piecas sešas stundas, sviedri tecēja aumaļām. Kad izsauca uz pratināšanu, sāku skaidrot, ka vācu armijā neesmu bijis, neko sliktu neesmu darījis. Bet viņi pretī: tu taču biji kara skolā, kāpēc dezertēji? Visu zināja...

Galū galā mani nosūtīja uz *lāgeri* pie Ladogas ezera. Tur bija sabombardēta elektrostacija, vajadzēja novākt drupas. Reiz leitnants prasa, vai es runāju krieviski? Teicu – jā! Nu tad būšot viņam par tulku. Vēl pēc trim dienām atbrauca pulkvedis, nostādīja visus ierindā un jautāja, vai ir kāds, kas kaut ko saprot no dārzkopības? Pieteicos, teikdams, ka man ir pieredze. Pulkvedis: labi, būsi agronoms, paņemsim vēl četrus strādniekus un nodarbosimies ar lauksaimniecību! Netālu no Ļeņingradas atradās brīvs zemes gabals. Tas gan bija mīnēts, vispirms vajadzēja attīrīt, un vienam strādniekam tas beidzās traģiski. Labi, zeme ir, kaut kas jādara. Skatos, blakus sādža. Sabombardēta, bet materiālus salasīt var. No dēļu gabaliem un veselajiem logu stikliem samontējām lecektis. Iestādījām kāpostus, iesējām visu, kas varēja ātri izaugt. Reiz skatos – kaza! Tāda švaka, neēdusi, bet pabarojām un pēc dažām nedēļām slaucu pa litram piena dienā.

Septembrī “dārzniecības programma” beidzās un mūs veda atpakaļ uz *lāgeri*. Bet tur priekšā leitnants, kam biju pieteicies par tulku. Viņš, mani ieraudzījis, kļiedza: tagad tu vairs gaismu neredzēsi! Ko nu? Pēc četrām dienām man atnāk vēstule, ka no mājām atsūtīti 200 rubļi. Līdz pastam apmēram 40 kilometri, un tur varēja nokļūt tikai kājām. Lai mani ceļā neapturētu, izsniedza izziņu, ka esmu atbrīvots no *speclāgera*, un man atļauts iet uz pastu, lai saņemtu naudu. Pa ceļam pāris reizes apturēja, domāju – kas būs tālāk? Saņēmis naudu, nākšu atpakaļ – viss kas taču var notikt... Aizgāju līdz stacijai, noslēpos krūmos, un vēroju, kā viens pēc otra brauca ešloni ar tankiem, mašīnām, karavīriem. Nāca arī parastais – platformas ar baļķiem. Ilgi nedomādams, uzlēcu, noslēpos un aizbraucu līdz Ļeņingradai. Izdomāju izlikties par invalīdu, it

kā nemaz nevaru paiet – knapi kāju velku. Un tā neviens mani neaiztika. No Ļeņingradas ar ešeloniem tiku līdz Pleskavai – trīs dienas pusbadā. No Pleskavas līdz Valgai, no tās – līdz Rīgai. Pēc kāda laika aizgāju uz “Dinamo”. Tur atkal priekšā Apse un tas otrs krievs. Saku, man ir zīme, esmu tagad atbrīvots no *speclāgera*. Krievs apskatīja to papīru un pateica, lai aizeju nofotografēties. Saņēmu pasi un atkal varēju spēlēt hokeju.”

### **“Brīvo republiku” saimē**

Pirmajā pēckara ziemā hokejisti trenējās un spēlēja uz Rīgas kanāla ledus. Latvijā palikušos spēlētājus sadalīja trijās komandās – “Dinamo I”, “Dinamo II” un “Universitātes sports”. Savā starpā sacenšoties divos riņķos, noskaidrojās 1946. gada Latvijas čempioni – “Dinamo I”. Labākie februārī Kauņā aizvadīja divas spēles ar lietuviešiem: Kauņa – Rīga 0:3, Lietuva – Latvija 0:3. Tā bija kā prelūdija lielajām cīņām ar padomju komunālā dzīvokļa kaimiņiem, kas ilga teju 50 gadus.

Jau 1940./1941. gada ziemā Rīgu bija apmeklējušas speciālas delegācijas, lai vērotu Latvijas hokejistu spēles un Leonīds Vedējs pat tika komandēts uz Maskavu par instruktoru, lai izklāstītu teoriju un praksē demonstrētu “Kanādas hokeja” paņēmienus.

Pēc kara krievu interese kļuva vēl nopietnāka. Edgars Klāvs: “Pie manis vērsās Vissavienības sporta komitejas futbola un hokeja nodaļas priekšnieks Aleksandrs Savins, ar lūgumu palīdzēt apgūt krieviem olimpisko sporta veidu – hokeju. Man bija hokeja spēles noteikumu izdevums angļu, vācu un franču valodā. Tekstu iztulkojām krieviski. Mani un Hariju Vītoliņu 1946. gada novembrī uzaicināja uz Maskavu, lai uzstātos seminārā pirmā PSRS čempionāta dalībniekiem, tiesnešiem un treneriem. Tā kā Harijs krievu valodu neprata pietiekami labi, kopā ar mani uz Maskavu aizbrauca Arvīds Pētersons un Aleksandrs Rehtšprehers”.

”Rīdzinieki bija mūsu pirmie skolotāji,” vēlāk rakstīja slavenais padomju hokeja treneris Anatolijs Tarasovs. Savā grāmatā “Sirds pieder sportam” viņam piebalsoja arī leģendārais hokejists un futbolists Vsevolods Bobrovs: “Spēka paņēmienus, veidu kā izdarīt metienus, īpaši augstos – to visu mums palīdzēja apgūt draugi no Baltijas.”

1946. gada decembrī sākās pirmās PSRS meistarsacīkstes, kurām tika pieteikta arī Rīgas “Dinamo” komanda. Vārtsargi – Roberts Lapainis un Harijs Mellups. Aizsargi – Nikolajs Ķesteris, Roberts Pakalns un Harijs Vītoliņš. Uzbrucēji – Elmārs Bauris, Alfons Jēgers, Edgars

Klāvs, Arvīds Pētersons, Mārtiņš Pētersons, Roberts Šulmanis, Laimonis Zilpaušs. Treneris – Jānis Dobelis.

Pirmajā čempionātā rīdzinieki izcīnīja ceturto vietu. Nākamajā gadā no izsūtījuma atgriezās un komandai pievienojās Georgs Straupe un Voldemārs Šulmanis. Lielisks vārtos bija Harijs Mellups, kurš tika atzīts par labāko Savienībā un iekļauts Maskavas (faktiski PSRS) izlases sastāvā starptautiskajām spēlēm ar Čehoslovāķijas spēcīgāko klubu – Prāgas LTC. Spēlējot trenera Harija Vītoliņa vadībā Rīgas “Dinamo” atkal ierindojas ceturtajā vietā, bet vēl pēc gada jau ar spēlējošo treneri Edgaru Klāvu un vārtos joprojām nepārspējamo Mellupu izcīnīja sesto vietu. Bronzas medaļas palika rokas stiepiena attāluma un šķita “ņemamas” nākamajā sezonā.

### **Kā es pieslēdzos šai pasaulei**

Dažus gadus iepriekš, un tā, kā tam jānotiek – divu cilvēku mīlestības rezultātā –, pasaulē bija nācis trešais. Mans pirmais brēciens atskanēja dažus mēnešus pirms PSRS – Vācijas kara sākšanās, liktenīgā gada 2. martā. Pēc daudziem gadiem, kad strādāju Vācijā, kluba prezidents Kurts Šturmers, bijušais kara lidotājs, painteresējās, kā gadījies, ka es tik labi runājis vāciski? Atbildēju, ka esmu dzimis īsi pirms kara un pirmos trīs gadus runājis vāciski. Viņš tā savādi manī paskatījās un vairāk neko nejautāja.

Uz manu tēvu attiecās tas pats, kas uz visiem, kuriem vara iespiež rokās šauteni. Kad sarkanarmija steigā atstāja Rīgu, tēvs, soļojot tuvu garām mājām, nevienam neprasot, bija ieskrējis atvadīties no sievas un manis, un par šo gājieni tika nodots kara tiesai. Tajā runa bija īsa: dezertieris – pie sienas! Bet tā kā laika bija maz, norīkoja sapieros, jo tas bija gandrīz tas pats. Katrs taču saprot, ar ko mīnu lauks atšķiras no kartupeļu lauka. Taču, pa mīnu laukiem staigājot, pienāca brīdis, kad aptrūkās šoferi – sapieri uz riteņiem, un tēva kara gaitas turpinājās. Divas reizes uzbraucis mīnai – pirmo reizi 1942. gadā pie Smoļenskas, otro – 1945. gadā pie Baldones, taču, kā pats sacīja, tika sveikā cauri.

Tikmēr Rīgas radio spēlēja vācu maršus. Pēc mātes stāstītā dzīve tajā laikā esot bijusi mierīga. Dzīvojam aiz rūpnīcas VEF tēva un vectēva būvētā, bet vēl nepabeigtā mājīnā. Manas apziņas apcirkņos pavīd papīra trīsstūrīši – varbūt tās bija tēva vēstules no karalauka, kādas redzam filmās par karu. Bet tas viss kā pa miglu.

Savu īsto pieslēgšanos pasaulei atminos skaidri. Pat varu precīzi pateikt datumu. Tas notika tad, kad biju 3 gadus, 7 mēnešus un 10 dienas vecs – 1944. gada 12. oktobrī. Vācieši atkāpās. Vakars, sākas apšaušana, lidmašīnu uzlidojums. Iepretim mūsu mājai uz VEF korpusa jumta novietotie zenītlīdzekļi nepārtraukti šāva, ārā bija gaišs kā dienā – raķetes ar izpletņiem lēni laidās lejup. Bombardēja Zemitānu stacija, kur uz sliekšņiem stāvēja militārie sastāvi. Vajadzēja kāpt leja, zem mājas esošajā pagrabā.

Māte nokāpj pirmā, tad vecaistēvs nones mani un aiz mums kāpj tante. Viņu visi sauc par šosejas tanti, laikam tāpēc, ka kopā ar vīru dzīvoja iepretim “Rīgas audumam” pie Vidzemes šosejas – tā agrāk sauca tagadējo Brīvības gatvi. Trepes stāvas, nokāpt nav viegli un Šosejas tante saka: “Man kājā krampis”. To dzirdu skaidri. Esam lejā, deg svece, zeme ik pa brīdi nodreb, jo Zemitāni tepat netālu. Visi klusē, bet es skatos uz tantes kājām un meklēju krampi, kam taču jābūt tādām, kā pie malkas šķūnīša durvīm. Savādi, bet neredzu. Laikam taču sapratu, ka jautāt nav īstais brīdis, bet doma nelika mieru. Nogranda pamatīgs sprādziens. Kā vēlāk noskaidrojās, pēdējie vācieši uzspridzinājusi Gaisa tiltu. Dunoņa pamazām pierimst, aizvirzoties uz Daugavas pusi. Brīdi pagaidījuši rāpjamies ārā. Apsēžamies istabā pie apaļā galda. Pēc neilga laika mājas ierodas Šosejas onkulis – esot bijis klāt, kad vācieši tiltu lielā steigā uzlaiduši gaisā, cik viss bijis briesmīgi. Visi uzmanīgi klausās, bet mana uzmanība atkal pievērsta tantes kājām, turpinot meklēt to sasodīto krampi. Atceros kā vakardienu.

Atceros arī turpmāko dienu notikumus. Fronte kā negaiss bija pārgājusi pāri un aizvēlusies tālāk, visapkārt valdīja neparasts klusums. Laukā gan neviens nerādījās. Ap pusdienas laiku pa ielu nāca kādi pieci vai seši zaldāti, garos šinēļos ar automātiem kaklā un prasīja, kur spirta brūzis. Tagad saprotu, ka runa bija par spirta tvertnēm, kas arī tagad atrodas “Rīgas balzama” teritorijā pie Zemitānu stacijas. Saņēmuši apstiprinājumu, ka iet pareizajā virzienā, zaldāti devās tālāk. Vēlāk uzzinām, ka ticis šauts pa cisternu apakšējo daļu, lai iztecinātu atlikušo šķidrumu, jo diezin vai vācieši būtu bijuši tik dumji, ka tvertnes atstājuši pilnas. Taču arī ar atlikušo pietika, lai kā nākas nosvinētu Rīgas “atbrīvošanu”.

Bet nākamajā rītā mūs atbrīvoja pa īstam. Ar māti brokastojām, kad, izgāžot sētu, piebrauca lauku virtuve, un drīz pagalmā bija pilns ar zaldātiem un zirgu pajūgiem. Mums izrādījies vienīgā māja ar pagalmu ielas pusē... Karavīru virtuve kūp, kaimiņu dārzā tiek ievākta kāpostu un burkānu raža, viss notiek. Istabā ienāk jauns leitnantiņš – tāds smalks, ādas cimdos. Māte mani iestūma blakus istabā pie vectēva. Laikam paprasīja padzerties, bet, kamēr

māte bija aizgājusi pēc ūdens, no, galda, kur pirms mirkļa brokastojām, pazuda mana mīļā piena krūzīte ar smukajām bildītēm.

### **Manas hokeja slimības sākums**

Elmāru Bauri pazīstu kopš četrdesmito gadu beigām, kad teritorija aiz VEF rūpnīcas tika sadalīta gruntsgabalos, un līdzās nedaudzajām pirms kara uzbūvētajām mājām, kāda bija mūsējā, sākās jaunu mājokļu būvniecība. Bērzaunes ielas turpinājumā tika izveidota Tīnūžu iela. Tur apbūvējamu gabalu bija dabūjis Elmārs Bauris, bet blakus tika celta viņa māsas Elvīras ģimenes māja. Mana Skangaļu ielā krustojās ar Bērzaunes ielu aptuveni 200 m attālumā. Rajons kluss, apkārt tikai dārziņi. Elmāram, tajā laikā ap 30 gadus vecam, bija skaļa balss, un viņš vienmēr bija kustībā.

Pirmie, kā vienmēr, iepazīnās bērni. Bērzaunes, Skangaļu un Tīnūžu ielu krustojumā bija īpaša vieta – Stūrītis. Lieliska vieta spēlēm un rotaļām. Piedevām, tur stāvēja pamests tanks, kam ieroči jau bija demontēti. Ielas pievilkšanas spēks bija neticams – Stūrītī vienmēr pulcējās vesels bariņš. Tur mūsu pulkam piebiedrojās Elmāra dēls Raimis un Elvīras meita Mārīte. Abi gan bija mazliet jaunāki par citiem, taču tam nebija nozīmes. Raimis, absolūts ābols no ābeles – mazu augumu, rudu matu ērkuli, kustīgs, nenovaldāms – šaudījās starp mums kā zibens. Mums labi sapasēja, jo es arī nebiju nekāds rāmais.

Būvdarbos Elmārs pats darbojās līdzī, komandēdams palīgus. No Stūrīša varēja redzēt, ka celtniecība gāja uz priekšu. Arī mūsu dauzīšanās nerimās. Bet tad, rudens pusē, izskanēja, ka Elmārs aizbraucis uz Sibīriju. Šim vārdam tolaik bija skaudra pieskaņa. Īpaši pēc 1949. gada 25. marta izsūtīšanām, kas skāra arī mūsu rajona iedzīvotājus. Mēs, bērni, vēl neko daudz nesapratām, vecāki arī izvairījās par to runāt, bet – lai uz Sibīriju kāds brauktu brīvprātīgi? Tas gan bija kas nedzirdēts! Tikai pamazām viss sāka noskaidroties. Izrādās, ka Raimeļa tēvs ne jau pirmo gadu spēlēja hokeja komandā, ko sauc par “Dinamo” vai “Daugavu”. Un uz Sibīriju viņi brauc tādēļ, ka ziema un ledus tur ir daudz agrāk, nekā Rīgā. Brauc trenēties. Nevienš īsti nesaprata, ko tas īsti nozīmē, tikai redzējām, ka vairākus gadus pēc kārtas novembra sākumā Elmārs kaut kur nozuda, un mājās pārradās līdz ar pirmo sniegu. Pēc divām vai trim nedēļām. Varbūt pēc mēneša.

Pamanījuši, ka no Sibīrijas var arī atgriezties, ievērojām arī ko citu. Gandrīz katru dienu Elmārs ar koferīti vienā rokā un divām nūjām otrā, vaļējā mētelī, zem kura varēja redzēt zilu

svīteri, ašā solī pa Bērzaunes ielu devās tramvaja pieturas virzienā. Pavadījuši viņu skatieniem, mēs, bērni, atkal ķērāmies pie savām nodarbēm. Uz nebēdu slidinājāmajiem pa aizsalušajiem grāvjiem, spārdīdami tukšas konservu bundžas vai vienkārši ķerstīdami viens otru. Par to, ka zem kājām var būt arī dzelži, uzzinājām vēlāk. Pie kā tas var novest – tolaik nebija ne jausmas.

Laikam taču mana čīkstēšana bija sadzirdēta, jo Salatētis zem egles man bija sarūpējis dāvanu – daiļslidošanas slidas. Laikam pašas mazākās. To, ka vajadzīgi arī īpaši apavi, viņš laikam nebija zinājis, bet slidas nav čības, kurās var iešļūkt. Salatēta kļūdu centās izlabot tēvs, tai pašā vakarā mazās slidiņas pieskrūvējot saviem kirzas zābakiem, kuros bija pārnācis no kara. Mans pirmais slidojums sākās pa nomīdītā sniega celiņu uz ielas. Kaut kā tiku līdz Stūrītim, taču atpakaļ rāpoju, jo zābaki tomēr bija drusku par lieliem. Lai vai kā, bet tas jau bija solis uz priekšu. Mājās nosēdēt nu nekādi vairs nebija iespējams.

Biju ievērojis, ka dažkārt tramvaja virzienā dodas arī Raimelis, nesdams divas nūjas. Pa priekšu soļoja Elmārs – koferis rokā, mētelis vaļā – pāris soļus aiz viņa kažokā tērptā Emīlijas tante (Elmāra sieva) Emīlija, un tad Raimelis ar divām nūjām – iespaidīgi! Nākamajā dienā prasīju: „Kur biji?” „Uz spēli!” – lepni skanēja atbilde. Bet man galvā jau brieda plāniņš: palūgšu, lai nākamreiz arī mani paņem līdzī! Sacīts, darīt un atteikumu nesaņēmu.

Šo gājieni nekad neaizmirsīšu! Elmārs pa priekšu – mētelis vaļā, redzams svīteris ar D burtu pa vidu. Tad Raimelis ar divām nūjām. Bet pēdējais es, stiepdams koferi. Pa Bērzaunes ielu devāmies uz Brīvības ielu un pie VEF iekāpām 3. tramvajā – jābrauc taču uz “Daugavas” stadionu! Pērnavas un Jāņa Asara ielas krustojumā kāpām ārā. Visapkārt cilvēku vairāk nekā parasti, un visi dodas vienā virzienā – uz stadionu. Pie ieejas drūzma, bet Elmārs stūrēja taisni uz vārtiem, pie kuriem stāv vīrs uz kruķiem bez kājas. „Sveiks, Brauna tēv, tie zeperi ar mani!” „Lūdzu!” – skanēja atbilde un esam stadionā. Vēlāk uzzināju, ka tas ir hokeja komandas aizsarga Arnolda Brauna tēvs. Ārkārtīgi stingrs pēc dabas. Esot bijis gadījums, kad Arnolds aizmirsis mājās stadiona caurlaidi, un tēvs viņu nelaidis iekšā, sūtīdams uz mājām tai pakaļ. Labi, ka ģimene dzīvojusi turpat netālu – Tallinas ielā.

Pret ko “Daugava” toreiz spēlēja? Neatceros. Vispār no spēles maz ko redzēju, lai gan Elmārs mūs nolika stāvēt pie apmales, blakus komandas soliņam. Toreiz mūsu deguni vēl knapi sniedzās tai pāri un kājas slīdēja sniegā. Taču tam nebija nozīmes. Nosaluši un nopuņķojušies, tomēr laimīgi – vai nu no pārtraukumā dzertās siltās tējas vai neparastās svētku sajūtas, kas

valdīja pilnajās tribīnēs. Grūti aprakstīt visas niansēs, bet laikam jau tieši tai reizē arī saslimu ar hokeja bacili, kura pārnēsātājs bija Elmārs Bauris no Tīnūžu ielas 4.

Hokeja spēļu apmeklēšana kļuva regulāra. Iepazināties ar komandas spēlētājiem, ar tiem, kuri grozījās tuvumā, ar stadiona strādniekiem. Sākām ņemt līdz slidas. Arī es jau biju ticis pie “bendenēm” – tā sauca slidas, kas bija paredzētas krievu hokeja spēlei uz lielajiem laukumiem. Slidas mums palīdzēja sasildīties pārtraukumos, jo stadionā ledus pietika. Uz tām varējām arī stingrāk turēties kājās, pie apmales skatoties spēli. Turklāt vēl siltā tēja un garšīgie stadiona pončiki ar ievārījumu – gandrīz jau varēja aizmirst par slapjajiem dūraiņiem. Kur vēl lielā laime, ka esi tuvumā lielajiem hokeja meistariem!

Baurim tajā laikā jau bija īpaša loma komandā. Viņš bija līderis un uzvedās atbilstoši statusam. Savas sporta karjeras sākumā Elmārs bija iemācījies labi slidot. Varbūt kāda nozīme būs bijusi arī draudzībai ar tā laika Latvijas daiļslidošanas meistari Alīsi Dzeguzi – to netieši apliecina viņas daudzie fotouzņēmumi Elmāra jaunības dienu albumā. Labumā bija gājis arī Cēsu ielas slidotavā pavadītais laiks. Ne velti viena no Baura iesaukām bija “balerīna”, Protams, “uz ledus”.

Pēc dabas būdams egocentrisks, patmīlīgs, skaļš un ārišķīgs, Elmārs ar sevi lepojās katrā iespējamā brīdī. Vēl tagad man acu priekšā sekojoša izrāde: 15 minūtes pirms sāka iesildīties abu komandu spēlētāji, uz “Daugavas” stadiona spoguļgludā ledus izslidoja Elmārs viens pats. Tauta tribīnēs jau sanākusi, galvenajā ložā hokejistu sievas – arī Emīlija kažokā un lidotājiem domātajiem zvēradas zābakiem kājās. Un sākas Elmāra paraugdemonstrējumi – dzirnaviņas, šķērītes, kuģīši, pagriezieni, apgriezieni, lēcieni, piruetes... Emīlija staro, tauta sajūsmā. Pēc sirds patikas izslidojies, publikas sveikts, Elmārs Bauris bija gatavs spēlei.

Bauris nevarēja lepoties ar dižu augumu, bet ideāli pārvaldīja gan slidas, gan ripu, turklāt bija nepārtraukti noskaņots gūt vārtus vai vismaz tos apdraudēt. Nevarētu teikt, ka Elmārs ignorēja partnerus, bet viņiem repertuārā bija paredzētas otrās lomas. Individuālists, jā. Taču individuālā meistarībā ļāva viņam tādām būt. Reizēm Elmārs aizrāvās ar savas prasmes demonstrēšanu, izraisot partneros atbilstošu reakciju, bet veči savā starpā kaut kā galā tika. Meistarība tika cienīta. To viņš labi apzinājās, un par to atgādina vēl šodien – savs ego taču jābaro. Kolektīvs Bauri neatraidīja, ja arī atsevišķos gadījumos viņš izvēlējās parādīt to, ka ir īpašs. Piemēram, laikā, kad starp Maskavas veikalu ķemmēšanu un hokeja spēlēšanu vīri pa

druskai atslābinājās un spēlēja kārtis, Elmārs sēdēja Lielā teātra pirmajā rindā, izstiepis baltās čībiņās tērptās kājas un skatījās “Gulbju ezeru”.

Tolaik gaisotne komandā bijusi lieliska, draudzīga. Visi *letiņi*, sportiski muzikāla komanda. Garajos braucienos ar vilcienu uz Sibīriju līdz tika ņemts ne tikai spēķis un rupjmaize, bet arī ģitāras, akordeoni un skaļās balsis. Vagons kļuva par estrādi, uz priekšnesumiem ieradās klausītāji arī no citiem vagoniem.

1949. gada rudenī Bauri uzaicināja spēlēt Maskavas “Spartakā”. Egoisma tārpīņš centās izlauzties plašākā pasaulē – Elmārs, daudz nedomādams, sakrāmēja koferi un devās uz Maskavas vilcienu. Sezona gan beidzās vēl nesākusies. Kādā treniņā uz tikko aizsalušā dīķa “Spartaka” bāzē Tarasovkā Elmārs ielūza ledū. Siltā telpā tika pēc minūtēm 15, tāpēc stipri saaukstējās, saslima un nekāds spēlētājs nebija līdz pat pavasarim. Pats par notikušo izsakās paškritiski: “Muļķis, kāpēc nekustējos, nebūtu ielūzis”. Bet spartakieši bijuši goda vīri – samaksājuši visu naudu par sezonu, kā runāts. 16 000 rubļu.

1949./50. gada sezona Rīgas komanda no „Dinamo” pārgāja “Daugavas” paspārnē, bet uz lielvalsts diktatora dēla Vasilija Staļina aprūpēto Maskavas GKS (Gaisa karaspēks) komandu tika pārvilināti Harijs Mellups un Roberts Šulmanis. Diemžēl abiem šis solis izrādījās liktenīgs – 1950. gada 7. janvārī GKS komanda armijas lidmašīnā lidoja uz Sverdlovsku (tagad – Jekaterinburga), taču galamērķi nerasniedza. Par šo notikumu Urālos tagad atgādina granīta memoriāls.

Rīgas komandas pozīcijas PSRS čempionātā šie notikumi gan neietekmēja – tika ieņemta tā pati 6.vieta, kas gadu iepriekš. Bet Elmārs Bauris, atgriezies Rīgā, savu meistarību demonstrēja vēl sešas sezonas līdz pat 1956. gadam.

## **Baura dzīves gudrības**

Cik es Elmaru atceros kā treneri, viņš nepārtraukti runāja par apmācību. Par pirmajiem soļiem uz ledus ar daiļslidošanas slidām, par noslīpētiem slidu zobīņiem, par ārējām un iekšējām šķautnēm un virkni citu knifu. Tikai – vai bieži esam bijuši labi klausītāji un pratuši sadzirdēt tās smalkās lietas?

Paaudze, kurai ir bijusi iespēja kontaktēties ar viņu, šo to ir pārņēmusi. Piemēram, ilggadējais “Daugavas” uzbrucējs Gunārs Krastiņš prata parādīt gan “dzirnaviņas”, gan “šķērītes”. Esmu pieredzējis, kā G.Gunārs uztrenēja savas kājas vienas sezonas laikā, jo laikam

taču bija izpratis slidotprasmes nozīmi hokejista karjerā un nospraudis mērķi. Jau būdams viens no “Daugavas” līderiem, viņš pēc katra treniņa izpildīja papildus vienu un to pašu vingrinājumu – ar pilnu ātrumu slidoja pāri vidējai zonai, virāžās aiz vārtiem veica 6 – 8 pietupienus un atkal maksimāli ātri nesās uz vidējo zonu. Tā kādus četrus vai pat sešus apļus, līdz nejūt kājas. Papildus tam, kas jau bija paveikts treniņa laikā. Tā Gunārs panāca iespaidīgu starta un distances ātruma palielinājumu. Un tas vēl nebija viss. Vesela pašizgdurota teorija tika attīstīta par slidu asināšanu. Slidas asmens taisnā virsma nebija garāka par 10 cm. Tā domāta atspērienam un slidošanai pa taisno. Bet manevrēšanai? Tāpēc slidas aizmugurē radiuss tika samazināts, noapaļots. Asmenī ietrītās gropes aizmugurē bija stipri izteiktākas, un palīdzēja manevrēt, strauji mainot kustības virzienu. Tas viss Krastiņam deva acīmredzamas priekšrocības spēles gaitā.

Nudien dīvaini noraudzīties, kā daži no mūsu izcilajiem mokās ar slidošanu. Neviļus rodas jautājums – kas viņus ir mācījis? Tas būtu jāņem vērā tiem, kuri vēl tikai gatavojas savu laimi meklēt uz hokeja laukuma ledus. Vispirms slidas pie kājām, un tikai tad nūju rokās! Nevis otrādi. Tikai tā var apiet grābekli, kas dažam meistaram pinas pa kājām vēl 30 gadus, bet daudziem vienkārši nav ļāvis tikt tālāk par amatieriem. Tikai jāsaprot, ka mūsdienās pieejamais mākslīgā ledus daudzums nav pietiekams kārotā mērķa sasniegšanai, jo no 10 000 stundām, kas nepieciešamas, lai kļūtu par labāko no labākajiem, uz ledus pavadām vien desmito daļu.

Laiki citi, ziemas nav tik bargas? Reti kurš atceras, ka piecdesmito gadu beigās un sešdesmito sākumā Rīgā izauga izcilas ātrslidotājas – Ārija Gulīte un pasaules čempione Lāsma Kauniste. Gandrīz vai tikai uz dabīgā ledus. Neņemšos iedziļināties, kā to bija iespējams sasniegt, bet atceros paša redzēto. Beidzies hokejistu treniņš, esam iznākuši no ģērbtuves un kaut ko pārrunājam. Bet turpat netālu pie stadiona žoga dzelzceļa malā trenera Arvīda Leinerta vadībā darbojas divas meitenes. Piefiksēju, ka iesēdušās uz vienas kājas, otra atstiepta gaisā, bet rokas aiz muguras – gluži kā statujas. Pēc minūtēm piecpadsmit no jauna paraugos tajā virzienā, bet pie žoga nekas īpaši nav mainījies, varbūt vienīgi atbalsta kājas. Vai kādam tajā brīdī ienāca prātā, ka tur ar milzu spītu divas latviešu meitenes kaļ sevi par labākajām pasaulē. Arī mazais cinītis, kurš vēlāk kļuva par Lielo mūri vārdā Artūrs, savas daudzstāvu mājas trepes neskaitāmas reizes pieveicis, lecot uz vienas kājas, lai pēc gadiem piedzīvotu brīdi, kad spēs Latvijas izlases vārtus nosargāt pret Krievijas zvaigžņu uzbrukumiem.

Uz slidām neviens nav piedzimis, un ne katram izdodas iemācīties tās pārvaldīt. Bet esmu savām acīm redzējis, kā sezonas laikā var izmainīties slidošana, ja gandrīz neej skolā, bet pa 6-8

stundām dzīvo uz ledus. Tā Kundziņsalā izauga “Daugavas” spēlētāji Eduards Kļaviņš un Juris Reps, Zaķusalā – Andris Bušs un Eduards Strauts. Dzīvojot uz slidām no rīta līdz vakaram tos trīs ziemas mēnešus, kuri arī mūsu hokeja vectēviem nebija garāki kā šajos laikos. Nevainosim dabu, nemeklējam ap sevi, meklēsim sevī. Uzturoties komforta zonā var nepietikt ar laiku, kuru Dievs mums devis.

Pieņemu, ka neko ļoti jaunu neesmu pateicis, jo Amerika jau atklāta, velosipēds un sērkociņi izgudrot, arī iepriekš aprakstītais nav bijis valsts noslēpums, kura apgūšanai nepieciešama speciāla pielaide. Bet droši vien izšķirošais ir apstāklis, ka slidotprasme visvairāk atkarīga nevis no slidām, bet gan uz tām pavadītā laika. Un tā, cik stipra ir tava vēlēšanās to apgūt. Ja patiešām gribi slidot labāk par citiem, tad dari to tā, lai tiešām kļūtu labākais.

Tas pats attiecas uz pārējo hokejista meistarības elementu – pavisam tādu esot 197! – apgūšanu.

Elmārs Bauris man atklāja vēl vienu savu zināšanu avotu – kanādietis Lerijs Maršs. Grāmatā “Melnās ripas bruņinieki” Ainis Ulmanis ievietojis vizītkarti: “Maršs Lerijs. Dzimis 1913. gadā Monreālā. 1939. gadā ieradās Rīgā no Budapeštas. Pēc aizvadītām draudzības spēlēm pieņēma uzaicinājumu sagatavot Latvijas izlasi pasaules čempionātam. Monreālas koledžas un fiziskās audzināšanas absolvents. Hokeju spēlējis kopš bērnības.” Lerijs Rīgā ieradās 26 gadu vecumā, Elmāram tolaik bija 20. Acīmredzot tas hokejs, ko latvieši bija apguvuši pašmācības ceļā, stipri atšķīrās no tā, ko jau prata šīs spēles izgudrotāji. Pēc Rīgā notikušā trīs dienu semināra Bauris bijis priecīgs par gūtajām atziņām. Un arī guvis apstiprinājumu, ka no pusapgrieziņa, bez tituliem un augstākās izglītības bija pareizi uzķēris spēles būtību un jau nostāties uz pareizā ceļa – slidošana ir hokeja pamats, lūk, ar ko jāsāk!

Otrā kanādiešu speciālistu izceltā īpašība – ātrās rokas. Arī šī atziņa dziļi iesēdusies Elmāra prātā. Atkal un atkal to atkārtodams, viņš tūlīņ ķērās pie demonstrēšanas. Augšējā roka strādā šādi un dara tā, bet apakšējā – tā. Ja dari pareizi, nav problēmas uztvert ripu, to apstrādāt un uzvest no kuras puses gribas. Arī trāpīt, kur vajag.

Šo stāstu esmu dzirdējis neskaitāmas reizes, tāpat kā ļoti daudzi hokejā strādājošie. Taču, vērojot dažāda vecumu hokeja produktus reālajā dzīvē, jāsecina, ka daudziem tas pagājis gar ausīm. Ir vesela hokejistu armija, kas domā, ka var iztikt arī bez šīs prasmes. Saskata savu lomu laukumā aktīvā joņošanā un enerģiskā pretinieku taranēšanā. Varbūt tas ir viens no iemesliem, kāpēc hokejā dabīgā spēles loģika, veiklība, viltība pamazām tika aizstāta ar laukumā veicamo

darba apjomu, fizisko slodzi, cīņas elementiem. Pat tiktāl, ka hokejā parādījās jēdziens – policists. Par kārtības uzturēšanu pilsētas ielās, protams, jārunā. Bet hokejs ir spēle ar savu skaistumu un neatkārtojamību. Cīņas sekcijas atrodas citās trepēs, arī tām ir savi piekritēji, bet nejauksim lietas.

Helmuts Balderis spēja sasiet pretinieka kājas mežglā, atrast pašu mazāko spraudziņu un savaldīt ripu tā, it kā nūja būtu apsmērēta ar medu, kam ripa līp klāt. Vai viņš tāds piedzima? Domājams, ka nē. Tieši ar virtuozitāti un eleganci atmiņā iespiedušās tādas spilgtas krievu hokeja individualitātes kā Vsevolods Bobrovs, Venjamins Aleksandrovs, Anatolijs Firsovs, Valerijs Harlamovs, Aleksandrs Maļcevs, Igors Larionovs... Tā es saprotu hokeju – talanta, nevis kaila fiziskā spēka vai rupjības izpausme. Protams, talants bez darba nebūs nekas. Taču arī vispašaižlīdzīgākais darbs var izrādīties nepietiekams, ja nebūs dabīgās vides, kur veidojas pamati turpmākai attīstībai.

Bet, ja tāda vide ir, pa retam, sazin no kurienes, uzrodas kaut kas pavisam īpašs un neparasts. Spilgts piemērs bija “Daugavas” sešdesmito gadu zvaigznes Jura Repša metiens no ceļa. Treneris Rozenbergs to filmēja, mēģinādams izprast šo neparasto tehniku, bet tā arī netika gudrs, Tikmēr Juris tik “lādēja un sāca”, metot *golus* katrā spēlē. Neko līdzīgu savā praksē vairs neesmu sastapis. Nūjas lāpstiņai izliekuma toreiz nebija, kāts nebija tāda katapults, kā tagad. Kas tad? Es teiktu – plēsoņas instinkts un netveramās, smalkās sajūtas pirkstu galos. Un arī galvā.

Vēl piemērs. Sešdesmitajos gados nūjas – kokus – no fabrikas Maskavā saņēmām iesaiņotus pa desmit un, ja pakā varēji atrast trīs sev piemērotus, tev bija paveicies. Pārējie tika samesti kambarītī, kur parokoties, varēji varbūt vēl ko noderīgu atrast. Piemēram, līkās, greizās, kā pātagas mīkstās nūjas noderēja, tomātu stādu piesišanai. Daļa tika izdāvāta puisēļiem. Kaut cik derīgos kokus katrs spēlētājs savai solo partijai gatavoja ļoti rūpīgi, kā mūziķis savu instrumentu. Tikai Verners Spāde labāk spēlēja “acīti” nekā nodarbojās ar galdnieka darbiem, bet, treniņam sākoties, neskatoties paņēma no kambarīša pirmo pa rokai gadījušos nūju un devās uz ledus. Līdz šai dienai nespēju saprast, kā viņš ar tādu malka pagali rokās spēja ar ripu sazmēt zilus brīnumus, reizēm tikdams galā pat ar diviem pretspēlētājiem. Turklāt darīja to ar smaidu, labpatikā izbāzis mēli starp zobiem. Laikam bija īpaši trenēti pirkstgali.

Vai dinamika progresā nav apslāpējusi vēlmi pašapliecināties, notrulinājusi individuālos instinktus? Vai neejam vieglākos ceļus?

Ceļi, kā sasniegt meistarības pilnību var būt dažādi. Tāpat arī metodes. Bērnus nostādīt uz pareizā ceļa ir nesalīdzināmi vieglāk, nekā labot gadiem ielaistas kļūdas. Taču arī tas ir iespējams. Piemērs – Rīgas “Dinamo” jaunais treneris Viktors Tihonovs Kandavas treniņnometnē sāka nopietni strādāt pie spēlētāju roku darbības pilnveidošanas, likdams uz asfalta darboties ar plastmasas ripām un akmeņiem. Nometnes beigās 8 cm platās nūjas lāpstiņas bija nodilušas līdz 2-2,5 cm un arī plastmasas ripas bija kļuvušas uz pusi plānākas. Te tad arī bija atbilde uz jautājumu, kā komanda nākamajā sezonā pretinieku vārtos varēja iemest 316 ripas, ja pāris gadu iepriekš to bija tikai 115?

Šī noteikti ir neērta tēma tiem, kuri uzskata, ka vispirms jārūpējas par to, lai neieļautu vārtus. Jo, lai iemestu, ir pārāk daudz jāstrādā, un arī tad ne vienmēr visiem viss sanāk. Tāpat nebūs pareizi sūdzēties par veiksmes trūkumu, jo neizmantotās izdevības ir apliecinājums nesagatavotībai. Vai cirkus mākslinieks, kurš zem kupola staigā pa virvi, var atļauties aizkāpt virvei garām? Bet hokejists bāleliņš skaidro: šogad neieņemtu – liela muiža, iemetīšu nākamgad...

Vārtu gūšanas instinkts – ar tādu piedzimst, vai to ir iespējams iegūt? Viens ir skaidrs – to nevar nopirkt, taču strādāt pie tā izkopšanas var bezgalīgi. Ja vien... Kad strādāju Polijā, no kāda spēlētāja dzirdēju kodolīgu formulējumu: “Es eju laukumā, lai gūtu vārtus!” Vienkārši un skaidri. Šis spēlētājs savā līgā regulāri bija pats labākais vārtu guvējs, lai gan spēlēja viduvējā komandā. Tiesa bija stipri nedisciplinēts, tāpēc netika aicināts izlasē. Arī es nespēju viņu ielikt rāmjos, bet ar viņu bija interesanti aprunāties. Enerģijas ziņā es viņu salīdzinātu ar Juri Repsi, Oļegu Znaroku vai, mūsdienās, Aleksandru Radulovu.

No maniem laikabiedriem Juris vēl šodien ir tāds – viņš par katru cenu cenšas gūt vārtus un viņam ļoti nepatīk zaudēt. Sportiskais niknums izpaužas visā – kāršu spēlē, hipodromā, laukumā, jebkurā sacensībā. Zaudējums – tā ir mācību stunda, negūti vārti ir apliecinājums tam, ko neesi pratis, bet, ja spēles laikā tev nav bijis vārtu moments vai vismaz neesi to sagādājis savam partnerim, tad pajautā pats sev, ko tu laukumā esi darījis? Un uzraksti uz lapas, ko darīsi turpmāk, lai neizskatītos, ka hokejā esi nonācis aiz pārpratuma. Lapu noliec sev priekšā labi redzamā vietā. Varbūt atmodīsies tava atbildības sajūta un patmīlība. Bet, ja arī tas nepalīdz, tad nemāni tautu, met spēlēšanai mieru un skaties televīzijā kā vārtus gūst Aleksandrs Ovečkins.

### **“Daugavas” sēklis**

Rīgas “Daugavai” sesto pozīciju Padomju Savienības čempionātā ar divām īsām atkāpēm izdevās nosargāt līdz pat 1956. gadam. Tolaik spilgtākā hokeja personība bija vārtsargs Imants Spundiņš. Vienubrīd pat PSRS izlases kandidāts, aiz kura muguras tika izcīnītas apmierinošas vietas turnīru tabulās. Taču, salīdzinot ar krieviem, Latvijas hokeja attīstības kopējais ātrums bija stipri nepietiekams. Viņi sākumā ar pateicību pieņēma mūsu padomus, bet drīz vien aizsteidzās garām, dziedādami “Varen plaša mana zeme dzimtā”, kamēr mēs soļojām savā ritmā, dzirdot tikai savu bundzinieku.

Vai tik braši viņi mums būtu aizsoļojuši garām, ja karš nebūtu sašķēlis veselo uz pusēm? Drīzāk jau nē, jo hokeja spēles iznākumu izšķir īsti vīri laukumā, nevis dzimtās zemes plašums. Taču tam tā nebija lemts notikt. Sākām atpalikt, šķiet, ka vienubrīd pat stāvējām uz vietas. “Daugavas” sastāvs tikpat kā nemainījās, treneri paši spēlēja līdz un jau bija jūtams rezervju trūkums.

1956. gadā 41 gadu vecumā meistarkomandas spēlētāja karjeru beidza Harijs Vītoliņš, 38 gadu vecumā – Elmārs Bauris. Pēc gada beidza spēlēt Alfons Jēgers (38), Voldemārs Šulmanis (36) un komandas balsts Imants Spundiņš (30), kuru aizstāja Uldis Opits. Komandas kapteinis Kārlis Ronis sezonu pabeidza kā spēlētājs treneris, bet nākamā sāka tikai kā treneris. Līdz 1959./1960. gada sezonai meistarkomandu bija atstājusi visi pēckara paaudze.

Dzīve, protams, neapstājās, un atbrīvotās vietas ieņēma nākamie. Tie, kuru bērnība pagāja kara laikā. Aleksejs Antonovs, Hermanis Kurmelis, Vilnis Burtnieks, Jānis Pelše, Jānis Šūlbergs, Zigvards Salcēvičs, Gunārs Krastiņš, Eduards Kļaviņš, Arnis Jēkabsons, Andris Bušs... Hokeja laukumā tika mēģināti arī futbolisti, pat “Daugavas” meistarkomandas spēlētāji – Georgijs Smirnovs, Zigurds Čeičis, Anatolijs Latincevs, Rolands Grobiņš. Ne visi spēja būt noderīgi. Bija pagājis laiks, kad pat augstākajā līmenī varēja pusi sezonas spēlēt futbolu, bet pēc tam hokeju. Bija jāizdara izvēle, jo aizvien noteiktāk sevi pieteica specializācija. Tas savukārt mainīja treniņa darba plānošanu, metodiku, saturu. Paaugstinājās prasības pēc kvalifikācijas, kas “Daugavai” izrādījās nepietiekama. To parādīja arī tabula. 1956./1957. gada sezonā 12. vieta, pēc gada 16. vieta starp septiņpadsmit komandām... Kuģa katlā spiediens kritās acīmredzami, jo, cik tālu ar malku tiks? Bet ogles *uzsistas gaisā*, kapteinis no kuģa nozudis, bocmanis pillā spēlē kārtis, bet kompasam kāds pielicis cirvi. Kaut kas no Žila Verna: matroži nesaprot, kas notiek, bet kungi krastā groza galvas. Aicināti un neaicināti ierodas glābēji, bet dažs pats izrādās glābjams.

Piecdesmito gadu beigās sporta biedrību komandas citu pēc citas nodeva lielo ražošanas uzņēmumu pārraudzībā. “Spartaka” basketbolisti kļuva par VEF, “Daugavas” volejbolisti – par “Radiotehniķi”. Par hokeja komandas jaunajiem saimniekiem bija kļuvusi Rīgas Vagonu rūpnīca (RVR), bet izkārtnes maiņa neietekmēja būtību. 1959. gada PSRS čempionāta 24 spēlēs rīdzinieki izcīnīja tikai četras uzvaras, divas spēles pabeidza neizšķirti, un ieņēma pēdējo 17.vietu.

Spēlētājiem acis vairs nedega, arī skatītāju interese vairs nebija tik liela. Bija pienācis pēdējais laiks saprast, ka dzīve nestāv uz vietas. Vai kaut kur aug jaunie, kuri būtu gatavi turpināt? Vai par to kādam nebija jādomā laikus?

Domātāju vai vismaz to, kuriem bija jādomā, it kā netrūka.

Trīsdesmitajos gados paši bija spēlējuši, paši organizējuši un paši par ledu gādājuši. Latvijas Ziemas sporta savienības hokeja sekciju bija vadījuši Aleksandrs Liepiņš (1930-1937), Arvīds Jurgens (1937-1939) un Leonīds Vedējs (1939-1944). Padomju Latvijā par organizēšanu un gādāšanu atbildēja varas ieceltas amatpersonas. Hokeja dzīvi Latvijā no 1946. gada līdz 1951. gadam vadīja Jūlijs Levitāns kopā ar sporta komitejas galveno treneri Bruno Graudiņu, no 1951. līdz 1957. gadam Arvīds Pētersons, kā arī galvenie treneri Viesturs Baldzēns (līdz 1954. gadam) un Eduards Zolts. Šo sporta komitejas darbinieku uzraudzībā bija arī vēl citi sporta veidi.

Hruščova atkusnim sasniedzot padomju sporta saimniecību, Maskava mazināja valsts struktūras – sporta komitejas – lomu un lielas cerības saistīja ar sabiedrisko aktīvistu rosīšanos. Latvijai vajadzēja sekot šai modei un 1959. gada 7. maijā nodibināja Latvijas Hokeja federāciju, par pirmo priekšsēdētāju ievēlot Eduardu Zoltu. Viņš atbildību par hokeja saimniecību dalīja ar galveno treneri Gunāru Detlavu (1956-1964).

Nezinu, kas īsti notika priekšnieku kabinetos, jo savā padsmietnieka vecumā tolaik tajos, protams, neapgrozījās. Man hokejā bija sava taciņa.

## **No divpadsmit līdz septiņpadsmit**

Vietā, kur sākas mūsu likteņupe, Daugava ir tik šaura, ka tai var pārlekt. Ne vēsts no diženuma un varenības. Bet kur sākas sportists?

Katrs stāsts ir savādāks, taču viens visiem ir kopīgs: cilvēku rada un veido vide. Dabīga un arī mākslīgi pielabota, cilvēkam meklējot sev labvēlīgus apstākļus. Brazīliešu futbolisti nāk no pludmalēm, afrikāņu gargabalnieki – no tuksnešainām viduskalnēm. Tāpēc, ka īpašā vide

formē un sekmē kustību harmoniju, veiklību, izturību, kas vajadzīga konkrētajos apstākļos. Turklāt bērni ar dabīgo ziņkāri spēj daudz ko uztvert un atdarināt – nepiespiesti, it kā rotaļājoties. Esmu dzirdējis, ka Japānā bērniem līdz četru gadu vecumam neizsakot aizrādījumus, ļaujot pieredzi apgūt pašiem, lai bērns saprastu – kas ir labi, kas slikti. Tā attīstās personība, patstāvība. Pamazām veidojas intereses. Aizsākumam un turpinājumam ceļi var būt dažādi, un īsto apjautīsim varbūt tikai vēlāk. Tikai nevajag vest, vai vēl sliktāk – vilkt pie rokas personību, kura jau pati zina, ko grib. Bērniība ir pats brīnišķīgākais laiks cilvēka dzīvē. Nebojāsim to.

Vide visiem līdzīga, tomēr izaugsmes ceļš katra atšķirīgs. Ar individuālajiem censoniem tā tas bijis vienmēr un visur. Bet kā ir ar komandām? Kā veidojas spēlētājs? Kā attīstās spēlēt prasme?

Mūsu hokeja pirmajai paaudzei vispusība bija galvenais pamats, uz kā veidojās specifiskā meistarība. Lielākais vairums pirms un pēc kara bija Latvijas izlases dalībnieki arī citos sporta veidos. Harijs Mellups bija labs bokseris, basketbolists, futbolists un tenisists. Alfons Jēgers, hokeja un futbola meistarkomandas līderis, bijis Rīgas čempions galda tenisā. Vēlāk, specifiskajām prasībām augot, izvēle starp sporta veidiem kļuva par grūtu izšķiršanās mirkli. Piemēram, Gunārs Krastiņš piecdesmito gadu beigās jau bija “Daugavas” futbola meistarkomandas dalībnieks, tomēr pieņēma galīgo lēmumu pievērsties hokejam. Iespējams – nekļūdījās.

Arī jaunākos laikos meklētas papildus iespējas sevis pilnveidošanai, ne tikai izmantojot dažādas sporta spēles treniņprocesā. Pat Artūrs Irbe sava vārtsarga karjeras sākumposmā sekmīgi spēlēja arī Latvijas futbola čempionātā. Tomēr dabīgo vidi – bērniībā pagalmos iegūtās sportiskās iemaņas –, tāpat kā mātes pienu, aizstāt ir grūti.

Padsmitnieka vecums – tas ir laiks, kad sāk kaut ko apjaust, saprast, rosīties, meklēt, ar ko sevi piepildīt. Katram puikam noteikti ir sava bērniības taka, savs pīļu dīķis, kur viņš jūtas kā Kolumbs. Laiks, kad veidojamies. Bet tas steidzas ātri, un saulainās bērniības takas galā jau sagaida lielās dzīves straume. Kā šo laiku pavadīsim, tādi pie tās nonāksim.

Mums, tā laika bērniem, laikam būs paveicies, jo brīvas telpas bija pietiekami. Vajadzēja tikai gribēt.

Skolas gaitas uzsāku uzreiz otrajā klasē. Pirmajā iegriezos tikai uz divām dienām, jo, izrādījās, tur man nebija, ko darīt – māte ar mani bija labi pastrādājusi mājās. Ceturtajā klasē sāku mācīties 33.pamatskolā, kas atradās Pērnavas ielā pretim Grīziņkalnam. *Grīšķene* bija vieta,

kur vakaros labāk nerādīties. Strādnieku rajons, blakus kazarmas. Tālāk “Daugavas” stadions un Sarkanā Krusta slimnīca. Pērnavas, Jāņa Asara, Zvaigžņu, Lauku, Vārnu, tālāk Augusta Deglava, Tallinas, Valmieras, Lienes, Krāsotāju ielas... “Vārnu ielas republika” man ir īpaša grāmata, kas joprojām atrodama naktsskapīša atvilktnē.

Grīziņkalna smilšainais laukums pretim 33. pamatskolai daudzkārt pieminēts kā pazīstamu sportistu bērnības stadions, pirmā pietura ceļā uz lielo sportu. No tuvākas vai tālākas apkārtnes tas vēlāk ieveda “Daugavas” stadionā, no kurienes daudzi tika stipri tālu. No tā rajona nākuši dažādu paaudžu hokejisti Arnolds Brauns, Uldis Opits, Alfons Jēgers, Ēriks Koņeckis, Oļģerts Zariņš, Jānis Šūlbergs, Andris Hendelis, Valerijs Odincovs, Helmutis Balderis, Juris Liberts, Ēvalds Jurāns, Mihails Vasiļonoks, Andris Ansveriņš, Leonnīds Kazačuhins, Aleksandrs Solovjovs. Šeit bijusi pirmā pietura basketbolistiem Alfrēdam Krauklim un Valdim Muižniekam, futbolistiem Purniņam, Reinim Zālītim, brāļiem Robertam un Brunim Freibergiem, futbola un hokeja tiesnesim Hugo Strencim, hokeja tiesnesim Miķelim Ramanim. Es mācījos vienā klasē ar rokasbumbas spēlētāju Ivaru Kalniņu, nākamo pasaules čempionu volejbolā Jāni Labucki un bokseri Gaidi Vanagu.

Bet Daugavas otrajā krastā rosījās nenogurdināmais Aleksejs Auziņš, ar savu enerģiju vilkdams uz priekšu “Lokomotīvi”. Šīs biedrības stadions Arkadijā kļuva par pirmo pieturu ceļā uz hokeja pasauli Uldim Opitam, Arno Lejam, Jānim Pelšem, Hermanim Kurmelim, Uldim Jankavam, Gunāram Detlavam, Viesturam Mencānam, Anatolijam Micītim, Aleksandram Cicurskim, futbolistiem Vilnim Straumem, Leonardam Andžānam un daudziem citiem, kuriem ceļš sākās dabīgi sportiskajā vidē, par galapunktu vēl nemaz nedomājot.

Par 12 gados puikam gribas visu, bet viņš īsti nezina ko un kā. Bauris kā hokeja bacīļa nēsātājs, tāpat kā laiks pamatskolā pie Grīziņkalna – tas viss ir atstājis pēdas manā domāšanā, dzīves uztverē. Ziemai ar vasaru mainoties, mainījos līdz. Slēpes pret riteni, bumbu, peldēšanu...

No visām iespējām, ko toreiz piedāvāja skola un Grīziņkalns, atmiņu filtros palikušas divas. Pirmā saistās ar, šķiet, piecpadsmit metrus garo un piecus metrus plato vingrošanas zālīti ēkas pirmajā stāvā. Nodarbojāmies ar pašu elementārāko – soļošanu un skriešanu pa apli. Taču vēl lēcām pāri vingrošanas “bukam”, kam pakāpeniski tika palielināts augstums. Un noskaidrojām drosmīgākos, līdaciņā lecot pāri guļus noliktiem krēsliem. Bet interesantākais sākas tikai tad, kad bija izskanējis zvans, apstiprinot, ka stundas šodien ir beigušās. No malas tas varēja izskatīties līdzīgi aitu bara uzvedībai pavasarī, kad saimnieks pēc garās ziemas tās pirmo

reizi izlaiž pļavā – brēcošu puišu bars un putekļu mākonis. Tad viss kļūst pārskatāms, jo iet vaļā spēle uz diviem vārtiem – *futene*, kas gan cits!? Ja bumba tikai viena, tad problēmas tiem, kuri netiek pie šprīces, jo citi labāki. Jāmeklē vēl viena bumba, vai jāiet mājās. Dabīgā atlase – viss godīgi.

Mainoties gadalaikiem, mainījās arī nodarbošanās. Lielais smilšu laukums nu varēja atpūsties, jo bija pienācis laiks Grīziņkalna pietiekami stāvajām nogāzēm, kas bija man tieši pa ceļam uz mājām. Tikko uzsniga sniegs, starp kokiem tika ieslidinātas taciņas. Pamazām visas iespējamās vietas tika sagatavotas, un katrs, kurš vēlējās, varēja atrast sev piemērotāko. Varēja vienkāršot – piemēram, nošļūkt uz dibena vai ko paliekot tam apakšā. (Lai cik neapdomīgi tajos gados bijām, uz portfeļa braukt neatļāvāmies – varbūt zemapziņā apzinājāmies, cik grūti jāstrādā vecākiem, lai sūtītu mūs skolā.) Varēja veikt aizvien sarežģītāku nobraucienus kājās no pašas augšas. Un tie nebija bērnu dārza slīdkalniņi! Garākās trases varēja būt ap 20 metriem. Un nevajag iedomāties, ka uz noslidināta ledus starp kokiem kājās nobraukt bija vienkārši. Varat iedomāties, kas notiek, ja pusceļā kājas aiziet pa gaisu. Labi vēl, ja pēc dažiem kūleņiem atradi sevī vēlēšanos rāpties augšā un mēģināt no jauna. Bet ap ziemas vidu, mājās ejot, jau varēji mierīgi svilpojot, nobraukt visas trases pēc kārtas no paša augšas līdz apakšai, ne reizi nenokrītot. Un tad, pasitot portfeli padusē, ar paceltu galvu doties pasaulē, apzinoties, ka ar visu iespējams tikt galā – vajag tikai gribēt. Pie nobrāzumiem bija pierasts, arī slapjās drēbes, nosalušās rokas un kājas, tāpat kā pile degungalā nespēja apstādināt ar sportošanu aizrāvušos puiku.

Tikai peldēšana īpaši nevedās. Neatceros, kā gadījās, bet laikam kopā ar kādu draugu pieteicos mācīties peldēt pie pieccīņnieka Aināra Lejas. “Dinamo” peldētava bija iekārtota Pārdaugavā, kur tagadējā Vanšu tilta vietā pāri Daugavai veda pontonu tilts – pa labi no tā līcītī. Vasarā pāris reižu nedēļā braucu turp ar mammas divriteni, jo tiktāl jau biju izaudzis. Rudens pienāca ar labām ziņām – būs iespēja reizi nedēļā tikt baseinā! Tolaik Rīgā vienīgais baseins atradās Skolas ielā, netālu no Ģertrūdes baznīcas Ulmaņa laikos būvētajā Krīgera pirtī. Nebija nekāds lielais un dziļais – kam līdz krūtīm, man līdz kaklam. Bet ūdens silts, un ziemā stundu varēja nūrkot un kulties uz nebēdu. Tas bija sapņu kalngals. Tikai baseinā mūs laida svētdienās, no plkst.5 līdz 6 rītā. Ko skolniekam nozīmē svētlaimīgs miegs svētdienas rītā – to noteikti zina katrs. Nācās pārkāpt sev pāri un izrādījās, ka tik grūti tas nemaz nav. Tikai jāgrib. Gulēju lielajā istabā uz dīvāna, pie galvas bija VEF radio – super! Līdz kādiem četriem klausījos mūziku, un

tad klusām, lai nepamodinātu mammu, paņēmu riteni un cauri dusošajai pilsētai, pāri Gaisa tiltam pa Brīvības ielu devos līdz Ģertrūdes ielai. Galā biju jau laicīgi, tikai jāsagaida treneris, sargs un citi. Es un vēl kādi seši puikas zibenīgi metāties ūdenī, un stunda pagāja nemanot. Pēc baseina un brauciena uz mājām miegs nāca itin braši. Mērķis iemācīties labi peldēt gan palicis nesasniegts, bet šī ziema man palīdzēja iemācīties vilkt ragutiņas, ja reiz ļoti gribas vizināties.

Nesen, pārskatot vecus papīrus, uzdūros Rīgas 6. vidusskolas izsniegtajai gatavības apliecībai un raksturojumam ar klases audzinātājas un direktores parakstiem. Pēc kopā aizvadītajiem četriem skolas gadiem varēju izlasīt, ko klases audzinātāja bija manī saskatījusi.

“Spējīgs un apdāvināts, bet sekmes viduvējas. Attieksmē pret mācībām paviršs un nenoteikts. Reizēm pietrūkst izturības darbā, sistemātiskuma un noteiktības, cenšas izvairīties no katras piepūles. Visvairāk interesējās par sportu, elektrotehniku, fiziku. Aizraujas ar hokeju, ir sporta biedrības “Daugava” biedrs. Labprāt apmeklē teātri, daudz ceļojis ārpus republikas robežām. Ļoti straujš un impulsīvs. Mājās pieklājīgs, bet kolektīvā mīl izcelties. Ne vienmēr atklāts, bet savu rīcību spēj vēlāk kritiski novērtēt. Ne sevišķi mīl praktisko darbu, taču vasarās strādāja, piemēram, restaurācijas kantorī par palīgstrādnieku.”

To, ka jau vidusskolas pirmajā gadā pats lēju ledu uz basketbola laukuma skolas pagalmā un noorganizēju hokeja turnīru starp klasēm, skolotāja laikam nebija pamanījis. Bet nevar jau visu ievērot. Tāpat kā pieaugušam cilvēkam grūti saprast, ka uz jautājumu, kas tev skolā visvairāk patīk, katrs normāls puika atbild: “Meitenes, brīvstundas un fizikultūra.” Tikai dzīves gaitā uztvere un atziņas mainās. Kad, kur un kāpēc? Laikam to precīzi nepateiks neviens, ar katru tas notiek savādāk.

Katram no mums ir bijis 14, kad pats sev jau šķieti liels, un tāds arī esi. Bet sevi jāliek lietā. Brīvlaikā apņēmos pats nopelnīt naudu protfelim un grāmatām nākamajam skolas gadam. Māte sarunāja ar paziņām, lai paņem mani par palīgstrādnieku restaurācijas kantorī – par 250 rubļiem uz diviem mēnešiem. Darbi norisinājās Mazajā pils ielā – pretīm Pionieru (tagad – Prezidenta pilij).

Uz darbu braucu cauri Rīgai ar velosipēdu. Vēl tagad, ejot garām, ar lepnumu rādu – redzi, es pa šīs mājas ārpusē uzstādītajām koka stalažām nesu materiālus meistariem, iedams pa vienu dēli! Joprojām atceros sajūtu, ar kādu atdevu mātei savu pirmo algu. Pa stalažām kāpaļājot man no sākuma trīcēja ķermenis un griezās galva. Bet, pārvarot sevi, pieradu, un sapratu, ka varu. Kāpēc? Varbūt tāpēc, ka iepriekšējā rudenī biju aizgājis brālēnam līdzī un pieteicies

“Dinamo” biedrībā trenēties riteņbraukšanā. Solīja, ka pavasarī iedošot īstus sporta riteņus. Vai var būt vēl skaistāks sapnis puikam, kuram nekas vairāk par sarūsējušu *ērenpreis* nav piederējis? Spožs, ar zemo stūri, cieta sēdekli, tas sapņos rādījās visu garo ziemu. Taču vienkārši pie tā netikt. Visu ziemu bija jātrenējās “Dinamo” stadionā, kur lielā bleķa angārā riteņbraucēju grupa darbojās Alberta Džarcāna vadībā. Neaprakstāmas izjūtas trenēties kopā ar slavenībām – Hariju Japiņu, Jāni Deisonu un Ziedoni Cakulu. Bet katru svētdienu plkst.10 no rīta Šmerlī bija divu stundu garš skrējiens pa mežu līdz ceļgalam dziļā sniegā, ar pauzēm vingrošanai. To veicām regulāri. Kad varēji ar to tikt galā, gandarījums bija milzīgs. Varbūt tur arī tika ielikti pamati ne tikai sportošanai, bet arī visai dzīvei. Pēc tādas skolas uzrāpties pa stalažām ar ķieģeļu nastu vai javas spaini man likās tīrais nieks. Tā mācījos strādāt un naudu pelnīt.

To, par kādiem mēs kļūstam, lielā mērā nosaka trīs lietas, tikai ne gluži tās, kuras stāvēja Harija Spanovska zāļu skapītī. Pamatā ir strādīgums jau no mazotnes, izpratne par mērķiem – tuvākajiem un nākamajiem – mīlestība un godīgums pret visu, ar ko esi saistīts. Tās tad arī lielā mērā veidos tavu garīgo mugurkaulu.

Guadrāki cilvēki to pateikuši skaidrāk: DIEVS, DABA, DARBS.

### **Manā dzīvē ienāk Edgars Rozenbergs**

Tas būs mans stāsts par trenera lomu. Par cilvēku, kuru nepamanīja, jo viņš necentās pievērst sev īpašu uzmanību. Taču viņam pienāktos atbilstoša cieņa un pateicība par mūžu, kas veltīts hokejam.

Savu 85. dzimšanas dienu viņš nepiedzīvoja, jo 2013. gada 4. decembrī pienāca brīdis, kuru neviens no mums negaida. Divas dienas iepriekš, apmeklējot Edgaru slimnīcā, viņa rokas spiediens un vārdi neļāva izgaist cerībām. Gribējās ticēt brīnumam un tam, ka viņš spēs turpināt cīnīties, kā apsolīja atvadoties. Uz manu “Edgar, draudziņ – turamies, cīnāmies!” viņš atbildēja: “Protams, cīnāmies!” Stingri, kā parasti, paspiezdams manu roku, un piebilzdams: „Pasveicini sieviņu!” Tas bija viņa pēdējais rokas spiediens, kuru aizmirst nav iespējams.

Rokas spiediens, sasveicināšanās, atsveicināšanās – ierasts un ikdienišķs rituāls, tomēr, šis vienkāršais divu cilvēku kontakts savā būtībā ir dziļas, slēptas informācijas nesējs. Ja esi pietiekami vērīgs, pamanīsi atšķirības ķermeņa valodā, kas slēpj sevī dziļu saturu. Varbūt pat kaut ko izpratīsi. Acis ir dvēseles spogulis, bet arī rokas spiediens ir kā vēstījums. Šīs divas lietas atklāj pietiekami daudz no cilvēka būtības, attieksmes. Iezīmē turpinājumu. Stingrs, apņēmīgs

rokas spiediens vienmēr ir nozīmējis piekrišanu. Tas ir kaut kas pavisam cits, nekā “čau”, “nu tad pagaidām”, “es pazvanīšu”. Edgaram vienmēr bija stingrs, noteikts rokas spiediens, jo viņš pats arī bija tieši tāds. Vienmēr. Ar savu uzsvaru un domu – gaišu, skaidru, patiesu. Varbūt šis pēdējais Edgara rokas spiediens mani rosināja izdarīt to, par ko bieži bijām runājuši. Īpaši pēdējos gados, kad mudināju: “Edgar, uzraksti taču par to, ar ko mūžā nācies saskarties!” Taču līdz tam tā arī netikam, jo viņa atrunas bija parastās: „Ko tad es, tur jau nebija nekā īpaša, gan jau...”

Edgars Rozenbergs neapšaubāmi bija viens no zinošākajiem hokeja speciālistiem Latvijā. Varbūt spilgtu panākumu sportiskajā mūžā – vairāk par 60 gadiem hokejā – nebija ļoti daudz, tomēr ražīgā ikdienas darbā hokeja laukumā un sporta pedagoģijā sakrāta milzīga pieredze un iegūta neapstrīdama autoritāte. Neatlaidīgs, prasīgs, reizēm pedantisks, iekšēji pašdisciplinēts, apveltīts ar augstu inteliģences un kultūras līmeni, Rozenbergs spēja saglabāt sevi pat tādā sabiedrībā, par kuru droši varam sacīt – pirkstu mutē nebāz, jo nokodīs roku līdz elkonim. Vide, kur bez sulīgās “mātes valodas” bija grūti iztikt.

Apbrīnojams bija efekts, kad Edgars komandas ģērbtuvē, dzirdot *trīsstāvīgos* vai citus primitīvi populāros izteiksmes līdzekļus, ar smaidu sejā nogludināja situāciju ar vienu teikumu: „Nu rebjata, pričom tut ona?” (“Puiši, kāds tam sakars ar viņu?”) Un iestājās miers un klusums. Autoritāte komandā viņam bija. Viņu uzklaušīja, viņa padomos ieklausījās. Iekšējā līdzsvara dēļ viņu faktiski nebija iespējams izsist no sliedēm. No malas gan nevarēja pateikt, cik daudz spēka tas viņam prasīja. Taču viss palika iekšā, uz āru izlauzās reti. Apbrīnojama savaldība.

Bijām pazīstami no 1955. gada, kad viņš vēl nebija sasniedzis 30 gadu robežu. Edgars bija padzirdējis par puišējiem, kuri 6. vidusskolas pagalmā spēlēja hokeju pašu uzlietā slidotavā, un uzmeklēja šos hokeja asnus. Par to rakstu droši, jo tā slidotava bija mana iniciatīva. Manā rīcība bija nonācis Elmāra Baura māšas dēla Haralda Norīša Latvijā atstātais hokeja ekipējums – cimdi, bikses, ritenbraucēja galvas aizsargķivere un augstās kanādiešu hokeja slidas “Cosmoss”, kas manos četrpadsmit gados patiešām bija kosmoss. Tā bija fantastika, jutos kā debesīs! Šajos dārgumos es braši stāvēju uz paša lietā ledus 6. vidusskolas pagalmā paša noorganizēta klašu komandu turnīra atklāšanas parādes pirmajā rindā. Lepns un iedomīgs.

Sportot tajā laikā bija dzīves norma. Ja tu nesporto, tad esi nūģis, tizlenis. Sacensties vienalga kādā veidā – lūk, kas bija vajadzīgs! Sarīkojām hokeja sacensības starp klasēm. Kaut kur tas bija izskanējis, un kādu dienu pie mums ieradās jauns, simpātisks cilvēks vārdā Edgars

Rozenbergs un uzaicināja trenēties hokejā. Skola izrādījās pretimnākoša, treniņus atļāva organizēt sporta zālē. Mēs, 14-15 gadus veci līdzīgi domājoši puisi, kuru lielākā daļa vai nu dzīvoja vai mācījās “Daugavas” stadiona tuvumā, ar prieku atsaucās piedāvājumam.

Treniņu pamatā bija sporta spēles – futbols, basketbols, kam sekoja fiziskie vingrinājumi, kross un akrobātika skolas sporta zālē. Bet visvairāk mūs interesēja hokeja tehnikas apgūšana – ripas pārvaldīšana, metieni pa vārtiem. Kad piesala, ledus tika atrasts Bābelītes ezerā, Velnezerā, Māras diķī. Atceros tumšo, plāno klājumu, kas zem mūsu svara locījās, taču nelūza. Vajadzēja tikai ātri kustēties un nenākt kopā barā. Tad gan varēja ielūzt. Tā darbojāmies līdz jaunais treneris vienojās ar kādiem priekšniekiem – mums jau nebija svarīgi, ar kādiem – un paziņoja, ka turpmāk būsīm “Daugavas” stadiona komanda, un saņemsim kaut ko no īsta hokeja inventāra. Tas izklausījās neticami, tomēr tā notika – mums izdalīja “Daugavas” meistarkomandas nolietotās mantas. Pie tām pakavēšos vēlāk, bet vispirms vairāk par pašu treneri.

Pirmais, ko varēja sajust – esam viņam svarīgi! Pamazām pieķērāmies, jo viņš visu darīja no sirds. Daudz ar mums runāja, nekad nekavēja, bija ļoti pieklājīgs. Hokejs mūsu acīs kļuva par kaut ko ārkārtēju, ārpus zemes esošu. Īpašs bija stāsts par NHL. Tajā laikā no ārzemēm jau bija parādījušies plāni žurnāliņi ar bildēm, tiesa, angļu mēlē, kuru, protams, neviens nepratām. Taču ap uzvārdiem Moriss Rišārs un Žaks Plants runas grozījās. Toreiz NHL spēlēja tikai sešas komandas, un mēs iztēlojamies, ka kāds no mums ir Monreālas “Canadiens”, vēl kāds – no Čikāgas komandas, ar tām indiāņu galvām uz formām. Arī Toronto vai Bostonas.

Īpašs bija veids, kā Edgars organizēja spēlēšanu. Tai laikā, lai spēle varētu sākties, laukumā vajadzēja atrasties sešiem spēlētājiem – vārtsargam un pilnam piecniekam. Edgaram tolaik piederēja vieglā automašīna – vecais moskvičs, kādu tagad var ieraudzīt tikai motormuzejā. Mūs, piecus puikas, apgērbtus visās hokeja mantās, tiesa, bez slidām, viņš iestūķēja salonā, iebāza tur arī nūjas, tad ar spēku aiztaisīja durvis no ārpuses, un pats, kā sestais spēlētājs, sēdās pie stūres. Salonam gaisma cauri nespīdēja, bijām saspiesti kā siļķes bundžā. Taču turp tikām, un atpakaļ – tāpat. Tā viņš mūs ievilka arvien dziļāk un dziļāk. Spēlējām ar citu klubu jauniešiem, piedalījāmies zibensturnīros. Vasarā izspēlējāmies arī futbolu Edgara trenētajā “Rīgas Auduma” komandā. Tā pienāca nākamā sezona.

Pēc Rozenberga domām, mums, jauniešiem, lai augtu meistarība, vajadzēja spēlēt starp pieaugušajiem. Nezinu, vai toreiz šo ideju atbalstīja federācija. Varbūt arī iebilda, jo tas bija laiks, kad meistarkomandā notika paaudžu maiņa un pieredzējušie vecas paaudzes spēlētāji

ieplūda Latvijas čempionāta komandās. Kur nu puisēliem ar tādiem saensties?! Tomēr atļauja startam tika saņemta – trenējāties, gatavojāties.

Pirms sezonas uzzinājām, ka Maskavā viesosies Kanādas amatieru komanda “Trail smoke eater” – “dūmu rijēji”. Šī ziņa mūs pārņēma savā varā, un tika uztverts kā marsiešu ierašanās. Edgaram nobrieda plāniņš. Viņš iegādājās kinokameru, un kāpa vilcienā uz Maskavu, stingri nolēmis būt klāt vēsturiskajā notikumā. Nedēļu vēlāk stunda pirms kārtējā treniņa tika veltīta stāstam par redzēto. Iespaidu daudz, arī kino materiāls vēlāk tika nodemonstrēts, bet pirmie secinājumi tika formulēti īsi un skaidri: „Zēni, jādod iekšā! Jāspēlē korpusā. Jāsaprot vienkārša lieta – ripa pati nekustas, to pārvieto spēlētāji, kurus jāapstādina. Kā to izdarīt? Jāspēlē ķermenī, pēc tam jāsavāc ripa! Skaidrs?”

Mēs, mutes atpletuši, klausījāmies, mājām ar galvām un sapratām – jādod iekšā! Rīgas čempionātā pretī nāca veči, bet mēs “devām iekšā” – cīnījāmies kā lauvas. Bet šie tik smēja, ar savām piespēlēm saraujot mūsu aizsardzību lupatās un sametot mūsu vārtus pilnus ar ripām... Sākumā bieži zaudējam ar divciparu skaitļiem, jo, kā izrādījās, ar “iekšā došanu” vien nepietiek. Vajadzēja arī kaut ko mācīties un iemācīties. Bet pamazām situācija sāka uzlaboties. Cīņas sparū nemazinot, auga gudrība un prasmes. Tā bija laba skola un droši, ka ne tikai mums, iesācējiem spēlētājiem, bet arī Edgaram, kurš savas hokejista ambīcijas varbūt nebija realizējis līdz galam. Mācījāmies un augām kopā. Uz rezultātu bija jāgaida vēl daži gadi, bet – tas atnāca.

“Daugavas” stadiona komandā tiku pie īstiem kāju sargiem, jo līdz tam stilbus no ripas vai pretinieka nūjas skāriena sargāja tikai futbola getrās iebāztās burtnīcas. Kādi tad bija šie “īstie”? Tas bija interesants izstrādājums – ādas kabatiņās bija sabāztas bambusa nūjiņas apmēram zīmuļa resnumā, kuras apjoza kāju tai ļoti cieši nepiespiežoties, tādējādi labāk aizsargājot. Ceļgalu sargāja cieta kartona blodiņa. Šīs detaļas bija piestiprinātas filca gabalam. Bambusa nūjiņas gan bieži lūza no ripas triecieniem, bet tās varēja nomainīt. Hokeja bikses bija uzšūtas no bieza auduma, ar augšstilbu sargājošiem *fibras* kvadrātiņiem, bet elkoņus sargāja polsterēti uzliktni. Pēc kāda laika tikām pie meistaru norakstītajiem cimdiem. Spēlējām plikām galvām, vai cepurītēs, bet meistari tolaik dižojās riteņbraucēju vai tankistu cepurēs.

Slidas – kādas nu kuram bija, bet viena problēma bija kopīga. Proti, tās bija jādabū gana asas. Pirmais paņēmiens bija šāds: slidu iespieda starp kājām un ar trijstūra zāģu vīli gareniski noņēma skaidiņu. Vīles varēja nomainīt, slidas nē. Tā arī trinām. Publiskajā slidotavā pie trinēja uz šmirģeļa varēja nobraukt šķērsām. Tad slida bija asa, bet īsti neslīdēja, tāpēc labāk cīnījāmies

saviem spēkiem. Nākamais progressa solis bija īpašs statīvs, ko varēja piestiprināt pie galda. Tajā paralēli bija iestiprināmas abas slidas, un tad tās pārī tika trītas ar dažāda rupjuma slīpripām, līdz beidzot šķautnes bija asas. Tās pārbaudīja ar nagu un tad nopulēja. Lietā tika likta arī petroleja. Darba pie viena slidu pāra bija pietiekami, gandrīz katrs savas slidas asināja pats, arī tad, kad komanda jau bija iegādājusies motorīnu.

Nākamie nepieciešamie instrumenti – zāģītis un ēvelīte. Zāģītis varēja būt kopējs, ēvelīte gan ne. Tā tika rūpīgi sargāta, ēvelītes dēļ kāds savu reizi dabūja pa degunu, ja bija paņēmis bez prasīšanas. Jo nūjas bija jāēvelē un ne pa jokam, jo ar neapstrādātu modeli “Moskva”, ko piedāvāja vienīgā hokeja nūju ražotāja visā plašajā savienībā, laukumā hokeja tehnikas trikus nespēja izpildīt gandrīz neviens. Nūjas – mēs gan biežāk teicām: koka – sagatavošanai vajadzēja apmēram stundu, bet tā varēja salūzt vienā mirklī, kā sērkokciņš. Tāpēc divi vai trīs koki bija vajadzīgi rezervē. Izbraukumā katram vajadzēja stiept līdzī kādus 10 - 15.

Vēl katram bija nepieciešami īlēns un “krjučoks”, spole kaprona diega (ja nu kas jāsasūj), galodiņa – “zausenčiks” slidas pārsmeņa noslīpēšanai, izolācijas lenta, leikoplasts – tātad vesela saimniecība. Dodoties izbraukumā, viss bija jāņem līdzī. Katrs rūpējās par sevi. Varbūt arī tas iemācīja uz hokeju raudzīties nopietnāk.

Šodien to būs grūti saprast. Slidām vajag rievīnu - kādu, lūdzu, radiusu? Vajag nūju? Kādu, lūdzu, leņķi? Un – cik elastīgu? Nūjas svars, lāpstiņas izliekums, smaguma centrs un citas svarīgas lietas – nav problēma. Bet reizēm ir problēma pārmest ripu pāri gulošam vārtsargam. Kaut kas jau traucē katram dejotājam.

1958. gadā “Daugavas” stadiona komanda, spēlēs piedaloties pašam Rozenbergam, izcīnīja Rīgas kausu starp pieaugušajiem. Tiesa, man nepaveicās – tūlīt pēc Jaungada saķēru infekciju. Vai Botkins atrada mani, vai es viņu, taču kļuva dzeltens kā banāns un sezonas atlikusī daļa aizgāja gar degunu, jo pēc trim infekcijas slimnīcā pavadītajām nedēļām vēl pusgadu bija aizliegts nodarboties ar sportu. Bet vai tas bija iespējams, kad draugi jau bija gabalā? Nolēmu nepadoties. Nezinu, kā gadījās, bet mūsu rajonā, kur nebija nevienas asfaltētas ielas, pēkšņi tika noasfaltēts paliels piecu ielu – Tīnūžu, Braslas, Stirnu, Ieriķu un vēl kādas – krustojums. Par 420 rubļiem nopirku skrituļslidas, pieskrūvēju tās pie kaut kādiem zābakiem un gandrīz katru vakaru ap vienpadsmitiem vismaz stundu slidoju, nevienas automašīnas netraucēts. Nākamajā sezonā ne tikai panācu savējos – mani atzina par labāko aizsargu Latvijā.

Kad 1959. gada 7. maijā tika nodibināta Latvijas Hokeja federācija, mūsu treneris Edgars Rozenbergs kļuva par treneru padomes priekšsēdētāju. Viņš vadīja jauniešu izlasi, pēc tam arī pieaugušo izlasi pirmajā PSRS tautu spartakiādē, kur sastāvā pārsvarā bija jaunatne, tai skaitā arī es. Kopā ar paša izaudzinātu komandu 1962. gadā izcīnīja Latvijas čempionu nosaukumu. Atzīstams rezultāts nopietnam piecus gadus ilgam darbam.

Šodien ir labi, ja Latvijas galvenajai komandai katru gadu “piesakās” viens vai divi labi jaunie spēlētāji, bet toreiz tādu bija stipri vairāk. Caur Edgara Rozenberga rokām un komandu bija izgājuši un meistarkomandā pirmie iekļuva vārtsargs Anatolijs Micītis un aizsargs Kārlis Apsītis. Viņiem sekoja Juris Reps, Ansis Zommers, Eduards Strauts, Verners Spāde, Bronislavs Samovičs, Andris Hendelis, Ojārs Višņevskis, Juris Liepiņš, Harijs Vītolis, Ēvalds Grabovskis. Tātad desmit, kuri vairāk vai mazāk ir spēlējuši meistarkomandā. Piedevām Latvijas izlases formu uzvilka Agris Ozols un vārtsargs Jānis Saksons. Vesela komanda! Vai kāds vēl to ir spējis? Savas paaudzes vārdā izsaku pateicību mūsu dzīves Lielajam skolotājam par to, ka iemācīja mūs iemīlēt hokeju un daudz ko saprast dzīvē.

Panākumus noteica divi faktori: trenera darbs un sīvā konkurence Latvijas čempionātā. Pieredzējušie bijušie meistarkomandas spēlētāji, turpinot savas sportistu gaitas Latvijas čempionāta komandās, ievērojami paaugstināja spēļu kvalitāti un piesaistīja skatītāju interesi. Elmārs Bauris, Harijs Vītolis, Alfons Jēgers, Voldemārs Šulmanis, vēlāk arī Kārlis Ronis, Arnolds Brauns, Ļevs Ogerčuks, Leja, Kurmelis slikti spēlēt neprata, un komandās, kurās viņi iesaistījās, jaunajiem bija daudz ko mācīties. Tam bija milzīga nozīme laikā, kad vēl nebija radīta jauno spēlētāju sagatavošanas sistēma, nebija pietiekami kvalificētu treneru. Tā tika pārņemta hokeja māka, mīlestība un uzticība. Iesākumam tas bija stipri daudz. Viņi bija īsti vīri. Par tādiem kļuvuši, jo grūti laiki veido stiprus cilvēkus.

### **Hokeja „Kultūras revolūcija” 1960. gadā**

„Par Latvijas PSR olimpiādes galvenajiem mērķiem pasludināja masveidīgu un jaunu talantu meklēšanu. Olimpiāde bija iecerēta kā pirmais solis, izpildot lēmumu “Par hokeja sporta stāvokli un attīstību Latvijas PSR”. Šis dokuments vēstīja, ka līdz 1965. gadam Latvijā jāsagatavo vismaz 100 laukumi un 300 komandas, tajā skaitā 200 zēnu un pusaudžu vienības. Olimpiāde spilgti apliecināja šo fantāziju nerealitāti. Vispirms notika sacensības atsevišķos

uzņēmumos. Piemēram, VEFā spēlējušas pat piecpadsmit cehu komandas. Tomēr drīz vien kļuva skaidrs, ka piespiedu masveidība nepāraug kvalitātē".

Tas ir citāts no devindesmito gadu beigās iznākušās Aiņa Ulmaņa grāmatas "Melnās ripas bruņinieki". Dokumentāls darbs, kas paveikts, sēžot birojā pie papīru kalna. Bet dzīvē daudz kas izskatījās savādāk. Man tajā laikā jau bija deviņpadsmit un labi atceros, kas notika pirms šīs "revolūcijas" un pēc tās.

Kad sākām nopietni trenēties, pirmie soļi lielajā hokejā tika sperti neskaitāmos zibesturnīros, tikko uzsala pirmais dabīgais ledus. Ļoti aktīvi tajā laikā darbojās Rīgas Hokeja federācija. Latvijas un Rīgas čempionāti, kausu izcīņas, visu Latviju aptverošs "Vārpas" čempionāts, sezonas atklāšanas turnīri pieaugušajiem un bērniem, sacensības starp skolām... Katru sestdienu un svētdienu kaut kas notika. No rīta "Dinamo" stadionā seši nejauši kopā sanākuši puisi varēja pieteikties Elmāram Baurim kā komanda ar pašu izdomātu nosaukumu un piedalīties zibesturnīrā, pēc atvieglotiem noteikumiem spēlējot ar tādiem pašiem. Uzvari – tiec tālāk, zaudē – ej mājās. Mēs šo iespēju piedalīties nekad garām nelaidām.

Pārcilājot vecos laikus ar vienu no pieredzējušākajiem mūsu hokeja veterāniem Mečislavu Tomkēviču, palūdzu viņu atsaukt atmiņā iespējas tikt uz ledus.

Mazliet parokot, izveidojās ieskats iepriekšējā gadsimta piecdesmito gadu ledus laikmetā, pirms mākslīgā ledus ēras sākuma. Realitāte samērā interesanta.

1. tabula: Brīvdabas hokeja laukumi Rīgā 1950. – 1970. gados.

| Nr.p.<br>k. | Nosaukums                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Lauk<br>umu<br>skaits |
|-------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|
| 1.          | "Dinamo" stadions – "Ledus impērija". Lielais futbola laukums krievu hokejam, skrejceļš ātrslidošanai, trīs hokeja laukumi, apledoti basketbola laukumi daiļslidotājiem (bērniem atsevišķi), brīvās zonas publikas slidošanai. Vakaros apgaismjums, mūzika, ģērbtuves, garderobe un telpas, kur sasildīties. Stadiona direktors Vadļevskis, galvenais saimnieks un dvēsele – Georgs Straupe. | 3                     |
| 2.          | "Daugavas" stadions. Galvenais hokeja laukums, divi laukumi pārējiem. Skrejceļš ātrslidošanai, izdedžu laukums publikas slidošanai, ledus tika uzliets arī basketbola                                                                                                                                                                                                                        | 2                     |

|     |                                                                                                                                                                      |   |
|-----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|
|     | laukumiem un teritorijai tribīņu priekšā. Stadiona direktori A.Godess un Gailītis. Par visu gādāja neaizmirstamais Augusts Zariņš, Riekstiņš un vēl daži strādnieki. |   |
| 3.  | VEF stadions – Elmāra Baura saimniecība. Divi hokeja laukumi un liela publiskā slidotava.                                                                            | 2 |
|     | “Lokomotīves” stadions – Alekseja Auziņa valstība ar hokeja laukumu un blakus esošo Māras dīķi.                                                                      | 1 |
| 5.  | RVR stadions pie Ķīšezera. Vieta, kur Varoslavāns pulcināja jaunos hokejistus.                                                                                       | 1 |
| 6.  | RER stadions Lakstīgalu salā. Hokeja attīstītāji – Harijs Vītoliņš un Voldemārs Šulmanis.                                                                            | 1 |
| 7.  | “Spartaka” laukums bijušā “Marsa” velotreka vidū iepretim vietai, kur uzcēla VEF Kultūras pili                                                                       | 1 |
| 8.  | ASK stadions. Lielais futbola laukums bendija spēlei, hokeja laukums un publiskā slidotava. Saimnieko Sergejs Holmogorovs un Anatolijs Ščedrins.                     | 1 |
| 9.  | LMR stadions. Mājīgs hokeja laukums Daugavgrīvas ielā. Aktīvi darbojās R.Rostovskis.                                                                                 | 1 |
| 10. | “Latvijas bērza” hokeja laukums pie rūpnīcas Patversmes ielā – Miķeļa Firsova izveidots un aprūpēts.                                                                 | 1 |
| 11. | “Pilota” laukums armijas daļā Slokas ielā.                                                                                                                           | 1 |
| 12. | 72. vidusskolas laukums Pārslas ielā. To izveidoja fiziskās audzināšanas skolotājs Aivars Skudra – ilgadējs hokeja treneris.                                         | 1 |
| 13. | Aviācijas tehniskās skolas /RAUSS/ laukums Daugavgrīvas ielā.                                                                                                        | 1 |
|     |                                                                                                                                                                      |   |
| 14. | Hokeja laukums karaspēka daļā Rumbulā.                                                                                                                               | 1 |
| 15. | Mežaparka lielā masu slidotava ar skrejceļu ātrslidošanai.                                                                                                           |   |
| 16. | “9.maija” hokeja laukums                                                                                                                                             | 1 |

Tātad Rīgā 18 hokeja laukumi, trīs lielle laukumi bendijam, trīs ātrslidošanai piemēroti skrejceļi un vismaz piecas publiskās slidotavas, neņemot vērā laukumus daiļslidotājiem un bērniem. Absolūti nepretendēju uz precizitāti ciparos, noteikti kaut kas būs palaists garām, bet

skaitlis var tikai pieaugt. Tātad vismaz 30 vietas Rīgā, kurp varēja doties, ja ziemā nevarēji nosēdēt mājās. Vēl tagad ar lielu cieņu atceros “Daugavas” stadiona ledus meistaru Augustu Zariņu un “Dinamo” stadiona saimnieku Georgu Straupi. Tie bija vīri, kuri darbā ielika sirdi un dvēseli.

Par situāciju visā Latvijā priekšstatu esmu guvis, ielūkojoties Gunāra Detlava ilgos gadus krātajās piezīmēs. Viņa apkopotais dod iespēju pilnīgāk saprast laiku, kad tika pildīts lēmums par hokeja attīstību

2. tabula. Brīvdabas hokeja laukumi Latvijā 1950. – 1970. gados

| <b>Nr.p.k.</b> | <b>Pilsēta</b>                                                                                                                                                                                  |
|----------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1.             | Kuldīga. Hokeja dzīves aizsācējs Krišs Arājs. Pilsētas komanda līdz 1962. gadam piedalījās Latvijas čempionātā, pirmie “Vārpas” čempioni 1964. gadā.                                            |
| 2.             | Talsi. Pirmie organizētāji Eduards Zolts un Gunārs Detlavs, vēlāk Imants Ziediņš. Startējuši Latvijas čempionāta A grupā, “Vārpas” čempioni 1966., 1970. un 1974. gadā.                         |
| 3.             | Brocēni. Komanda izveidota 1960. gadā. Pirmais treneris Ritvars Priedkalns. Latvijas čempioni 1965 gadā (treneris Harijs Vītoliņš II). “Vārpas” čempioni 1977.-1979. gadā.                      |
| 4.             | Sloka. Celulozes un papīra kombinātā hokeja dzīvi vadīja Arnolds Brauns un Vilnis Burtnieks.                                                                                                    |
| 5.             | Bauska. Galvenie hokeja dzīves organizētāji uzvārda brāļi Eižens un Zigvards Stūri. Vēlāk Uldis Jankavs, pēc viņa Aleksandrs Raiskums.                                                          |
| 6.             | Olaine.                                                                                                                                                                                         |
| 7.             | Jelgava. 1966. gadā hokeja dzīvi sāka atjaunot Harijs Vītoliņš II, darbu turpināja Verners Spāde.                                                                                               |
| 8.             | Daugavpils. Hokeja pirmsākumos lieli nopelni Vladislavam Azānam un organizētājam Vladimiram Bikovskim. Regulāri piedalījās Latvijas čempionātā. Bērnu komandas uzvarēja “Zelta ripas” turnīros. |
| 9.             | Rēzekne                                                                                                                                                                                         |

|     |                                                                                                                                                           |
|-----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 10. | Gulbene                                                                                                                                                   |
| 11. | Pļaviņas. Ojārs Rode sāka organizēt hokeja dzīvi rūpnīcā “Dolomīts”, bet vēlāk pārcēlās uz Stučku (Aizkraukli), kur hokeju attīstīja brāļi Gardas.        |
| 12. | Madona                                                                                                                                                    |
| 13. | Ogre                                                                                                                                                      |
| 14. | Cēsis                                                                                                                                                     |
| 15. | Smiltene. 1969. gadā hokeja komandu izveidoja Jāni Mežulis. Darbu turpināja Ilgvars Plētiens.                                                             |
| 16. | Valmiera                                                                                                                                                  |
| 17. | Salacgrīva. Hokeja dzīvi sāka organizēt Ivars Pliķšis, vēlāk darbojās Gints Bisenieks.                                                                    |
| 18. | Seda. Kūdras fabrikā hokeja dzīvi organizēja brāļi Vasiļevski.                                                                                            |
| 19. | Liepāja. 1964. gadā Otto Liepnieks atdzīvināja hokeja tradīcijas skolēnu vidū. Turpmākais organizators Verners Tūbelis, vēlāk V.Liguts un Aivars Sveilis. |
| 20. | Tukums.Tradīciju aizsācējs Jānis Legzdiņš. Lielajā hokejā sevi pieteikuši Ivars Pliķšis un Kārlis Apsītis.                                                |
| 21. | Jēkabpils                                                                                                                                                 |
| 22. | Vangaži. Dzelzbetona rūpnīcas direktors – hokejists Igors Dmitrijevs.                                                                                     |
| 23. | Carnikava. Zvejnieku kolhozā sporta metodiķis Eduards Škaveņecs.                                                                                          |

Pieredzējušā hokeja tiesneša Ivara Pliķša pieraksti liecina, ka viņš tiesājis 25 laukumos dažādās Latvijas pilsētās. Tātad tā laika meistarkomandas rezultātu lejupslīdei nebija nekā kopīga ar masveidības trūkumu.

Iemesls, kāpēc dzīve bija tāda un nevis savādāka meklējams nevis lozungos, lēmumos rīkojumos vai pat pavēlēs. Jāsaprot tās – karu pārdzīvojušās – paaudzes un viņu bērnu vēlme kustēties un sportot, skaidri zinot, ka uz galvas var uzkrīt tikai futbola bumba. Piedalīties kopējos pasākumos bija pašsaprotama lieta, tāpat vienmēr atradās kāds, kuram spēju un vēlmi

uzņemties iniciatīvu Dievs bija devis vairāk, nekā citiem. Bija jau arī dzērāji, dažāda kalibra *žuliki*, lielāki vai mazāki *bosiki*. Taču viņus uzmanīja un īpaši izvērsties neļāva. Neuzkrītoši tērpti vīri varēja tev mierīgi pienākt uz ielas klāt un paprasīt: “Kāpēc gaišā dienas laikā neesi darbā vai skolā?” Tas viss disciplinēja. Vai šodien kas tāds ir iedomājams? Droši, ka nē, jo dzīvojam totālā demokrātijā.

Pats esmu piedalījies grāmatā ar ironiju pieminētajos mačos starp cehiem. Pēc darba, ar kaut kur sadabūtu ekipējumu cilvēki spēlēja hokeju ar tādu sirsnību, kādu tagad bieži nesaskatīsim tajos, kuriem tā ir labi apmaksāta dzīves galvenā nodarbe. Frāze “fantāziju nerealitāte” tomēr neatbilst tā laika dzīves realitātei. Sešus gadus vēlāk – 1966. gadā – notika pirmās “Zelta ripas” sacensības, kurās uzvarēja Elmāra Baura gatavotā Juglas 44. astoņgadīgās skolas komanda. Bet vēl pēc dažiem gadiem no “Zelta ripas” hokeja pasaulei sevi pieteica Viktors Hatuļevs. Ap šiem masveidības apcirkņiem toreiz spietoja jauno talantu meklētāji. Bija vide un bija, kas meklē, jo tikai tie jau arī atrod. Es to labi sapratu vēl dažus gadus vēlāk, meklējot pa visu Savienību atbilstošos zobratu “Dinamo” mašīnai.

Taču masveidība nav absolūta garantija meistarības līmeņa paaugstināšanā. Tā ir fons, materiāla sagatavošana. Bet produkcijas kvalitāte ir atkarīga no ieguldītā darba. Tāpēc nospraustie skaitliskie mērķi reālajā hokeja dzīves telpā tika sasniegti, bet lielā hokeja prasībām atbilstošu gala produktu bija jāgaida turpat divdesmit gadus.

### **Dabīgais ceļš uz dabīgā ledus**

Šodien operējam ar cipariem – tik un tik mākslīgā ledus laukumu, komandu, spēlētāju utt. Pasaule nespēj saprast, kā ar tādiem resursiem esam desmitie pasaulē. Neizskaidrojams fenomens. Labi, ka tādi esam, bet vai varam būt vēl labāki? Noteikti, jā! Ar savu pieredzi, zināšanām un raksturu. Bet galvenais – ar darbu, ko darām ar mīlestību. Ja vien spēsim atgūt vēlmi sportot ar prieku, ievadīs atpakaļ dabīgajā gultnē bērnu fizisko attīstību, pārstāsim runāt par reformām, bet domāšanā un darbībā atgriezīsimies pie pareizām lietām. Piemēram, ataudzēsīm nozāgēto “Zelta ripas” zaru, lai reģionos bērni vismaz trijos ziemas mēnešos (mūsu vectēviem ledus neturējās ilgāk!) svaigā gaisā uz nebēdu nodotos ziemas priekiem un arī hokeja vilinājumam. Svaigu asiņu pieplūdums no nesabojātas, ģenētiski modificētās infekcijas vēl neskartās vides, ir nenovērtējams.

Kāda ir vide, kurā veido mūsu hokeja nākotne? Šodien mākslīga ledus laukumi sacelti pietiekoši. Tie, kā siltumnīcas, varbūt arī kādu ražu dos. Jautājums tikai – kas un kā tur viņus audzina? Agrāk Bauris no vairākiem simtu puišiem, kuri bija atnākuši pieteikties, varēja izraudzīties kādus trīsdesmit, četrdesmit kaut ko jau varošus. Šodien mākslīgos apstākļos uzsākot darbu ar vēl neko nevarošiem, tiesa, stipri agrākā vecumā, esam pārlēkuši dabīgajam sākumposmam, dabīgajai atlasei. Nākamais hokejists tiek attransportēts, un maksas pakalpojumu process var sākties.

Vladimirs Lubkins – savulaik gudrs “Dinamo” spēlētājs, tagad zinošs treneris, par šo tematu saka tēlaini: “Lielā laukā katrs susliks ir agronoms.” Šķiet, teiktajā ir dziļa doma. Vai esam aizdomājušies, kāpēc Latvijas hokejā neparādās individualitātes? Ja arī iemirdzas, tad uz īsu brīdi. Vai sistēma, kas līdzīgi konveijeram pumpē naudu no tiem, kam tā ir, dos cerēto? To, ko šodien pieparasa dzīve? Tieši dzīve arī parādīs, vai bez dabīgas vides, sportiskas bērnības, īsta skolu sporta sagatavotais produkts būs noslīpēts un konkurētspējīgs. Tāds, kādi bija Helmutis Balderis, Viktors Hatulevs, Sergejs Žoltoks, Kārlis Skrastiņš. Vai esam spējīgi aizstāt dabīgo vidi, kas bija pieejama katram, ar vidi, kurā par visu ir jāmaksā? Vai iespējams iztikt bez šī sākumposma?

Šķirstot Alfona Jēgera kladi ar viņa sakrātajiem materiāliem par “Dinamo” laikiem, uzdūros izgriezumam par pasaules junioru čempionu Mihailu Šostaku. Bet stāsts nebūs par viņu, bet gan par to, ka Šostaka dzīvi noteikti ir iespaidojis kāds apbrīnojams cilvēks. Viņa uzvārds – Varslavāns. Vārdu neatminos, tikai zinu, ka viņa lielākā aizraušanās bijusi ledus burāšana. Savulai šo cilvēku bija piemeklējusi nelaime – viņš bija nosaldējis kājas pēdu. Tā bija amputēta, vietā bija protēze. Tas viņam netraucēja Rīgas Vagonu rūpnīcas teritorijā Mežaparkā, netālu no jahtkluba, iekārtot hokeja laukumu, kur notika spēles un trenējās apkārtnes bērni. Tur savus pirmos treniņus aizvadīja arī Mihails Šostaks un Jānis Prutāns, kurš arī tika līdz “Dinamo” sastāvam, tiesa, uz dažām spēlēm.

Tolaik, septiņdesmito gadu pašā sākumā, puikām sapņu kalngals bija iespēja patrenēties uz mākslīgā ledus “Daugavas” stadionā. Lai to izdarītu, Varslavāns sestdienas vakarā sapulcināja bariņu padzīvētāju vienpadsmitā tramvaja galapunktā pie Zooloģiskā dārza. No turienes viņi brauca uz centru, kur pārsēdās ceturtnā maršruta tramvajā, kas gāja uz “Daugavas” stadionu. Tur ieradās pirms divpadsmitiem vakarā, kad īstajām komandām treniņi parasti jau bija beigušies. Lai laukumā nenodvēstu gaismu, Varslavāns ar *polšu* devās pie elektriķa, kurš dažus starpeņus

atstāja ieslēgtus. Un gāja vaļā pāris stundu ilgs treniņš vai spēle. Ap pulkstens diviem, kad spēki bija izsīkuši, puikas devās uz ģērbtuvī pāris stundas uz soliņiem nosnausties, lai būtu gatavi otrajam izģājenam, kas sākās ap pieciem no rīta, pirms bija jāgatavo ledus oficiālajiem rīta treniņiem. Pēc tam – mājupceļš ar diviem tramvajiem. Naktī uz svētdienu to varēja atļauties, jo skolā nebija jāiet. Tā tas tika praktizēts, līdz uzsala dabīgais ledus.

Paldies Varoslavānam, paldies viņam līdzīgajiem, jo viņš tāds vienīgais. Noteikti, bija arī citi, kuri ar savu izdomu un attieksmi, spējuši paveikt lietas, kas citiem varbūt nebija ienākušas prātā.

Arī pats savu reizi esmu rīkojies līdzīgi, sapratot, ka savu reizi jāpavelk ragaviņas, ja reiz gribas vizināties. Kad no Brocēniem atgriezās Saulkrastos, skatos, puišēļi aizrautīgi dzenā ripu uz Pēterupes vecās gultnes ledus. Tikai viena nelaime – mainoties vējam virzienam, mainās arī ūdens līmenis un ledus nepārtraukti lūzt.

Mūsu bērņuki jau paaugušies, abas jau slido, apkārt daudz citu bērnu. Gāju pie izpilkomitejas priekšsēdētājas, skaidroju situāciju: bērni grib slidot, bet tas ir nedroši, ka nenotiek nelaime... Un piedāvāju Pēterupes līča pļavā pie dzelzceļa ierīkot slidotavu. Tiku uzklausīts un saņēmu atļauju – lai organizējot! Aizgāju pie ceļainiekiem un vīri ar greideri nolīdzināja laukumu. Aizgāju pie ugunsdzēsējiem, un viņi no upes ar motorsūkni uzlēja ledu. Tā jau bija uzvara! Bērni laimīgi, vecāki jūtas droši – visiem labi. Pat tiku avīzē. Lai viss būtu kā nākas, devos arī pie elektriķiem. Pārliecināt un pierunāt nenācās, jo priekšnieks visu saprata no pusapgrieziena: tika ierakti trīs stabi, ievilkti vadi un uzlikti divi stameši. Tā tas notika pirms gandrīz piecdesmit gadiem. Citi laiki un varbūt arī citādi cilvēki? Nezinu, bet tagad tajā vietā ir tenisa korti.

Pieredzi biju iekrājis Brocēnos, jo arī tur biju sastapis cilvēkus, kuriem rokas auga no pareizās vietas. Brāļi Ivars un Juris Ozoli, Arājs, Lauks – vīri, kuri ne tikai gribēja uzspēlēt hokeju, bet arī rīkojās, lai tas varētu notikt, negaidot, ka viņu vietā darīs citi. Oktobra beigās naktīs pat Kurezemē jau bija mīnus 4 grādi un tas nozīmēja, ka var sākt liet ledus. Labi, ka laukumam bija asfaltēts pamats. Tikai ledus liešana nav ugunsgrēka dzēšana, jo tas jādara īpaši. Ūdens strūkļa jāneregulē tā, lai tā būtu smalka un jāsmidzina gaisā. Tad ūdens, nonākot uz asfalta, veidoja plānu ledus kārtiņu. Mākslīgo atkalu, ko mūsdienās autovadītāji sauc par melno ledus. Lēnām, no viena laukuma gala līdz otram. Kad atgriezies sākuma punktā, sals jau pievilcis un var sākt smidzināt nākamo kārtu. Ja sākām ap pulksten 11 vakarā, tad, mainoties, lai nedaudz

apsildītos, līdz pulkstens 4-5 no rīta bijām nosmidzinājuši 10-12 kārtas un ledus jau bija centimetra biezumā. Varējām drusku nosnausties pirms rīta treniņa. Jā, reizēm zem slidām nošķīda dzirksteles un slidas bija jātrin katru dienu, toties kas par kaifu! Rīgā mākslīgais ledus, bet par naudu, toties mums pašiem savs. Patrenējušies gājām gulēt. Pa dienu viss nokusa, bet nāca vakars un atkal metam skatus uz termometru. Ja *mīnus* 4, viss sākās no jauna. Tā esam ņēmušies pat divas nedēļas no vietas, līdz iestājās stabili mīnusi. Brocēnos par to var izstāstīt šo notikumu dalībnieks Koļa Šalajevs, bet Rīgas “Dinamo” spēlētāja Gunāra Skvorcova tēvs Marsels tajā laikā Brocēnu bērnu dārzā bija vienā grupiņā ar mūsu meitiņām.

Varbūt te iederas vārds, ko teikusi māte Terēza: “Vajadzētu mazāk runāt; sludināšana vien neapmierina vajadzības. Ko darīt? Ņem slotu un izslauki kādam māju.”

### **Darba mīlestība un hokeja bacilis Bergos**

Elmārs Bauris dzīves piedāvātās iespējas, tāpat, kā atlēkušās ripas, centies garām nepalaist. Atdarināšanas cienīgas īpašības – darba mīlestība un vēlēšanās darboties. Būt aizņemtam, noderīgam, neskopojoties ar padomiem un atrodoties nepārtrauktā kustībā. Pietiekami labi pazīstot viņa ģimeni, varu apgalvot, ka šīs īpašības bērnos pratuši ieaudzināt vecāki. Elmāra māsa Elvīra bija pieprasīta šuvēja. Elmārs prata ne tikai braukt ar hokeja ragaviņām, bet arī tās vilkt. Cēsu ielas slidotavā bija gan ledus jālej, gan sniegs jātīra, gan tēvs jāpierunā šķūnī uzliet ledu, malku iepriekš izsesot ārā un kārtīgi sakraujot. Domāju, ka Cēsu ielas slidotavas nozīmi līdz galam vēl neesam novērtējuši. Dziļāk padomājot, ko tā nozīmēja kara laikā Rīgā palikušajiem hokejistiem, nevar nepiekrīst Elmāra apgalvojumam: “Nebūtu *Cēsītis*, Latvijā hokeja nebūtu. Mēs būtu turpat, kur leiši un igauņi.”

Elmārs ne mirkli nesēdēja bez nodarbes, salicis rokas klēpī. Agrāk hokeja sezonas bija īsas, brīvā laika bija stipri daudz, bet ne viņam. Mājās darba gana. Viņa dārzs bija īsta redīsu lielaudzētava. Matīsa tirgū pie Emīlijas rinda stāvēja vienmēr un andele gāja uz nebēdu. 1954. gadā, kad krievi pirmo reizi vinnēja pasaules čempionātu slavenais aizsargs Nikolajs Sologubovs no ārzemēm Elmāram atveda akordeonu. “Neatceros, cik toreiz samaksāju, taču varēju nodoties akordeona spēles pašmācībai. Ļoti daudz man palīdzēja “Daugavas” spēlētājs Oļģerts Zariņš, profesionāls mūziķis. Ar akordeonu kļuvām par vienu veselu,” atceras vecmeistars.

1956. gadā hokejam bija jāsaka ardievas. Raizes darīja dēls, kuram sākās darīšanas ar miliciju. Elmārs: „Saku – vairāk nespēlēšu! Izsauc Ministru padomes priekšsēdētāja vietnieks (?)

Krūmiņš, un piedraud: “Mēs tevi pie baltajiem lāčiem aizsūtīsim!” Bet es pretī: “Man jābūt mājās, ar puiku slikti.” Arī veselības lietas lika sevi manīt – “takelāžas” nebija, spēlējam tikpat kā pliki, tāpēc ribas laužtas, skriemeļi sasisti, zilumi nepazuda mēnešiem. Hokejs bija sirdslieta, bet – gana...”

Elmārs agrāk jau bija spēlējis tenisu. Nu viņš atkal ķērās tam klāt nopietni un aizspēlējās līdz 4. raketei Latvijā. Bet, kad 40 gadu vecumā zaudēja 15 gadus vecajam Jānim Juškam, pateica: “Pietiek!”

Elmārs kopā ar vēl vienu bijušo meistarkomandas spēlētāju Georgu Straupi sāka saimniekot “Dinamo” stadionā. Ar viņu pūlēm tas kļuva par lielu ledus impēriju. Ziemā ledus bija uzliets visur – lielajā futbola laukumā, skrejceļā, trijos hokeja laukumos, basketbola un volejbola laukumos, pat gājēju celiņos. Sestdienās un svētdienās notika zibensturnīri, katru vakaru darbojās publiskā slidotava. Neaprakstāmi ziemas prieki, kurus bija sarūpējuši daži hokeju saprotoši un no sirds mīloši cilvēki. Šodien tas laikam ir neiedomājami.

Elmāru ievēroja un uzacināja par rūpnīcas VEF stadiona direktoru. Par šo laiku lai stāsta viņš pats: “Uztaisīju hokeja laukumu un noorganizēju sacensības starp cehiem. Pavasarī iekārtojām ģērbtuves, uzklājām dēļu grīdu basketbola laukumam un ierīkojām vēl vienu hokeja laukumu. Nolīdzinājām vietu slidotavai, izbūvējām motobola laukumu. Sākumā man bija trīs strādnieki, vēlāk desmit un futbola laukums bija līdzens kā tepikis. Tapa smilšu vaļņi tribīnēm. Tie saglabājušies vēl šodien – tos (???) saucot par Baurkalniem. Tagad tajā vietā braši slejas LMT ēka, blakus vēl turas VEF Kultūras pils.”

VEF sporta kluba priekšnieks Arnolds Brambergs vienubrīd sāka griezt ratus tikai sev saprotamā virzienā, arī Hruščovs no Maskavas kaut ko bija aizliedzis darīt sporta laukumu celtniecībā un Bauris atkal stūrēja uz “Dinamo”. Savāca no Rīgas apmēram 300 puikas. Vispirms 60 metru skrējieni – pirmos trīs pieraksta. Pēc tam pievilkšanās pie stieņa – ar 3-4 reizēm par maz, ja 7-8 – pieraksta. Tā tika atlasīti kādi 50 nīprākie. Slidot varbūt īsti vēl nemācēja, bet pēc diviem trim gadiem jau slidoja gluži labi. 1967. gadā durvis vēra Rīgas Vagonrūpnīcas (RVR) specializētā hokeja skola, kurā Bauris bija viens no treneriem un piedalījās pirmajā 1952.–1957. gadā dzimušo zēnu uzņemšanā. Tādās reizēs īpaši izpaudās viņa organizatora talants. Ar skaļu balsi apveltīts, enerģisks, viņš spēja pulcēt simtus.

Hokeja atkarības baciļi tika izplatīti arī jaunās vietās.

Sešdesmito gadu sākumā rūpnīca VEF strauji attīstījās un tās teritoriju bija nepieciešams paplašināt. Tā no pilsētas kartes izzuda Skangaļu iela, Braslas iela, Tīnūžu iela, kā arī Bērzaunes ielas sākuma posms, bet 32 māju privātīpašniekiem bija jāmeklē jauna dzīvesvieta. Tīnūžu ielas 4. nama īpašnieks Elmārs Bauris četrdesmit piecu gadu vecumā kopā ar sievu Emīliju un bērniem, Raimi un Maiju, 1963. gadā kļuva par īpašnieku zemes gabalam Bergos, toreizējā Birzes ielā 26, kur ķērās pie mājas būvniecības un iekārtoja dārzu ar vairākām siltumnīcām.

Bet stāsts, protams, nebūs par dārzkopību, jo tikai Baurim varēja ienākt prātā Bergos taisīt arī hokeja laukumu. Savam bērnības draugam Raimim es vairs neko pajautāt nevaru, bet Elmāra meita Maija no sava astoņus gadu vecuma atceras, kā klīdusi Bergu pakalnos, draugus meklējot, un dzīvošana sākumā bijusi pagaidu mājā līdz ģimene tika pie kārtīga jumta virs galvas un sava kakta. Toties Elmārs paralēli būvdarbiem un akordeona spēlei jau pulcināja ap sevi Bergu un Juglas zēnus. Doma bija skaidra – lai nenodarbojas ar muļķībām, jātaisa hokeja laukums. Labāk, lai slido un mācās hokeju spēlēt. Maija atceras, kā puikas aizrautīgi strādājuši, taisījuši laukumu un zāgējuši dēļus apmalēm. Pamazām izveidojusies sadarbība ar skolu Juglā. Viss tinās kamolā: laukums, apmales, apgaismojums – starp divām priedēm iestiprināti starmeši. Par ledus liešanu rūpējās pats Elmārs. Viņš to darīja vakaros, stiepjot šļūtenes no mājas, kas atradās vairāk nekā simts metru augšup pakalnā. Sniega tīrīšana bija katra dalībnieka svēts pienākums. Visus vienoja kopīgs darbs un kopīga spēlēšana.

Sākās sadarbība ar juglēniešiem – 44. astoņgadīgo skolu un 78. namu pārvaldi. Soli pa soli un skat, komanda 1966. gadā izcīnīja 1. vietu Latvijā bērnu turnīrā “Zelta ripa”, kā arī tiesības piedalīties finālturnīrā Maskavā, kur izpelnījās “ļoti simpātiskas, disciplinētas un labi audzinātas komandas” reputāciju. Bauris kļuva par kluba “Zelta ripa” priekšsēdētāju. Kamols turpināja ripot. Bauris turpināja darboties arī Rīgas mērogā, organizējot bērnu atlasu nodarbībām “Dinamo” sagatavošanas grupās. Viņš izcēlās ar savām organizatora dotībām, bet viņa pirmie izaudzinātie “Zelta ripas” čempioni spēra savus patstāvīgos soļus hokejā. Valērijs Knirks, kaut arī slidot iemācījās tikai 15 gadu vecumā, Baura vadībā spēlēja VEF jauniešu komandā, pēcāk iekļuva RVR sporta skolā, kļuva par stabilu “Latvijas bērza” meistarkomandas spēlētāju un pat izpelnījās Viktora Tihonova uzaicinājumu izmēģināt spēkus Rīgas “Dinamo”. Līdzīgu attīstības ceļu izgāja Vladimirs Mandriks un Oļegs Ankudinovs. Vēl virkne citu kļuva par strādīgiem puīšiem un vīriešiem, jo ceļa sākumā Bauris viņus mācīja ne tikai ripu dzenāt, bet arī kārtīgi pastrādāt. Maija atceras, kā tēvs kopā ar puikām regulāri apstaigāja apkārtni, lasīdams drizas un

atkritumus, mācīdams mīlēt un cienīt dabu, godāt tīrību un sakoptību. Bērni sāka labāk izprast dzīvi.

Ja nebūtu šīs rosības, iespējams, šodien Bergiem un visai Latvijai nebūtu pamata lepoties ar valsts izlases kapteini Kasparu Daugaviņu. Jo ap to laiku, varbūt nedaudz vēlāk, uz pastāvīgu dzīvi Bergos no Jelgavas pārcēlās Kaspara vectēva Miķeļa Daugaviņa ģimene ar piecus gadus veco dēlu Armandu. Visapkārt daba un iespēja nodarboties ar ko sirds vēlas. Armands izvēlējās sportot pēc pilnas programmas – ziemā uz slidām vai slēpēm, vasarā ar bumbu un divriteni. Un, protams, ezermalā pieejami ūdensprieki. Vai nav lieliski?

40 gadus vēlāk Armandu Daugaviņu – *Inbox* ledus halles direktoru Piņķos – palūdzu parādīt, kur Bergos savulaik aizsākās hokeja dzīves. Baura uzbūvētā māja ar 26. numuru pakalnā stāv vēl šodien, taču hokeja laukuma vietu var saskatīt tikai zinātājs. Apstājos pie celma ceļa malā. Varbūt pie viena no tiem, kas palicis pēc apmales dēļos sazāgētās priedes. Ap celmu zeme nomīdīta, turpat līdzās zālē pāris desmitu tukšu divlitrīgo alus pudeļu liecina, ka dzīve turpinās. Armands apstiprina, ka 1979. gadā, kad Bauris mājas pārdevis un aizbraucis, Elmāra vairāk nekā 15 gadus uzturētais hokeja pulss apstājies.

Par tā laika dzīves stilu Armandam savs viedoklis. Toreiz tā bijusi dzīves norma – atrast vietu, kur vasarā varēja spēlēt futbolu un volejbolu, ziemā slidot uz ezera, spēlēt hokeju pie Baura vai braukt ar slēpēm pa Bergu pakalniem. Tas vienoja apkaimes jaunatni. Vēl svarīgi bija tas, ka piedalījās arī vecāki. Vienkārši lieliski bija spēlēt vienā komandā ar tēvu un brāli pret kaimiņu ielas ģimeni. Varbūt tieši tad dēla dvēselē iekrita sportiskā dzirkstele. Prasu, kā tad Armanda Daugaviņa dēls Kaspars nonāca uz šī ceļa? Brīdi aizdomājies Armands stāsta, ka par hokeju interese bijusi vienmēr, apmeklētas spēles Rīgas Sporta pilī, hokejam sekots televīzijā, taču īpaši nekas uzspiests netika. Protams, tolaik acu priekšā bijis spilgts paraugs – Sandis Ozoliņš. Bet pārējo pats! Kaspars daudz laika pavadījis uz vectēva Miķeļa Daugaviņa piemājas dīķa, kas bija pietiekami liels, lai kopā ar puikām izslidotos un mācītos savaldīt ripu. Redzot, ka Kasparam patīk un izdodas, tika uzsāktas regulāras nodarbības. Pirmie treneri Ojārs Rode un vēlāk Vladimīrs Bistrovs viņam mācīja nākamos soļus. Tas gan cits stāsts. Bet hokeja bacilis Kaspars bija noķēris Bergos, savā ziņā pārmantojot to no Elmāra Baura. Vide veido cilvēku, bet kādam taču ir jāveido vide, jo nekas jau pats no sevis nesākas!

No Upesciema kā dabas bērns nāk Miks Indrašs. Tas bacilis jau, protams, nebūs Baura atnests, bet arī tur, iespējams, būs bijis kāds, kurš mācējis pārliecināt jaunekli, ka labāk iemācīties spēlēt hokeju spēlēt nekā vienkārši slīpēt asfaltu.

Elmāra dzīvē “Berģu posms” ilga līdz septiņdesmito gadu beigām. Kur viņš saskatīja apdraudējumu savai patstāvībai, tur brieda konflikti. Kad viņa atlasītajai un trenētajai 1962./1963. gadā dzimušo junioru komandas par galveno treneri iecēla no Kazahstānas uzaicināto Vladimīru Rešetņikovu, Elmāra pacietības mērs bija pilns. Viņš pieņēma kardinālu lēmumu – pārdeva māju Berģos un uz desmit gadiem aizbrauca uz Krimu. Hokeja tur nebija, toties bija dārzs, puķes un tika uzbūvēta vēl viena māja.

Šai laikā katru gadu Elmārs iegriezās Rīgā. Dēls bija gājis bojā, arī sievas vairs nebija blakus (?????), tik vien bija palicis, kā meita Maija un hokejs. Varēja just, ka hokeja mīlestība nav zudusi. Viņš bieži kontaktējās ar treneriem, bija tas pats skaļais un pārliecinošais Elmārs, kas kā vienmēr.

Varbūt vainīgi bija Krimas tatāri, ar kuriem esot grūti sadzīvot, varbūt kas cits (tikai ne viņš!), bet viņš atgriezās dzimtenē 1992. gadā, kad jau atkal bijām neatkarīgi. Elmārs gan tāds ir bijis visu mūžu.

Kad strādāju Hokeja federācijā, sākām regulāri tikties viņa dzīvoklis – Ūnijas ielā, netālu no Lipmana rezidences. Viņš bija biežs viesis federācijas mītnē, nebeidzamu sarunu aizsācējs. Visus nostāstus biju dzirdējis, zināju tos gandrīz no galvas un, kad mūsu hokeja vectēvam doma noslīdēja no trases, varēju viņu ātri izvest atpakaļ uz ceļa. Liela daļa no stāstītā ir lieliska mācību stunda tiem, kuri grib un prot mācīties. Saprotu arī, ka kavēšanās atmiņās Elmāram ir veids, kā uzlādēt baterijas, pabarot savu ego tārpiņu, kurš turpina turēt savā varā. Bet viņi labi sadzīvo. Možuma un dzīvesprieka pietiek diviem.

Piedalīšanās visos iespējamajos pasākumos, nebeidzamās kopā nāksanas un stāsti palīdz viņam saglabāt možu garu, enerģiju un optimismu. 80 gadu vecumā Elmārs uz ledus vēl demonstrējas piruetes, bet 88 gados veica simbolisko ripas iemetienu “Arēnas Rīga” atklāšanas ceremonijā. Kad ir runa par gadiem, viņš smeļ un saka, ka nāk no ilgdzīvotāju ģimenes un ir nodomājis uzstādīt dzimtas rekordu. 90 gadu jubilejā pasniedzot viņam ziedus un skaistu kokgriezēja darinātu koka slidu, otru slidu apsolīju pasniegt 100 gadu jubilejā: “Elmār – tu to vari, nevar tikai švakie!”

Deviņdesmit septiņos gados viņš vingro, taisa pietupienus un spēlē akordeonu.

### **“Daugavas” vilņos**

Lielais un ilgi gaidītais notikums beidzot bija klāt – 1960. gada 9. novembrī tika atklāta “Daugavas” stadiona mākslīgā slidotava! Kaut zem klajas debess, taču tā jūtami pagarināja hokeja sezonu, likvidēja ledus “badu” vismaz meistarkomandai un par to priecīgi bija gan sportisti, gan skatītāji.

Esam spārnos – ledus ir! Bet kur ņemsim treneri? Krustceles. Vai aizgājām pa pareizo ceļu un kāpēc tieši pa šo? Vai tā bija neticība savējiem – Harijam Vītoliņam I, Kārlim Ronim, Edgaram Klāvam, kuri bija izmēģinājuši roku trenēšanā bez īpašiem panākumiem? Vai tā bija kolektīva neatbilstība augošajām prasībām? Vajadzētu pajautāt Eduardam Zoltam, Gunāram Detlavam vai arī tā laika komandas saimniekiem – RVR vietējās komitejas vadītājiem, bet vairs nav kam.

Administratīvi atbildīgajai iestādei – sporta biedrības “Daugava” centrālajai padomei – vispār nebija nekāda ietekme uz notiekošu. Arī Edgars Rozenbergs ar visu Hokeja federācijas Treneru padomi bija bezpalīdzīgi. Patiesībā visu sev vēlamajā virzienā regulēja RVR vietējā komiteja (padomju laikā lielajos uzņēmumos bija tāda institūcija).

Kuram toreiz ienāca prātā meklēt treneri ārpus Latvijas? Un tieši kurš sameklēja bijušo Maskavas “Spartaka” spēlētāju Borisu Sokolovu, ar kuru iesākās uzaicināto treneru un spēlētāju karuselis. Neilnos septiņos gados pieci treneri – četri krievi un viens čehs –, dažkārt nenostādājot pat sezonu, epizodiski mainījās vietām ar palīgiem, kuri savukārt nomainīja viens otru. No 26 uzaicinātajiem spēlētājiem 15 nospēlēja tikai vienu sezonu. Nemainīga figūra uz šī šaha galda bija tikai viena – komandas administrators Izja Gurmans. Stāsta, ka zivis vislabāk ķeroties duļķainā ūdenī.

1960./1961. gada sezonas sākumā pirmais kaķis jau bija maisā un piedzīvojumi sākās. Pirmssezonas sagatavošanās laikā ledus Rīgā vēl nebija gatavs. Tātad jābrauc uz Maskavu, kur Sokolņikos tikai mūsu vēl trūka. Jaunais treneris spēja pārliecināt vadību, ka tur komanda tikšot sagatavota, ka tikšot iesaistīta un pārbaudīta mūsu jaunatne, iespējams, arī meklēts pastiprinājums utt.

Arī mani toreiz iekļāva pārbaudāmo grupā. Ieradāties Maskavā, dzīvojām viesnīcu kompleksā pie lauksaimniecības izstādes, kur dzīvoja daudzas komandas. Ledus tika noslogots 24 stundas diennaktī. Protams, priekšroka Maskavas komandām, tad labākajām un tad citām.

Rīgas “Daugavai”, kas piederēja pie trešās grupas, tika viena stunda ledus – no četriem līdz pieciem naktī... Ģērbāties viesnīcā, uz treniņu braucām ar taksometriem turp un atpakaļ. Uz ledus vienlaikus vairāk nekā trīsdesmit hokejistu, starp kuriem bariņš maskaviešu. Kāds treniņš, kāda pārbaude?! Pāris nakts noņēmušies, dienā izgulējušies un, savvaļā atstāti, iepazīnušies ar apkārtni, pēc pāris dienām tikām nosūtīti mājās. Komandu daudz maz kopā saturēja otrais treneris Edgars Klāvs un pieredzējušais Miķelis Firsovu, jo Sokolovs, laikam saprazdams, ka iebraucis auzās, parādījās epizodiski.

Arī vadībai bija jāatzīst, ka epopeja ar “pirmo kaķi maisā” nav izdevusies un jau novembrī viņa vietu ieņēma cits maskavietis Anatolijs Jegorovs. Protams, krasi izmainīt situāciju nebija iespējams, bet nosacīti īsajā darba posmā viņš sevi parādīja kā zinošu speciālistu. Ne velti tika atsaukts uz Maskavu strādāt Sporta komitejā, bet vēlāk, septiņdesmitajos, vadīja Polijas izlasi, vairākus gadus ar to noturoties pasaules čempionāta A grupā, kur tolaik spēlēja tikai sešu valstu izlases.

Šī sezona man beidzās jau pusē un nācās gaidīt nākamo tramvaju, kas pienāca tikai pēc gada. Taču citi jaunie tajā gadā komandā tika iesaistīti un visi par “Jegorčiku” atsaucās ļoti labi. Tikai – “Jegorčiks” nākamajā sezonā atgriezās Maskavā, bet Rīgā palika viņa pieaicinātie “krieviņi”, kuri pirmajā sezonā bija “piesešuši” 48 vārtus no komandas gūtajiem 112 (Jurijs Bistrovs – 13, Staņislavs Bulatovs – 12, Ilja Frīdmans – 12, Anatolijs Malahovs – 6, Jurijs Očņevs – 5). Taču viņiem līdzās jau veidojās nākamo gadu triecienmaiņa: Gunārs Krastiņš – 16, Zigvards Salcēvičs – 10, Andris Bušs – 9. Kopā 35. Vēl pēc gada pavasarī saskaitot “cāļus”, redzam, ka 37 spēlēs komanda guvusi 108 vārtus, no tiem pieaicinātie uzbrucēji iemetuši 41, bet četri savējie Krastiņš (14), Bušs (12), Salcēvičs (8) un Juris Reps (10) kopā jau 44!

Sešdesmito gadu sākumā sevi pieteica Latvijas hokeja trešā paaudze. Vārtsargi Anatolijs Micītis un Bronislavs Samovičs, spēlētāji – Juris Reps, Eduards Strauts, Verners Spāde, Juris Liepiņš, *Lauris Veiss*, *Ojārs Višņevskis*, *Ansis Zommers*???, Harijs Vītoliņš II, vēlāk arī Ēriks Vītoliņš, arī es starp viņiem – mēs bijām vietējās hokeja vidusskolas “produkti” pietiekami biežā slānī. Mēs tikām palaisti hokeja Visumā, brīvajā orbītā. Mūsu “nesējraķetes” bija vecāki, skolotāji, audzinātāji, tuvi cilvēki, kuri mums ticēja. Šīm “raķetēm” vajadzēja pielikt daudz pūļu, lai mēs iegūtu gravitācijas pārvarēšanai nepieciešamo paātrinājumu. Vajadzēja ieinteresēt un apmācīt, audzināt un pāraudzināt, apmācīt. Vajadzēja uzticēties un ticēt, ka ar turpmāko mēs

paši tiksim galā. Bet, vai dzīvē viss notiek kā pasakā? Laikam jau ne, tikai uzreiz mēs to vēl nesapratām.

Dažādu apstākļu dēļ paaudžu maiņa iekavējās, tomēr, paldies Edgara Rozenberga neatlaidībai un ieguldītajam darbam, sešdesmito gadu sākumā mūsu plejāde pamazām iekļāvās “Daugavas” meistarkomandā.

Spēlēju aizsarga pozīcijā, un man bija paveicies ar pirmajiem partneriem – maniem skolotājiem. Sākumā nedaudz izdevās patrenēties pie aizsardzības profesora Vītoļņa seniora, pēc tam Latvijas izlasē spēlēju pārī ar gudro Sergeju Bogdanovu, bet jau meistaros daudz mācījos, spēlējot kopā ar Juriu Antonovu – lielisku hokejistu un īstu veci. Tolaik spēlējām divos aizsargu pāros un trijos uzbrucēju trijniekos. Tā arī kapājām – Edža Kļaviņš no *kundzenes* kopā ar Kažu Apsīti no Tukuma un es pārī ar Antošku. Pēc gada izveidojās arī trešais pāris – Juris Liepiņš ar Antonu Krauli. Mums aiz muguras vārtsargs Jevgeņijs Kartoviščenko – puisis no Gorkijas, kurš vēlāk aprecējies palika uz dzīvi Rīgā, tāpat kā Jurijs Antonovs.

Bijām pietiekami apmācīti, bijām gatavi trenēties, daži, piemēram, Juris Repsis, Kārlis Apsītis, Anatolijs Micītis, bija talantīgi, bet nebija rokas, kas spētu mūs savākt. Lielākā nelaime bija brīvais stils, disciplīnas trūkums. Varbūt tas bija mantojums no iepriekšējiem laikiem, turklāt arī vadītāji nebija piemērs, dažreiz pat pretēji.

Spēlējot PSRS čempionāta otrajā grupā, pamazām iepazīnām Savienības plašumus. Tur vēl valdīja ledus laikmets. Dienām ilgi braucot no vienas pilsētas uz otru divu nedēļu laikā sāc apjaust, cik “varen plaša mana zeme dzimtā”... Bet kas būtu ceļš bez piedzīvojumiem? Raibumu ir bijis daudz visdažādāko, bet daži no tiem īpaši.

... Nakts vilcienā, ap pulksten četriem. Vagonā trauksme, dežurants visus modina – jākāpj laukā, jo esam klāt Penzā, bet Maskavas vilciens ilgi nestāvēs. Ātri esam gatavi, vilciens apstājas un mēs ar visā somām esam uz perona. Ziema, pamatīgi mīnusi, sniegs līdz ceļiem. Kaut kur priekšā spīd ugunis, bet pēc pilsētas galvenās stacijas gan neizskatās... Te pēkšņi pavadone, laikam jau tikko pamodusies, skaļi ziņo, ka šeit ir stacija Penza I, vilciens tūlīt dosies tālāk, bet Penzas galvenā stacija ir nākamā pietura... Mašīnists notaurē, pavadone vicina sarkano lukturi un sauc, lai ātri kāpjam atpakaļ, bet kur nu tagad varam pagūt ar visu savu bagāžu?! Un tā gandrīz visa komanda ātri salec vagonā, bet mēs, jaunie, ar visām mantām un nūju pakām paliekam sniegā un salā. Ar mums kopā administrators Izja Gurmans. Ko darīt? Nakts, ne te kārtīgas stacijas, ne telefona, ne kāda transporta. Domājam – beigas, līdz rītam nosalsim. Labu brīdi

izskatās bezcerīgi, taču Dievs laikam par mums apžēlojās – sazin no kurienes sniega lauka vidū parādās zirgs, velkot kamanas ar platu koka rāmi, kas laikam taču domāts zaru vai siena vešanai. Kamanās kažokā un vaļenkos sēž večuks. Kā pasakā. Protams, Izja pierunā večuku, lai mūs ar visām mantām aizved līdz pilsētai (manuprāt, viņš bija spējīgs arī čukčam pārdot ledusskapi, iestāstot, ka tur iekšā ir siltāks nekā ārā). Un tā sakrāvuši visu savu bagātību kamanās, paši uzsēdušie tai virsū, devāmies ceļā. Nepateikšu, cik ilgā laikā tikām galā. Ātri tas nebija, pamatīgi pārsalām un, lai nenaslimtu, pirmajā atvērtajā stacijas bufetē nācās sevi profilaksei sasildīt ar Izjas veikli sarūpēto dziru no seškantīgās glāzes.

... Tā pati Penza. “Daugavai” no rīta pirmsspēles treniņš. Ledus laukums iekārtots dziļā, laikam mākslīgi veidotā bedrē. Visapkārt betona pakāpieni, uz kuriem stāv skatītāji. Slidojam un beigās, kā parasti iet vaļā spēle visi pret visiem. Lai nenosaltu, iesaistās arī komandas administrators Izja Gurmans. Hokejā viņš nav gluži no koka nokāpis. Spēlējis Latvijas čempionātā, tiesājis. Savas slidas vadāja līdz. Tikai – kur likt mapi ar naudu, no kuras Izja nekad nešķirās? Uz vārtiem, lai būtu acu priekšā! Garastāvoklis lielisks, esam uzlādējušies un atgriežamies viesnīcā. Kā parasti, iet vaļā dienas tradicionālā nodarbe – kāršu spēle. Tajā Izja ir galvenais, tas ir viņa lauciņš. Arī spēlētāju loks tikpat kā nemainīgs. Spēlē uz naudu, ja tā beidzas, no Izjas vienmēr var aizņemties. Bet pēkšņi Izja attopas: kur mape?! Vai no vārtiem neviens nav paņēmis? Visi rausta plecu, bet Izja bāls – tur taču komandas nauda visam braucienam! Ja pareizi atceros, kādi 25 000 rubļi. Ko nu – ātri uz stadionu! Tas pieejams visiem un brīdī, kad stadionā iedrāžas Iza Naumovičs ar pavadoņiem, laukumā tuvu pie simts puisiņu galvas nepacēluši dzenā ripas, neko citu neredzot sev apkārt. Bet mape vairāk nekā stundu neskarta nostāvējusi tajā pašā vietā, kur nolikta. Laikam taču bērnu aizrautība visā pasaulē ir vienāda – kad viņi ko dara no sirds, pārējais viņus neinteresē.

...Braucam no Ļeņingradas uz Čerepovecu. Ārā ap mīnus 25. Plackaršu vagoni – tas nozīmē, ka iekšā gandrīz tikpat, cik ārā. Ceļš nav īpaši garš un pret rītu jau esam viesnīcā. Domājam, ka sasildīsimies, taču tā nenotiek. Modernā tikko uzceltā viesnīcā vienvietīgajos numuros logi līdz grīdai un iekšā tikai plus 4 grādi. Neko darīt, nācās gulēt vannā, nenovēlot mēteļus un zābakus. Otrajā dienā sapērkamies visu, ko varēja pievienot elektrībai, lai kaut cik piesildītu telpu. Ārā saule spīd, vēja nav un, ja aizsedz muti un plāpājot lieki nedzesē vēderu, dzīvot var. Un ne tikai. Vietējie pajautā: vai gribat redzēt roņus? Esam nesaprašanā – kas tur īpašs? Izrādās, viņi runā par cilvēkiem, kuri ziemā peldās āliņģī. Bet vai kas tāds ir iespējams, ja

ārā taču zem mīnus 30? Salasījāmajies grupiņa, kam tas šķita interesanti un devāmajies turp. Tuvojoties norādītajai vietai jau manāma rosība. Ezerā ar gariem zāģiem izzāģēts apmēram metrus desmit garš un četrus piecus plats āliņģis. Ledus biezums ap metru. Vīri ar garām kārtīm visu laiku kuļ ūdeni, lai āliņģis momentā neaizsaltu. Un tad no kalnā esošās pirts plikām kājām tikai peldbiksēs un peldkostīmos ģērbti, šurp dodas vairāk nekā divdesmit dažāda vecuma cilvēku. Pārsvārā vīrieši, bet pavīd arī pa kādai dāmai. Grupiņa mierīgi sasēžas sniegā un vairākas minūtes pozē tiem, kuri grib neparasto skatu iemūžināt. Kad foto sesija beigusies, sākas peldēšana, un, kā izrādās, ūdenī daudz siltāk nekā ārā. Izplunčājušies visi skriešus dodas atpakaļ uz pirti. Man pat fotoaparātam slēdzis aizsala, bet pietiekami daudz kadru ir saglabājušies. Nācās vēl uzklausīt zinātāju stāstus par šīs kontrastu procedūras pozitīvo ietekmi uz veselību, bet vienalga secinājums bija tradicionāls – mums Krieviju nesaprast...

Vakarā spēle, tai jāsagatavojas. Nopietni, jo nevērība var maksāt dārgi. Par nelaيمي sāk pūst vējš. Zem ķiverem pavilkta cepurīte, ap kaklu dvieļi, kājas ierīvētas ar kapsīnu – ir tāda sildoša smēre –, sejas ieziestas ar kaut kādiem taukiem, hokejistu cimdos ievilkti pirkstaiņi. Salīdzinājumā ar vietējiem, izskatāmies kā Napoleona zaldāti pie Maskavas. Pamatā netiek domāts par rezultātu, bet par to, lai kaut ko neapsaldētu. Sarunājam, ka uzmanīsim viens otru – ausu un deguna galus, vaigus. Spēlējam 4x15 minūtes. Sistēma vienkārša – viens piecnieks uz ledus, pārēji ģērbtuvē, kas, par laimi, atrodas gandrīz pie paša laukuma. Iemetiens, maiņa, vieni skrien uz laukumu, otri uz ģērbtuvī. Vēl pa vidu notiek kas neredzēts – ripa trāpa mūsu vārtu stabu un saplīst gabalos. Viens gabals vārtos, otrs tiek atrasts sniegā, bet trešā detaļa pazudusi. Sākās strīdi – ir vai nav gūti vārti. Mājinieki uzstāj, ka vārtus jāieskaita, mēs, protams, kategoriski iebilstam – vārtos taču bija tikai trešdaļa ripas! Strīds beidzās mūsu labā. Gala rezultātu neatminos, bet galvenais, ka nebija apsaldējumu. Otrā spēle jau bija vieglāka, jo sals bija nedaudz mazinājies un mēs bijām pielāgojušies apstākļiem. Tā lūk, mīļie, hokeju spēlējam pirms piecdesmit gadiem.

... Reiz 2. janvārī jāspēlē Maskavas piepilsētā Elektrostaļā. Lai mazinātu ar Jaungada sagaidīšanu saistītos riskus un labāk sagatavotos, uz Maskavu braucam jau 31. decembrī. Maskavā, Rīgas stacijā, mūsu treneri Kārli Roni melnā čaikā sagaida augstas armijas amatpersonas meita. Līdz mājup braukšanai viņš pie mums vairs neparādījās. Bet ārā atkusnis, ielās pelķes. Esam sašutuši: kāda velna pēc vispār braucām, ja skaidrs, ka spēles nebūs?! Otrais treneris Jānis Šulbergs, tautā saukts “Frīdis” kopā ar Gurmanu mūs mierina: sagaidīsim Jauno

gadu kopā. Patiesi, kaut kas vakarā tiek noorganizēts, jo Izja uz to nav jāskubina. Ap desmitiem sēžamies pie klāta galda, skan tosti un noskalojam kreņkus par sabojātiem svētkiem. Pēc divpadsmitiem lielais vairums ceļas no komandas galda, sakot, ka jāiet gulēt. Bet vīri nav vakarējie, lai nebūtu laikus tuvākajā apkaimē sagatavojuši “rezerves aerodromus” un tikšana uz tiem jau ir tikai tehnikas jautājums. Nākamajā rītā tiekamies un, paldies Dievam, visi sveiki un veseli. Ārā no sala ne vēsts, bet skan komanda: gaidīsim! Kopā ar Frīdi dodamies pusdienās. Pusdienas kā pusdienas, bet ir taču svētki, arī laiks kaut kā jānosit. Beidzot pienāk brīdis, kad Frīdis nokomandē: “Pietiek, ejam mājās!”. Viesnīcā saradušies gandrīz visi, puslīdz arī zināms, kur atrodami trūkstošie. Gatavošanās turpinās. Līdz vakaram daži jau pavisam gatavi.

Pienāk spēles dienas rīts. Kāds jau plāno, kā vēl uzlabot gatavības pakāpi, bet pēkšņi ap pulksten vienpadsmitiem atskan zvans, ka spēle tomēr notiks. Kaut arī no sala ne vēsts. Sākums trijos, bet par to, kur atrodama trešdaļa komandas, īstas skaidrības nav. Toties zināms – lai ar taksometru nokļūtu Elektrostaļā, vajadzīgas vismaz divas stundas, tātad vēlākais divpadsmitos jāizbrauc. Izdodas – pa galvu pa kaklu sasēžamies piecos takšos un pēc diviem esam Elektrostaļā.

Spēle bija murgs gan vieniem, gan otriem. Ledus jau pirmajā trešdaļā bija pārvērties putrā. Pārtraukumā tā tika nostumta malā, bet vietā drīz tika radīta jauna. Mīcoties kā pa māliem tika sagaidītas spēles beigas. Zaudējām, jo fiziskā spēka un izturības mājiniekiem bija vairāk. Varbūt mums bija jāgatavojas biežāk?

... Bija tāda krievu dziesma, kuras pamatdoma tulkojumā skan šādi: “Pirmajā vietā lidmašīna, bet meitenes pēc tam.” Par Izju Naumoviču Gurmanu un meitenēm neko pastāstīt nevaru. Mūsu vidē pastāvēja aizdomas, ka šai ziņā īsti kārtībā ar viņu laikam viss nav, bet tās bija viņa problēmas. Stāsts ir par lidmašīnām.

Tajos laikos hokeja komanda pa plašo Savienību pārvietojās gandrīz tikai ar vilcienu. Iekāp, saliec somas plauktos pie griestiem vai zem sēdekļiem, katram sava iemīļota vieta un sabiedrība, vari mierīgi darīt, ko gribi. Visvairāk tas patika tiem, kuri tūlīt pēc iekāpšanas sāka dalīt kārtis. Bija pat vairākas “līgas” – spēlētāju grupas, kuras atšķīras pēc tajās pieņemtajām likmēm. Augstākajā – Izja Naumovičs un viņam pietuvinātie. “Acīte” dažam brauciena laikā ļāva nopelnīt otru algu, savukārt citiem bija jālūdz Izjam aizdevums. Kā bezprocentu kredīta izsniedzējs viņš bija piejams jebkurā laikā. Ar divām interesantām niansēm. Pirmā – naudu viņš glabāja iekškabatā un spēja neskatoties izvilkt tieši tik, cik bijī prasījies. Nekļūdīgi. Otrā – viņš

nekad nepierakstīja, cik kuram aizdevis, viss turot galvā. Ja kāds parādu izlikās piemirsis, kreditors to viņam korekti, bet precīzi atgādināja. Parasti rēķini tika noslēgti algas dienās un pārpratumu nebija.

Bet tagad tomēr par lidmašīnām. Bija radies iespaids, ka lidot viņam ir bail, bet gadījās, ka izvēles nebija. Reiz bija ātri jātiek no Kazaņas uz Saratovu. Gagarins jau bija pabijis kosmosā, bet lidaparāts, kuru “Aeroflote” piedāvāja mums, bija redzēts filmās par karu – ar tādu lidoja desantnieki. Nedaudz lielāks par maršuta taksometru, gar sāniem solu rinda, priekšā kabīne lidotājam un tai blakus tualete. Somas saviedām kaudzē blakus tualetei un sasēdāmies uz cietajiem soliem. Vietas pietika visiem. Izjaa Naumovičs nerunīgs, tomēr rosīgs. Lidojām ne visai augstu, arī ātrums nebija reaktīvs un visu uz zemes varēja skaidri saskatīt. Interesanti.

Kādu brīdi jau bijām lidojuši, kad sajūtām tādu kā dūmu smaku, kas kļuva aizvien stiprāka. Sākās uztraukums. Izja kļuva bāls un dauzīja pilota kabīnes durvis, līdz tās atvērās. Laikam autopilots jau bija izgudrots, jo gaisa kuģis turpināja ceļu, bet pilots mēģināja noskaidrot, no kurienes nāk dūmi. Izrādījās, no kakta, kur sakrautas mūsu somas un pilots sāk tās krāmēt nost. Noskaidrojās, ka esam aizbarikādējuši ventilācijas iekārtu. Visi nomierinājās, pilots atgriezās kabīnē, tikai Izja Naumovičs sēdēja bāls un nerunīgs, jo priekšā vēl bija nosēšanās. Arī tā bija īpaša, jo lidaparāts vairākas reizes palēcās, līdz apstājās tādā kā kartupeļu laukā. Pricīgi, ka atkal zeme zem kājām, ar somām plecos soļojām uz nelielo celtni, kas varēja būt Saratovas lidosta. Tur mūs arī sagaidīja autobuss. Piedzīvotais mūsu garastāvokli īpaši neiespaidoja, bet Izjam Naumovičam gan vēlēšanās uzticēt sevi diženajai Savienības gaisa flotei uz kādu laiku bija pilnīgi zudusi. Braukt vilcienā un spēlēt kārtis – tā bija pavisam cita sajūta.

(Starp citu, vēlreiz ar desantnieku lidmašīnu iznāca lidot 30 gadus vēlāk, kad jau biju Latvijas izlases galvenais treneris un gatavojāmies pasaules čempionātam. Uz pārbaudes spēlēm ar Šveices izlasi tika noorganizēts *čārteris* – ar lidaparātu, kurā iekļuvām pa aizmugurē atvērtu uzbrauktuvi gandrīz siena šķūņa vārtu lielumā. Salons gan bija normāls, bet Ženēvas lidostas vistālākajā galā darbinieki ar patiesu interesi aplūko eksponātu, kādu laikam nebija gadījies redzēt. Toreiz atpakaceļā vedām 5:3 un 1:3, bet pēc gada vinnējām šveiciešus galvenajā mačā. Nekas, ka viņi dzīvo labāk, toties mums labākais vēl priekšā!)

Izjas Naumoviča pārdzīvojumi Saratovā vēl nebija beigušies. Viņš jau iepriekš bija sarunājis *haltūras* spēli ar B klases komandu Engelsā – Volgas pretējā krastā. Lai turp nokļūtu, vajadzēja šķērso trīs kilometrus plato upi. Tolaik jau bija uzsākta, Eiropā it kā garākā tilta

būvniecība, bet, kamēr tas vēl nebija gatavs, satiksme starp abiem krastiem notika pa ledū iezīmētu trasi. Ledus gana biezs, satiksme diezgan dzīva un neviens ne par ko nesatraucās. Arī mēs nē, līdz blakus nobrauktuvei netālu no krasta ieraudzījām lielu nožogotu iebrukuma vietu un izdzirdējām mūsu pavadoņa skaidrojumu, ka tur nesen pa burbuli aizgājusi kravas automašīna – laikam nobraukusi no ceļa nepareizā vietā... Tikai 15 metru dziļš, gan jau izvilkšot. Bet mēs varot būt mierīgi, jo te taču kursējot arī satiksmes autobusi... Noklausāmies, un Izja jau sāka pārdomāt, vai ieguvumi attaisno risku. Varbūt jāgriežas atpakaļ? Tomēr aprēķins ņēma virsroku. Brauciena laikā īpaša jautrība nevaldīja, jo visiem bija skaidrs, ka pasākumam ir riska piedeva. Bet atpakaļceļā sasprindzinājums jau bija pazudis. Ledus Volgā vēl negrasījās iet un haltūrā nopelnītais uz notiekošo lika raudzīties savādāk. Laikam taisnība – kas neriskē, nedzer šampanieti!

Tā laika hokeja dzīvē spilgts notikums bija ASV Rietumkrasta izlases viesošanās Rīgā 1964. gada 26. janvārī. Ažiotāža – neaprakstāma. No Maskavas “Daugavai” palīgos aizstāvēt padomju hokeja godu tika atsūtīts piecu spēlētāju papildinājums. Pienāca spēles diena, amerikāņi ieradās Rīgā ar vilcienu no Ļeņingradas. Krietni pirms spēles sākuma laimīgie, kas bija tikuši pie biļetēm, pārpildīja tribīnes, nepacietīgi gaidot, kas nu būs. Taču spēles sākums kavējās, jo daļa amerikāņu amatieru zem aukstas dušas vēl spirdzinājās pēc nogurdinošā ceļa... Kad beidzot visi jūtās pietiekami moži, spēle varēja sākties. Pretiniekiem nostājoties uz zilās līnijas, skats patiešām bija iespaidīgs – vīriem uz krūtīm burti USA, raženi augumi, visi gremo “košļeni”. Bet spēles gaita un rezultāts – 9:1 – parādīja, ka viesi pāri okeānam ceļojuši, lai izzinātu svešo pasauli, nevis demonstrētu sportiskos sasniegumus. Par to pārliecinājāmies arī kopējā banketā pēc spēles, kad *jeņķi*, no kafijas krūzītēm dzerot melno balzāmu, virsū uzdzēra šņabi.

\*\*

Tas bija ieskats sešdesmito gadu pirmās puses hokeja īpatnībās, cīnoties PSRS čempionāta otrajā ešelonā. Bet bija arī nopietnāki brīži un cerīgi posmi, kad likās – beidzot tiksīm uz augšu.

1964. gada sākuma sezonas vidū pēc Ļeņingradieša Dmitrija Kapčonova padzīšanas “Daugavas” vadīšanu uzticēja Kārlim Ronim un Jāni Šūlbergam. Man patika trenēties Roņa vadībā. Cilvēcisks, hokeju pārzinošs, emocionāls treneris, kurš spēja aizraut. Bet, par nelaimi, bieži aizrāvās arī pats, turklāt nelaikā.

Roņa vadībā komanda progresēja. Bija palikuši vairs tikai četri pieaicinātie spēlētāji, pārējie visi – savējie. Treniņu apjoms palielinājās, tie kļuva daudzveidīgāki, emocionālāki. Veidojās komanda ar savu seju. Arī rezultāti uzlabojās. 1964./1965. gada sezonā uzbrukuma līdera lomu jau uzņēmās Juris Reps, savos divdesmit gados demonstrējot iespaidīgu individuālo tehniku un prasmi gūt vārtus (40 trāpījumi 40 spēlēs!). Azartiski un, galvenais, rezultatīvi spēlēja arī viņa maiņas partneri Verners Spāde (24) un Eduards Strauts (9). Pavisam nedaudz atpalika Gunārs Krastiņš (25) ar partneriem Andri Bušu (21) un Zigvardu Salcēviču (20).

Komandā un dzīvē turējos kopā ar Juri Liepiņu, bet arī ar pārējiem daudz kontaktējamies ārpus hokeja laukuma. Ciemojāmies, gājām uz ballītēm – tagad teiktu: *tusējām*. Braukājām ar močiem, klasījāmies mūziku. Juris Reps nebija iedomājams bez pārnēsājamā magnetofona “Romantik”, tāpat kā Edža Strauts bez savas *javas*. Dažiem veidojās ģimenes, un arī jaunajām sievietēm bija sava teikšana, taču tas netraucēja sajukt kopības garu. Komandas labākie spēlētāji tika cienīti un viņi vairāk turējās kopā, bet arī mums veidojās sava “brandža”. Bija atsevišķi “interesu pulciņi” – dažus apvienoja kāršu spēle katrā brīvajā brīdī, citi “ķemmēja” veikalus. Vēl citi meklējām ko interesantu apskatīt – muzeju vai izstādi, iestaigājām baznīcā vai aizgājām uz kino. Daži vienkārši sēdēja viesnīcā, lasīja grāmatas un klausījās mūziku. Katram savs. Vienu gan gribas pateikt – tagad sanākot kopā atmiņas par tiem laikiem ir pašas labākās.

Cīnījāmies par atgriešanos augstākajā līgā un bijām tuvu mērķim. Atskatoties, manuprāt, pietrūka divu lietu. Pirmkārt, disciplīnas, sākot ar sadzīvi un beidzot ar spēli. Brīvais stils bija ielaidis pārāk dziļas saknes un nebija varas, kas tās spētu apcirst. Otrais – vadība visos līmeņos neiedvesa ne cieņu, ne uzticību. Nedzīvojam vienu dzīvi vienam mērķim. Spēle ir spēle, bet dzīve nav tikai spēle. Varbūt tur tas suns aprakts? Izšķirošajos mačos Kijevā zaudējām turienes “Dinamo”. Gaisotne bija tik nokaitēta, ka pēc spēles viesnīcā sakāvāmies. Bija aizdomas, ka lietas, iespējams, kārtotas ārpus laukuma. Toreiz palikām trešie, bet kijevieši iekļuva A grupā.

Lai gan Edgars Rozenbergs darbā ar jauniešiem bija sevi parādījis no vislabākās puses, laikam pietrūka argumentu, lai viņam uzticētu meistarkomandas vadīšanu. 1965. gada rudenī par “Daugavas” vecāko treneri iecēla Juriju Antonovu, bet Rozenbergs kļuva par viņa palīgu. Arī Hokeja federācijas vadībā notika izmaiņas. Par vadītāju tika ievēlēts Anatolijs Raskolovs. Enerģisks cilvēks, ar darba pieredzi vadošos amatos tolaik vienīgās partijas un valsts pārvaldes struktūrās. Darbību sāka pamatīgi iepazīstoties ar situāciju, vispirms tika galā ar izsaimniekotājiem un nesaimniecisku rīcību, pamazām nonākot pie nepieciešamības mainīt kadru

politiku. Paralēli tika risināti sadzīves jautājumi spēlētājiem, jo viņam tādas iespējas bija. Raskolovs tika uztverts kā cilvēks, kuram rūp komanda un spēlētāji, turklāt ne tikai tāpēc, ka tas ir partijas uzdevums. Atbraucējs no Baltkrievijas? Kaut tādu būtu vairāk!

1965./1966. gada sezona iespiedusies atmiņā ar pirmo starptautisko panākumu – Rīgas “Daugtava” izcīnīja Bukarestes kausu! Gatavošanās manas paaudzes pirmajam izbraukumam uz ārzemēm bija kas īpašs. Vispārēja pacilātība un daudz jautājumu: ko aizvedīsim, ko atvedīsim, kā nospēlēsim, ko redzēsim? Vārdam “ārzemes” toreiz bija maģisks spēks un robežas šķērsošana bija kas satraucošs un noslēpumains. Instruktažas un visu redzošā varas acis tepat blakus. Vadības uzdevums – jāuzvar!

To, ka viegli nebūs, sapratām uzreiz. Pirmā spēle ar vienu no labākajām Čehoslovākijas vienībām Prāgas “Spartu”. Pretinieku sastāvā arī izlases spēlētāji, tostarp aizsargi Sventeks un Tikals – abi augumā ap diviem metriem, turklāt vienam iespaidīgs apspalvojums. Katrai komandai divas mazas ģērbtuvītes, bet durvis vaļā un redzam, kā milži sporta biksītēs gaitenī mierīgi iesildās. Un ar tādiem mums pēc brīža būs jāstaiekas laukumā... Skaidrs, ka viņi demonstrējās speciāli, tomēr izskatījās iespaidīgi.

Pirms spēles viss tika izrunāts it kā pareizi – nepārturēt ripu, bez vajadzības nespēlēt individuāli, ko darīt, ko neļaut utt. Taču ne vienmēr viss notiek, kā runāts. Spēle bija apmēram pusē, šķiet, bijām kādu ripu priekšā, bet Vernim (Spādem) tas šķita nepietiekami un viņš nolēma izrādīt iniciatīvu, ar ripu šķērsojot vidējo zonu un mēģinot nodemonstrēt tehniku “Made in Latvia”. Taču spalvainajam čehu milzim tas nebija pa prātam un viņš paspēra pāris soļus pretim. Vernis atdurās viņā kā Staburagā, atsprāga atpakaļ un palika nekustīgi guļam. Mēs tūlīt apkārt. Mūsu mediķis Antons Strauts, nometies ceļos, pacēla plakstiņus – acu āboli uz augšu – un ņēmās plīkēt cietušajam pa vaigiem. Un te izskanēja viena no lieliskākajām frāzēm, ko man dzīvē nācies dzirdēt: “Verni, cik pulkstens?!” Atguvies no piedzīvotā, Verners ģērbtuvē varēja mierīgi apdomāt, kādas sekas rodas, ja pārvērtē sevi, nenovērtē citus, pazaudē briesmu sajūtu vai vienkārši neieklausies gudru cilvēku padomos.

Viss beidzās labi, spēlē un turnīrā vinnējām. Sportiskā puse bija sakārtota, bet ar pārējo bija kā bija. Izrādījās, ka vārds “ārzemes” uz Rumāniju īsti neattiecas, jo mājinieki no mums varēja nopirkt daudz ko vairāk, nekā mēs pie viņiem. Gandrīz vienīgais reālais dažādos veidos iegūtās naudiņas ieguldīšanas objekts bija stikla tarā iepildītās dabas veltes. No etiķetēm metās raibs gar acīm, bet degustācijai laika nebija. Viss notika kā zolītē, kad ņem uz “tumšo”. Vēlāk

mājās, pamazām tiekot skaidrībā, liela daļa pirkumu izrādījās patiesi draņķi, kas bija lietojami izņēmuma gadījumos “bada laikos” un vislabāk noderēja kompresēm.

Panākums mājupceļš Bukarestē – Maskava būtu īsāks un ātrāks, bremzes tika atlaistas un buras uzvilktas. Kopīgs prieks par paveikto, stāsti par detaļām, joki un smieklī. Federācijas prezidents Anatolijs Raskolovs, ikdienā lietišķs, respektabls un atbildīgs partijas darbinieks, priecājās kopā ar tautu. Degustējām rumāņu dabas veltes, laiks ritēja nemanot, runas pārgāja dziesmās un izrādījās, ka mūsu prezidentam ir varena balss.

Kā jebkurā ievērības cienīgā notikumā, neiztika bez kulminācijas. Pie robežas vagoni tika pacelti, un zem tiem darbojās dzelzceļa strādnieki. Parasti pirms šādas procedūras vagonos izskan skaļi paziņojumi, pavadoni brīdina pasažierus un tualetes tiek noslēgtas. Grūti pateikt, kas bija samisējies. Visticamāk pavadonis tualeti vienkārši nebija aizslēdzis, paļaudamies, ka pietiek ar mutisku brīdinājumu to nelietot. Bet kādam no mūsējiem bija pienācis brīdis, kad kuņģa saturs vairs neļauj labi justies un viņš, neko sliktu negribēdams, devās uzlabot labsajūtu uz tam speciāli atvēlēto vietu. Līdz sacēlās troksnis, meklējot delegācijas vadītāju: lai ņemot lāpstu un iet tīrīt, citādi... Kāda jēga meklēt īsto vainīgo, ja par visu atbild vadītājs. Protams, viss nokārtojās, vilciens atsāka ceļu, bet mēs – pārtrūkušās dziesmas. Dzīve turpinājās pēc principa – nāks nākamie mēsli, šitie aizmirsīsies.

Kopumā sezona izdevās laba. Grupā gan palikām sestie, bet no pirmo vietu ieņēmušās Minskas “Torpedo” komandas mūs šķīra tikai seši punkti. Izšāva Juris Reps – 48 spēles 48 vārti! Krastiņa maiņai – 61, bet kā reāls nākotnes spēks pieteicās Anatolijs Kršeminskis (13), Andris Hendelis (15) un Anatolijs Kuzņecovs (8). Komandā bija palicis tikai viens pieaicinātais spēlētājs un tas liecināja par pareizi izvēlēto kursu. Skatītāji interesi bija saglabājuši. Dažu gadu laikā bija izveidojušās labas attiecības ar Jaunatnes teātra radošo kolektīvu – Velta Skurstene, Edgars Liepiņš un Vera Singajevska bija komandas garīgās enerģijas avots. Bijām kopā ģimeņu veidošanas svinībās. Daži par vedējiem aicināja Rozenbergu pāri. Tas viss mūs vienoja.

Kā iznāca, ka viss strauji sagāja grīstē? Pat šodien man atbildes īsti nav. Bet – toreiz neviens īsti nevarēja vai negribēja paskaidrot, tagad vairs nav, kam paprasīt, taču visi nokļuvām fakta priekšā – 1966. gada vasarā ar diviem koferiem hokeja grāmatu Rīgā ieradās čehu hokeja speciālists Staņislavs Motls. Staltu stāju, inteliģents. No zemes, kur hokejs bija un ir viens no populārākajiem sporta veidiem. Ar atbilstošām zināšanām un vēlmi tajās dalīties. Pirmais ārzemju treneris Padomju Savienībā. Viņu uzņēma atbilstoši statusam, ierādot dzīvokli Rīgas

centrā, pelēkajā mājā Ļeņina (tagad – Brīvības) un Kārļa Marksa (Ģertrūdes) ielu stūrī. Rozenbergs būšot palīgs, Antonovs – komandas priekšnieks, bet Gurmans, kā parasti, dalīs naudu un inventāru, tātad regulēs satiksmi.

Motls ar Rozenbergu sapratās ātri, laikam tāpēc, ka abi bija intelligenti cilvēki. Turklāt krievu un čehu valodas ir samērā līdzīgas. Pēc pirmajiem treniņiem Rīgā braucām uz treniņnometni Minskā. Pirmajā vakarā pēc nopietnas sarunas ar komandas vadību (**??? Kolēģiem???**) Staņislavs nevarēja īsti sameklēt savas istabas durvis, un otrā rītā pamostoties laikam sāka apjaust, kur nonācis. Zvans uz Rīgu: “Co to jest?” Atbildē nomierinoši vārdi, diplomātija, bet pirmās dzirksteles bija izšķīlušās.

Motls bija nonācis neierastā vidē. Sākumā centās nodibināt kārtību, mēģināja lauzt spēlētāju priekšstatus par disciplīnu, un padarīt attieksmi nopietnāku. Bet atdūrās pret jau gadiem eksistējošo rutīnu. Nesagaidījis izpratni un atbalstu no vadības, viņš pamazām zaudēja apņēmību. Disciplīnas un organizatoriskās problēmas, Krievijas hokeja ģeogrāfiskie plašumi, garie pārbraucieni, lielle temperatūras mīnusi – viņam viss bija kaut kas jauns. Arī tas, ka Sibīrijā, lai nenosaltu, varēja nopirkt tīru spirtu. Pamazām viņa entuziasms noplaka, jo cīņai ar vējdzirnavām viņš vienkārši nebija dzimis. Motls nevis centās kaut ko mainīt, bet divu gadu laikā pielāgojās pats, laikam jau gaidot līguma beigas. Tikai pa laikam izsaucās: “Eto jest cirkus liliputus!”

Neiztika arī bez zemūdens straumēm no „vagonbūvētājiem”, kuri nevēlējās neko mainīt pašu iedibinātajā modelī.

Man jau bija ģimene, auga divi bērni. Biju pamatsastāva spēlētājs, taču alga bija **tikai** **????**. Vienīgais papildus ienākums bija ēdināšanai “Dailē” izsniegtos talonus samainot naudā.

Izmantoju katru iespēju kaut ko nopelnīt papildus, un divi gadījumi šķiet pieminēšanas vērti.

Atvaļinājums – dari ko gribi. Dzīvojām Saulkrastos, kur kāds vīrs ar dzintara rotu izgatavošanu bija sapelnījis pietiekami, lai sadomātu sievas vecāku mājai piebūvēt savu – 6x10 metrus lielu, ar pagrabu. Mans paziņa Krišs, kurš strādāja būvēs par brigadieru, piedāvāja nākt palīgā un piekritu vasarā pastrādāt. Turpat blakus, pāri Pēterupei. Sākām, darbojāmies septiņas dienas nedēļā no agra rīta līdz vakaram. Pa vasaru māja jādabū gatava. Pagraba bedri bija paredzēts izrakt ar ekskavatoru. Kas bija pie vainas – ekskavators saplīsis vai tā vadītājs bija aizsvinējies Jāņus – tagad vairs nav nozīmes, bet toreiz viss apstājās. Taču būvbedre vajadzīga – 6x10 m liela un 1,5 m dziļa. Ko darīt? Vienīgā izeja – rakt ar rokām. Deviņdesmit kubikmetrus...

Apņēmos paveikt pusi. Dienā varēju izrakt un izvest 10 kubikmetrus – 30 ķerras, jo vairāk rokas vienkārši neturēja. Ķerrai uzmaistaroju augstākas malas un pieķimerēju motorollera riteni. Piecās dienās savu darba daļu biju pieveicis un saimnieks bija sameklējis vēl cilvēkus, kas paveica otru. Varu pateikt īsi: nemēģiniet atkārtot! Vienīgi, ja to darat ģimenes labā.

Un vēl: ejot vai braucot pa Krišjāņa Barona ielu gar Vērmanparku, vienmēr lepni uzmetu acis Benjamiņu namam, kas man atgādina par vēl vienu vasaras atvaļinājumu. Ar savu labāko draugu un komandas biedru Juri Liepiņu – lai viņam vieglas smiltis –, krāsojām slavenajam namam jumtu. Šo darbiņu piespēlēja hokeja sabiedrībā pazīstams tiesnesis Krūmiņu Haris, kurš tolaik strādāja par brigadieru kādā celtniecības kantorī. Uz slīpā jumta īpaši droši nejutāmies, bet naudu vajadzēja un skats no augšas foršs. Kad Haris pa karnīzes malu bija apgājis mājai un sareizinājis aprēķināto kvadrāturu ar naudu, sapratām, ka argumenti ir neapgāžami. Tā, protams, striķos piesējušies, kādu mēnesi uz jumta darbojāmies, uz jumta iztukšojot 200 l krāsas mucu. Bijām pamatīgi nosauļojušies un ģimenei arī kaut ko pārnēsām.

Tāda pieredze bagātināja. Taču mums bija acis pierē un galvas uz pleciem bija derīgas ne tikai, lai uzvilktu ķiveres. Spēlētājiem lika parakstīt neskaitāmas neaizpildītas dienas naudas saņemšanas veidlapas un rakstīt iesniegumus vietējai komitejai ar lūgumu piešķirt materiālo pabalstu, no kura atmeta tikai kapeikas, jo, redz “nezināmi ļaundari” atkal esot iztīrījuši inventāra noliktavu un rubļi bija vajadzīgi *skādes* kompensēšanai. Kaut patiesībā ar “Daugavas” inventāru spēlēja visi, kas zināja, no kā to var nopirkt. Gadiem darbojusies sistēma negrasījās padoties.

Komandas vadībai veidojās konflikti ar virkni spēlētāju, kuri vairs negribēja spēlēt. Bija apnicis. Daži meklēja, kur dziļāks un tā laika rezultatīvākais spēlētājs Juris Repsis devās uz Maskavas “Dinamo”. Daudzi skatījās citā virzienā. Latvijas čempionāts bija atplaucis. 1965. gadā pirmo reizi čempionu titulu izcīnīja nevis kāda Rīgas komanda, bet gan Brocēnu Cementa un šīfera kombināta vienība Harija Vītoliņa II vadībā. Nopietna uzmanība hokejam tika pievērsta RVR, Rīgas Elektropuldžu rūpnīcā (RER), Lauksaimniecības mašīnu rūpnīcā (LMR), “Latvijas bērzā”, Jelgavas Mašīnbūves rūpnīcā. Katrai komandai bija savs dabīgā ledus laukums, kuros tika izspēlēti divi apļi, bet turnīru sāka un pabeidza “Daugavas” stadionā uz mākslīgā ledus. Meistaru un meistarības bija pietiekami, spēles bija interesantas, citādi jau skatītāji nenāktu. Caur Latvijas čempionāta dzirnavām RVR komandas sastāvā izgāja nākamā talantīgo paaudze – Helmutis Balderis, brāļi Haralds un Edmunds Vasiļjevi. Dažās komandās līderiem maksāja

gandrīz tikpat, cik meistarkomandā un nebija nekur tālu jābraukā. Arī par to tika domāts un runāts, rakstot atlūgumus.

Situācija, protams, uztrauca Hokeja federācijas vadību, un Anatolijs Raskolovs, meklējot izeju, pieņēma ķirurģiskus lēmumus. Uzsākot 1967./1968. gada sezonu komanda tika nodota sporta biedrības “Dinamo” pārziņā. No “šaha galdiņa” beidzot tika noņemta galvenā figūra – Izja Gurmans. Edgara Rozenberga vietā par otro treneri kļuva Jānis Šūlbergs, par komandas priekšnieku – viens no iepriekšējās paaudzes leģendārajiem hokejistiem un futbolistiem Alfons Jēgers, par administratoru – hokeja leģenda Edgars Klavs. Komandas ārsta amatā debitēja nākamā leģenda Jānis Kvēps. Taču sezonai beidzoties komanda ieņēma pēdējo 12. vietu pirmajā grupā (24. pozīcija kopējā PSRS hierarhijā) un Motlam bija jākrāmē koferus mājupceļam.

Ir ļoti vienkārši uzvelt čehu speciālistam visu atbildību par rezultātiem šajās sezonās. Bet es īsti tam negribētu piekrist. Man dzīvē bija nācies trenēties pie vairākiem “speciem”, bet Motls bija pirmais, no kura izdzirdēju vārdu “na kāt”. Paskaidrošu – tas ir garais slidošais solis, racionāla slidošanas tehnika, kas dod iespēju atrasties nepārtrauktā kustībā, minimāli tērējot enerģiju un izmantojot inerci, no kuras vienmēr iespējams paātrinājums. Svarīga nianse hokeja ābecē. Kanādiešu hokeja mācību literatūrā tiek akcentēta inerces izmantošana, faktiski gandrīz izslēdzot brežēšanu. Šodien pārsvarā redzam ātri, īsiem soļiem slidojošus hokejistus. Bet Helmutš Balderis ar četriem gariem spēcīgiem soļiem pārvarēja laukumu no vienas vārtu līnijas līdz otrai, tad virāžā ieslēdza kājas un atkal ar četriem gariem soļiem tika līdz otram galam. “Na-kāt, na-kāt!” mācīja čehs un laikam taču zināja, ko dara. Domu par garo soli esmu saskatījis arī Viktora Tihonova speciālajos vingrinājumos, tikai neesmu manījis ko līdzīgu bērnu nodarbībās, kuru galvenais mērķis taču ir apmācība.

### **Tihonova ēra Latvijas hokejā. Sākums**

Savējo ienākšana, mēģinājumi izsisties uz augšu, Bukarestes kauss, starptautisko spēļu pieredze vairoja hokeja popularitāti, taču nekļuva par stabilu pamatu attīstībai. Izkatījās, ka esošās iespējas ir izsmeltas, bet dzīve prasīja vairāk. Risinājums tika meklēts un atrasts. Viktora Tihonova uzaicināšanu 1968. gadā var uzskatīt par Latvijas hokeja atdzimšanas sākumu. Par notikušā detaļām bija, kam jautāt, diemžēl ilggadējā sporta biedrības “Dinamo” priekšsēdētāja Viktora Zemmera kopš 2012. gadā jūlija vairs nav mūsu vidū. Palicis viņa publiski paustais

viedoklis par šo tēmu: “Ar Tihonovu mūsu hokejā sākās jauna ēra. Izrādījās, esam ieguvuši cilvēku ar reti sastopamām darba spējām un fantastisku hokeja mīlestību. Saņēmis attiecīgu atbalstu, viņš spēja pārņemt visu hokeja vadību, kas deva necerētus rezultātus. “Dinamo” deviņos gados no otrās grupas kļuva par stabilu augstākās līgas komandu, bet pats treneris – par augstas klases speciālistu.”

1968. gada sezonai beidzoties Latvijas hokejā sāka darboties padomju varas vertikāle. Uz partijas centrālo komiteju izsauca iekšlietu ministru Alfrēds Sēja, kuram tika dots uzdevums sakārtot “Dinamo” komandas saimniecību (vēlāk iepazīnos ar šo cilvēku, kurš nezinātājam nekādi neasociējās ar Iekšlietu ministrijas vadītāju – parasti ļoti uzmanīgi visu noklausījās, bija mazrunīgs un kopumā pozitīvs pret hokeju). Savukārt iekšlietu ministrs attiecīgu rīkojumu deva Hokeja federācijas priekšsēdētājam Anatolijam Raskolovam un “Dinamo” republikāniskās padomas priekšsēdētājam Viktoram Zemmeram. Šis “trijstūris” sastādīja rīcības plāns. Par pirmo soli gan nebija jābūt gaišreģim – vajadzēja sākt ar jauna trenera meklējumiem, kuros iepriekš īpaši nebija veicies.

Meklēt speciālistu, kurš varētu situāciju mainīt, uz “Dinamo” centrālo padomi Maskavā devās Zemmers, Raskolovs un komandas priekšnieks Alfons Jēgers. Tika izskatītas vairākas kandidatūras, arī Dmitrijs Boginovs – treneris, kurš augstākajā līgā bija iavedis Kijevas “Dinamo”. Bet, nopietni izrunājoties ar Maskavas “Dinamo” un PSRS izlases galveno treneri Arkādiju Čerņišovu, viņš ieteica savu palīgu Viktoru Tihonovu. Piebilzdams, ka neesot viegli no viņa šķirties, bet Tihonovā redzot treneri, kurš spēj augt un iespējams, daudz ko sasniegt. Nevienš tajā laikā neapjauta, cik laimīgu lozi izdevies izvilk.

Pats neesmu bijis klāt šīm pārmaiņām, jo, nebūdams mierā ar komandā notiekošo, jau pēc 1967. gada sezonas pārkārtoju dzīvi un kopā ar ģimeni pārcēlos uz Brocēniem. Varu tikai īsumā atkārtot jau daudzkārt izskanējošo stāstu, ka Tihonovs apspriedies ar sievu Tatjanu, saņēmis viņas piekrišanu un kopā ar 10 gadus veco dēlu Vasiliju un mīloto foksterjeru ieradās Rīgā. Lasot grāmatas, uzzinām, kā Tihonovs pats aktīvi spēlējis no 1950. līdz 1963. gadam, GKS un Maskavas “Dinamo” komandu sastāvā kļuvis par četrkārtēju PSRS čempions, spēlējis PSRS otrajā izlasē un 1956. gadā reāli kandidējis uz vietu olimpiskajā komandā. No 1964. gada līdz 1968. gadam bijis Maskavas “Dinamo” otrais treneris, strādājot leģendārā trenera Arkādija Čerņišova vadībā. Paša Tihonova grāmatās varam izlasīt par problēmām, ar kurām nācies saskārties otrā trenera lomā. Par to, kā veidojas attiecības ar spēlētājiem, ar kuriem nesen kopā

spēlēts. Laikam jau vēlēšanās strādāt un iespējas augt bija noteicošais faktors, kāpēc 38 gadus vecais Tihonovs pieņēma šo izaicinājumu. Būtībā jau risks nebija īpaši liels, jo Rīgas “Dinamo” komanda bija izkritusi no pirmās grupas – sliktāk vairs nebija iespējams. 44 spēlēs – 15 punkti... Protams, tas deva iespēju uzstādīt arī savus noteikumus. Proti, Tihonovs gribēja ņemt līdzi no Maskavas pastiprinājumu – jaunus, talantīgus, daudzsoļošus spēlētājus. Tas, protams, tika uztverts pozitīvi, jo kvalitatīvu rezervju sagatavošanas problēma Latvijā bija ļoti aktuāla. Daudzas lietas bija iekavētas, bet kļūdu labošanai vajadzēja laiku.

Nebūtu gan pareizi apgalvot, ka līdz 1968. gadam mums nebija nekā, bet atbrauca Tihonovs un pēkšņi.... Laime tā, ka dzīvei uz priekšu ejot, mēs paguvām ielekt hokeja vilcienā, kas uzņēma aizvien lielāku ātrumu.

Liela loma tā laika reformās bija Latvijas Hokeja federācijas prezidija priekšsēdētājam Anatolijam Raskolovam. Jaunieši un juniori regulāri piedalījās Vissavienības sacensībās – bez lieliem panākumiem, taču ar cerībām nākotnei. Rezultātiem šajā procesā, protams, arī bija sava nozīme, tomēr galvenais bija un palika spēlētāju izaugsme. 1967. gadā tika nodibināta RVR specializētā hokeja skola, kurā darbu ar jaunatni uzsāka gan pieredzējušie treneri Elmārs Bauris un Jānis Kupčs, gan vēl aktīvi spēlējošie Gunārs Krastiņš un Harijs Vītolis II. RVR komanda ar jauniešu sastāvu iesaistījās PSRS B klases meistarsacīkstēs, un septiņdesmito gadu vidū stafeti no tās pārņēma “Latvijas bērzs”. Tajā pieredzi krāja perspektīvie – Helmutis Balderis, brāļi Haralds un Edmunds Vasiļjevi, Valerijs Odincovs, vēlāk arī citi.

Ar Jēgera un Klāva iesaistīšanos komandas vadībā Tihonovam bija nodrošināta godīga aizmugure. Par otro treneri turpināja strādāt Jānis Šūlbergs. Viņam izveidojās labs kontakts ar Tihonovu, kurš savas prombūtnes laikā droši uzticēja komandu palīgam. Līdz 1971. gada jūnijam, kad komandu skāra tragēdija – Šūlbergs gāja bojā peldoties. Līdzās Tihonovam atbrīvojušos vietu ieņēma neapšaubāmi zinošākais speciālists Latvijā Edgars Rozenbergs, ātri atrodot kopēju valodu ar vecāko treneri.

Pirmie Tihonova uzstādījumi izskanēja mobilizējoši, lai neteiktu – pārspīlēti. Tika runāts par zilo sapni – augstāko līgu. Par attieksmi pret darbu un skatītājiem, par disciplīnu. Lai būtu skaidrs, ka joku nebūs, un neviens netiks īpaši pierunāts trenēties, jau pirmajā piegājienā no Maskavas tika atvesti deviņi spēlētāji. Laika gaitā ne visi izrādījās noderīgi, bet no “pirmā iesaukuma” Vačeslavs Nazarovs Rīgas komandā nospēlēja 16 sezonas, Mihails Deņisovs – 12,

Pjotrs Vorobjovs – 11, Aleksandrs Klinšovs – 9. Bija arī tādi, kuri aizkavējās komandā tikai gadu vai divus.

Tihonovs ar pirmo dienu izsludināja nesaudzīgu cīņu pret visu, kas kavē mērķa sasniegšanu. Vadība bija gatava ķerties pie darba. Pārējie gaidīja, kas nu būs? Bet dzīve pati visu salika savās vietās. Komandas rezultāti un izaugsme drīz aiztaisīja mutes kritiķiem.

Rīgas “Dinamo” īsā laikā veikto ceļu no otrās līdz augstākajai līgai grāmatā “Sešas sezonas” aprakstījis Miķelis Rubenis. Es par to laiku zinu tikpat, cik jebkurš, kurš sekoja notiekošajam no malas. Kopumā bija skaidrs, ka risinās kas neparasts. Izvirzītie mērķi un to sasniegšanai lietotās metodes, jaunā trenera nepiekāpība, neatlaidība, mērķtiecība – tas viss pievērsa pastiprinātu uzmanību. Sākums un pirmie gadi nebija viegli. Nācās par daudz ko pārliecināt, pierādīt, nepiekāpīgi cīnīties, mainīt lietu kārtību, domāšanu. Taču Tihonova stiprais raksturs, pašdisciplīna, pedagoga talants, māka uzklaut citu domas, izcilās darba spējas panāca savu. “Dinamo” pēc 15 gadu pārtraukuma atgriezās augstākajā līgā, debijas sezonā sasniedzot 6. vietu.

Straujā progresa galvenais iemesls bija pārdomāts mācību un treniņu darbs, kā arī disciplīna gan laukumā, gan sadzīvē. Tika ieviesti dažādi jauninājumi. Tihonova hokeja filozofijā viens no stūrakmeņiem bija fiziskā sagatavotība. Viņam bija absolūta taisnība. Īstenojot apvērsumu spēlētāju funkcionālajā sagatavotībā un pieradinot pārvarēt sevi, komanda spēja ievērojami apsteigt konkurentus jaudas ziņā. Tajā laikā mācoties Fiziskās kultūras institūtā, par kursa darba tēmu izvēlējos hokejistu fizisko sagatavotību. Darbs izdevās apjomīgs – vairāk nekā 100 lappušu mašīnrakstā. Materiālus dabūju no preses, arī Tihonova palīgiem. Analizējot ieguvu pamatojumu komandas sasniegtajiem rezultātiem.

Lasot Tihonova grāmatu, var secināt, ka treneris, uzsākot savu pirmo patstāvīgā darba posmu, daudz ko vēl nezināja, bet meklējot atrada veidu, kā īstenot to, kas varēja būt solis uz priekšu. Sākumā spēles dinamikas un intensitātes palielināšanai tika rotēti trešās maiņas uzbrucēji. Pamazām izkristalizējās un tika realizēta ideja par spēli ar četriem uzbrucēju trijniekiem. Pēc tam spēle ar četriem piecniekiem, kas tagad ierasta visā pasaulē. Šo jauninājumu ieviešana dzīvē gan prasīja ilgu laiku – pārvarot gan opozicionāru kritiku, gan arī spēlētāju šaubas. Taču viss pamazām īstenojās, trenerim stingri aizstāvēt un pamatojot nākotnes modeļa priekšrocības.

Milzīgais darbs apjoms, uzlabojot fizisko sagatavotību bija vērsts uz sportistu spēju robežu paplašināšanu. Liela uzmanība tika pievērsta atlētiskajai sagatavotībai, kas, kopā ar uztrenēto izturību deva iespēju īstenot spēka spiediena taktiku. Regulāri tika strādāts, lai uzlabotu darbību nevienādos sastāvos, vienlaikus attīstot komandas prasmi spēlēt gan vairākumā, gan mazākumā. Piedevām individuālās meistarības paaugstināšana, nopietns darbs ar vārtsargiem, videoierakstu izmantošana spēļu analīzei. Arī statistikas materiālu apkopošana, kas deva pilnīgu pārskatu par katru spēlētāja ieguldījumu komandas rezultāta sasniegšanā. Un komandas tikšanās ar skatītājiem, sniedzot pārskatu par aizvadīto sezonu un daloties nākotnes plānos, tā vairojot skatītāju uzticību un komandas popularitāti.

Sezonu gaitā izrādījās, ka ne visi bijuši gatavi šim darbam. Lai neapstātos, bet turpinātu virzīties uz priekšu bez izmaiņām sastāvā iztikt nebija iespējams. Tos, kuri netika līdzī aizvien lielāku ātrumu uzņemošajam vilcienam, aizstāja citi – gan tepat Latvijā auguši, gan citur noskatīti.

Aizvien iespaidīgāka kļuva organizatoriskā ofensīva, hokejam pamazām kļūstot par galveno sporta veidu Latvijā. Pirmā lielā uzvara bija Rīgas Sporta pils būvniecība. Pils tika atklāta 1970. gada 15. aprīlī un “Dinamo” komandai tā kļuva par ērtām mājām. Hokejistiem tika sagādāti apstākļi pilnvērtīgam darbam un kārtotas sadzīves problēmas. Uzlabojoties rezultātiem, jautājumi tika risināti valdības līmenī un atbalsts bija maksimāls. Notiekošajam nopietni tika sekots no Ministru padomes, kur norises kontrolēja pats priekšsēdētājs Jurijs Rubenis.

Tihonova enerģijas pietika ne tikai “Dinamo” komandai – visai Latvijas hokeja saimniecībai. Rīgas Sporta pils dienesta ieejas durvis atverot, priekšā pavērās divi gaiteni – pa labi uz ģērbtuvēm, taisni pie administrācijas. Labajā pusē pirmās durvis veda uz Tihonova kabinetu, kura durvis vareja atvērties jebkurā diennakts laikā. Tā laika FKSK treneris Gunārs Detlavs, dodamies darīšanās uz sekretariāta telpām, atverot dienesta ieejas durvis vispirms novērtēja, vai kaut kur nav manāms Tihonovs, un, ja gaiss bija tīrs, skriešus metās pa garo gaiteni. Ja ceļā trāpītos Tihonovs, būtu jābild uz jautājumu: “Ko tu šodien esi izdarījis Latvijas hokeja labā?”

Tihonovs meklēja un atrada iespējas realizēt vienu no pamatidejām – uzlabot spēlētāju fiziskās sagatavotības līmeni. Rīgas “Dinamo” ikgadējām pirmssesozas triju nedēļu treniņnometnām piemērota izrādījās Kurzemes mazpilsēta Kandava. Savrup no tās centra atradās Sovhoztehnikuma stadions ar skrejceļu, futbola, basketbola, volejbola un tenisa laukumiem, kā

arī baseinu. Bija arī iespēja izmantot tehnikuma sporta zāli. Bija viss, ko vajadzēja, ieskaitot atsaucīgu vadību, jo no tīras sirds hokejistiem palīdzēja sovhoztehnikuma direktors Vilnis Kleinbergs, sporta skolotājs Agris Kiršpīls un, protams, stadiona direktors Egons Grindulis. Te tika ielikts kārtīgs pamats ja ne visai, tad pusei sezonas noteikti.

Ar iekšlietu ministra Sējas atbalstu līdzās stadionam tika uzbūvēta divstāvu ēka ar divvietīgām istabām un visu, kas nepieciešams hokejistu atpūtai. Sauna ar baseinu un lielā pirts Kandavas centrā nodrošināja visu, kas nepieciešams spēku atjaunošanai.

Komandai izbraucot uz Kandavu, pa priekšu tika sūtītas divas kravas mašīnas ar visu nepieciešamo – svaru stieņiem un bumbām, diskkiem, hantelēm, lodēm, veseriem, svina jostām, barjerām, dažāda veida bumbām. Arī hokeja vārtiem, ripām un skārda gabaliem, uz kuriem tika slīpēta metienu tehnika. Treniņnometnes plāns tika sastādīts ļoti rūpīgi. Nodarbību sagatavošanā piedalījās viss komandas apkalpojošais personāls.

Mihails Vasiļonoks par savām 19 vasarām Kandavā saka: “Kandava bija kā kalnuve, kurā mūsos ielika ne tikai fizisko spēku, bet, galvenais, veidoja raksturu, kas mums dzīvē palīdz vēl tagad. Ne velti daudzi, kas to izgāja, vēl tagad spēlē veterānos un kļuvuši par labiem treneriem. Tika attīstīts gribasspeks – kad likās, ka vairs nav spēka piecelties, tik un tā bija jāiet un jāstrādā. Tikai ar milzīgam slodzēm, lielu darbu, griba spēku un disciplīnu mēs spējām jau ar pirmo gadu kļūt par stabilu A klases komandu. Šo līmeni saglabājam ilgus gadus, apliecinot, ka “darbs nekad nepazūd” – kā pastāvīgi atgādināja treneris Tihonovs Mani šī kalnuve sagatavoja visai dzīvei.”

Kandavā tika ielikti un nostiprināti pamati komandai, kas sastāvēja no vīriem, kuri bija spējuši tikt pāri sev – svīstot, lamājoties, reizēm nolādot visu uz pasaules. Laizot brūces un ignorējot zilumus, ejot laukumā uz pretspēju līdzekļiem, ar nesadziedētām traumām. Visi runāja vienā, hokeja valodā, neskatoties uz ierakstu pasē. Cīnījās un nemeklēja iemeslus ap sevi, jo tika mācīti pirmo iemeslu meklēt sevī.

Ar gandarījumu vēlos uzsvērt – lai arī kopš “Dinamo” pēdējās Kandavas 1991. gadā ir pagājuši divdesmit pieci gadi, “hokejistu laiks” ir saglabājies iedzīvotāju atmiņās, bet skaistās Kurzemes mazpilsētas vārds – Latvijas hokeja vēsturē. Prieks, ka Kandavas novada dome domā par tradīciju saglabāšanas un pienācīgas cieņas izrādīšanu. Atmiņu sarīkojumam “Kandava - hokeja šupulis” tika izgatavoti speciāli fotostāstu stendi. Paldies Kandavas domei par izpratni. Šiem cilvēkiem hokejs Latvijā nav sācies 2008 gadā.

## Maksimālists

Viktora Tihonova personībai vispiemērotākais apzīmējums varētu būt – maksimālists. Tāds viņš bija it visās izpausmēs. Tā domāja, tā rīkojās. Lai saprastu, kā veidojušās šāda veida personības jāpalasa viņu biogrāfijas. Pārsvarā atradīsiet vienu kopīgu iezīmi – grūti laiki rada stiprus cilvēkus. Taču par tādiem nepiedzimst, tātad par tādiem jāklūst. Pamazām, pacietīgi un neatlaidīgi caur darbu un disciplīnu. Ar personīgu piemēru, pašam pilnveidojoties un tiecoties pēc maksimālā rezultāta. Varbūt tas arī bija viens no iemesliem viņa prasīgumam.

Tihonova ceļš nebija no vieglajiem. Viņa metodes tika daudz apspriestas, viņu vairāk kritizēja, nekā saprata. Skat: tur kaķi gļaudīja par to vien, ka nebija izēdis visu krējuma podu, bet te tevi trenkāja ķert peles... Ne katrs uz to ir spējīgs, ne katram tas izdodas – pārliecināt, motivēt, panākt vēlamo. Ne katram piemīt spējas tikt galā ar bara psiholoģiju un komandas vadīšanu, kur katrs, vismīļāk, vilktu deķi uz savu pusi. Šajā vietā man prātā nāk izcila muļķība, ko nācās dzirdēt no viena, šajā stāstā jau pieminēta “matroža”, kurš, pārspriežot hokeja komandas vadīšanu, izmeta: “Bet es taču esmu vadījis universālveikalu...”

Viens no Tihonova uzskatu sistēmas stūrakmeņiem skanēja – viena disciplīna visiem! Tas daudzās lietās ieviesa skaidrību. Šajā ziņā viņš bija nelokāms. Varbūt reizēm pārāk, jo Pjotra Vorobjova nepalaišanu uz tēva bērēm saprast bija grūti. Vēlāk jau strādājot Maskavā, šī tēma izprovocēja konfliktus ar zvaigznēm. Piemēram, leģendārais vārtsargs Vladislavs Tretjaks 32 gados beidza karjeru, jo Tihonovs atteicās ļaut viņam izņēmuma kārtā dzīvot mājās, pieprasīdams uzturēšanos *sboros* kopā ar komandu. Armijas disciplīnu viņš vērtēja augstāk par diplomātiju kā kompromisa mākslu. Viņam piemita cilvēciski simpātiskas īpašības, tomēr, tiklīdz tika skarts hokejs, virsroku ņēma maksimālais prasīgums. Varēja tikai apbrīnot viņa spēju kontrolēt situāciju un jaunām uzvarām motivēt PSRS labākos hokejistus – visu iespējamo titulu īpašniekus. Piedevām vēl laikā, kad tuvojās Savienības sabrukums un prombraukšanas drudzis. Gadi gāja, bet pamatvērtības nemainījās. Mums, kristiešiem, tās ir trīs – DIEVS, DABA, DARBS. Manam Lielajam Skolotājam formulētu savādāk: DARBS, DISCIPLĪNA, PARTIJA.

Tihonovam patika sarunāties. Viņš varēja to darīt ar jebkuru. Nekad neizvairījās, drīzāk pretēji. Bieži uzdeva jautājumu: „Ko teiksi par to?” Viņam bija interesanti uz klausīt citu cilvēku domas, un reizēm viņa teiktajā varēja uztvert sarunas biedra domu atbalsis.

Katrs, kurš viņu pazīst apstiprinās, ka Tihonovs bija lielisks motivētājs. Viņa vadītās sapulces bija ilgas, piesātinātas ar pārliecinošu argumentāciju. Īstenībā tās bija mācību stundas.

Formulējot lēmumu vai rīcības plānu, viņš bieži lietoja vārdu “mēs”. Nevis “Es esmu izlēmis”, bet gan pasniedza to kā kopēju lēmumu. Tātad paredzēja arī kopēju atbildību. Attiecības ar cilvēkiem – spēlētājiem, palīgiem – viņš veidoja, kā skulptors, uzsākot savu meistardarbu pie vēl neapstrādāta akmens bluķa. Visu darīja neatlaidīgi, pacietīgi. Tikai sev raksturīgā stilā. Fizisko kondīciju var uztrenēt, tehniku var apgūt, taktiku var iemācīt, bet sakārtot spēlētāju galvas – tas ir pats, pats sarežģītākais un svarīgākais process. Man bijusi iespēja novērtēt, kā to dara dažāda kalibra speciālisti un jāatzīst, ka Tihonovs to darīja lieliski. Prata no cilvēka panākt visu, uz ko viņš bija spējīgs. Prata arī pieprasīt un piespiest. Viņš necieta slinkus. Tādiem bija mazāk izredžu noturēties komandā, nekā tiem, kuri reizēm pārkāpa sportisko režīmu.

Argumentus viņš uzklausīja, bet pretim runāšanu vai iebildumus īpaši necieta. Varbūt to varētu saukt par paštaisnumu. Gadiem ritot, šī īpašība ģenerēja tādu kā armijas disciplīnu, kas, protams, ne visiem patika. Tomēr reizēm vēlāk bija jāatzīst, ka trenerim bijusi taisnība, jo neko nemainot sevī un ne no kā neatsakoties neko arī nerasniedzi. Cita ceļa izaugsmei vienkārši nav.

Viņa darbības kritiķu un dažādu spriedelējumu no malas bija pietiekami, bet visiem mutes aizvēra rezultāts un personīgais piemērs. Krosā viņš skrēja visiem pa priekšu, dzīvē bija pašdisciplīnas paraugs. Prasīgums un izpratne – tas viss apvienojās vienā. Vadība strādāja vienoti, spēlētāji – ievēroja noteiktās robežas. Ārkārtas gadījumi, protams, notiek visur, un izņēmums nebija arī “Dinamo” komanda. Taču, ja problēma skāra komandu, tātad komandai ar to bija jātiek galā. Tā tas funkcionēja, līdz netika rupji pārkāptas sarkanās līnijas. Tas jau gan ir cits stāsts, līdz kādam nonāca reti.

Pārdomātība it visā – tā bija panākumu formula. Visām darbībām bija mērķis. Katrai nodarbībai, katram treniņam bija plāns. Katrai spēlei gatavojoties, tika skaidri noformulēts uzdevums. Tihonovs prasīja godīgu rīcību, godīgu attieksmi. Spēlētājiem mēdza pārvest: “Tu neesi godīgs pret skatītājiem! Viņi taču ir samaksājuši pilnu biļetes cenu, un gaida no tevis pilnu atdevi. Nemāni viņus! Dzīvi taču arī neapmānīsi!” Un viņš bija pietiekami paškritisks. Pēc neveiksmīgām spēlēm parasti zaudējuma cēloņa meklēšanu un skaidrošanu sāka ar sevi – kas nav ticis izdarīts, kādas bijušas kļūdas stratēģijā, ko treneris nav paredzējis vai paredzējis nepareizi, kas jāņem vērā turpmāk. Nepārtraukti mācījās pats un motivēja, mudināja un pat piespieda mācīties citus.

Hokejs, kuru mācīja spēlēt Tihonovs, nebija tik pragmatisks, kādu redzam šodien. Viņa devīze bija: „Uzbrukums!” Jo mēs taču spēlējam skatītājiem, viņi ir atnākuši, nopirkuši biļeti un

sagaida ne tikai uzvaru, bet arī neaizmirstamu pārdzīvojumu visas spēles garumā, kurā viss notiek pa īstam. Kurā katrs ir varonis. Tas bija hokejs, ar kuru tika iekarotas skatītāju sirdis ne tikai pie Rīgā. “Dinamo” spēja Maskavā piepildīt lielo Lužņiku hokeja arēnu ar 12 000 skatītājiem. Pat PSKP ģenerālsēkretārs Leonīds Brežņevs bieži sēdēja ložā, jo ārsti viņam bija rekomendējuši šo adrenalīna procedūru. Uz Rīgas “Dinamo” spēlēm nāca visur, jo bija, ko redzēt un viss notika pa īstam. Bet skaistajai fasādei apakšā bija milzu darbs. Īpaši ar cilvēkiem.

Lai cik pārliecināts par savu taisnību, Tihonovs prata uzklaut citu domas un strādāt kolektīvā. Uzsākot darbu, viņam līdzās bija hokejā un dzīvē vairākus sāls pudus notiesājušie Alfons Jēgers un Edgars Klāvs, kuri atbildēja par audzināšanas darbu un administratīvo jautājumu kārtošānu. Kad komandas saimniecība paplašinājās, ilgu gadu par to rūpējās cits bijušais “Daugavas” uzbrucējs Zigvards Salcēvičs, kuram nevajadzēja ar pirkstu rādīt, kas darāms – viņš pats visu zināja un darīja profesionāli. Tihonovs uzticējās saviem palīgiem – Jānim Šūlbergam, Edgaram Rozenbergam, vēlāk arī man. Uzticējās, jo pamatlietas – disciplīna, laba fiziskā sagatavotība, spēka spiediena taktika, kuru realizēja ar četrām maiņām, psiholoģijas nianšes – bija izdiskutētas un sarunātas nebeidzamās sapulcēs un teorētiskajās nodarbībās. Vajadzēja tikai sekot norunātajam. Jau kopš tiem laikiem hokejistu medicīniskā aprūpe nav iedomājama bez Jāņa Kvēpa, kurš perfekti iedzīvojas zonā starp komandas vadību un spēlētājiem. Zinošs un erudīts dakters, visādā ziņā talantīgs, komunikabls cilvēks ar savu humora izjūtu, kas reizēm komandā pildīja arī “zibensnovedēja” lomu. Atbildību un rūpes par spēlētāju veselību viņš dalīja ar masieriem Ēvaldu Brenčuku – kādreiz pazīstamu smagsvara bokseri, Vitāliju Korsaku un vēlāk arī Borisu Lavrenovu, kurš lieliski tika galā arī ar komandas statistiķa pienākumiem. Savukārt komandas videooperators Valērijs Boldovs nodrošināja nepieciešamos materiālus savu un pretinieku spēļu analīzei. Saimniecība strādāja kā labs pulkstenis.

Tihonovs ļoti prasmīgi izmantoja žurnālistus, lai, rakstot ne tikai reportāžas un intervijas, bet arī problēmrakstus un aprakstus par komandas dzīvi, veidotos ciešāka saite ar līdzjutējiem. Tā tika pastāvīgi uzturēta gan regulārajās pēcspēles preses konferencēs, gan sezonas noslēgumā, tīkojot lielā tikšanos ar skatītājiem. Tihonovam bija “savi” korespondenti, ar kuriem tika uzturētas ciešas attiecības. Miķelis Rubenis bija uzrakstījis grāmatu “Sešas sezonas” – par Tihonova pirmajiem gadiem Rīgas “Dinamo” priekšgalā. Ļoti zinošs bija Gunārs Ernštreits – tagad populārā TV korespondenta Dāvja Ernštreita tēvs. Radio ēterā hokejam klāt bija Gunārs

Jākobsons, televīzijā spēles divās valodās komentēja Juris Robežnieks un Jurijs Pašuba, krievvalodīgajiem rakstīja Viktors Reznīks-Martovs.

Preses prasīgā labvēlība, pēcsezonas tikšanās ar līdzjutējiem, komandas viesošanās darba kolektīvos veidoja pamatu savstarpējai uzticībai. Reakcija bija atbilstoša – uz spēlēm Maskavā vilciena papildus vagoni bija līdzjutēju pārpildīti. Uzticības avanss deva spēku sagādāt neaizmirstamus mirkļus. 1977. gada 23. februārī, sarkanās armijas gadadienā, Maskavā, pārpildītajā Lužņiku sporta pilī, visas armijas virspavēlniecības klātbūtnē pieveicām zvaigžņoto ACSK komandu ar 8:6, kaut otrajā trešdaļā bija 2:5! Tas bija kas daudz vairāk nekā uzvara vienā hokeja spēlē.

Maskavas klubi ACSK, “Spartaks”, “Dinamo” un “Krilja sovetov” nevienu negaidīja ar dāvanu maisu, taču bieži vien uz mājām tukšā nebraucam. Savukārt, ar pēdējo avioreisu atgriežoties no Maskavas pēc vieniem naktī pie Sporta pils redzējām cilvēku rindu visā celtnes garumā, kurinot ugunskurus un gaidot rītu, kad atvērsies kases. Cerībā tikt pie kārotās biļetes kaut vai stāvvietās pie Sporta pils griestiem, lai tikai būtu klāt tur, kur notiek kas tāds, par ko visa Rīga un Latvija runās vēl ilgi. Ja nepaveicās izstāvēt rindu, pirms spēles bija cerība nopirkt biļeti pie veikala “Bērnu pasaule” no spekulantiem par dubultu cenu. Bet īsti laimīgi bija tie, kuri bija tikuši pie abonementa – vai nu būdami darba pirmrindnieki, vai atraduši “blatu”. Saikne ar skatītājiem kļuva atgriezeniska – līdz balss aizsmakumam komandu atbalstījuši tribīnēs, tevi un arī mātes ņēmās savas atvases izvadāt uz treniņiem, audzinot Latvijas hokeja nākamo paaudzi.

Viss ap hokeju notiekošais bija kā milzīgs enerģijas lādiņš, dodot un reizē arī prasot. Sporta pilī pat gaiss šķita kā elektrizēts. Ne velti komandas baidījās braukt uz Rīgu, jo zināja, kas viņas sagaida. Ja atbrauca dienu pirms spēles, iznāca laiks pastaigāt pa Rīgas krogiem, bet bieži nācās braukt atpakaļ bez punktiem. Zinot Rīgas zemūdens akmeņus, komandas ieradās ar Maskavas vilcienu spēles dienas rītā, bet arī bieži nelīdzēja, jo Rīgas “Dinamo” spēka spiediena taktika līdz spēles pēdējai trešdaļai bija atņēmusi pretiniekam tik daudz spēka, ka knapi varēja tikt līdz autobusam.

Par Viktora Tihonova dzīvi un uzskatiem vēsta daudzas grāmatas. Kurus interesē - iepazīsies. Viņa spožā dzīve un karjera pārtrūka 2014. gada 24. novembrī astoņdesmit četrus gadus vecumā. Būsim pateicīgi par tiem deviņiem gadiem, ko viņš tika veltījis Latvijas hokejam.

## **Mana līnija**

Arī manā dzīvē bija notikušas pārmaiņas. Pēc diviem Brocēnos nodzīvotajiem un nostrādātajiem gadiem atgriezāties Saulkrastos. Pabeidzu studijas Latvijas Valsts fiziskās kultūras institūtā vienlaikus strādājot par pasniedzēju Politehniskā institūta fiziskās audzināšanas katedrā. Trenēju divas RPI studentu komandas – pirmā spēlēja Latvijas, otrā piedalījās Rīgas čempionātā. Man tas bija interesanti, jo vislabāk var iemācīties, mācot citus. Turklāt studenti atšķīrās no profesionālajiem hokejistiem ar savu centību, aizrautību, patiesumu, draudzīgumu un neviltotu prieku par to, kas izdevies.

Vasaras nometnes laikā studentu bāzē jūrmalā, “Ronīšos”, izmantoju paša savulaik pārbaudīto metodi slidotprasmes pilnveidošana izmantojot skrituļslidas. Šim nolūkam no institūta sporta inventāra noliktavas izdevās izprasīt apmēram 20 pārus vecu slidzābaku un pierunāju nopirkt tikpat skritulenes. Pašam atlika tikai sastiprināt kopā. Darbu tas, protams, paprasīja, toties biju to paveicis. Rīta rosmēs pamatīgi izslidojāmies pa nometnes asfaltētajiem līkumainajiem un paugurainajiem celiņiem, bet centrālajā laukumā varējām pat uzspēlēt. Trijās nedēļas iegūtais palīdzēja ziemā cienīgi cīnīties ar tradicionālā ceļa gājējiem.

1973. gadā RVR specializēto hokeja skolu un arī PSRS čempionāta B klases komandu pārņēma uzņēmums “Latvijas bērzs”. Man – acīmredzot kā “jaunam un perspektīvam” – piedāvāja uzņemties komandas vadību. Piekritu, kaut gan priekšā jau atkal bija no “Daugavas” laikiem pazīstamais Izja Gurmans. Sezonu sāku kopā ar spēlējošo palīgu Vjačeslavu Malovu, kuru jau februārī biju spiests nomainīt pret Verneru Spādi. Sākumā daudz palīdzēja komandas priekšnieks Miķelis Firsovs. Gurmana noslīpētās metodes vēl bija manāmas, tomēr sezonu nostrādājām. Nezinu, ko manī bija Viktors Tihonovs, taču saņēmu uzaicinājumu pievienoties “Dinamo” treneru korpusam.

Pēc izcīnītās sestās vietas tika sprauti augstāki mērķi. Pirmssezonas sagatavošanās nometnē Kandavā dzīve ritēja Tihonova sešās sezonās iebrauktajās sliedēs. Dzīvošana tehnikuma kopmītnē, treniņi – stadionā vai skolas sporta zālē. Treniņplāni triju nedēļu nometnei jau iepriekšējos gados pārbaudīti un noslīpēti. Viss pārdomāts līdz sīkumam.

Man pirmais gads pagāja klausoties, skatoties un mācoties. Kad Tihonovs bija aizņemts PSRS otrajā vai olimpiskajā izlasē, mums, otrajiem, vajadzēja tikt galā, darbus, protams, plānojot kopā. Tā bija lieliska skola. Arī ārzemju izbraukumi deva nenovērtējamu dzīves pieredzi. Pamazām sāku meklēt savu pielietojumu kopējā darbā. Kandavā pilnveidojām stadionu, izbūvējot īstu atlētikas “pilsētiņu” – ar poligonu tehnikas attīstīšanai, kāpnēm, šķēršļu joslu,

specializētu trasi mežā. Nepārspējams savā atsaucībā bija stadiona direktors Egons Grindulis – bijušais leģionārs, kurš karā bija zaudējis vienu kāju, bet paguva būt klāt visur. Paspējām pat nakts vidū aizskriet līdz Engurei, lai noķertu kādu zuti. Īsts vīrs.

Kandavā nekas nenotika uz dullo, kā tolaik dažiem patika pasniegt. Treniņu plāni tika izstrādāti atbilstoši spēļu kalendāra ritmam. Konkrētās nodarbības plāns ņēma vērā gan slodzes specifiku, gan arī darba un atjaunošanās režīma ievērošanu. Slodzes intensitāte tika nepārtraukti kontrolēta.. Ārsti, masieri, treneri – mēs visi turējām roku uz pulsa notiekošajam. Pirms Kandavas nometnes speciāla medicīniskā brigāde noteica spēlētāju sagatavotības rādītājus. Reizi nedēļā tika mērīti bioķīmijas rādītāji, kontrolēta slodzes iedarbība. Noslēdzoties Kandavas posmam, saņēmām datus par izmaiņu dinamiku katra hokejista organismā.

Darbā katru gadu tika iesaistīti vairāk nekā 30 hokejisti. Sagatavotības līmeņi bija atšķirīgi – ko viens spēja veikt ar smaidu, tas citam sniedzās krietni pāri iepriekš iekrātajām spējām. Regulāri dalījāmies novērojumos. Tikko radās mazākās aizdomas par pārslodzi, tūlīt skanēja: “Dakter, paskaties!”, nepieciešamības gadījumā nodrošinot vieglāku režīmu. Tā tika piepildītas degvielas tvertnes un kaldināti raksturi.

Tihonovs katru gadu uz Kandavu ņēma līdzī dēlu Vasiliju. Pats Viktors grāmatās rakstījis, ka sieva un dēls neizlaida nevienu spēli Rīgā, bet Vasilijs padsmiņnieka vecuā neizlaida arī nevienu no Kandavas “ellītēm”. Un daudzus vingrinājumus, pirms tos iekļaut komandas treniņprogrammā, Tihonovs ar dēlu vispirms izmēģināja paši. Vasilijam hokejista dotību varbūt nebija ļoti daudz, tomēr daudzējādā ziņā viņš turēja līdzī pārejiem. Bet raksturā vairāk līdzinājās mātei – prātīgs, apdomīgs, labi jutās tēva paspārnē. Vilka instinktu viņā nevarēja manīt.

Līdz ar komandu auga arī pats treneris Tihonovs un auga, uz augšu mainījās arī pārejie, kas bija tuvumā notiekošajam. Varbūt man ambīciju bija nedaudz vairāk, varbūt tās vairojās, strādājot kopā ar vienu no, manuprāt, izcilākajiem iepriekšējā gadsimta hokeja fanātiķiem. Hokejs bija viņa dzīves jēga. Ģimene un hokejs. Bija no kā mācīties. Vēl līdz manām aktīva trenera darba gaitu beigām saglabātais paradums nopietni gatavoties katrai spēlei un treniņnodarbībai nācis no mācībām pie manas dzīves lielākā Skolotāja.

Kandavas nometnes darba organizācijas optimizācija bija mans pirmais solis. Par nākamo kļuva video pielietojuma paplašināšana. Operators Valerijs Boldovs filmēja “Dinamo” spēles un šos ierakstus vēlāk analizējām. Boldovs savu darbu veica labi, bet – par tādiem cilvēkiem mēdz teikt: pats sev prātā. Ieteicos Tihonovam, ka varētu iemācīties rīkoties ar kameru, un doties

nofilmēt nākamo pretinieku spēli. Tihonovs atzina šo domu par labu. Nopirkām otro videotehnikas komplektu, un Boldovs, caur pieri raugoties, bija spiests mani apmācīt. Protams, rīkoties nebija tik ērti kā šodien, kad videokamera nav lielāka par plaukstu. Tomēr īsā laikā biju gatavs darbam. Labums vai pievienotā vērtībā, kā to tagad mēdz saukt, bija acīmredzams. Izlūkošana attaisnojās. Mēs kļuvām dubultstipri daudzos aspektos.

Ar Tihonovu man pilnīgi saskanēja uzskati par spēles koncepciju. Bet, lai to realizētu, vajadzēja atbilstošus izpildītājus. Ne jau visu var panākt ar darbu un disciplīnu. Balstoties uz esošajiem resursiem, radikāli izmainīt situāciju bija grūti, jo pietrūka laika. Bija jāmeklēja papildus iespējas. Toreiz, pirms 40 gadiem, Padomju Savienībā labākās bija četras Maskavas komandas, kuru spēlētāji bija savākti kopā no visas plašās Savienības. Virslīgā bija pārstāvētas resursiem un tradīcijām bagātās Čelabinska un Gorkija, līdz centās turēt lielā Ļeņingrada un nelielā Maskavas piepilsēta Voskresenska, turpat gribēja būt Novosibirska, Gorkija Ļeņingrada, Kijeva... Lai šajā sabiedrība cīnītos līdzvērtīgi, nācās pielikt maksimālas pūles.

PSRS izlase tolaik kolekcionēja pasaules čempionātu zelta medaļas, un Savienības hokeja piramīda bija uzbūvēta pamatīgi. Virsotne – augstākā līga, zem tās pirmā grupa, otrā grupa, B klase, juniori. Visbeidzot – “Zelta ripa”. Māksīgais ledus un Sporta pils jau bija pašsaprotama lieta, tomēr plašajā Krievijā daudzviet īstais hokejs vēl notika ziemā uz dabīgā ledus, kur jauno spēlētāju izaugsmes apstākļi bija dabīgi.

Juzdams, ka vietējie resursi tuvojas beigām, Tihonovs, vakarā gulēt ejot un no rīta ceļoties, aizvien biežāk uzdeva vienu un to pašu jautājumu: “Kur ņemsim spēlētājus?” Likusmakarīgi, ka labus hokejistus, tāpat kā izrakteņus, bija jāmeklē tur, kur viņi bija. Zinājām, ka pasaulē ar to nodarbojas īpaši speciālisti. Šodien procesu dēvē par selekcionēšanu, bet darītājus – par skautiem. Tolaik tāda prakse Padomju Savienībā vēl nebija izplatīta. Tomēr Tihonovam bija paziņa – Boriss Šagis –, kurš tieši ar to nodarbojās, strādādams Armijas Centrālajā sporta klubā. Pieteicos pastrādāt šai virzienā.

Bija sava kārtība, kuru vajadzēja respektēt. Pirmajiem izvēles tiesības bija Maskavas klubiem – vispirms CSKA, tad “Dinamo” un pārējiem. Taču manā piezīmju blokā bija vairāk nekā 50 dažādu grupu komandu sastāvi un spēļu kalendāri. Tika sastādīts plāns, kādā veidā veicama lielā izlūkošanas operācija. Daždien paguvu noskatīties pat trīs spēles dažādās Krievijas pilsētās. Īpaši ērti bija pirmssezonas turnīri, kad vienā pilsētā sabrauca vairākas komandas. Lidmašīnas, viesnīcas, telefoni, adreses, pārrunas, tikšanās – bezgalīgs pierunāšanas un solīšanas

process. Smags un brīžiem netīrs darbs, ko atceros ne labprāt. Otrreiz dzīvē to nekad neuzņemtos, bet toreiz tas bija vajadzīgs.

Man var pārmet – saveda te tos krievus! Bet vai tad bija cita izvēle? Nevienš jau speciāli nestājās ceļā tiem bāleliņiem, kuri savulaik bija uz starta līnijas kopā ar atbraucējiem Vjačeslavu Nazarovu, Mihailu Deņisovu un Pjotru Vorobjovu. Turpat līdzās viņiem bija arī rīdzinieki – Helmutš Balderis, Juris Liberts, Haralds Vasiļjevs, Valerijs Odincovs. Arī Miša Vasiļonoks ar savu plakano pēdu, kurš “Dinamo” nospēlēja 19 sezonas un iekļuva PSRS otrajā izlasē. Tie bija cilvēki, kuri nečīkstēja, bet tika pāri visam un vispirms paši sev. Savus konkurētspējīgos jaunos vērā ņemamā daudzumā sagaidījām tikai 1988. gadā. Līdz tam bija jānoturas virs ūdens.

Tagad atskatoties uz savulaik noskatīto spēlētāju sarakstu, varu godīgi teikt – sevišķi daudz kļūdu pieļāvis neesmu. Patīkami, ka daudzi no “Dinamo” spēlētājiem atcerējās, ka tieši es viņus esmu atvedis uz Rīgu, palīdzēdams atrast savu vietu hokejā – Vladimirs Durdins, Mihails Abalmasovs, Sergejs Vikulovs, Anatolijs Antipovs, Aleksandrs Veselovs, Vladimirs Bistrovs, Vladimirs Lubkins, Leonīds Beresņevs, Vladimirs Krikunovs, Anatolijs Jemeljaņenko, Igors Koržilovs, Anatolijs Kramskojs, Germans Volgins, Andrejs Maticins... Attiecība starp savējiem un pieaicinātajiem sastāvā svārstījās, bet nekāda Tēvzemes dalīšana nenotika, jo visus apvienoja hokejs! Tas izpaudās arī tad, kad Tihonovs jau bija Maskavā. Idejas vārdā viņam līdzī tika aizsaukts Balderis, un vēl dažus spēlētājus tai laikā kustināja Maskavas ”Dinamo” Centrālā Padome. Taču – gods, kam gods – Vladimirs Krikunovs un Anatolijs Jemeljaņenko atteicās atstāt Rīgu.

## Uzdrīkstēšanās

Viktors Tihonovs 1968. gadā Rīgā neieradās uz balta zirga, bet 1977. gada vasaras sākumā pēc deviņu gadu darba aizbrauca kā milzīgu cieņu un līdzjutēju pateicību ieguvis atzīts speciālists, kuram tika uzticēta atbildība ar PSRS izlasi atgūt zaudēto pasaules čempionu titulu un vadīt lielvalsts spēcīgāko klubu, ko toreiz saucām par ACSK.

Iedams savu izvēlēto dzīves ceļu, Tihonovs izmantoja iespēju Rīga eksperimentēt un mācīties, kļūdīties un labot pieļautās kļūdas. Viņa un Helmuta Baldera izaugsme uzskatāma par visspilgtāko tā laika hokeja simbolu. Tihonovs to apzinājās un novērtēja, allaž uzsvērdams Rīgas posma nozīmi savā karjerā. Bet, laikam ejot iespējas turpmākajai izaugsmei šeit, šķiet, bija

izsmeltas, bet vēlme sasniegt ko vairāk – pieaugusi. Ar to beidzās ļoti nozīmīgs Latvijas hokeja attīstības posms.

Kur būtu Latvijas hokejs, ja Tihonovs nebūtu atbraucis uz Rīgu? Kad gatavoju piemiņas stendu par Tihonova deviņām sezonām Rīgā, aptaujāju daudzus laikabiedrus – spēlētājus, trenerus, līdzjutējus – un visi vienprātīgi atzina: nebūtu Tihonova, tāda (TĀDA!) hokeja Latvijā nebūtu.

Tihonovs uz ACSK paņēma līdz komandas līderi Helmutu Balderi, uz Maskavas “Dinamo” pārcēlās perspektīvais centra uzbrucējs Mihails Šostaks, bet vilcienā Maskava - Rīga pēc desmit galvaspilsētas “Dinamo” komandā nospēlētajiem gadiem sēdās Juris Reps. Darījums bija noticis, bet palika jautājums: “Kā dzīvosim tālāk?”

Par atbalstu un palīdzību, ko Tihonovs solīja savā atvadu vēstulē Latvijas hokeja līdzjutējiem (“Man tagad būs divas komandas – viena Maskavā, otra Rīgā”), pareizāk būs, ja paklusēšu. Vēlme citu acīs izskatīties pēc iespējas labāk laikam piemīt katram no mums. Bet, par to, ka viņš manī bija saskatījis sava darba turpinātāju, varu Tihonovam no sirds pateikties.

Pēc Tihonova ieteikuma, šāds piedāvājums man tika izteikts un apdomājies nolēmu riskēt. 36 gadus vecumā, ar trīs gadus pieredzi otrā trenera amatā kļūt par PSRS ceturtais labākās komandas Rīgas “Dinamo” vecāko treneri bija milzīgs izaicinājums un vienlaikus lielākais uzticības kredīts mūžā. Man netrūka ne apņēmības, ne vēlēšanās strādāt, toties trūka pieredzes. Tā nāk ar laiku, kas ne vienmēr tiek atvēlēts.

Vienai no manām tālaka intervijām virsraksts skanēja: „Kurš ieies krātiņā?” Ar plikām rokām te ņemams nebija neviens, tas nebija pašdarbības pulciņš. Krātiņā, kurā bija jāieiet, uz spilventiņiem nesēdēja murrājoši kaķi. Tie bija spēcīgi jauni cilvēki, katrs ar savu raksturu.

Mans domu gājiens bija vienkāršs: ko es varu zaudēt? Atkal taisnība Robinam Šarmam – vislielākais risks ir neuzņemties nekādu risku. Nolēmu, ka krātiņā tomēr iešu. Biju to redzējis, zināju, kā tur izskatās. Bet ieiet, uzņemties atbildību – tam vajadzēja būt gatavam. Vai es biju?

Nenoliegšu – esmu daudz iespaidojies no tā neilgā laika, kuru man bijis lemts nostrādāt kopā ar vienu no izcilākajiem hokeja treneriem pasaulē. Tas lielā mērā ietekmējis manas turpmākās dzīves gaitas, īpaši – domāšanu. Kas bijis labs, virzīja dzīvi uz priekšu. Kas bijis nepareizs, nepieņemams, kļūdainis – no tā bija jāmacās. Ja vari, mēģini labot. “Zaudējis esi tikai tad, kad spēlē beigusies,” – to allaž der atcerēties arī nevienlīdzīgas, pat bezcerīgas cīņas laikā.

Savus pirmos soļus krātiņā vai, ja tā labāk tīk – uz plānā ledus – spēru neko īpaši nemainot, pieturoties pie jau pārbaudītām lietām un metodēm, saglabājot ierasto darba ritmu un apjomu, bet nedaudz koriģējot saturu. Ir dažas dzīves mācības, kuras der paturēt prātā. Pirmā – neaiztiec skudru pūzni. Otrā – ja esi suns, bet nevari iekost, netaisi muti vaļā. Ja rīkosies šādi, vari dzīvot ilgi. Man šie padomi lieti noderēja īpaši pirmajā gadā. Vēl, protams, bija jāņem vērā pagātnes ietekme, kuras ēnā vajadzēja dzīvot un strādāt. Bija pats par sevi saprotams, ka visi – vadība, līdzjutēji, preses pārstāvji – mani salīdzinās, apspriedīs, ja vajadzēs arī piezemēs. Ja komanda uzvarēs daudziem būs vienalga, kas stāv aiz apmales, bendējot nervus. Bet ko tad, ja zaudēs?

Jauno sezonu sākam bez astoņiem spēlētājiem, kuri iepriekšējā sezonā bija izcīnījuši ceturto vietu, turklāt pēc Baldera aizbraukšanas uz Maskavu komandai vairs nebija izteikta līdera. Robus aizpildīja septiņi uzaicināti un divi Latvijā izauguši puīši. Likās, ka zaudēts pamats zem kājām. Taču grūti laiki dara cilvēkus stiprākus. Bija pienācis laiks, kad izšķirošu nozīmi ieguva Tihonova veidotais komandas gars un raksturs.

Uz spēlētājiem, kurus pats biju atvedis, varēju paļauties. Bija vēl dažas labas iestrādes – uz Rīgu aicināju talantīgo uzbrucēju Mihailu Paņinu un aizsargu Alekseju Befsu no Ustjkamenogorskas, pieredzējušo Vladimiru Goluboviču no Saratovas, Kirilu Lavrovu no Kirevočepeckas. Viņi neapšaubāmi uzlabotu spēles kvalitāti, un mūsu rokās bija stiprs arguments – iespēja iziet dienestu “Dinamo” sistēmā. Taču iznāca tā, ka šos hokejistus iesauca armijā ACSK. Neko nepārmetu Tihonovam, jo lietas kārto cilvēki. Pirmkārt, Boriss Šagis, ko Armands Puče piemin savā grāmatā „Klients”. Tolaik viņš bija viens no nedaudzajiem selekcionāriem, kurš lieliski zināja, kuri spēlētāji bija manā redzeslokā. Sakārtot visu tā, lai viņi nonāktu ACSK, bija ļoti vienkārši. Vai tas bija labākais variants pašiem spēlētājiem – grūti pateikt. Ar dažiem sanāca pavisam šķērsām – netika ne pašam, ne Sašam. Bet lai nu paliek.

Sākām ar to, ka sanācām kopā un nolēmām – meklēsim rezerves sevī! Pārrunājām mūsu izredzes. Iepriekšējā sezonā Balderis bija iemetis 40 ripas un vēl 23 tika iemestas pēc viņa piespēlēm – vai izdosies kompensēt viņa trūkumu. Vai izdosies saglabāt pozitīvu vārtu attiecību (133-126)? Puīši apņēmīgi nosolījās uzlabot katrs savu iepriekšējās sezonas rezultātu un pastrādāt arī par “to puisi”, kura vairs nav.

1977./1978. gada sezonā sezonā ar iepriekšējo inerci iznāca par 15 iemestām ripām mazāk, par deviņām ielaistām vairāk un par septiņiem punktiem mazāk, nekā Tihonova pēdējā

gadā. Taču atņēmām vienu punktu čempioniem ACSK (3:3), trīs punktus – vicečempioniem Maskavas “Dinamo” un savstarpējos četrus spēļu dueļos pārspējām gan bronzas komandu “Kriļja savetov”, gan ceturtās vietas ieguvēju Čeljabinskas “Traktor”, gan piekto komandu Voskresensks “Himik”. Ar sesto vietu kopumā varējām būt apmierināti, līdz piektajai pietrūka vien punkts, līdz bronzai – sešu. Pesimisti pirms sezonas bija pareģojuši izkrišanu, bet pēdējā vietā palikušo Ļeņingradas ASK apsteidzām par 19 punktiem!

Gatavojoties nākamajai sezonai, sastāvā tika veiktas vēl dažas izmaiņas. Atsevišķās pozīcijās spēlētāju “materiāls” izrādījās jau “izstrādāts” vai arī kāds vienkārši vairs nevēlējās kāpt sev pāri. Agrāk Tihonovs to būtu kategoriski pieprasījis un varbūt arī panācis, bet akcenti bija mainījušies. Jaunu spēlētāju meklējumos varēju sūtīt tikai pats sevi. Parādījās problēmas ar treniņapstākļiem Sporta pilī, kas agrāk nešķita iespējamās. Radās sajūta, ka ap pamatiem skalojas ūdens. Rezerves, kurām būtu jāpapildina “Dinamo”, sāka plūst pretējā virzienā – uz “Latvijas bērzu”.

1978./1979. gada sezonas sākums bija smags, bet pozitīvas pārmaiņas parādījās pēc turnejas pa Kanādu. Tur aizvadījām astoņas spēles – četras ar universitāšu komandām, četras ar Kanādas olimpisko izlasi. Tā bija laba skola, un komanda krasi uzlaboja savu sniegumu, atsākoties PSRS čempionātam. Vienubrīd pat reāli cīnījāmies par trešo vietu. Bet dzīvē gadās notikumi, kas visu krasi izmaina... Rīgas “Dinamo” spēlēs ar ACSK un citām Maskavas komandām gaisotne Sporta pilī vienmēr bija nokaitēta, arī dažādas saķeršanās nebija retums, taču šī epizodes spilgtā atmiņā palikusi ne tikai man. Ritēja otrā trešdaļa, pie apmales divu metru attālumā no manis kaut ko savā starpā nesadalīja Viktors Hatuļevs ar Vladimiru Vikulovu. Hatuļevs bija nolēmis ar kreiso āķi paskaidrot Vikulovam, ka maskavietis nav rīkojies pareizi, ar nūju trāpot Viktoram pa vīrietim ļoti svarīgu vietu. Vikulovs, protams, negaidīja dūres saskari ar seju, un sitiena brīdī noliecās. Bet pilnu gaitu uzņēmušu ātrvilcienu uz vietas apturet nevar un visas savas dusmas āķī ielikušais Hatuļevs trāpīja līnijtiesnesim Mihailam Gaļinovskim, kurš nepareizā brīdī atradās nepareizā vietā. Nokauts – tiesnesis palika guļot uz ledus... Nākamajā diena revanšējāmies ACKA ar 6:2, bet īstās nepatīkšanas vēl bija priekšā.

Kad Vissavienības “Dinamo” centrālās padomes ārkārtas sanāksmē Maskavā no visas Savienības sasaukto priekšnieku klātbūtnē, mani pirmo izsauca tribīnē, lai skaidrotu notikušo, tālāk par diviem teikumiem netiku, jo tajā brīdī sāka velties asfalta rullis, nolīdzinot visu tā, lai pat zāle neaug. Jo, redziet, tāds hokejs mums neesot vajadzīgs... Mani, komandas priekšnieku

Mihailu Fraifeldu un pašu Hatuļevu piekāra pie lielā kauna zvana. Hatuļevam, kurš tosezon jau bija iekrājis 20 punktus un bija mūsu komandas līderis, kurš tika aicināts pastiprināt Maskavas komandu spēlēs ar NHL klubiem un iekļauts PSRS izlasē, kurš bija kļuvis par pirmo NHL draftēto PSRS hokejistu, diskvalifikācija uz mūžu. Tas nozīmēja, ka komandai pēdējās 10 spēles jāaizvada bez labākā spēlētāja. Beigās tomēr vēlreiz izcīnījām sesto vietu ar 44 spēlēs izcīnītiem 45 punktiem, un uzlabotu vārtu starpību (150-132). No piektās vietas atkal šķīra punkts, no ceturtās – divi.

Atmiņā iespiedusies sezonas noslēguma spēle Ļeņingradā. ASK kārtējo reizi bija tuvu izkrišanai no augstākās līgas un, lai noturētos, pēdējās spēlēs bija jāiegūst 11 no 12 iespējamajiem punktiem. Tika darīts viss, lai tā notiktu. Visas spēles pēc kārtas tiesāja Maskavas Sporta komitejas darbinieks Jurijs Brikins, kura uzdevums bija visu sakārtot. Jau klīda runas, ka Ļeņingradā uzvarēt neesot iespējams, tomēr braucām apņēmības pilni, jo tobrīd cīnījāmies par ceturto vietu. Pirmsspēles dienā mūs apmeklēja Ļeņingradas komandas vadība, skaidrojot, cik svarīgi viņiem būtu mūs vinnēt. Nāca arī spēlētāju delegācijas. Mūsējie skaidroja savas intereses: augstāka vieta – tā ir prēmija. Ļeņingradieši bija gatavi visu kompensēt, taču mēs palikām pie sava – spēlētājam godīgi! Apzinājāmies, ka esam stiprāki, un delegāti aizgāja tukšām rokām.

Spēle notika sporta pilī “Jubilejnij”, kur 2016.gada risinājās pasaules čempionāts. Tribīnes pārpildītas, mums aiz muguras kara flotes virsnieki melnos formas tērpos. Spēle atgādināja murgu, ko savā dzīvē pieredzēju pirmo un vienīgo reizi. Gandrīz visu laiku bijām mazākumā. Soda minūšu skaits 54 pret 6. Ar dziļu cieņu un pateicību atceros mūsu spēlētāju attieksmi – kā visi bez izņēmuma gūlās ripas ceļā, kā cīnījās, kā neļāva par sevi smieties. Spēlei tuvojoties beigām, rezultāts bija 3:2 mūsu labā. Kad kārtējo reizi darbojāmies trijātā, ripa jau bija atstājusi mūsu aizsardzības zonu vismaz pusotra metru, bet tika ievilkta atpakaļ – tiesneši nereaģēja. Brīdī, kad aizsargs meta pa vārtiem, mūsu vārtsargs Vladimirs Bistrovs, ar spēku izstumts no vārtiem, bija piespiests pie apmales laukuma stūrī. 3:3... Mums pietrūka punkta augstākai vietai, bet Ļeņingradai šis punkts ļāva noturēties augstākajā līgā, jo šādā veidā tika novākti arī nākamie pretinieki.

Sezonas kopējais vērtējums, protams, bija pozitīvs, bet hokeja trenera profesijā izšķirošs ir trešais gads. Tāds tas izrādījās arī man. Pieredzējušo pamatsastāva spēlētāju Pjotra Vorobjova un Vladimira Serņajeva aiziešana izjauca līdzvaru komandā, bet puisi, kurus saņēmām no “Latvijas bērza” viņus aizstāt nevarēja. Farmkluba ideja joprojām “buktēja”.

Radās problēmas ar otro treneri. Iepriekšējā gadā nācās atteikties no Jurijs Antonova un Vernera Spādes. Pārrunājot ar vadību, nonācām pie idejas piedāvāt spēlētājam trenera lomu Vjačeslavam Nazarovam, taču nebija kam uzticēt jaunu spēlētāju meklēšanu un piesaistīšanu. Bet dzīves virzību uz priekšu nodrošina konkurence. Ja tās nav, rodas problēmas. Tiek mēģināts visiem izvirzītās prasības traktēt individuāli. Jo tā uzbūvēts cilvēks – reti kurš ies pa grūtāko ceļu, lielais vairums izvēlēsies vieglāko, iekārtosies kā ērtāk.

1979./1980. gada sezonas pirmajā daļā spēlētājam ļoti neizteiksmīgi. “Dinamo” tradicionālā taktika, ko izmantojām kopš Tihonova laikiem, prasīja augstu fiziskās sagatavotības un mobilizācijas līmeni, taču pēc visām pārmaiņām palikušais sastāvs tā varēja spēlēt tikai epizodiski, nevis visas 60 minūtes. Sākās prātuļošana – varbūt jāmaina taktika, vai vēl kaut kas... Vienalga kas, jo bija vajadzīgi punkti. Problēmu pastiprināja skatītāju faktors. Gadiem demonstrēta spēles kvalitāte jau bija pieņemta kā standarts. Līdzjuteji saprata tikai tādu hokeju. Tas, ka taktikai jābūt elastīgai – pieskaņotai spēles situācijām un pieejamo spēlētāju sagatavotībai – viņus interesēja maz.

1979. gada decembra sākumā Rīgā no Maskavas ieradās Vladimirs Jurzinovs, lai konsultētu, un man jau bija skaidrs turpinājums. Kaut arī pamazām situācija uzlabojās. Sezonas pirmās daļas pēdējā spēlē ar 2:1 uzvarējām vicepastarīšus Sverdlovskas “Automobilistu” un izkļuvām no pēdējās vietas. Pārtraukumā labi pastrādājām un sekmīgi nospēlējām turnejā pa Zviedriju.

Nostrādāja materiālais faktors. Tā bija komercturneja, kur par katru uzvaru saņēmām zināmu kronu skaitu. Šķiet, simts kronu par uzvaru katram. Valūtas kurss bija krietni savādāks nekā tagad, un tos laikus pieredzējušie saprot, ko tas nozīmēja.

Īstenībā mēs, komandas vadība, šādas situācijas uztvērām kā braucienu uz pulvera mucas. Šādās turnejās bieži gadījās pārsteigumi un nekad nevarēja zināt, ar ko tas viss beigsies. Arī šai reizē mūsu delegācijas vadītājs sporta biedrības “Dinamo” priekšsēdētāja vietnieks Bruno Jurēns jau pirmajā dienā, iespējams, tika pie ne viena vien sirma mata.

... Izvietojamies ceļmalas motelī un ejam pusdienās. Motelī esam vieni. Zviedru galds nozīmē, ka varēsim palutināt sevi ar ēdieniem, kādus ikdienā neredzam. Drūzma ap galdu, atkārtotie piegājieni, viss kā parasti līdz izsalkums un ziņkāre apmierināti. Ejam atpakaļ uz namiņu. Te pēkšņi vadītājs attopas: “Kur mana dokumentu somiņa?! Tajā taču visa nauda, kas vai nu jāizdala prēmijās, ja ko vinnējam, vai jāved atpakaļ uz Maskavu...” Tādi laiki, tāda

kārtība... Sākam filmu tīt atpakaļ. Kamēr Bruno sērfojis ap zviedru galdu, somiņu, saka, esot nolicis uz galdiņa pie loga. Jau pavīd drūmākais scenārijs – kāds *piesitis*. Ar mūsu publiku drošs ne par ko nevari būt – neteiksim, ka viss jātur zem atslēgas, bet sava specifika ir. Īpašu uzmanību prasa tie, kuriem karjera jau tuvojas beigām – pēdējās iespējas... Tas viss ātrumā izkrien caur galvu, kamēr ejam atpakaļ. Bet galdi jau nokopti.. Neatminos, vai kādam paguvām pavaicāt pēc atraduma, taču man ienāca prātā atvilkt galdu no loga un – tur jau somiņa gulēja un sildījās uz radiatora. Brūna un uzpūtusies – gan no satura, gan savas vērtības apziņas. No mūsu pleciem novēlās akmens, bet vadonim tas laikam bija kalna lielumā. Atgriežoties namiņā neatlika nekas cits, kā ķerties klāt neaizskaramajām rezervēm, kas bija paredzētas Jaunā gada sagaidīšanai. Viss labs, kas labi beidzies. Kaut arī spēles vēl bija priekšā.

Grafiks bija pasmags – piecas spēles sešās dienās katra ir savā pilsētā. Tas nozīmē, ka piecās dienās ar autobusu pa Zviedriju nobraucām 2500 km. Dienas režīms vienkāršs: brokastis, autobuss, pa ceļam pusdienas, stadions, spēle, vakariņas, naktsmājas, no rīta brokastis un autobusā dodamies uz nākamo pilsētu. Ne solis pilsētā. Kronas ir, bet nav, kad iztērēt.

Pēc četrām uzvarām piektā spēle notika 30. decembrī tālu ziemeļos – 800 km no Stokholmas. Uzvarējām, maki pilni kronām, tikai kā tās apmainīt pret Rīgā tika pieprasītajām precēm, ja 1. un 2. janvārī veikali slēgti, bet 2. janvārī ap pusdienas laiku mēs jau lidojam Ļeņingradu!? Mūsu rīcībā paliek 31. decembris, kad veikali strāda līdz plkst.12. Tas nozīmē, ka gulēt tikpat kā nesanāk, jo jāpaspēj Stokholmā būt plkst. 8.no rīta! Tā tas arī notika, paspējām un mūsu rīcībā bija četras zelta vērtas stundas līdz veikalu slēgšanai. Domāju, neviens negribētu to atkārtot, jo tas bija murgs. Bet tāda toreiz bija dzīves otrā puse.

No brauciena beigām atmiņās palikusi Jaungada sagaidīšana Stokholmā, un pa tukšajām ielām klīstot kaut kā pavadītais 1. un 2. janvāris, gaidot izbraukšanu un priecājoties par mājiniem sarūpētajam dāvanām. Vēl atceros nenormālo skriešanu pa stacijas peronu Ļeņingradā. Savas mantas sasviedām jau braukt sākušā vilciena pēdējā vagonā. Ja toreiz mūs lidostā nesagaidītu iepriekš nobrīdināti dienesti, ja no Pulkovas lidostas ar sirēnām pa priekšu autobusam nebrauktu konvojs – nebūtu paspējuši...

Sezonai atsākoties, komandas sniegums jūtami uzlabojās. Nostrādāja arī diplomātija, jo Viktoram Hatuļevam tika atcelta diskvalifikācija un no Maskavas “Dinamo” mājās atgriezās Mihails Šostaks. Kādu laiku pat turējāmies iesildītajā sestajā vieta, tomēr beigās līdz tai pietrūka jaudas un četrus punktu. Bet mana uzturēšanās “krātiņā” ar to beidzās, jo 8. vieta bija pietiekams

iemesls, lai no Maskavas uzaicinātu Tuhonova palīgu izlasē Vladimiru Jurzinovu. Ar viņa darbu Maskavā priekšnieki tolaik nebija īpaši apmierināti, bet tā bija iespēja trenerim saglabāt statusu un stingrāk ievilkt Rīgas komandu “Dinamo” sistēmas hierarhijā, kas varētu būt noderīgi turpmāk.

Citāds iznākums manā gadījumā laikam nemaz nebija iespējams. Varu tikai pateikt paldies par atvēlēto laiku un iespēju iegūt lielisku pieredzi, kas vēlāk man ļoti noderēja. Bija iespēja iemācīties kaut ko vairāk hokejā un iepazīt cilvēkus. Arī tādus, kuriem, šķita, varu uzticēties, bet izrādījās, ka ne vienmēr tā tas ir. Prieks par tiem spēlētājiem, kuri caur manām rokām nonāca ne tikai Rīgas “Dinamo”, bet arī tika tālāk pasaulē. Vienmēr liels prieks ar viņiem satikties. Šis laiks man deva iespēju iepazīt dzīvi. Nu es zinu, ko nozīmē cukurs benzīnā un zinu tos zeperus, kam tas bija ienācis prātā. Varu atcerēties, kā no Iževskas atvedām ne tikai zaudējumu ar 6:8, bet daži zēni arī bises, ko pielikt pie sienas, kā balvu par “labu” spēli utt. Katrā gadījumā laiks bija lielisks. Paldies tiem, kas bija ar mani un arī tiem, kuri bija blakus!

Tā bija lieliska iespēja pārbaudīt sevi – izjust, izprast atbildības svaru, apzinoties, ka jāmaksā ir par visu, īpaši par skolu. Nonākot hokeja sabiedrībā, ko citādi, kā par augstāko nosaukt nav iespējams, sākumā jutos kā toreiz, kad mamma mani pie rokas no pirmās klases aizveda uz otro, kur visi bez izņēmuma bija gadu divus vai pat trīs vecāki par mani. Atceros, kā toreiz biju nobijies, jo bija jāsēž vienā solā ar galvas tiesu garaku meiteni. Līdzīgi jutos Maskavā augstākās līgas treneru sanāksmēs, sēžot pie galda ar Anatoliju Tarasovu, Anatoliju Kostjukovu, Nikolaju Epšteinu, Borisu Majorovu, protams, Viktoru Tihonovu un citiem Savienības hokeja korifejiem, neuzdrošinoties atplest muti un runājot tikai tad, ja ko jautāja. Sākumā, aprunāties varēju tikai ar Tihonovu, vēlāk veidojās normālas attiecības arī ar pārējiem. Kaut arī atkal, kā visus skolas gadus, biju starp visiem pats jaunākais. Ne jau vecumā, bet briedumā un gatavībā slēpjas atbilde. Arī bumbieri nenogatavoja vienlaikus. Bija, protams, grūti, bet interesanti.

Šo sadaļu gribu beigt ar tādu kā anekdoti no treneru dzīves. Treneris, kuru atbrīvo no darba, savam pēctecim pasniedz trīs vēstules. Uz pirmās rakstīts: atver, pirmās sezonas laikā, kad ir grūti. Otro drīkst atvērt otrajā, trešo – trešajā sezonā. Pienāk brīdis, kad jāatver pirmā, bet tajā viens teikums: „Visu vainu vel uz mani.” Tā arī izdara, vadība ir saprotoša un treneris priecīgs strādā tālāk. Ka ziepes nobriest otrajā sezonā, treneris attaisa otro vēstuli, kurā rakstīts: „Soli un viss būs labi!” Viņam notic, bet pienāk trešais gads, atkal sākas problēmas, viņš attaisa trešo vēstuli un izlasa: „Draudziņ, raksti vēstules nākamajam trenerim!”

Leģendārais krievu treneris Anatolijs Tarasovs ir teicis, ka tas, kurš ne reizi nav atbrīvots no darba, neesot nekāds treneris. Ar mani tā bija noticis, tātad...

Mans “nākamais” atbrauca no Maskavas ar Helmutu Balderi, kā arī vēl pieciem uzbrucējiem un diviem aizsargiem. 1980./1981. gada sezonā Balderis iemeta 26 vārtus un izdarīja 24 rezultatīvas piespēles, “Dinamo” izcīnīja par desmit punktiem vairāk un finišēja piektajā vietā. Šāds iznākums Jurzinovam – izcilajam krievu trenerim un diplomātam – nodrošināja vēl astoņus darba gadus, kuru laikā līdz “Dinamo” sudraba pavasarim pāris reizes tika pabūts arī astotajā vietā. Bet tas jau ir pavisam cits stāsts. Manas dzīves likteņupe šajā vietā nošķirās no Latvijas hokeja pamatstraumes, uz diviem gadiem aiznesot pie svešiem krastiem.

### **Kas hokejā ir galvenais?**

Pēc vārtu momentu skaita mēs taču bijām labāki – tā bieži nākas dzirdēt pēc zaudētas spēles. Vājš mierinājums. Pietrūka veiksmes – arī tā reizēm meklējam sev attaisnojumu. Bet kas ir veiksmē? Gudri cilvēki saka: gatavības un izdevības apvienojums. Bet vēl tautā saka: pienāca laime, bet pietrūka padoma.

Ir komandas un hokejisti, kuri ir tiesīgi apgalvot: mēs iemetīsim tik, cik vajag. Viņi par to ir pārliecināti, spēj patstāvīgi organizēt spēli, izšķirošajos brīžos uzņemties atbildību un izlemt spēles likteni. Bet kā par tādiem kļūt? Varbūt vienkāršāk ir dzīvot ar domu – ja neko neielaidīsim, varbūt pa visiem vienu iemetīsim. Grūti pateikt, kurš no ceļiem novedīs tuvāk mērķim. Atšķirība būs procesā, bet varbūt ne rezultātā un ieguldītā darba daudzumā. Tikai otrajā gadījumā tā būs spekulācija ar attaisnojumu meklēšanu neizdošanās gadījumā, bet pirmajā – pastāvīga sevis pilnveidošanās un izaugsme, virzoties pretim savai izdevībai.

Kaut gan katram cilvēkam ir savs oriģinālais ģenētiskais kods modernajā hokejā esot pārāk maz individualitāšu. Kāpēc tā? Varbūt neprotam sameklēt īsto atslēgu?

Šķiet, dzīvē ir tāpat kā bankā – vari izņemt tikai tik, cik esi noguldījis. Sastrādājis, nopelnījis un sakrājis. Tie, kuri domā savādāk var turpināt raustīt spēļu automātu kloķus vai blenzt datorā un sūdzēties par veiksmes trūkumu. Viktors Tihonovs, motivēdams savus audzēkņus, patstāvīgi atgādināja, ka sevis pilnveidošanai robežu nav. Arī sakrātajā dzīves pieredzē varu rast izteiksmīgus piemērus apgalvojuma “ja gribi, tad vari” patiesumam. Viens no spilgtākajiem – Helmuta Balderis. Tikai jāgrib pa īstam. Jāstrādā pie pašmotivācijas. Cik esi gatavs ieguldīt individuālajā sagatavotībā un papildus darbā? Ceļš nebūs viegls, arī cerētais

rezultāts neatnāks uzreiz, bet, ja sekosi principam – neviens metiens bez domas un mērķa –, tas parādīsies.

Manā bibliotēkā palikušas trīs grāmatiņās no nelielā latviešu hokeja literārā mantojuma. 1955. gadā izdots mūsu hokeja ciltstēva Arvīda Pētersona “Hokejs”. 123 lappuses. Satura rādītājā par padomiem vārtu gūšanai nekas nav norādīts. Grāmatā, protams, par šo tēmu daži tikumi ir. Laikam par divim rubļiem 55 kapeikam vairāk nevarēja gribēt. Nākamā ar tādu pašu nosaukumu tika izdota 1988 gadā. Autori Jānis Kupčs un Helmutš Balderis. Jau bez teikšanas skaidrs, ka rakstītājs būs bijis viens no Latvijas pieredzējušākajiem treneriem, bet mūsu izcilajam hokejistam nesagādāja lielas grūtības ilustrēt grāmatu ar savām fotogrāfijām kā mācību materiālu jaunatnei. Un ir vēl trešā grāmata “Hokejs”, kas izdota 1961. gadā. Autors Loids Persivāls, kurš pieteikts kā Kanādā un ASV hokejistu aprindās plaši pazīstams speciālists, bijušais spēlētājs, vēlāk treneris, bet pašlaik (1961. gadā) NHL kluba “Detroit Red Wings” konsultants.

Lai gan visām grāmatām vienāds nosaukums, hokeja traktējums stipri atšķiras. Jau pēc dažām rindkopām priekšvārdā kanādiešu autors liek skaidri saprast lasītājam, ka galvenais hokejā ir vārtu gūšana. Īsi un skaidri. Šai tēmai veltītas 40 lappuses no 268, sīki iztīrējot visu niansēs un sīkumos. Tā uz hokeju raugās viņpus okeāna. Arī mūsu speciālistu izdevuma saturā atradīsiet sadaļu “3.3. Vārtu gūšanas tehnika”. Kad būsīt to uzmeklējuši un tās piecdesmit rindiņas izlasījuši, varēsiet piekrist apgalvojumam, ka viss ģeniālais ir vienkāršs – lai gūt vārtus, tikai jāaizmet garām vārtsargam, bet ne vārtiem un ripai kaut mazliet jāšķērso vārtu līnija.

Cienījamais vecmeistars Elmārs Bauris tehniku slīpēja, metot pa alus pudeļu etiķetēm, kuras bija pielīmētas pie vasaras virtuves sienas un uz Cēsu ielas malkas šķūnī uzlietā ledus neapnīcis mētāja pa vārtiem, kuros savu ripas ķeršanas un atvairīšanas prasmi attīstīja Harijs Mellups. Par izciliem meistariem izauga abi.

Viktors Tihonovs treniņa laikā prasīja maksimālu uzmanības koncentrēšanu. Sevišķi tas attiecās uz komandas kopdarbības vingrinājumiem, kad katrai maiņai bija jāatrodas stingri noteiktā vietā izejas pozīcijās. Visi sekoja notiekošajam, vēroja, domāja līdzī, mācījās. Ja kāds bija neuzmanīgs vai atļāvas ko lieku, piemēram, nelaikā pieskārs ripai, “Vecais” tūlīt tādu nolika pie vietas. Kārtība pāri visam. Helmutam Balderim tajā laikā bija nedaudz pāri divdesmit un bija grūti nepamanīt viņa milzīgo vēlmi gūt vārtus. Tā jau sāka izpausties spēlēs, un, protams, tika slīpēta treniņos. Cik Balderis ieguldīja spēka un neatlaidības, lai kļūtu par „elektriķu”!?

Ātrvilcienu, kas zibenīgi starēja no vietas, ar trim četriem sprādzienvēdīgiem soļiem atstājot pārējos turpat, kur bijuši?

Reiz, komanda izpildīja vingrinājumus pārmaiņus uz vieniem un otriem vārtiem, bet, tiklīdz vilnis sāka velties uz vienu pusi, Helmutš ar ripu slidoja viens pret brīvo vārtsargu. Pazīstot Tihonovu, skaidri zinu, ka pieļaut šādu atkāpi no kopējās disciplīnas bija pret viņa principiem, bet laikam taču nojauta par Helmutā apslēpto potenciālu, lika neraksturīgā veidā pievērt acis un mēģināt nepakļāvīgo raksturu ietekmēt citāda veidā. Bet Helmuta spēlē straujš progress bija vērojams atgriežoties no izlases pasākumiem, un to neapšaubāmi veicināja spēlēšana un trenēšanās kopā ar tā laika labākajiem pret citiem tāda paša kalibra meistariem. Auga pārliecība, auga meistarība, tiesa, auga arī buciņa radziņi. Bet tas jau laikam ir normāli.

Baldera ieguldījumu “Dinamo” komandas sasniegtajos rezultātos daiļrunīgi raksturo skaitļi. Četrās sezonās Viktora Tihonova vadībā aizvadītas 133 spēles, gūti 114 vārti un izdarītas 59 rezultatīvas piespēles, kopā sakrājot 173 rezultativitātes punktus. Pēc atgriešanās no Maskavas, Balderis piecas sezonas vilka Vladimira Jurzinova trenēto “Dinamo” kā jaudīga “lokomotīve”: 228 spēlēs 152 vārti, 114 rezultatīvas piespēles, 266 rezultativitātes punkti. Divas reizes – 1977. un 1983. gadā – viņš bija PSRS čempionāta rezultatīvākais uzbrucējs. PSRS izlases sastāvā – trīskārtējs pasaules čempions (1978., 1979. un 1983.gadā), bet 1977. gadā atzīts par labāko uzbrucēju pasaules čempionātā un labāko hokejistu Padomju Savienībā. 1998 gadā uzņemts IIHF hokeja slavas zālē.

Par šo leģendāro hokejistu daudz uzrakstīts gan kā par spēlētāju, gan arī kā par treneri. Atmiņā saglabājusies arī spožās medaļas otrā puse. Iespaidīga ir viņa sportiskā ilggadība, spēja saglabāt lielisku sportisko formu un meistarības līmeni, par ko varam pārliecināties vēl tagad veterānu spēlēs. Novēlēsim to saglabāt pēc iespējas ilgāk. Un novēlēsim vēlmi dalīties savā pieredzē, zināšanās, noslēpumos, kuri ļāva nokļūt virsotnē. Liels meistars ir neatkārtojams, bet var būt arī nesavtīgs. Tas viņu padarītu vēl lielāku. Hokeja pasaulē tādu piemēru netrūkst, bet mūsu pusē Lielo skolotāju laiks ir pieklusis.

Zvaigznes un disciplīna – tas ir mūžīgs temats ne tikai hokejā. Bez universāli derīgiem risinājumiem. Deviņdesmito gadu sākumā, kad neatkarības idejas bija pārņemušas visus latviešus, tauta augstu novērtēja Artūra Irbes nelokāmo nostāju attiecībā uz (ne)spēlēšanu PSRS izlases formā un neviens toreiz skaļi nerunāja par to, ka visi dinamieši, gatavojoties spēlēm, dzīvoja bāzē Ķekavā, bet mūsu vārtsargs nakšņoja mājās, jo tā varot labāk sagatavoties.

Neteikšu, ka man tas patika, bet šādu variantu akceptēja arī komanda, droši vien arī ņemot vērā, ka laukumā Artūrs bija puse no tās. Neatceros gan, ka Mihails Vasiļonoks savos ziedu gados kaut reizi būtu atļāvis ko tādu lūgt. Bet hokejā gadās visādi.

### **Pirmo reizi svešumā**

Tūlīt pēc 1980. gada sezonas PSRS sporta komiteja mani nosūtīja uz Poliju vadīt seminārus vairākās pilsētās, signalizējot, ka, lai arī atbrīvots no darba augstākās līgas komandā, kā speciālists tieku vērtēts gana augstu. Lasīju lekcijas un vadīju praktiskās paraugnodarbības visai poļu treneru saimei. Paralēli tika kārtoti dokumenti divu gadu līgumam ar Bulgārijas Hokeja federāciju. Tajos gados šāda prakse nebija plaši izplatīta un jāteic, ka man laikam atkal paveicās.

No politiskā viedokļa Bulgārija tajā laikā tika uzskatīta par Padomju Savienības sešpadsmito republiku. Krievu valodā varēja saprasties mierīgi. Bet – hokejs Bulgārijā bija un ir trešās šķiras sporta veids, un man divus gadus ar to vajadzēja samierināties. 1980. gada oktobrī konsultanta darbu, protams, sāku tāpat, kā savulaik Staņislavs Motls Rīgā – ar domu, ka spēšu ko ietekmēt. Gluži viens šajā frontē nebiju. Sofijas CSKA jau pirms manis vairākus gadus trenējis vairākkārtējs olimpiskais un pasaules čempions Venjamins Aleksandrovs, kurš man apskaidroja specifiku. Dzirdētais īpašu optimismu neizraisīja un laika gaitā bažas apstiprinājās. Savus ieradumus un dzīves kārtību neviens, jo īpaši vecākā paaudze, mainīt negrasījās. Jau pirmajās pusdienās pēc sagaidīšanas, iepazīnos ar īpatnēju, tikai bulgāriem raksturīgu, zīmi – ja tevī klausoties, sarunu biedrs visu laiku māj ar galvu, tas nenozīmē, ka viņš piekrīt. Tieši otrādi, tas nozīmē: “Nē!”

Bet tas jau nenozīmē, ka vareju neko nedarīt. Iepazīstoties ar situāciju tuvāk, kopā ar federācijas vadību nonācām pie lēmuma, ka man tiek uzticēta pieaugušo izlases sagatavošana pasaules čempionāta C grupas turnīram, kā arī jauniešu hokeja saimniecības pārraudzīšana. Arī treneru apmācības. Pārlietu neiedziļinoties, varu pateikt, ka zemē, kurā galvenie sporta veidi ir svarcelšana, cīņas sports un futbols, savi piekritēji bija arī hokejam. Izlase tika nokomplektēta no labākajiem, gatavošanos varēja uzskatīt par apmierinošu, arī pārbaudes spēļu rezultāti nebija slikti, taču par galvenajām problēmām man neradās pat nojausma.

Pasaules čempionāta C grupas turnīrs togad notika Ķīnas galvaspilsētā Pekinā. Maršruts, kuru Bulgārijas Sporta komitejas vadība bija izvēlējusies izlases ceļojumam, veda caur Maskavu,

lai par visu varētu maksāt rubļos, nevis dolāros. Maskavā, protams, ieplānojam pārbaudes spēles, bet uzreiz kļuva skaidrs, ka šurp neviens nav braucis spēlēt, jo uz nebēdu gāja vaļā tirdzniecība. Tas man bija kas jauns, kaut Aleksandrovs par to jau bija brīdinājis. Pasaules čempionēts pārvērtās par kaut ko starp ekskursiju un andeli, hokeju atstājot pēdējā vietā. Biju sasapņojis par iekļūšanu B grupā, kaut par C grupas līmeni, man, protams, īstas saprašanas nebija. Kad palikām trešie no beigām, vienīgais neapmierinātais biju es. Pārējie priecīgi, ka bija iespēja redzēt lielo Ķīnas mūri, imperatora ziemas un vasaras rezidences, piedalīties noslēguma banketā prezidenta pilī un sapirkties Ķīnas porcelānu.

Par iespaidiem, kurus guvu, teiksim, šajā piedzīvojumā, uzrakstījis skici laikrakstam "Sports". Raugoties šodienas acīm, varu izteikt vien apbrīnu – kā 35 gados no Ķīnas, kurā valsts visu tautu apgērba vienādos zilos vai pelēkos darba ietērpos, bet ziemā izsniedza t.s. vatniekus (pufaikas), kur vieglās automašīnas taisīja ar rokām un galvenais pārvietošanās līdzeklis bija velosipēds, kļūt par tādu Ķīnu kādu to redzam šodien? Fantastiska! Esmu kaut ko dzirdējis par lielo lēcienu. Skaidrs, ka tas uz mums neattiecas, bet, droši vien hokejā gan ķīnieši gribētu būt tur, kur esam mēs. Varbūt arī mūs gaida lielais lēciens? Mums vēl ir desmit gadi rezervē.

Ekstotika, porcelāns, visam pāri gadu simtu vēsture, Minhu dinastijas varenība – tās bija apbrīnojamas lietas un par to varēja priecāties. Atmiņās vēl saglabājies divu dienu brauciens ar vilcienu caur Gobi tuksnesim no Pekinas līdz Ulanbatorai. Divas diennaktis ne mirkli nebija garlaicīgi, un restoranvagonā uz kopā sastumtajiem galdiem sirtaki dejoja Bulgārijas Hokja federācijas ģenerālsekretārs Mitko Varadinovs. Krievu lineris TU-154 Ulanbatoras lidostā knapi pacēlās, jo bija pārkrauts ar porcelānu, par kura svaru nevienam prātā nenāca maksāt. Naudas nevienam nebija, vadībai nācās mekēt palīdzību vēstniecībā. Tracis ilga vairākas stundas, un reiss tika aizkavēts, līdz tikām gaisā. Irkutskā, Maskava, Sofija un viss jau bija palicis pagātnē. Par braucienu tagad atgādina kafijas servīze ar zeltītiem pūkšiem.

Sniedzot pārskatu federācijai par paveikto, mans profesionālais secinājums bija sekojošs – lai kaut ko mainītu, jāgatavo jaunatne. Tāda, kas grib sasniegt ko vairāk. Nākamajā sezonā ar to arī nodarbojos. Salastīju kopā visus, kas bija, vienojāmies ar sporta klubu "Slavija" par iespēju izmantot mākslīgo ledu, liku lietā savu pieredzi zem tribīnēm iekārtojot atlētikas pilsētiņu un ķērāmies pie darba.

Visi atzina, ka trenēties vajag, bet kur spēlēt? Saku, spēlēsim pieaugušo čempionātā, kur tolaik piedalījās piecas komandas. "Bet tur taču vīri!" visi, kā viens iebilda. Stāstīju par savu

pieredzi, līdz beidzot pārliecināju, jo cita ceļa jau būtībā nebija. Sezonas sākumā zaudējām pat ar divciparu skaitļiem, taču maz pamazām, soli pa solītim, pa vienai trešdaļai sākām uzlabot spēles kvalitāti, un drīz divciparu skaitļi pazuda. Jau ap Jaungadu nospēlējām 3:3 pat ar CSKA. Tā bija īsta sensācija! Uz mūsu spēlēm sāka nākt skatītāji – spēlētāju vecāki, paziņas, draugi. Puiši sāka rādīt zobus *večiem*, kuriem tas nepatika. Sākās sīkas plūksnās un palīgā nāca mammas, pat ar savām rokas somiņām metoties aizstāvēt bērnus. Kļuva interesanti.

Manam otrajam un pēdējam darba gadam turpinājums nesekoja. Pats ar nepacietību gribēju atgriezties mājās. Bērni jau beidza skolu, biju noilgojies pēc cita hokeja. Atmiņā esmu saglabājis skaisto, sniegoto kalnu Vitošu, ko varēju redzēt no dzīvokļa loga. Arī skaisto Melnās jūras piekrasti. Skaisto pilsētiņu Sozopli, kurā atradās Sporta komitejas bāze. Tajā notika treneru mācības, arī atpūtas iespējas bija lieliskas, tikai, ja nerunāja par darbu. Savienojot darbu ar atpūtu, brīvajās dienās no Sofijas ar auto varēju aizbraukt arī pamakšķerēt. Ar vietējiem varas vīriem iepazīties palīdzēja ģenerālsekretārs Mitko Varadinovs. Biju iekārtojies 60 km attālumā no Sofijas – Kovačevcos, miestīnā kurā, dzimis un audzis bulgārijas varonis Georgijs Dimitrovs. Tas pats, kurš trīsdesmitajos gados tika apsūdzēts Reihstāga dedzināšanā, bet savai tautai joprojām ir nacionālais varonis. Būtu gari jāstāsta par karpām, kuras es ķēru starp kalniem uzstādinātā ezerā. Divas reizes pieķēru pusbagāžnieku ar pamatīgiem "suņiem", no kuriem dažām bija pat 10 kg un vairāk. Dalīju pa labi, pa kreisi.

1982. gada oktobrī, sakrāmējām somas, un kopā ar sievu, kura gandrīz visus divus gadus pavadīja Sofijā kopā ar mani, triju dienu laikā atkal bijām atkal mājās. Vai var būt vēl kas labāks?

Atgriežoties ierastajā vidē saņēmu piedāvājumu strādāt ar "Latvijas bērza" meistarkomandu. Kopš mana pirmā piegājiena 1973./1974. gada sezonā bija pagājuši gandrīz desmit gadi. Toreiz spēlējām B klase, tagad komanda bija A klases 2.grupā. Kad "Dinamo" priekšgalā nostājās Vladimirs Jurzinovs, arī fārmkluba kadru politika tika reorganizēta. Harija Vītoliņa trenēšanas un vadīšanas laiks bija beidzies. Viņa vietu ieņēma Augstāko treneru skolu Maskavā beigušais "Dinamo" veterāns Aleksandrs Klinšovs, pēcc tam – Pjotrs Vorobjovs un beidzot Edgars Rozenbergs. Diemžēl vēlamo rezultātu tas nebija devis. Mainījās arī komandas tehniskā vadība, bija parādījušās jaunas sejas. Nācās iepazīties un, laikam ejot, biju patīkami pārsteigts, ka izmaiņas ir ieguvums. Tie izrādījās nopietni darba darītāji.

## Hokejam uzticīgie dziļie racēji

Uz mirkli pārcelsimies desmit gadus tālā nākotnē – deviņdesmitajos, kad kādu laiku strādāju Polijā.

Novitarga ar trīsdesmit tūkstošiem iedzīvotāju. Tātu pakāje, netālu Zakopane, turpat Slovērijas robeža. Visapkārt kalni un meži. Skaisti... Saulaina pavasara diena. Kā jau katrā mazpilsētiņā – neliels centriņš, kur atrodams viss, kas vajadzīgs. Pusdienlaiks. Gaisā jūtams pavasaris. Abi ar sievu esam izgājuši ieelpot pavasara gaisu, un uzmanību piesaista sekojošs skats: pa ietvi starp gājējiem divi palieli suņi velk ragaviņas, kurās sēž bērns, bet labu gabalu pa priekšu, neatskatīdamies soļo vīrietis. Sniegs uz ietves vietām nokusis, bet vietām vēl turas un kamanas vietām slīd, vietām neslīd. Iejūgtie suņi vienā auguma. Tikai viens velk atspēries – ausis pieglaustas, deguns, mugura, aste vienā līnijā, acīm ieurbies saimnieka mugurā, kājas 45 grādu leņķī. Tāda ir viņa daba, tāds viņš piedzimis. Bet otrs – aste gredzenā, galvu grozīdams mierīgi tipina blakus, priecīgs, ka ticis pastaigāties. Vai tad viņš vainīgs, ka tāda viņa daba?

Hokeja terminoloģijā ir īsi jēdzieni, kas raksturo konkrētu darbību. Piemēram, kad treniņa nodarbībā tiek slīpēta spēlētāju sadarbība laukuma stūros, treneris medz skaļi uzmundrināt: “Roc, roc!” Ja savstarpējā valodā sakām “dziļā rakšana”, tas nozīmē, ka divcīņās maksimāli enerģiski jāsadarbojas vairākiem spēlētājiem – ar atlocītām piedurknēm un melnām mutēm. Tāda, lūk, ir komunikācija starp tiem, kas saprot.

Arī dzīvē gadās sastapt cilvēkus, kuri visi dara dziļi un nopietni, lieki par to neklaigājot. Ja tādi nebūtu bijuši blakus Tihonovam – te nu labi iederas Baura iemīļotais izteiciens: „Mēs būtu turpat, kur leiši un igauņi!” Bet vai tikai tie, kuri bija blakus Tihonovam? Bija taču arī citi! Ledus kalnam ir ne tikai virsotne, tam jābūt arī stabilam pamatam. Uzskatu par savu pienākumu nosaukt vēl vairākus goda vīrus, kuri nežēloja spēkus, būvējot un stiprinot Latvijas hokeja pamatus.

“Latvijas bērza” komandas garīgā ass ilgu gadu bija komandas priekšnieks Vladimirs Aglišs. 1919. gadā dzimušais Mežsaimniecības ministrijas arodbiedrības vadītājs manā skatījumā bija ļoti interesanta un spēcīga personība – nelokāms pārliecībā un godprātīgs rīcībā. Īstens latgalietis, ar izteikti valstisku apziņu un domāšanu. Kara beigās pie Jēkabpils, cīnoties ar mežabrāļiem, bija dabūjis lodi kājā un līdz galam palicis uzticīgs partijai un saviem ideāliem. Centās tos attīstīt un ieaudzināt pēctečos. Vai aizejošā ideoloģija astoņdesmito gadu vidū sasniedza dzirdīgas ausis – tas paliek atklāts jautājums. Taču, lai kāda bija idejiska platforma,

reālie darbi bija pavisam kas cits. Un, manuprāt, uz tādiem vīriem kā Aglišs turas pasaule. Jau panēsātā uzvalkā, bet vienmēr ar kaklasaiti un portfeli. Pirmais pie virpas un pēdējais to atstāja, darīdams visu komandai – savam sapnim. Darbu sāka, tiekot vaļā no nepareizajiem. Pats ieņēma sev atbilstošu vietu pie Raskolova vadītā Hokeja federācijas prezidija galda, starp vairāk nekā 20 ietekmīgiem hokeja sabiedrības pārstāvjiem. Viņa pieeja kluba vadīšanai un attīstībai bija apbrīnojama. Ideoloģiskā pārliecība savienojumā ar izpratni par absolūti sveša sporta veida specifiku. Viņš uzmanīgi ieklausījās profesionāļos un būvēja savas ideālu pilis. Reizēm nereālas: piemēram, “Latvijas Bērzmā” vajadzēja ar laiku kļūt līdzīgam “Dinamo”... Liels bija Agliša prieks, kad reizēm draudzības spēlēs izdevās parādīt zobus “lielajiem”.

Sastāvs nebija slikts, tomēr mūsu komandas galvenais uzdevums bija gatavot rezerves “Dinamo”. Agliša ambīcijas reizēm nedaudz pārsniedza normu, toties visai komandas darba organizācijai pieeja bija ļoti nopietna – neko sev, visu komandai. Viņš cieši uzraudzīja finansiālās lietas, ļoti labi sapratās ar spēlētājiem, kuriem palīdzēja daudz un dažādos veidos. Atmiņā palikušas lieliski noorganizētās pirmssezonas treniņnometnes Saldū, sezonas noslēguma pasākumi, kopējie komandas braucieni pa upēm, kas krietni palīdzēja komandas gara veidošanā.

Kopumā “Latvijas bērzs” bija spēcīgs Latvijas hokeja “koka” atzars un no 1973. līdz 1985. gadam, kad rūpi par “Dinamo” rezervēm pārņēma Republikāniskā augstākās sporta meistarības skola (RASM), ierakstīja nozīmīgas lappuses Latvijas hokeja vēsturē. Šajos 12 gados varēja just, ka hokejs ir rūpnīcas lepnums. Vadība sniedza nepieciešamo atbalstu, un šo saikni stiprināja Vladimira Agliša rūpes un gādība. Komanda 11 reizes kļuva par Latvijas čempioni, rūpnīcās teritorijā bija hokeja laukums un stadions, kurā Rīgas čempionāta spēles aizvadīja “Latvijas bērza” futbola komanda.

Neņemos apgalvot, kurš tieši bija idejas autors, bet savulaik dzima doma – paplašinot un modernizējot “Latvijas bērza” bāzi izveidot hokeja centru ar mākslīgo ledus slidotavu un viesnīcu. Projekta īstenošanā aizrautīgi bija iesaistījušies arī Vladimirs Aglišs kopā ar rūpnīcas vadību, federāciju un Sporta komitejas tā laika treneri Andri Siliņu. Tika izstādāta nepieciešamā dokumentācija, sagādāti materiāli, un sākti darbi. Domājams – ar rūpnīcas un Mežrūpniecības ministrijas atbalstu. Process samērā strauji virzījās uz priekšu. Vispirms tika uzcelta viesnīca un “Latvijas bērza” hokejistiem bija kur dzīvot, gatavojoties spēlēm. Šo projekta daļu savā pārziņā bija pārņēmis nenogurstošais hokeja Izja Gurmans. Žēl tikai, ka mākslīgai slidotavai sagādāt

materiāli kopā ar visu plānu tā dīvaini izzuda miglā. Viesnīca stāv vēl šobaltdien, kaut gan jau laikam nu jau labu laiku nefunkcionē.

Pie maz pieminētajiem, bet daudz paveikušajiem un atzinību pelnījušiem noteikti pieskaitāms Miķelis Firsovs. Kādreiz Rīgas “Daugavas” centra uzbrucējs, ilggadējs komandas kapteinis ar cīnītāja raksturu gan laukumā, gan dzīvē. Tāds, kurš runāja un darīja tā, kā domāja. Beidzis spēlēt, iekārtoja “Latvijas bērza” hokeja laukumu, rūpējās par to, trenēja komandu, kas spēlēja Latvijas čempionata un rūpnīcā noorganizēja hokeja nūju izgatavošanu. Daudzus gadus no vietas arvien pilnveidojot šo produktu tika līdzvērienīgai ražošanai – “Latvijas bērza” hokeja nūjas bija plaši pazīstamas spēlētāju vidū, ar tām pilnībā bija nodrošināta pašu komanda un kādu laiku tās pat konkurēja ar importa produkciju.

1985. gadā atbildību par rezervju gatavošanu lielajam hokejam pārņēma Republikaniskā augstākās sporta meistarības skola (RASMS). Iniciatīva nāca no FKSK valsts trenera hokejā Andra Siliņa. Pozitīvi noteikti bija tas, ka “Dinamo” un RASMS sadarbībai nebija formālu šķēršļu, kādi pastāvēja starp “Dinamo” un “Daugavas” pārraudzība esošo “Latvijas bērzu”. Līgums deva iespēju izmantot spēlētājus abās komandās, paplašinot viņu attīstības iespējas.

Arī Andris Siliņš neapšaubāmi pieskaitāms dziļajiem racējiem. Nācis no Madonas, pirmās hokejista iemaņas apguvis “Zelta ripas” turnīros, un sportisko karjeru turpinājis Rīgā. Pie Latvijas hokeja apvāršņa Siliņš parādījās septiņdesmito gadu sākumā RVR komandas sastāvā.

Ap 1970. gadu pirmo reizi satikāmies hokeja laukumā. Es, tikko kā no meistariem nācis aizsargs, spēlēju Brocēnu komandā un laukumā bieži liku lieta ķermeni (Rozenberga skola!). Reiz spēles laikā ieņēmu vietu vidējās zonas vidū un skatos, kā no labās malas jauneklīs, saņēmis ripu, uzņem ātrumu, un, galvu nodūris, pa diagonāli nesas tieši virsū. Pat nepakustējos, kad viņš manī ieskrēja kā stabā, atsitās un nokrita. Izrādījās, ka laužts kreisās rokas apakšdelms. Jaunekli sauca Andris Siliņš. Zīmīgs gadījums. Bet spēlē, tāpat kā dzīvē, pirms dari – padomā.

1973. gadā Siliņš sāka spēlēt “Latvijas bērzā”, izejot ceļu no Latvijas čempionāta, caur B klasei līdz A klases otrajai grupai. Vienubrīd pat bija izpelnījies arī “Dinamo” treneru ievērību, taču izšķirošo soli uz augšu spert viņam neizdevās un 22 gadu vecumā Andris sāka trenera karjeru, acīmredzot nospraudis augstus mērķus. 1979. gadā viņš nodibināja pirmo hokeja specklasi Rīgas 55. vidusskolā, sapulcinot 1966./1967. gadā dzimušos puikas. Neatlaidīga, ilggadēja darba rezultātā hokeja pasaule iepazīna Artūru Irbi, Mārtiņu Grundmani un Konstantīnu Grigorjevu. Tie bija Siliņa labākie audzēkņi. Un bija vēl virkne citu, kuriem, tāpat

kā viņam pašam, nedaudz pietrūkta, lai tiktu augstāk, bet pilnīgi pietika meistarības. lai papildinātu Latvijas hokeja komandas. Lielisks darba rezultāts.

Iespējams, ieguldot vēl vairāk darba, kas vienmēr ir iespējams, kopējais rezultāts būtu vēl spožāks, taču pamazām virsroku ņēma Siliņa vēlme būt visam un visur. Latvijas FKSK valsts trenera postenī, protams, pavērās iespējas izpausties organizatoriskajām dotībām, kuru viņam bija ievērojami vairāk nekā trenera nerva. Savas spējas viņš lieliski parādīja, aktīvi sadarbojoties ar federācijas līderiem, rūpnīcas un komandas “Latvijas bērzs” vadību, ar laiku arī sponsoru piesaistē un saimniecisko jautājumu risināšanā. Piemēram, pēc Siliņa iniciatīvas rūpnīcā “Ausma” sāka izgatavot bērnu hokeja inventāru. Bet viņa galvenais nopelns bija specklašu sistēmas izveidošana, sadarbībā ar skolām, kā arī mākslīgā ledus halles un internāta būve 55. vidusskolā.

Daudzi svarīgi jautājumi tika risināti un atrisināti kopā ar audzēkņu vecākiem. Savukārt Hokeja federācijas prezidijā tika iesaistīti “pareizie” cilvēki. Pietiek izlasīt LHF tā laika prezidija locekļu sarakstu un viņu atbildības jomas, lai būtu skaidrs, ar kādiem apgriezieniem tolaik viss notika. Jā, par to naudu varbūt varēja uzbūvēt vēl vienu kompleksu, bet tolaik tas nevienu nesatrauca. Idejas dzima viena pēc otras. Tika noorganizēta fārmkluba pāreja RASMS paspārnē, dibināts jaunatnes hokeja centrs, Tautas frontes hokeja un daiļslidošanas grupa. Siliņa raksturs neļāva viņam būt pietiekami apdomīgam, prognozējamam. Visam ne vienmēr pietika laika un enerģijas, visam klāt izstāvēt nebija iespējams, arī personīgā dzīvē dažreiz samežģījās visnegaidītākajā brīdī...

Rakstot atzinīgus vārdus par Andri Siliņu, tomēr jāpasaka viss līdz galam. Arī dzīvē notiekošais reizēm lika atcerēties to spēli Brocēnos. Vēl labu laiku pirms neatkarības viņš varēja restorānā deļot uz galda, mēļtājoties ar vārdiem, par kuriem tolaik dažam lika skatīties rūļainās debesīs. Jaunajos laikos viņa solļjūmam nošaut premjereru turpinājums tika uzķlausīts Tvaika ielā. Sāķot lietot nepareizās tabletes un uzķzerot virsū nepareizo šķidrumu, viņš sadedzināja sevi pirms laika, atstājot aiz sevis jūru nepadarītu darbu mūsu hokeja izaugsmei, ko būtu spējis paveikt.

Nav mums ne tiesību, ne pienākuma pārmest vai nosodīt. Katrs taču iet ceļū, kuru izvēļējies pats. Vienļģgais, ko varam, ir mācīties no citu ķļūdām un neatķķārtot tās, par kurām skaidrs, kādas būs sekas. Taču par pozitīvo, ko Andris savā ne pārāk garajā mūķā paguva izdarīt,

viņš pelnījis pateicību un atzinību. Un būtu godīgi, ja mēs atrastu veidu, kā pateikties viņam, varbūt nosaucot Andra Siliņā vārdā kādu no viņa realizētajiem sapņiem.

## **Ceļa noteikumi**

To, ka nav labi stāvēt uz ceļa, zina gandrīz visi. Tomēr reizēm gadās, ka kādam stāvi ceļā, kavē, bremzē vai citādi iespaido virzību uz priekšu, un tevi steidzīgi jāapdzen. Ne reizi vien dzirdēts, ar ko tas reizēm beidzas. Bet dzīvē viss notiek gluži kā uz ceļa.

Arī man ir nācies nostāties kādam priekšā, tiesa, tas nav noticis, strādājot ar elkoņiem, aizliekot kāju priekšā vai liekot darbā saldo mēlīti. Man nepatīk stāvēt rindā, grūstīties un cīnīties, lai par katru cenu sev ko iegūtu. Bez tā visa varu mierīgi iztikt, jo zinu – dzīve izdevības piedāvās vienmēr, tikai esi gatavs tās izmantot. Reizēm dzirdam: “paveicās” vai arī “pietrūka veiksmes”. Bet veiksmē taču ir gatavības un izdevības apvienojums. Nepaveicās, tātad nebiji gatavs izmantot izdevību. Atlēkusī ripa taču negaidīs, kamēr būs gatavs. Tāpat arī dzīvē. Akls spēks vai kliegšana te nepalīdzēs. Pie gatavības pacietīgi jāstrādā, reti kas iekrīt rokās no gaisa. Tāpēc nepārvērtēsim sevi un nedusmosimies, ja kādam jādod ceļš.

1982. gada janvārī man tika piedāvāts uzņemties “Latvijas bērza” meistarkomandas vadību Edgara Rozenberga vietā. Man tā bija viela pārdomām, jo reiz jau, strādājot “Dinamo” pie Tihonova, arī izrādījies apsteidzis savu skolotāju. Mūsu nākamais krustpunkts bija mana “Dinamo” piegājiena pēdējā gadā, kad lūdzu palīdzēt, tā ievēlēt Edgaru atpakaļ lielā hokeja aprītē. Pēc tam kopā ar Jurzinovu viņš nostrādāja līdz laikam, kad no mācībām augstākajā treneru skolā atgriezās Pjotrs Vorobjovs. Tad Rozenbergam tika uzticēts “Latvijas bērzs”, bet nu atkal uz šaurā ceļa notika dzīves pieprasīti piespiedus manevri. Mūsu savstarpējās attiecības tas neiespaidoja, turklāt akadēmiskais darbs LVFKI Edgaram nodrošināja autoritāti un mierīgāku dzīvi.

Otrās komandas galvenais stratēģiskais uzdevums vienmēr bijis un ir gatavot rezerves pirmajai. Viena no manām nostādnēm bija sekojoša – “Latvijas bērzs” nav barotava tiem, kuri nevarēja vai drīzāk negribēja sevi piespiest iekarot vietu “Dinamo”. Tās ir krustceles, no kurām ceļš ne vairāk kā divu, maksimums, trīs gadu laikā ved vai nu uz augšu vai uz leju. Kamēr darbojos, uz augšu – “Dinamo” – tika un tur nostiprinājās aizsargi Konstantīns Grigorjevs un Mārtiņš Grundmanis, uzbrucēji Aleksandrs Beļavskis, Sergejs Gapejenko, Aleksandrs Kerčs.

Atgriezās Agris Freimanis. Pirmo pieredzi meistaros vismaz dažu spēļu garumā ieguva virkne nākamo “sudraba pavasara” dalībnieku.

Savulaik Tihonovs visu smalki pierakstīja mazos zaļos blociņos, kuru viņam bija kalniem. Arī man pielipa šis paradums un bija laiks, kad kolekcija bija stipri liela. Sen jau esmu tos izmetis, ko reizēm nožēloju, jo neienāca prātā, ka vecie pieraksti varētu noderēt salīdzināšanai ar šodien vērojamo. Bet toreiz konspekti un tabuliņas ar visdažādākajiem rādītājiem bija argumenti, ar kuriem centos veicināt audzēkņos paškritiski analītisku domāšanu un savu izaugsmes iespēju saskatīšanu. Tas prasīja papildus darbu, bet man tas patika, jo, katru no audzēkņiem aplūkojot caur šo mikroskopu, bija vieglāk sakatīt progresu vai tā trūkumu. Agrāk laikrakstā “Sports” publicētie statistikas apkopojumi uzskatāmi atklāja ļoti daudz un šos argumentus vajadzēja ņemt vērā visiem, kurus tie skāra. Tas pozitīvi stimulēja izaugsmi, kaut arī ne visiem patika, jo vienmēr atradās kāds, kurš ērtību dēļ savu dzīves loģiku negribēja mainīt.

Savukārt farmklubā strādājošajiem treneriem ir lieliska iespēja pilnveidot sevi, ja viņi izvirzījuši šādu mērķi un, tāpat kā spēlētāji, tiecas tikt uz augšu. Taču reālajā dzīvē viss ir nedaudz savādāk un man ar šo problēmu nācies saskārties pietiekami bieži. Runa ir par par savstarpējo uzticēšanos un paļaušanos. Atbildība gulstas uz galvenā pleciem, bet darāmie darbi sadalās starp visiem bez liekām runām, tam jābūt pašsaprotamam Tikai gudri spriest, labi izskatoties – ar to ir par maz gan paša izaugsmei, gan ilgākai sadarbībai.

Šai ziņā “Latvijas bērzā” bija jāsaskarās ar lietām, kuras manā izpratnē negāja kopā. Intensīvākais komandas darba posms ir pirmssezonas treniņnometne. Esot kopā no agra rīta līdz vakaram tur var iepazīt gan spēlētājus, gan kolēģus. Lai viss noritētu kā nākas, vajag krietni papūlēties, tāpec starp treniņiem pat nosnausties neiznāk. Bet – pēcpusdienas zolītei vismaz trīs “špīleri” ir vajadzīgi, ko tu te runā par vakara treniņa gatavošanu... Neesmu no tiem, kuri rāda palīgiem ar pirkstu, kas būtu darāms. Man simpatizē cilvēki, kas paši redz, kur roka jāpieliek. Ja tomēr neredz, protams, varu palūgt, bet labāk izdaru pats. Tikai sezonai beidzoties kolēģim pateicu, ka viņa personīgā izaugsme bijusi pietiekama, lai turpmāk ķertos pie patstāvīga darba. Protams, bija pretjautājumi – nu kā tad tā, bija taču tik forši... Nu tieši jau tāpēc, ka bija tik forši! Kolēģa uzvārdu aiz pieklājības nenosaukšu. Kas gribēs – izskaitļos. Bet vārdā nosaukšu Juri Repsi (ceru, viņš mani atvainos, ja nebūšu pareizi uzrakstījis uzvārdu) – varu pateikt tikai pašus labākos vārdus par viņa strādīgumu, sportisko dabu un uzticību hokejam.

Turpmākajos darbības gados lieliski sastrādājāmie ar Vjačeslavu Nazarovu, līdz viņu pie sevis uzaicināja Jurzinovs, un vietā no Augstākās treneru skolas, pilns jaunu ideju un enerģijas likt tās tūlīt lietā ieradās “Dinamo” kareivis Haralds Vasiļjevs. Viņa darba stilu un perspektīvu vērtēju augstāk par visiem iepriekšējiem kolēģiem. Komandas stratēģijā un darba metodēs mūsu viedokļi saskanēja, jo nācām no vienas vides. Sezonu beidzām 10. vietā un gatavojos nākamajai. Taču nebiju paredzējis, ka kāds tajā laikā atkal spēlē kārtis – šoreiz nevis zolīti, bet kādu citu spēli.

Kā kāršu jaukšanas speciālists tālajā 1986. gadā pieteicās jau minētai Andris Siliņš. Mani izsauca uz “Daugavas” centrālo padomi, kur priekšsēdētājs Maigonis Geistards paziņoja, ka Siliņš lūdzis iespēju vadīt “Latvijas bērza” meistarkomandu un iekļaut tajā paša izaudzinātos spēlētājus, bet viņš – Geistards – neredzot iemeslu lūgumu noraidīt. Sak, lai taču pamēģina. Jutos nepatīkami pārsteigts, jo neko tamlīdzīgu nebiju gaidījis.

Ceļa noteikumi laikam domāti cilvēkiem, kuri domā par nokļūšanu ceļamērķi. Tie kuri uz savu mērķi brauc ar tanku, par noteikumiem nedomā, bet tie, kuri gadiem sēž ierakumos turēdamies pie krēsla, nereti nezina, kas notiek ārā. Nākamajā sezonā komandai nepalīdzēja pat otrā trenera statusā palikušās Haralda Vasiļjeva pieredze un iegūtās zināšanas, jo augstākajā treneru skolā nemāca, kā apturēt tanku, kuru vada cilvēks-orķestris. Bet – pēc katrām pusdienām pienāk rēķins. Kau arī turpmākos gadus puisis nodarbojās ar to, ko prata labāk un pārsvarā ļāva strādāt tam, kurš speciāli bija mācījies, kā to darīt, pēc RASMS komandas 32. vietas 1989. gadā kārtis atkal bija jāpārdala.

Atkāpi par ceļa noteikumiem gribu nobeigt ar indiešu garīgā skolotāja Osho teiktiem vārdiem: “Dzīve neklausās tavā loģikā, tā netraucēti iet pati savu ceļu. Tev jāieklausās dzīvē, dzīve neieklausīsies tavā loģikā”.

## **Kur paslēpies spēlētājs?**

Visi mēs nākam pasaulē vienādi - pliki un ar skaļu brēcienu. Kā tālāk veidojas mūsu dzīve? Par ko mēs kļūstam, un kāpēc ne vienmēr kļūstam par tādiem, par kādiem varējām kļūt? Katrā taču ielikts tik daudz... Taču to jāspēj saskatīt, radīt apstākļus un pacietīgi, kopīgiem spēkiem īstenot dabas ielikto programmu. Tihonovs mēdza teikt: "Sevis pilnveidošanai nav robežu." Tā tas pavisam droši arī ir, ja par mērķi uzstādi sasniegt nerasniedzamo. Kas tevi rosina,

ievirza uz pareizo pusi? Atbilde ir vienkārša: vide, cilvēki, bieži arī gadījums. Un šo faktoru kopums.

PSRS augstākajā līgā konkurence bija milzīga. Spēles līmenis bija konkurētspējīgs ar NHL, ne velti, mainoties politiskajai situācijai, daudzi, arī mūsu labākie, sekmīgi turpināja savu spēlētāja karjeru tur. Bija ļoti daudz visumā talantīgu, savadabīgu, interesantu puīšu, kuri paši un viņu vecāki bija ziedojuši daudzus gadus sapnīm spēlēt augstākajā līmenī, bet tā arī nespēja savu mērķi sasniegt. Un te nav runa par vidējo slāni, bet par tiem, uz kuriem patiešām tika liktas nopietnas cerības. Tādu, kuri iemirdzas, lai drīz apdzistu, ir bijis pietiekami.

Neveiksmes iemeslus var raksturot dažos vārdos: neizdevās pāreja no jaunatnes hokeja uz pieaugušo. Manā laikā iespējas šo soli spert veiksmīgi tika novērtētas attiecībā 1:3, tātad pa īstam spēlēs viens no trim patiesi talantīgajiem. Interesanti, kā tas ir šodien? Lai nokļūtu virsotnē ir jāstrādā 10 000 darba stundu. Jāapgūst 197 hokeja tehnikas pamatelementi, un tas viss jāsavieno ar morālo mugurkaulu. Izšķirošais būs ieguldītais darbs, nevis nomainīto klubu un treneru skaits.

Vēl dzirdēts teiciens: ja atrasts īsts talants, trenera uzdevums ir viņam netraucēt – izaugs pats. Bet kā izaugt, ja Dieva dota talanta nemaz nav? Tad visu izšķir darbs. Te lielisks piemērs bija Viktors Tihonovs un Rīgas “Dinamo” izejmateriāls – daudzi nekļuva par izciliem spēlētājiem, taču, ar lielu vēlēšanos, gribasspēku un ieguldot milzīgu darbu, sasniedza augstākās līgas vidējo līmeni kā spēlētāji un daudzi nepazuda arī vēlāk, strādājot par treneriem.

Šķirstu vecos papīrus, atceros, ar ko un kā krustojušies dzīves ceļi, un redzu, ka liela daļa no sastaptajiem atraduši savu vietu, tātad biju vērīgi ieskatījies viņu slēptajā būtībā. 1980./1981. gada sezonā “Dinamo” rezultatīvāko spēlētāju sarakstā otrais aiz Helmuta Baldera (26 vārti, 24 piespēles) bija Anatolijs Antipovs – 20 vārti un 13 piespēles. Šo jaunekli 18 gadu vecumā 1977. gadā uzaicināju no Pavlovpasadas junioru komandas, un jau pēc pusgada viņam uzticēju centra uzbrucēja vietu ceturtajā uzbrucēju trijniekā. Ar to sākās viņa ceļš. Tradicionālā formula – ieraudzīt, uzticēties, strādāt un pacietīgi gaidīt augļus – attiecās arī uz citiem – Aleksandru Veselovu, Sergeju Vikulovu, Germanu Volginu, Igoru Koržilovu, kuros biju saskatījis izaugsmes potenciālu. Gandarīts varu secināt, ka neesmu īpaši kļūdījies, kaut arī, piemēram, Jurzinovs labu laiku nespēja saprast, ko esmu saskatījis Leonīdā Beresņevā.

Jau bezperspektīvo sarakstā iekļauto, par disciplīnas pārkāpumiem daudzkārt sodīto un Ķekavas komandā Latvijas čempionāta spēlējašo Sandi Ozoliņu 1989. gada decembra pārtraukumā pieaicināju uz draudzības spēlēm ar Ļeņingradas ASK. Saliku viņu vienā pāri ar

Beresņevu un novērtēju – visu dara visu pareizi, pārdomāti, nekā lieka. Nospriedu – var spēlēt un nākamajā sezonā viņš jau bija “Dinamo” sastāvā.

1982. gadā “Latvijas bērzs” 16 gadu vecumā sevi pieteica Sergejs Gapejenko un Konstantīvs Grigorjevs. Neapšaubāmi talantīgi, ko atzina visi, ieskaitot Jurzinovu. Pēc gada abi jau tika izmēģināti “Dinamo” sastāvā. Gapejenko bija ļoti interesants uzbrucējs. Dabas dotības deva viņam iespēju spēlēt aizvien spilgtāk, par spīti nepilnībām fiziskajā sagatavotībā. Ļoti žēl, ka tajā laikā apkārtējiem pietrūka īpašību, kuras uzskatu par ļoti būtiskām jauno spēlētāju sagatavošanas procesā – uzticības, palīdzības un pacietības. Pēc trim gadiem viņa “Dinamo” sastāvā vairs nebija un bijām zaudējuši lielu talantu. Gapejenko dzīve aprāvās traģiski, īsti neuzsākusies.

Vēl viens piemērs no manas pieredzes. Kad strādāju ar 1975. gadā dzimušo puīšu komandu, tās sastāvā bija arī Pjotra Vorobjova dēls Ilja. Toreiz, vērtējot puisi, secināju, ka viņš ir... – nekāds! Bet tagad nākas atzīt, ka dziļi un patiesi ir dziesmas vārdi “...jo nākotni paredzēt mums nav lemts, nav lemts...” Ar Ilju strādāju no 12 līdz 14 gadu vecumam, nesaskatot ne mazākās hokejista dotības. Nebiju vienīgais – līdzīgi domāja arī Aleksandrs Cicurskis, ar kuru pavisam nesen, atceroties senos laikus, nosmējāmies, ka laikam esam bijuši pamatīgi auni. Puika bija kārtīgs mātes dēls, kuram no tēva rakstura nebija ne vēsts. Prasības bija augstas, un tām viņš neatbilda. Vēlāk mamma palūdza, lai ļauj puikam patrenēties pie kādu gadu jaunākiem. Tā tas viss beidzās. Kad Jurzinovs paņēma Pjotru Vorobjovu par palīgu uz Maskavu, visa ģimene aizbrauca un mūsu ceļi pašķīrās. Vēlāk Vorobjovs strādāja Vācijā, Frankfurtes klubā un reiz atbrauca uz pārbaudes spēli ar manu 2. līgas komandu. Līdzī bija arī Ilja, kurš pastāstīja, kā tēvs viņu dresējot – to varēja salīdzināt ar pieķēdēšanu pie klavierēm ar roku dzelžiem. Gada laikā esot bijušas trīs no hokeja brīvas dienas. Pēc spēles atkal pašķīrāmies, bet vēlāk Frankfurtes avīzē atradu Vorobjova juniora vārdu komandas sastāvā. Tātad ar despotisku pieeju, paša Tihonova skolā izieto pieredzi dēlam uzkraujot dubultā, Pjotrs Vorobjovs puiku tomēr izaudzināja par labu hokejistu. Bet 2016. gada pavasarī Ilja Vorobjovs, jau kā galvenais treneris aizveda Magnitogorskas “Metallurg” komandu līdz uzvarai Gagarina kausa izcīņā, un pasaules čempionāta laikā stāvēja līdzās Oļegam Znarokam un Harijam Vītoļiņam uz Krievijas izlases komandtiltiņa. Lūk, kas var notikt, ja tiek nosprausts mērķis un ieguldīts darbs. Ārkārtīgi liels darbs. Cilvēka spējas nevar saskatīt no attāluma. Jāskatās dziļumā, bet to pilnveidošanai robežu patiesi nav. Viktoram Tihonovam bija taisnība.

Prātā nāk vēl viens piemērs. Ap 1977. gadu Elmārs Bauris ar pusaudžu komandu braukāja pa Krieviju, un reiz atgriezies, saka: “Zini, Čerepovecā ieraudzīju ārkārtīgi talantīgu puisi, vārdā Germans Volgins. Varbūt vērts viņu uzaicināt uz Rīgu? Viņš man iedeva mātes telefona numuru, piezvanīju – sak, esam dzirdējuši par jūsu dēlu, kādu ceļu dzīve viņš izvēlēsies, vai jūs būtu ar mieru 14 gadu vecumā viņu atlaist uz Rīgu? Runājām vairākas reizes, līdz saņēmām piekrišanu. Apsolījām nokārtot dzīvošanu, ēdināšanu, mācības utt. Bet no vecāku puses nāca vēl viens nosacījums – lai Gera nejustos vientuļš, no Čerepovecas jāpaņemot līdzīgu vēl vienu puisi. Esot draugi, kopā trenējoties, vārds – Andrejs Maticins. Prasīju Elmāram, vai ievērojis arī tādu? Viņš raustīja plecus – nepamanīju... Galu galā bijām ar mieru, abi atbrauca uz Rīgu. Volgins tiešām bija ļoti apdāvināts, perspektīvs spēlētājs, inteligents puisis. Iekārtojām kopmītnē, nodrošinājām iespēju mācīties, maksājām stipendiju utt.. Kad “Dinamo” vadību pārņēma Jurzinovs, arī viņš saskatīja Volgina potenciālu, iekļaudams puisi sastāvā. Bet jau nākamajā gadā “Dinamo” parādījās arī Andrejs Maticins. Un galu galā notika tā, ka Volgins pēc četrām sezonām Rīgā aizbrauca uz Maskavu, bet kā piedeva paņemtais Maticins līdz “Dinamo” pēdējai sezonai bija viens no stabilākajiem aizsargiem, un pēc tam vēl ilgi pārstāvēja Latviju pasaules čempionātos.

Cits gadījums. Ar “Latvijas bērzu” spēlējām Glazovā, kur pavadījām vairākas dienas. Man vienmēr patīcis skatīties bērnu hokeju un, protams, nepalaidu garām pilsētas “Zelta ripas” finālspēles 12-13 gadus veciem puikam. Viena komanda otru apspēlēja ar 15:0. Šķiet, kas tur interesants? Bet man mute bija vaļā no brīnumiem. Uzvarētāju komandā spēlēja augumā padevies akselerāts, kurš tikpat kā negāja nost no laukuma. Kā jūs domājat, cik vārtus viņš guva? Desmit? Tad kāpēc man mute bija vaļā? Tāpēc, ka patiesībā šis puisis guva tikai vienus vārtus, toties izdarīja 14 rezultatīvas piepēles! Paveica visu nepieciešamo, lai vārtus varētu gūt partneris! Kaut ko tādu vēl nebiju redzējis un laikam jau vairs arī neredzēšu. Skaidrs, ka devos noskaidrot ko vairāk. Puiku saucot Miša, māte viņu audzinot viena, skolā gandrīz neesot redzēts, jo visu laiku sastopams uz ledus. Kā sporta pilī, tā uz dabīgā, kas tur visapkārt. Parunāju ar treneriem, kuri, laikam jau pieredzes mācīti, lūgšus lūdzās – paņemiet puisi, citādi pazudīs. Atgriezies Rīgā, izstāstīju Jurzinovam, kurš, noklausījies, salika visu savās vietās: “Arturovič, neroc tik dziļi, mums ir savējie,” un mierīgi, iespiedis kladīti padusē, devās savās gaitās. Pēc gada atkal spēlējām Glazovā, atkal “Zelta ripa”, tikai nu jau vecākā grupa. Skatos, taču Mišu neredzu.

Prasīju treneriem, kur palicis? “Re, kur sēž – ar alus pudeli kabatā un meiteni pie sāniem,” skanēja atbilde...

Vērtējot Latvijas hokeja bagātību, par līdz šim izcilāko spēlētāju sasniegumu ziņā neapšaubāmi atzīstams Helmutš Balderis. Bet, ja man jautātu, kurš bijis pats talantīgākais, es nešauboties atbildētu – Viktors Hatuļevs. Viņa stāsts sākās 1968. gadā ar “Zelta ripu”, turpinājās ar iekļūšanu “Dinamo” sastāvā 18 gadu vecumā 1973. gadā un pirmā NHL draftētā PSRS hokejista godu, bet beidzās 1994. gada 7. oktobrī uz ielas Juglā. Septiņus gadus Viktors bija mūsu “rūpju bērns”. Pats to zinu ļoti labi, taču jautājums, vai tiešām izdarījām visu, lai neļautu notikt tam, kas notika, man paliek neatbildēts. Drīzāk domāju, ka tomēr nē. Paša pieredze darbā ar Hatuļevu liek un ļauj man pajautāt mūsu cienījamam Vladimiram Vladimirovičam Jurzinovam: “Vai gads pacietības bija viss, uz ko bijām spējīgi? Ap Viktoru taču bija ne tikai dzērāji, bet arī amatpersonas, kuriem naudu maksāja, jo viņi bija atbildīgi par cilvēkiem. Varbūt tomēr vajadzēja parakt dziļāk? Savu dēlu aiz ausīm taču stiepi un uz ielas neizmeti...”

Ieraudzīt, motivēt un attīstīt – universāla recepte, kas darbojas ne tikai Latvijā.

Kād ierados jaunajā darba vietā Polijā, komanda jau bija sākusi gatavoties jaunajai sezonai. Treniņus vadīja bijušais Polijas izlases spēlētājs Juzefs Slovakēvičs. Hokejisti riņķo stadionā pa skrejceļu, tiek kārtoti normatīvi, katrs cenšas parādīt savu gatavības pakāpi un spēkus. Viss skaidrs. Taču uzmanību pievērš neliela auguma, paapaļš puisis, kurš tipina savā tempā un stilā, tā, it kā nekur nebūtu jāsteidzas. Prasu: “Juzef, kas tas tāds?” Viņš atbild: “Andžejs Truti - agrāk spēlēja Bitomā, bet tagad stadionā gatavo ledu, stūrē ”Rolbu”. Bet mums trūkst spēlētāju – varbūt vēl noderēs. Lai jau mēģina, tomēr vietējais.” Labi, ko lai es iebilstu? Tikai nospriedu: daudz liekā svara, būs grūti.

Bet, kad komanda izgāja uz ledus, skatos – puisis kustas nesteidzīgi, kā uz zemes, bet visu dara ļoti pareizi. Turklāt labās rokas tvēriens. Vēlīgāk ieskatoties, varēja redzēt, ka ļoti labi lasa spēli. Visi lēmumi pārdomāti un izpildījums precīzs, tikai kopējais darba apjoms nepietiekams. Bet tas jau bija labojams. Galvenais, ka galva strādā. Nedēļu viņu pavērojis, iesaucu aprunāties. Spēlēt gribi? Gribot, bet vai esot izredzes? Atbildēju, ka viss atkarīgs no paša. Ja tiešām gribēsi – spēlēsi, negribēsi - nespēlēsi. Padomājis paprasīja, kas esot jādara. Tad nu skaidroju, ka mierīgajā dzīvē sakrātie kilogrami jādabū nost, jākļūst kustīgākam. Ja ir vēlšanās, varu palīdzēt. Viņš piekrita. Teicu, lai visu, kas skapī, velk mugurā, un katru dienu kustas papildus tam, ko dara kopā ar komandu. Lai mēģina noķert vilcienu, no kura pats izkāpis.

Nekad nav par vēlu, viss ir iespējams. Pūsis apzinīgi un cītīgi cīnījās ar sevi un apkārtējo skepsi. Varbūt nostrādāja tas, ka juta manu uzticību un atbalstu. Iekļāvu sastāvā, ļāvu spēlēt. Pieauga pārliecība par sevi.

Tā kā biju apstiprināts arī par Polijas izlases galveno treneri, pastāvīgi kontaktējos ar Hokeja federācijas vadību Varšavā. Kad nosaucu kandidātus, tai skaitā arī virkni sava kluba spēlētāju, saņēmu birumu repliku gan no vadītājiem, gan bijušajiem treneriem. Secinājumi bija kategoriski: viens neprot slidot, uz otru nevar paļauties, jo, redz, disciplīna utt. Atbildēju, ka par disciplīnu un hokeja stilu atbildību uzņemos es, bet, ja kāds izraudzītais spēlētājs vēl neprot labi slidot, mēģināšu uzlabot viņa prasmes, jo vēl ir laiks un mēs daudz strādājam. Jutu neuzticību, bet, kad pajautāju, vai ir citi ceļi un labāki spēlētāji, iestājās klusums. Īsts bumbas sprādziens bija, kad starp kandidātiem nosaucu arī Andžeju Trutī. Tajā brīdī mani droši vien uzskatīja par jukušu.

Uzaicināju Andžeju uz nopietnu sarunu. Iepriekš bijām vienojušies par punktiem, kurus viņš bija izpildījis, piemēram, nometis 10 kilogramus liekā svara. Ar kustību un darba apjomu spēlē nosacīti tika galā. Nākamais sarunas temats bija smēķēšana. Poļu hokejisti bija pieraduši dzīvot brīvajā stilā – aliņš, cigaretes... Labākie to visu atļāvas neslēpjoties, bet jaunie droši vien darīja paslepus. Tā tas notiek visur, arī mēs, treneri, to labi zinām. Bija jānovelk sarkanās līnijas.. Teicu Andžejam, ka vajadzēs atmet. Viņš atbildēja, ka nevarot, kaut nositiet. No manis gan baidījās un, ieraugot, slēpa cigareti kabatā – no kabatas dūmi nāca ārā. Ķēros pie cita paņēmiena: prasīju, vai gribi spēlēt izlasē? Viņš iepleta acis: tādas domas nekad neesot bijis! Atkārtoju, ka viņam piemīt viss nepieciešamais, lai labi spēlētu, bet – viss ir atkarīgs no paša.

Andžejam mutē bija trīs zobi. Viens augšā, divi apakšā. Ar atstarpī un vēl cigarete starpā. Iespējams, daļa no pārējiem divdesmit deviņiem vēl kaut kur slēpās. Teicu: ja gribi, lai iekļauju izlases kandidātos, jāsakārto mute, jo tas ietekmē veselību, samazina darba spējas. Turklāt – pēc kā tad izskaties? Spēlēt Polijas izlasē un stūret “Rolbu” ir divas stipri dažādas lietas. Andžejs aizgāja uz slimnīcu, zem vispārējās narkozes izrāva 13 nolauztos un bojātos zobus, un vēlāk veica visu, lai sakārtotu muti. Rehabilitācijai nepieciešamais laiks tika dots un es izpildīju solījumu, iekļaujot viņu izlases kandidātos.

Bet stāsts vēl nav galā, jo nākamajā gadā kā Polijas čempioni piedalījāmies Kontinentālā kausa izcīņā un otrajā kārtā Milānā spēlējām ar Itālijas, Čehijas un Austrijas čempioniem. Pretinieki bija pastiprināti ar ārzemniekiem un tālāk netikām. Ne tāpēc, ka slikti spēlējām, tomēr

citi spēlēja labāk. Bet Andžejs mačā ar Milānas “Devils”, kurā spēlēja vairāki kanādieši, Laviņa stilā piesēdās zem viena kļavas lapas zemes dēla, kurš, acīm redzot, no poļa tādu bezkaunību negaidījis, gaisā apmeta salto un nokrita uz ledus, paliekot guļam ka slapja avīze. Nestuves, ātrā palīdzība, slimnīca, sižets televīzijā. Bet Andžejs jau nākamajā dienā saņēma darba piedāvājumu Itālijas augstākās līgas klubā. Viņam tas bija kā laimests bingo. Neatceros, cik gadus Andžejs nospēlēja Itālijā, domāju, vismaz divus. Reiz atnāca pie manis ciemos, lai pateiktos, ka esmu izmainījis viņa dzīvi. Par Itālijā nopelnīto iegādājies dzīvokli, mašīnu, stabili nostājies uz kājām. Atkal nonācis uz pareizām sliedēm. Plati smaidīja, spīdinādams zobus. Man bija prieks, ka viņam prieks.

## UZ CITĀM TREPĪTĒM

Pēc šķiršanās no “Latvijas bērza” man piedāvāja paņemt “Dinamo” hokeja skolas 1975. gadā dzimušo zēnu grupu. Kļuvu par septīto treneri divpadsmit gadus veciem puikām. Tiem nedaudz vairāk par divdesmit, kas bija palikuši pāri. Bērni kā bērni. Viņi jau nebija vainīgi, ka tā noticis.

Sapulcēju visus kopā ar vecākiem uz pārrunām. Vecāki – vēlāk noskaidrojās, ka astoņus puišus audzināja tikai mātes – kopā ar bērniem bija gatavi sākt jaunu dzīves posmu. Paskaidroju, ka viegli nebūs, daudz kas būs jāmaina, ja negribam, ka vienaudži no “Latvijas bērza” mūs regulāri apspēlē ar divciparu skaitli. Sāku izklāstīt darba plānu un prasības, tikai – bērni īsti neaptvēra, par ko ir stāsts, bet vecākiem sejas stiepās aizvien garākas. Par daudz darāmā... Atskanēja balsis – viņi taču vēl maziņi... Maziņi!? Bet “mazais” pēc gadiem diviem kādu klasesbiedreni vai varbūt arī vecāku jau iespiedīs stūrī un nemaz vairs nebūs mazs. Grupā pārsvarā bija krievu tautības cilvēki. Saku: jūs taču kara filmas esat skatījušies? Droši vien atceraties mazos varoņus, kuri par tādiem nepiedzima, bet kļuva.

Atcerējos kādu grāmatu, par kuru arī izstāstīju. Nelielu, kabatas formāta, kas man nejausi bija patrāpījusies, lai varētu palasīt lidmašīnā. Autoru neatceros, bet nosaukumu neesmu aizmirsis: „Sāļo klinšu zeme”. (Starp citu, šo darbu atcerējos, kad ar mūsu izlasi sāka strādāt Teds Nolans. Viņā ieklausoties, sajutu to savdabīgo elpu, kas nāk no mums svešās pasaules, kurā cilvēki ir veidojušies un auguši citos apstākļos, tāpēc uz daudzām lietām raugas pavisam citādi.) Sižeta līnija balstīta uz patiesiem notikumiem. Aļaskas sniegos un ledājos, indiāņu ziemas medību laukos avarē lidmašīna, un izdzīvo tikai poļu izcelsmes stjuarte. Virsaitis to uztver kā

Dieva dāvanu un apņēmu viņu par sievu. Abiem piedzimst dēls. Poliete blonds, un puika – blonds. Tomēr indiāņu tradīcijas tiek stingri ievērotas, un, tiklīdz sasniedzis četrus gadus vecumu, arī blondais kopā ar citiem cilts puikām tiek sūtīts tālu prom “skolā” – pie veca indiāņa, kuram vairs nav savas ģimenes, un uzticēts jaunos izaudzināt par īstiem vīriem. Mācības ilgst 10 gadus, kuru laikā puikas nesatiekas ne ar vecākiem, ne radiem. Dzīvo savu, nošķirtu dzīvi. Kā jau starp puikām – notiek daudz kas. Piemēram, mūsu blondais varonis ziemā tiek aizstiepts uz upi, un viņa galva mērcēta āliņģī – lai mati iegūtu ogļu melnumu... Vecajam indiānim tikai ar pieredzi un buramvārdiem izdevās puiku atkal dabūt uz kājām. Bet tas bija sākums, salīdzinot ar gala pārbaudījumu, kurš katram jāiztur, lai četrpadsmit gadus varētu atgriezties mājās kā īsts vīrietis un būtu tiesīgs precēties – divcīņa vienam pret vienu ar lāci. Četrpadsmit gadus vecam puikam jānogalina lācis ar paša izgatavotu šķēpu! Puse grāmatīņas veltīta tam, kā puikas gatavojas, lai nenotiktu pretējais, jo tas nav rotaļu lācis. Šīs lappuses vajadzētu izlasīt katram pusaudzim.

Hokejā ir tā – visi uzbrūk, bet visi arī aizsargājas. Ja kāds tā nedara, treneris viņam pajautā: “Kurš tavā vietā aizsargāsies?” Varbūt tavā vietā ripu ķers kāds cits, kuram palūgsi to darīt? Varbūt pierunāsi, varbūt samaksāsi? Bet varbūt mēs varam iztikt bez tāda “varoņa”? Par varoni nepiedzimst, par tādu kļūst. Katram no kaut kā ir bail, un tas ir dabiski. Pārvari savas bailes, notici sev. Tu to vari.

Jau nopratāt, ka runa ir par rakstura veidošanos. Divu gadu darbs ar šo grupu man deva pārliecību, ka nosacīti īsā laika posmā ir iespējams izdarīt ļoti daudz, ja katrs savā vietā pret kopējo mērķi izturas nopietni. Un nav svarīgi, cik tev gadu.

Dienasgrāmata, mācību plāni, pienākumi skolā un mājās, treniņu disciplīna, uzdevumi sevis pilnveidošanai... Galvas laikam sagriežas visiem, bet, kad neapmierinātajiem piedāvāju mierīgi doties mājās, visi palika sēžam. Pirmais noteikums – atļauju piedalīties treniņos dos klases audzinātāja. Jo talantīgu hokejistu, izņemot vienu, šajā grupā nebija, un tas nozīmēja, ka, neatmetot slēpto spēju meklēšanu, jācenšas ar hokeja palīdzību ieaudzināt viņos pareizu izpratni par dzīves vērtībām. Valstij vajadzīgi gudri cilvēki, pārējo pietiek. Tātad pirmajā vietā mācības.

Nodarbības atlētismā bija četras reizes nedēļā un sākas septiņos no rīta. Četrdesmit piecas minūtes, pēc kurām skriešus uz skolu. Ja kāds kaut kur kavēja – runāju ar audzinātāju, jo, ja palīdzēsi viņai, viņa palīdzēs tev. Skolā jāmacās centīgi, jābūt aktīvam un izpalīdzīgam. Otrs treniņš pēc skolas – piecas reizes nedēļā. Ledus tajos laikos bija liels deficīts. Uz tā tikām labi ja trīs reizes nedēļā pa stundai pēdējās mācību stundas laikā. Tātad atkal galvenā noteicēja bija

klases audzinātāja. Lai tiktu pie hokeja, vajadzēja uzlabot sekmes. Un notika brīnumi – sekmes uzlabojās! Nu bija prieks visiem – vecākiem, skolotājiem, arī pašiem.

Viegli nebija. Iztēlojos, kā dažs, ja tik tālu izlasījis, šausmās saķer galvu iesaukdamies: tā taču vardarbība, žēl, ka jau toreiz nebija bērnu tiesību aizsardzības institūciju un anonīmā telefona.

Ja nebūtu piedalījies, varbūt domātu tāpat. Bet patiesībā bērni mani pārsteidza, jo viņus jau neviens nepiespieda, visu darīja paši, jo bija pieņēmuši spēles noteikumus. Katram bija skaidra sava loma un neviens nedomāja izstāties. Pat vecāki grozīja galvas, nespēdami noticēt notiekošajam. Kā tas tika panākts? Formula vienkārša: diciplīna, darbs un mērķis. Nekā lieka.

Rezultāts nevarēja pazust, un, pēc nedaudz vairāk kā pusgada, tie, kuri bija mūs apspēlējuši ar divciparu skaitli, atstāja laukumu kā zaudētāji, īsti nemaz nesaprotot, kā kaut kas tāds var notikt. Un tas bija tikai sākums, jo drīz ar divciparu skaitli pārāki jau bijām mēs. Tādā pašā garā turpinājām arī nākamajā gadā, ļoti nopietni patrādājot vasaras nometnē Zilupē, tikai vēl nenojaušot, ka kaut kur atkal tiek jauktas kārtis...

Par šo savu dzīves posmu man saglabājušās gaišas atmiņas. Kā jau sākumā teicu – talantu nebija, bet bija virkne konkurētspējīgu hokejistu, kuri juku laikos tālāk par Latvijas čempionātu tomēr netika. Izņemot Juriju Gusaku, kurš aizbrauca uz ASV un spēlēja universitātes komandā, ar hokeja palīdzību iegūstot labu izglītību un vēlāk tiekot labi atalgotā darbā firmā “HP”. Bija arī ļoti interesants spēlētājs ar savu individuālo rokrakstu Pāvels Parhomenko, kurš tika līdz “Rīga-2000” pirmajam modelim, taču nepareizu draugu ietekmē nonāca konfliktā ar likumu un pats apraka savas dotības. Nikolajs Grebņovs kļuvis par bērnu treneri. Bet vislielāko gandarījumu sagādāja mūsu dvīņu brālīšu Kostrjukovu tēva pateicība par palīdzību abu dēlu nostādīšanā uz pareizas dzīves takas.

Visu, ko rakstu, apliecinās Aleksandrs Cicurskis – vēl viens ilggadējs Liepājas hokeja dziļlais racējs. Toreiz strādājām kopā un, iespējams, arī viņš no tiem laikiem būs ko paņēmis līdzī turpmākai dzīvei.

## **ASTOŅI GADI LĪDZ SUDRABA PAVASARIM**

Varbūt tā sagādījās, varbūt bija iecerēts jau no paša sākuma, bet astoņdesmito gadu sākumā izskatījās, ka esam kļuvuši par “lielā brāļa” Maskavas “Dinamo” bāzes komandu. Līdzīgu kā Minskas vai Harkovas “Dinamo”.

Rīgas “Dinamo” pirmajām divām sezonām pēc manas atbrīvošanas sekoju presē, jo dzīvoju Bulgārijā, bet nākamajās strādājām blakus. Savstarpējās attiecības ar Vladimiru Jurzinovu bija normālas, taču viedokļi šur tur atšķīrās. Vispirms jau nevarēju viņam piedot, ka pacietības noņemties ar Viktoru Hatuļevu bija pieticis tikai pirmajam gadam. Nākamā viedokļu atšķirība – Jurzinovs turēja uz rezervistu soliņa piekto piecnieku, neļaujot puisiem spēlēt otrajā komandā, kas bija speciāli tam radīta. Radās iespaids, ka viņam drošāk ir sēdēt kā sunim uz siena kaudzes – ka tik kas nenotiek. Man to grūti nācās saprast, bet bija jāsamierinās.

Jurzinovs reiz pārgrieza lentīti atklājot mākslīgā ledus slidotavu Talsos, ko ar savu fanātisko neatlaidību bija uzbūvējis Imants Ziedīns – viens no apbrīnojamo entuziastu paaudzes. Tomēr par Latvijas hokeju viņš īpaši neinteresējās. Uzskatīja, ka “tur nekā nav”, vietējiem spēlētājiem trūkstot viselementārāko iemaņu. Kad strādādams “Latvijas bērzā” sāku runāt ar Jurzinovu par Latvijas hokeja problēmām, viņš beigās visu noapaļoja: “Arturovič, neroc tik dziļi,” bet visādi citādi bija patīkams sarunu biedrs. Hokeja pārņemts – tas jāatzīst.

Jurzinovs solīja, ka vajagot trīs gadus, lai izveidotu kaujas spējīgu kolektīvu. Bija līdzjutēji, kas klausījās un pacietīgi gaidīja, bet tika iepriecināti vien ar skaistām uzvarām atsevišķās spēlēs. 1980./1981. gada sezonā – 5. vieta, 1981./1982. gadā – 8. vieta, 1982./1983. gadā – 5. vieta, 1983./1984. gadā – 8. vieta, 1984./1985. gadā – 7. vieta. Svārstības un neapmierinošais sniegums tika skaidroti ar vietējo spēlētāju progresu aizkavēšanos. Mani par astoto vietu nomainīja jau pēc trešās sezonas, skaidrojums neprasot.

Bet, ja nopietni, tad arguments bija neapstrīdams, jo to esmu izjutis uz savas ādas. Būšu precīzs: no 1968. līdz 1980. gadam “Dinamo” tika uzaicināti 52 spēlētāji, un konkurētspējīgi bija tikai astoņi vietējie. Manos trijos darba gados sastāvā “ieķērās” tikai Agris Freimanis, par kura audzināšanu reiz saņēmu no viņa mātes rozes. Tāds bija rezervju sagatavotības līmenis septiņdesmitajos un astoņdesmito gadu pirmajā pusē.

Darba kārtībā pastāvīgi bija jautājums, kā izdzīvot. Un izeja bija tikai viena – meklēt un aicināt no malas. Tā bija sava veida loterija – vairāk vai mazāk veiksmīga, kas tomēr prasīja savas zināšanas. Kā zolīte, kad spēlē uz “tumšo”. Pozitīvām pārmaiņām bija vajadzīgs laiks.

Vladimira Jurzinova laikā tika uzaicināti 36 spēlētāji un pirmajos četros gados sastāvā nostiprinājās tikai četri vietējie. Bet pamazām augļus sāka dot specklašu izveidošana 55. vidusskolā un vēl cituviet, jauniešu un junioru regulārā spēlēšana Vissavienības arēnā. Astoņdesmito gadu vidū Jurzinova rīcībā nonāca pietiekami liela grupa Latvijā sagatavoto

spēlētāju. “Dinamo” tika izmēģināti 18, no kuriem 13 palika pamatsastāvā un pieteica sevi laikā, kuru tautā dēvēja par “sudraba pavasari” – 1987./1988. gada sezonā. Šī jaunatne kļuva par pamatu Latvijas hokeja panākumiem jau neatkarīgajā valstī.

Vēsturiskajā sezonā gan neiztika arī bez pamatīgas veiksmes palīdzības. PSRS čempionāts risinājās pēc jaunas formulas – divos posmos, kas pirmo reizi noslēdzās ar pusfināla un fināla sērijām. Otrajam posmam, kura varēja spēlēt tikai 10 no 14 komandām Rīgas “Dinamo” kvalificējās pēdējā brīdī, ieņemot 10. vietu. Par turpinājumu nevienam nekādu ilūziju nebija, bet garais pārtraukums, kura laikā PSRS labākie hokejisti “izsāvās” Kalgari olimpiskajā turnīrā, bija pamatīgi sagrozījis spēku samērus. Rīdzinieki pirmie uzķēra spēles ritmu, vārtos brīnumus sāka rādīt Artūrs Irbe. Otrajā posmā “Dinamo” finišēja trešajā vietā, pusfinālā pieveica Maskavas “Dinamo” un iekļuva finālā, kur bija jāspēlē līdz trim uzvarām ar ACSK. Vienā spēlē Rīgā pat izdevās uzvarēt ar 2:1. Otrā vieta un izcīnītas tiesības doties turnejā uz Ziemeļameriku, lai spēlētu ar NHL klubiem!

Šajā panākumā savu ieguldījumu deva Latvijā izaugušie hokeja specklašu audzēkņi – Artūrs Irbe, Ulvis Katlaps, Mārtiņš Grundmanis, Normunds Sējējs, Harijs Vītolinš, Ilmārs Tomans, Ainārs Hehts. Bija pienācis gals bezgalīgajam spēlētāju importam. Par to jāpateicas 55. vidusskolas internāta idejas autoram, 1967. gadā dzimušo hokejistu audzinātājam Andrim Siliņam un arī 1968. gadā dzimušo trenerim Gunāram Krastiņam.

Uz šo panākumu fona 1988./1989. gada sezonas ieskaņa vairs nebija tik iespaidīga, tomēr kulminācija tika sasniegta Ziemeļamerikas turnejas laikā, kur “Dinamo” nospēlēja cienīgi. Lūk septiņu spēļu rezultāti: Kalgari cīņā ar nākamajiem Stenlija kausa ieguvējiem – 2:2; Edmontonā – 1:2; Vankuverā – 1:6; Losandželosā – 5:3; Sentluisā – 1:4; Minesotā – 2:1. Sezonas turpinājumā iestājās atslābums, komandā saasinājās attiecības, veidojās konflikti. Brieda pārmaiņas gan sabiedrībā, gan hokejā. Noslēgumā tika ieņemta 6. vieta un jau bija skaidrs, ka Vladimirs Jurzinovs atgriezīsies Maskavā.

## OTRAIS PIEGĀJIENS

“Dinamo” sudraba pavasaris palicis aiz muguras, eiforija noplakusi. Jurzinovs brauc projām, par viņa darba turpinātāju tiek uzskatīts Helmutis Balderis, kurš jau uzkrājis četru gadu pieredzi trenera darbā Japānā. Viņam palīdzēs Pjotrs Vorobjovs. Viss loģiski un saprotami. Ar

“Dinamo” *septiņdesmit piektajiem* labi pastrādājām treniņnometnē Zilupē, esam gatavi sezonai.. Bērniem patīk, vecākiem patīk – man arī patīk! Tikai dzīvē bieži dzīvē notiek negaidītas lietas.

Pēkšņi, dienas desmit pirms jaunās sezonas sākuma, ziņa kā zibens no skaidrām debesīm: Balderis dodas uz Ziemeļameriku, iekarot NHL. 37 gadu vecumā pēc četrus gadus pauzes spēlētāja karjerā! Visi šokā – ko nu? Vorobjovam komandas vadīšanu negrib uzticēt, jo ar viņu jau ilgāku laiku briedis konflikts. Visi drudžaini meklē izeju. Man patīk Aina Ulmaņa grāmatā “Melnās ripas bruņinieki” sniegtais situācijas skaidrojums: “Desmit dienas pirms turnīra sākuma šo darbu uzņēmās Grabovskis, jo citi kandidāti nebija, nevarēja taču pieļaut, ka atkal pasauc kādu no malas.” Paldies Ainim. No sevis gan piebīdīšu, ka varēja taču meklēt arī citu kandidātu – kas traucēja?

Maniem puisiem treniņš beidzies, dodos prom, te pēkšņi mani uzrunā Oļegs Znaroks: vai es nebūtu ar mieru nākt par galveno treneri. Prasīju, vai viņš traks vai piedzēries, vai mani par muļķi tur? Esmu tur jau bijis, nav pat domas atgriezties. “Bet varbūt tomēr?” viņš turpina. “Ar Vorobjovu nekas neiznāks. Viņš nesaprot mūs, mēs nesaprotam viņu. Mēs taču jūs pazīstam, zinām, ko varat.” Saldā mēlīte... Atcirtu: “Tieciet ar Petjku paši galā – mani neiejauciet. Tevi, bračīņ, nepazīstu, bet esmu gana dzirdējis, nekur jau tālu neesat bijuši.” Viņš neatstājās: “Bet varbūt tomēr? Mēs palīdzēsim, viss būs labi. Padomājiet...” Par ko man jādomā? Domājiet paši!

Tagad, jau daudzus gadus pazīstot Oļegu, varu teikt, ka viņā cieši sadzīvo divi cilvēki. Viens – viltīgs aprēķinātājs, ar plānu savam labumam. Neprognozējams paņēmienos. Otrs – sportisks un azartisks, uzticīgs ģimenei un hokejam. Mērķtiecīgs cīnītājs it visā, tāds, kurš spēj vest sev līdzīgu vienatni uz kuru pusi, ja vajag, pakļaujot ar spēku. Līderis komandā, līderis visā. Par sekām gan nedomā, to lai dara citi. Raksturs spēcīgs, drosmes pietiktu trijiem. Ar laiku iemācījies arī “regulēt satiksmi”.

Mani uz pārrunām izsauca sporta biedrības “Dinamo” priekšnieks Alfons Gailītis. Saprātu, ka viņiem variantu nav. Bet man vēl atmiņā, kā viss beidzās pirmajā reizē – 8. vietas rēta pavadījis visu mūžu. Tāpat kā toreizējās priekšniecības nevarība, Jurzinovam piedodot pat divas astotās. Sistēma vecā, tikai dažas jaunas sejas. Bija brīdis, kad domāju – vai 48 gadus man maz to vajag? Sieva priekšā neteica, kaut saprata, kas man iekšā un ko tas viss maksās. Lēmums bija jāpieņem pašam. Vēl biedēja tas, ka hokejs pa deviņiem gadiem bija stipri mainījies. Pirmajā piegājienā es vēl kaut kā varēju no sava amatierlīgas līmeņa ieskrieties un turpināt nest stafetes kociņu. Tagad no vietas bija jāielec ātrumu uzņemošā vilcienā. Ne es gatavoju komandu, ne

pazīnu daļu no Jurzinova savestajiem. Un vēl man skaidroja, ka faktiski jau Vorobjovs darīs, bet es piedalīšos un – pamazām, tad jau redzēs, tad skatīsimies... Apvārdoja zobus.

Taču saskatīju arī pozitīvus aspektus. Pietiekami daudzi puisi bija gājuši caur manām rokām “Latvijas bērza”. Bija arī sajūta, ka komanda, ko bija atstājis Jurzinovs un pametis Balderis, dažā ziņā bija spēcīgāka par to, ar kuru sāku pirmajā reizē. Šie puisi un komanda nebija pelnījuši, lai tas viss izjuku. Skaidrs, ka pirmajā vietā atkal izvirzīsies komandas kolektīvais spēks, bet to prognozēt bija grūti. Varbūt pieteiksies nākamie līderi, varbūt nē. Saņemot manu piekrišanu, priekšniecība atviegloti nopūtās. Bet man bija pamatīgi jāsaņem, lai no jauna ieietu krātiņā.

Mani uzņēma nogaidoši. Savas attiecības ar otro treneri Pjotru Vorobjovu par labām gan nenosaukšu. To atceras viņš, to atceros es. Jau toreiz, pēc Tihonova aiziešanas un kopā aizvadītās nākamās sezonas biju iepazinis no Baldera ēnas iznākušo Vorobjovu un sapratu, kas viņā slēpjas. Toreiz šķīrāties – viņš aizbrauca uz Maskavu mācīties augstākajā treneru skolā. Nenoliedzami, Vorobjovs bija kļuvis par kvalificētu treneri – cepuri nost! Bet būtu labi, ja aiz profesionālās meistarības stāvētu arī gaišs cilvēks. Labi, ka ap Jauno gadu problēma atrisinājās – Jurzinovs viņu paņēma par palīgu uz Maskavu.

Bet 1989./1990. gada sezonas sākumā Rīgā notika kas neredzēts – “Dinamo” sacentās ar NHL komandu Vašingtonas “Capitals”! Ažiotāža milzīga. Dienu iepriekš viesu treniņu vēroja 4000 skatītāju. Biļetes nebija iespējams dabūt. Tika pat rīkota loterija, tikai nepateikšu, cik ieejas karšu toreiz izlozējām. Pazīstu uzticīgo līdzjutēju Pēteri Kluci no Tukuma, kurš saglabājis vēl to biļeti, kuru toreiz vinnējis. Spēle bija ļoti interesanta, aizraujoša. Pagarinājumā zaudējām ar 1:2, toties ļoti daudz ieguvām pašapziņā.

Čempionātam togad bija divas pakāpes. Vispirms 16 komandas divos apļos noskaidroja labāko desmitnieku. Tas spēlēja vēl divus apļus savā starpā. Pēc pirmā apļa bijām trešie, pēc otrā – ceturtie (30 spēlēs 38 punkti). Otrajā posmā turējāmies grupā, kura cīnījās par medaļām (18 spēlēs 21 punkts) un finišējam ceturtie. Lieliska vārtu starpība – 148 iemestas un 117 ielaistas ripas. Togad Artūrs Irbe PSRS izlases sastāvā kļuva par pasaules čempionu, un tika atzīts par čempionāta labāko vārtsargu. Izlases kandidāto bija arī Oļegs Znaroks, bet Tihonovs viņu pēdējā brīdī atsūtīja mājās.

Kas nostrādāja? Komanda saliedējās un atraisījās, kā notiek, kad paliec bez izteikta līdera. Katrs apzinājās savu atbildību. Par pārējo rūpējās Visums. Grūti laiki veido stiprus

cilvēkus. Visu sezonu vārtus faktiski bez maiņā sargāja Artūrs Irbe. Seši uzbrucēji guva vairāk par desmit vārtiem: Oļegs Znaroks 15, Vladimirs Šasovs 14, Aleksandrs Beļavskis un Ilmārs Tomans pa 13, Nikolajs Varjanovs un Vjašeslavs Fanduļs pa 11. Turpat līdzās Aleksandrs Kerčs (9) un aizsargs Andrejs Pjatanovs (8).

Nākamais gads rādījās vēl cerīgāks. Saglabājām kodolu, jaunie kļuva vēl varošāki. Pamatus sezonai, kā ierasts, ielikam Kandavā (savos apaļajos piecdesmit vēl arī pats varēju pieveikt lielo Kandavas apli). Realizējam vērienīgu Rīgas Sporta pils labiekārtošanas programmu, uzlabojot vidi, kurā pavadījām tik daudz laika – pārkārtojām ģērbtuves, izcīnījām papildus teritoriju, atjaunojām mēbeles, izbūvējām pirti, uzlabojām ventilāciju, iekārtojām kabinetu medicīnas aprūpei un hidromasāžas telpu... Daudz palīdzēja iekšlietu ministrs Strods, jo viss tika realizēts ar ministrijas resursiem, pārvarot Sporta pils vadības neapmierinātību.

1990. gada 14. septembrī atkal bija klāt lielais notikums – Rīgā viesojās Monreālas “Canadiens”. Atkal aiztāža – totāla mobilizācija. Kaut zaudējām ar 2:4, nemaz neizskatījamies nobijušies, zobu jau bija paaugušies. Čempionāta pirmajā daļā starp 15 komandām bija sestie. 28 spēlēs 31 punkts, vārti 112:80. Iepriekšējā gadā izcīnītā 4.vieta deva tiesības braukt turnejā uz Ameriku. Ziemassvētku brīvdienās piedalījāmies Amerikas kausa izcīņā, kurā uzvarējām, finālā ar 4:3 pieveicot ASV studentu izlasi. Aizvadījām astoņas spēles. Ieguvām neatsveramu pieredzi, taču bijām iedzīvojušies savainojumos, arī nopietnos. Skola, kā vienmēr maksā naudu. Sezonas otrā puse, par spīti janvāra notikumiem, izdevās lieliska – 18 spēlēs 24 punkti un noslēguma piektā vieta. Bet varbūt tieši 1991. gada janvāris palīdzēja nospēlēt tik labi.

Negribu būt politiķis, gribu tikai būt viens no tiem, kam sava galva uz pleciem. Mana pirmā piegājiena laikā “Dinamo” priekšnieks Mihails Fraifelds komandā jau bija noorganizējis partijas biedru grupu un vairākkārt bija aicinājis iestāties arī mani. Pat apsolīja par mani galvot. Atbildēju, ka tas ir ļoti nopietns solis, vēl nejūtos cienīgs, jo neko īpašu neesmu paveicis, ka man vēl jāmacās, jāaug utt. Tā viss beidzās, jo Fraifelds laikam saprata, ka neesmu īstais. Bet tagad, vairāk nekā desmit gadus vēlāk, bija jūtams, ka visapkārt kaut kas briest un ar atrunāšanos nepietiks.

Sabiedrību pārņemusī spriedze mūs līdz šim nebija skārusi, jo nosacīti dzīvojām savu dzīvi. Komanda spēlēja labi. Mikroklimats lielisks, Irbe nepārspējams, vecajiem kadriem pulveris vēl gana sauss, bet jaunā paaudze nostiprinās un dod savu pienesumu. Jutāmies tik stipri, kā nekad. Ķekavas bāzē gatavojāmies kārtējai spēlei ar Maskavas “Spartaku”, skatījāmies

TV, kur ziņo – Viļņā bojāgājušie, Rīgā barikādes... Šoks – kas notiek, ko darīt? Jārīkojas, jāpieņem lēmums. Mobilo tālrunu toreiz vēl nebija, padomu nebija, kam prasīt, jo visi priekšnieki jau guļ. Sapulcējāties – skaidrs, ka sēdēt un gaidīt nebūtu prātīgi. Komandas autobuss bija pa rokai un nolēmām braukt uz Rīgu. Caur Salaspili, jo centrā iebraukt varētu būt nedroši. Puišus izvadājam pa mājām Joku maz. Rīts pienāca, bet skaidrības vairak nekļuva. Spēle nenotiks, bet par turpmāko tiks lemts – mierina kluba vadība. Bet pagaidām jādzīvo mājās. Sapulcējām komandu Sporta pili, aprunājāties un nolēmām, ka pagaidām pauze, tad redzēs.

Bet paralēli notika arī citas lietas – Sporta komitejā darbojās štābs, kas pulcēja sportistus. Izrunājos ar puišiem, un arī mēs bijām klāt. Ja nosaukšu uzvārdus, bet kādu būšu piemirsis, nebūs pareizi, tāpēc saku, ka toreiz komandā bez liela trokšņa katrs nostājās tajā pusē, kuru uzskatīja par savējo. Varēja just, kas kuru interesē. Latviešu puikas bija visi kā viens. Ar sievietēm vai draudzenēm. Pieteicāmies Sporta komitejā, saņēmām gāzmaskas un uzdevumu. Mūsu maršruts bija no Ministru padomes līdz telegrāfam Dzirnau ielā. Tās bija neaprakstāmas sajūtas – vienotība, kas saliedēja tautu. Baiļu nebija, juties vajadzīgs. Stundas divas pa apli – tad silta tēja ar pīrādziņiem un atkal pa apli. Kā tautai gāja – tas ierakstīts vēsturē. Varoņi, notikumi, zaudējumi, ieguvumi. Nerunāšu par politisko ieguvumu, bet par to, kas attiecas uz katru no mums. Tā bija sajūta, ka esm tautas daļa.

.Vēlāk, kad dzīve nosacīti bija stgriezusies normālās sliedēs, komanda atkal saplūda vienā veselā. Tas bija it kā mobilizējošs faktors, kurš mums ļāva aizvadīt lielisku sezonas noslēguma daļu.

Pret ACSK Maskavā 5:3, Rīgā 3:3 – komanda cīnījās tā, it kā cīnītos pret krievu tankiem Rīgas ielās. Piektā vieta, un turnīra rezultatīvākā komanda! Ne pavisam ne slikti, prieks par puišiem un gandarījums par paveikto. Piedevām negaidīts, bet patīkams piedāvājums – Vissavienības sporta komiteja pēc federācijas ieteikuma trīs labākos hokeja trenerus sūtīja uz Kanādu skatīties Stenlija kausa izcīņas spēles, kā arī iepazīties ar NHL vadību un struktūru. Izvēle bija kritusi uz čempionu un vicečempionu trenriem Vladimīru Jurzinovu, un Aleksandru Jakuševu, ka arī – uz mani! Tās dienas hokeja Mekā ir un paliks visspilgātākās atmiņas manā biogrāfijā. Neaprakstāmas sajūtas – likās, ka esi no Rīgas jūras līča iekļuvis Atlantijas okeānā. Viesmīlīgā uzņemšana, interesantās tikšanās, pārpildītās Bostonas un Monreālas halles, skatītāji dzīvoja līdzī savējiem – tas viss atstāja neizdzēšamu iespaidu. Desmit dienas pagāja kā sapnī.

Atgriežoties bija jāķeras pie ierastā darba. Vēl neviens nenojauta, ka priekšā augusta pučs, bet skaidrs bija tas, ka nekad vairs nebūs tā, kā bija agrāk. Pamats, uz kura bija stāvēts daudzus gadus, zem kājām saka šūpoties. Galvenā problēma bija finansējums. Bēdīgākais, ka vadība tam pilnīgi nebija gatava. Būtu nepareizi apgalvot, ka visi sēdēja rokas klēpī salikuši, bet reizēm šķita, ka atkal aktuāla kļuvusi Ostapa Bendera leģendārā frāze: “Slīcēju glābšana ir pašu slīcēju rokās.” Vai atkal bija atgriezušies 70 gadus senie laiki, kad tā tika rakstīta?

Par rīcību, lēmumiem, risinājumiem konkrētu informāciju var sameklēt tā laika presē. Arī manis paustos uzskatus par valsts lomu hokeja saglabāšanā. Taču viss gāja savu neprognozējamo ceļu. Strādājot ar spēlētājiem, skaidrojot situāciju, arvien vairāk pārliecinājāties, ka pa atvērtajām slūžām ūdeni atpakaļ dabūt nav iespējams. Bija sācies prombraukšanas drudzis. Irbe jau bija Sanhosē, viņam sekoja arī citi varošākie. Palika pārējie, taču arī te mūs gaidīja pārsteigumi.

Kandavas mītnē, kurā līdz šim bija valdījusi ideāla kārtība, it kā sajutušas demokrātijas tuvošanos, bija ieviesušās blaktis. Nācās ar steigu to pamest. Klāt vēl nāca augusta pučs, kas negaidīti sācies tikpat ātri, izgāzās. Atmiņā palikusi aina: pēc makšķerējot pavadītas nakts ap pulksten 10 iegāju Sporta pilī, attaisīju trenera istabas durvis, bet tur uz palodzes ieslēgts televizors, uzgriezts uz skaļāko un tam blakus Napoleona pozā nostājies viens no Fraifelda uzticamākajiem atbalstītājiem. Sapulcējusies arī pārējā komandas vadība. Izrādās, Maskavā sācies apvērsums. Tas atkal bija brīdis, kad ārā nāca tas, kas laikam nebija visai dziļi apslēpts. Par laimi, laiks, kad kāds atkal jutās zirgā, ilga tikai dažas dienas. Viss atgriezās savās vietās, bet es sapratu, cik daudz kuram varu uzticēties.

Arī turpmākie notikumi komandā un ap komandu bija savstarpēji saistīti. Neskaidrības finansēšanā, neuzticība vadībai, aizbraukšanas drudzis, nosaukuma maiņa, sajauktās spēlētāju galvas un intrigas, noveda pie gadiem veidotā komandas mehānisma nenovēršamas izsišanas no ierindas. Padomdevēju netrūka, tikai risinājumi izpalika. Īsti neiekarojis NHL Rīgā bija atgriezies Balderis un piedāvāja komandai savu palīdzību, taču tikai spēlēs Rīga. Tas, protams, man nebija pieņemams. Sākās zemūdens straumes, tika vestas sarunas, pārrunas, meklēta izeja.

Īsi pirms Jaungada komanda savā aizbildniecībā pārņēma concerns “Pārdaugava”, kurā dažādos posteņos darbojās Izja Gurmans, un vēlāk arī Kirovs Lipmans. Tika nolemts, ka turpmāk hokeja parādi komandēs “Pārdaugavas” šefs Vladimirs Ļeskovs kopā ar Balderi, bet komandu

trenēs Jevgeņijs Banovs kopā ar Juri Repsi. Mani no darba atbrīvoja, jo vadība saskatīja personu, kas domā citādi nekā viņi. Atmiņai vēl albumā saglabājusies pēdējā bilde “Pārdaugavas” formās.

Šajā vietā pašķīrās arī daudzus gadus līdzās ietā hokeja dzīves taka ar Zigvardu Salcēviču – vienu no ilggadējiem Latvijas hokeja stūrakmeņiem, cilvēku, uz kuru allaž varēja paļauties, pievienojot arī viņu dziļajiem racējiem. Esmu spēlējis ar viņu “Daugavā” – varbūt Zigvards nebija no drosmīgākajiem, taču kompensēja to ar viltību, izveicību un noslīpētām māņkustībām. Malējais uzbrucējs lieliskajā trijniekā Salcēvičs – Krastiņš – Bušs, viņš bieži spēja ar precīzu metienu sekmīgi pabeigt partneru aizsākto. Viens no labākajiem spēletājiem meistarkomandā un vēlāk arī Latvijas čempionātā, pēc aktīvās sportošanas kļuva par ļoti sekmīgu hokeja komandas administratoru. Viņa saimniecībā bija iedeāla kārtība, par visu bija laikus padomāts, viss bija sakārtots, sagādāts un, galvenais, viņam neko nevajadzēja teikt divreiz. Vēl vairāk – viņš jau vienmēr pats visu bija paredzējis. Uz riteņiem, mobils jebkurā diennakts laikā. Spējīgs viens pats tikt galā ar komandas saimniecību, ko mūsdienās aprūpē vairāki cilvēki. Izbraukumos parasti līdzī nedevās vai darīja to reti, bet mājās paspēja sakārtot visu līdz pēdējam, neko nesalaižot grīstē. Sagaidīja un pavadīja komandu, tiesnešus, viesus utt. Domāju, ka Zigis bija labs skolotājs Mihailam Vasiļonokam, kurš pēc viņa uzņēmās komandas saimniecības vadīšanu un sekmīgi turpināja šo darbu darīt Liepājā. Arī Salcēvičam neatradās vieta jaunās varas ilūziju pasaulē. Bet par Napoleona plānu epopeju var izlasīt tā laika presē. Gan par vētraino sākumus, gan straujajām beigām. Bija sākušies citi laiki.

### **Hokeja augstskola: 18 gadi augstākajā līgā**

Mēdz teikt, ka ir meli, lieli meli un statistika. Hokeja vēstures fakti ir sausi skaitļi, kuros katrs var saskatīt to, ko vēlas ieraudzīt. Tā ir iespēja salīdzināt un izprast. Kaut gan nav nekādas jēgas salīdzināt absolūtās kategorijās vecos Ulmaņa laikus ar mūsdienā vai ūdens līmeni Ogres upē pirms diviem gadiem un šopavasara pavasari. Arī hokeja skaitļi vērtējami atbilstoši laikam un būtu nepareizi ņemt vērā dzīves attīstības dinamiku. Šodienas KHL vidējais līmenis neapšaubāmi ir augstāks. Tajos laikos sasniegtie rekordi nav modernie rekordi. Tā nu tas ir. Bet pozīcijas, kuras izcīnītas tajos laikos, arī šajos vajadzētu mēģināt nosargāt, tāpat kā valsts robežu.

Rīgas “Dinamo” Padomju Savienības augstākajā līgā – dauzdkārtējo pasaules čempionu iekšējā koridā, kurā tajos laikos parasti bija vieta tikai 10-12 komandām – nospēlēja 18 sezonas:

1974 6. vieta

|      |          |
|------|----------|
| 1975 | 5. vieta |
| 1976 | 6. vieta |
| 1977 | 4. vieta |
| 1978 | 6. vieta |
| 1979 | 6. vieta |
| 1980 | 8. vieta |
| 1981 | 5. vieta |
| 1982 | 8. vieta |
| 1983 | 5. vieta |
| 1984 | 8. vieta |
| 1985 | 7. vieta |
| 1986 | 5. vieta |
| 1987 | 7. vieta |
| 1988 | 2. vieta |
| 1989 | 6. vieta |
| 1990 | 4. vieta |
| 1991 | 5. vieta |

Ieskats ceļojuma žurnālā.

Rīgas “Dinamo” 18 sezonās augstākajā līgā: 779 spēles, 330 uzvaras, 111 mneizšķirts, 338 zaudējumi. Gūti 2659, zaudēti 2680 vārti

Šajos cīņiņos piedalījušies apmēram 120 hokejisti, bet lielo atbildību uz saviem pleciem nesuši trīs galvenie treneri:

Viktors Tihonovs (1973-1977): 140 spēles, 61 uzvara, 23 neizšķirti, 56 zaudējumi, 145 punkti (vid.1,03), vārti 527:517 (vid. 3,7:3,6)

Vladimirs Jurzinovs (1980-1989): 421 spēle, 170 uzvaras, 57 neizšķirti, 194 zaudējumi, 401 punkts (vid. 0,9), vārti 1395:1479 ( vid. 3,3:3,5)

Ēvalds Grabovskis (1977-1980, 1989-1991): 218 spēles, 99 uzvaras, 31 neizšķirts, 88 zaudējumi, 229 punkti (vid. 1,05), vārti 737:684 (vid. 3,3:3,1)

Tā tas bija un neviens nevar pateikt, ka tā nebija.

Nevar noliegt tā laika fundamentālo ieguldījumu Latvijas hokeja attīstībā. Nav iespējams aizmirst šīs sajūtas – gan pozitīvos pārdzīvojumus un prieku, gan neveiksmes. “Krītot un ceļoties

mēs augām” – tā varētu raksturot šo laiku. Un izaugām. Uzkrājam spēkus un pieredzi, iekarojam autoritāti ledus laukumos, līdzjutēju cieņu plašā teritorijā. Šis starta ieskrējiens nepilnu divdesmit gadu garumā mūs ir izvedis pasaules hokeja orbitā un nodrošinājis atbilstošu autoritāti. Kopējā aizrautīgā darbā veidojās personības – izauga virkne izcilu pasaules klases meistarību, izauga un turpina augt kupla kvalificētu treneru paaudze.

Hokeja fenomens pārtapis sociālā parādībā. Tā dzimšanas diena jāmeklē mūsu hokeja ciltstēvu jaunības laikos, bet tieši ar “Dinamo” straujo augšupeju šis fenomens attīstījās savās izpausmēs, kļūdams par reālu un neatņemamu dzīves sastāvdaļu daudziem. Hokeja mīlestība kā lavīna aizrāva visus, kuri tai kaut nedaudz tuvojās. Mēs bijām vienos ierakumos, mēreno nebija, visi dega. Katlā temperatūrai bija jābūt tuvai 100 grādiem. Ja tā nebija, nekas nesanāca un prieks par to, ka biežāk tomēr sanāca.

Toreiz iegūtā un nosargātā uguns turpina spoži degt un sildīt mūsu sirdis un dvēseles. Sildīties patīk visiem, tikai nevajag piemirst tos, kuri šo uguni iekūra. “Dinamo” jaunais modelis pierakstījis jau astoņas lappuses Latvijas hokeja vēsturē. Nesalīdzināsim, bet pameklēsim noderīgo un zinu, ka tie nav decibeli tribīnēs. Jārok dziļāk.

Būt pasaulē desmitajiem – tas ir lieliski! Bet izdzīvos tas, kas mainīsies. Vērojot apkārt notiekošo daudzās dzīves jomās, reizēm rodas iespaids, ka esam zaudējuši briesmu sajūtu. Dzīves inerce ienes komforta zonā. Rodas sajūta, ka viss ir kārtībā, jo ar mums taču nekas slikts vēl nav noticis vai nenotiks. Pēc zaudētas spēles, skaidrojot iemeslus, atrodam tos visur, tikai ne sevī.

Saka, ka mīlestības nekad nevar būt par daudz. Droši, ka tā. To pašu es gribētu teikt par modrību, pārdomātību, apdomību, gudrību un māku visupirms novērtēt citus, nepārvērtējot sevi. Lai nebūtu par to dārgi jāmaksā – mācīsimies. Pagātnes izvērtējums, izlaižot to caur saviem šodienas filtriem, var dot pietiekami daudz vērtīgu dzīves mācību. Pašiem tikai tās jāaskata un jāliek lietā. Un jābūt uzmanīgiem, jo uz spēles ir tautas hokeja mīlestība – šie vārdi attiecas uz visiem. Arī “Titāniks” tika uzskatīts par nenogremdējamu.

## **Uz nedrošā ledus**

Kad veidoju izstādi par Latvijas hokeja 80 gadiem, palūdzu Jānim Matulim, lai viņš man uzraksta materiālu par deviņdesmito gadu sākumu, jo šajā laikā īpaši labi neorientējos. Jānis to

izdarīja savā stilā, īsajam rakstam uzlikdams virsrakstu “Lielie juku laiki”. Trāpīgi – tā jau arī bija.

Brūkot Padomju Savienībai, šūpojās arī ledus, uz kura turējās mūsu hokejs. Asi aktualizējās finansēšanas jautājums. Pirmie uz to reaģēja spēlētāji. Iepriekšējo gadu kārtība, kad pašiem labākajiem spēlētājiem – tiem, kuri bija nopelnījuši – tika dota iespēja spēlēt ārzemēs, zaudēja nozīmi. Dzelzs priekšgars bija kritis, robežas bija vaļā visiem. Dažus mūsu hokejistus sameklēja, citi meklēja paši. Bija pieprasījums, bija arī izvēle. Tomēr stabilitāti un sakārtotību nomainīja drudzis. Par normālu darbu bija jāaizmirst. Kas būtu jādara – par to galvas laužīja daudzi, bet ko darīt un kas darīs – uz šiem jautājumiem atbildes nebija. Kurš uzņemsies atbildību saglabāt un nosargāt to, kas bija sakrāts garajos gados? Gribētāji bija, tikai katrs vilka uz savu pusi.

Kā dažādi domājošus cilvēkus apvienot rīcībai, kura spētu nodrošināt mērķa sasniegšanu? Ja būtu iespēja savā dzīvē ko atgriezt atpakaļ un izdarīt savādāk, es būtu nopietni mācījies psiholoģiju – cilvēku savstarpējo attiecību ķīmiju. Māku sakārtot lietas. Daudziem tā ir dieva dota, pārējos dzīve piespiež apgūt vismaz pamatlietas. Diemžēl mūsu dzīve ir ievirzījusies tādā (vajadzētu teikt attīstības, bet tā gluži nav) fāzē, kad gudrs, pareizs vārds nav izšķirošais faktors. Kam nauda, tam vara – pasūti mūziku un komandē parādi! Vari rīkoties. Vienalga – proti vai neproti.

1991./ 1992. gada sezonas gaitā tika mainīti karogi un nosaukumi. “Dinamo” vietā nāca HK “Rīga”, pēc tam komandu pārņēma koncernam “Pārdaugava” piederošā akciju sabiedrība “Stars” un pārdēvēja to par “Rīga – Stars”. Ar tādu nosaukumu tika pabeigts turnīrs, kas sākās kā PSRS atklātais čempionāts, bet beidzās kā NVS atklātais čempionāts. Spēlētāju, vadītāju, treneru un darbinieku dzīve bija neskaidrību pilna. Viss kaut cik nomierinājās sezonas otrajā pusē, kad tika parakstīti līgumi uz nākamo sezonu un jau par lielākām algām. Ņemot vērā lielās ceļošanas un transporta izmaksas, tika nolemts turpmāk nepiedalīties Krievijas atklātajā čempionātā. Uz visu neskaidrību fona svarīgs bija 1992. gada 7. maija IIHF lēmums no jauna uzņemt Latviju Starptautiskajā hokeja federācijā. Latvijas izlasei paverās iespēja atgriezties pasaules hokeja elitē.

1992./1993. gada sezonā Rīgas “Stars”, ko sezonas laikā pārdēvēja par “Pārdaugavu”, spēlēja uz PSRS čempionāta drupām izveidotās Starpnacionālas hokeja līgas (SHL) Rietumu zonas otrajā grupā. Spēlētāji turpināja braukt prom, skatītāju interese krasī samazinājās, tomēr tā

bija iespēja saturēt kopā to, kas bija atlicis un saglabāt sportisko formu izlasei nepieciešamajiem spēlētājiem. Viņi tika galā ar sezonas galvenajiem uzdevumiem – uzvarēja pasaules čempionāta kvalifikācijas turnīrā un arī C grupā, izšķirošajā mačā pieveicot Ukrainas izlasi ar 2:0.

Latvijas hokeja dzīvē tas nebija vienīgais saulainais brīdis. Kamēr pašu mājās notiekošais atgādina lietaņu laiku, patīkamas ziņas nāca no Atlantijas okeāna Rietumu krasta. Par Sanhose “Sharks” līderiem izvirzījās Artūrs Irbe un Sandis Ozoliņš, spēkus NHL izmēģināja arī citi “Dinamo” rūditie hokejisti.

“Pārdaugava” vēl divas sezonas cīnījās “Austrumu frontē” – Starptauticalajā hokeja līgā, līdz 1995. gada vasarā koncerns bankrotēja un komanda beidza eksistēt. Jau pēdējās sezonas laikā to bija pametuši 11 spēlētāji.

### **Poļu maizē**

Ja tev bezkaislīgā tonī paziņo, ka turpmāk te valdīs cita kārtība, tas vēl nenožīmē, ka dzīve beigusies. Pēc manis ieradās(????) poļu delegācija, un pirms 1992/1993. gada sezonas sākuma jau biju vienojies ar Polijas augstākās līgas komandu “Podhale”, kura iepriekšējā gadā bija ierindojusies astotajā desmit komandu konkurencē. Neteikšu, ka poļi solīja debesmannu, bet manā situācijā galvenais, ka bija darbs. Uz Poliju, protams, devos kopā ar sievu. Īpaši uzdevumi no kluba vadības puses netika izvirzīti, toties no Polijas Hokeja federācija nāca piedāvājums vadīt arī Polijas izlasi, kas jau bija nopietnāk. Līgums uz diviem gadiem.

Reizēm pats brīnos, kā ar visu tiku galā. Pirms manis Polijā savus zobus bija aplauzuši krievu un baltkrievu treneri. Ar mani tā nenotika tāpēc, ka tomēr izdevās spēlētājus pārliecināt – bez darba, stingras disciplīnas un pareizas attieksmes nekas labs nebūs. Proti, viņi neko nenopelnīs, un tas bija neapstrīdams arguments, kas iedarbojās. Kopā dzīvojot un strādājot, sākām labāk saprast viens otru. Teicu, ka cienu poļu reliģisko pārliecību, un, svētkos treniņu nebūs, bet, ja gribam būt labākie, ir no kaut kā jāatsakās un jāpielāgojas manām prasībām. Vadība atbalstīja manu politiku, kaut varbūt domāja savādāk

Sakārtojot darba lietas, pamazām pārvarot opozīcijas nepatiku, piecēlu kājās jauno paaudzi. Atradās jauni un talantīgi puiši, kuri atsaucās un pamazām iekustējās. Izmainoties spēles stilam, pamodās arī skatītāji. Poļu līdzjutēji ir ļoti patriotiski. Ja viss iet, kā nākas, par savējiem viņi stāv un krīt. Bez uzstājības un kritikas no *panu* puses, protams, nevarēja iztikt, taču

neatlika nekas cits, kā bija jānostājas stingri. Kad rezultāti uzlabojās, opozīcija pieklusa un sāka ausīties.

Federācijas vadībai tiku solījis, ka sagatavošu vismaz desmit spēlētājus izlasei. Par mani skaļi nesmējās, tomēr neticēja. Gari nestāstot pateikšu, ka tikām līdz finālam, un tur pieveicām klubu "Unija", kas iepriekš bija uzvarējis vairākos čempionātos pēc kārtas. Fināls bija tāds, ko nevar aizmirst. Sērijā līdz trim uzvarām pēdējā spēle bija mūsu laukumā, jo startējām no pirmās vietas. Halle, kas varēja uzņemt 7000 skatītājus, bija pārpildīta. Gaisotne nokaiteta – 100 grādu katlā, 10000 voltu gaisā. Troksnis neaprakstāms. Spēles vidū rezultats 0:0. Kad nezinīšiem jautāju, kāds bija galarezultāts, pareizu atbildi līdz šim neesmu saņēmis ne reizi. Jo spēle beidzās 10:0! Tā bija lavīna. Man mājās saglabāta kasete un bilde ar vēsturisko rezultātu. Fantastika! Gan laukumā, gan tas, kas pēc spēles notika pilsētā. Pēc tam viss aizgāja, kā vajag. Arī es tiku uzņemts atbilstoši. Ak jā, man taču esot poļu uzvārds! Turklāt poliski drīz vien runāju itin labi.

Darbā ar izlasi no divām lietām izdevās pirmā – sastāvā pamatoti varēju iekļaut desmit savas komandas spēlētājus. Taču iekļūt pasaules čempionāta A grupā neizdevās, un tikai pašu muļķības dēļ. Toreiz Polijai bija labākā komanda, kā jebkad, taču pirms izšķirošās spēles ar angļiem kāds no spēlētājiem no savas nūjas bija uztaisījis “propelleri”. Angļu treneris – kanādietis – visu labi izskaitļoja un trešās trešdaļas beigās pārmērīgi izliektās nūjas dēļ mūs atstāja trijatā. Par to arī samaksājām. Tas bija manas hokeja dzīves sāpīgākais zaudējums ar nelabojamām sekām.

1994. gadā pasaules čempionātā pretī jau nāca Latvijas izlase un mūsu izredzes izplēnēja. Sākās skaidrošanās, pārpratumi un vainīgs, kā parasti, izrādījās treneris. Ar to bija jāsamierinās. Divos nākamajos gados atkārtoti izcīnījām Polijas meistartitulu, turklāt trešajā sezonā zaudējām tikai 3 punktus. 28 spēles pēc kārtas bez zaudējumiem! Kļuva gandrīz vai neinteresanti. Tikai tas, ka gandrīz puse uzvaru tika izcīnītas vaigu sviedros, palīdzēja augt, saglabāt spēlētājos motivāciju un piepildīt tribīnes ne tikai mājās. Katra komanda gribēja pierādīt, ka spēj ar mums spēlēt kā līdzīga. Jauda gan bija atšķirīga, tāpat sagatavotība, toties ambīciju netrūka nevienam.

Ar galvenajiem konkurentiem attiecības bija saspīlētas. Piedzīvojām brīžus, kad no spēlēm mājās braucām ar izsiesti autobusa logiem, policijas eskorta pavadībā, bet mūsu līdzjutēju auto riepas bieži tika pārdurtas. Reizēm tas bija neliela mēroga karš. Bet Polija ir raksturīga ar savu līdzjutēju karsto agresivitāti, kura katru gadu prasa cilvēku upurus.

Poļu maizes garozas biezumu raksturoja arī tie 1200 km, kas šķir Novitargu no Rīgas. Lai tos pieveiktu, pa ceļam šķērsojot divas robežas, vajadzēja 12-16 stundas. Pēc vakara treniņa piesēdies pie stūres, un otrā dienā ap pusdienas laiku esi mājās. Pārsvarā iznāca braukt naktī. Šad tad iekuļoties deviņdesmitajiem gadiem raksturīgajos piedzīvojumos. Reiz par pārdurtas riepas nomainīšanu nācās krieviski runājošiem “ceļu uzraugiem” samaksāt “nodokli”. Tika pieprasīti 100 dolāri, man bija 200 vācu markas vienā gabalā, bet parēķinājuši pēc kursa, viņi izdeva atlikumu reizē ar paroli, kā rīkoties, ja gadās sastapties ar citu brigādi. Gribiet ticiet, gribiet neticiet. Turpmāk braucu gandrīz neapstājoties: degviela, tualete un pedālis grīdā.

Otra atmiņā palikusī epizode gadījās braucot uz Poliju, tepat aiz Latvijas – Lietuvas robežas. Nakts, uz ceļa mašīnu tikpat kā nav. Klubam piederošais “Fiat Bravo” jauns un smuks – ne velti atzīts par gada auto. Vidējā klase, līdzīgs golfam. Kādus kilometrus aiz robežas mani apdzen volvo. Piebremzē, atveras aizmugures durvis, parādās roka ar zizli un rāda, lai apstājos. Lieta nopietna. Zināju, ka līdz nākamai apdzīvotai vietai apmēram trīsdesmit kilometri. Ja dzīsies pakaļ, tur arī apstāšos. Nācās pārbaudīt, ko itāli uzražojuši. Apdzinis stopētājus, strauji attālinājos, bet spogulī redzu – nāk pakaļ. Ceļš taisns, līdzenums, uguņus redz tālu. Spiedu gāzi grīdā, bet sajūta nebija omulīga, jo mašīna nosacīti viegla. Tonakt laikam izpiedu no tās visu, ko varēja izspiet. Pēc laiciņa uguņi aizmugurē pazuda, un nākamais miestiņš bija klāt. Piedzīvojums un pārdzīvojums bija beidzies.

Trīs Polijas čempionu tituli izcīnīti (**gadi nesakrīt!**), sāku domāt, ko darīt tālāk. Skatījies uz Vācijas un Šveices pusi. Tai laikā Vācijā jau bija iekārtojušies Oļegs Znaroks un Igors Pavlovs. Vienubrīd Znaroks mani sameklēja: lai nākot pie viņiem, darbosimies kopā. Padomāju, un nolēmu pamēģināt. Sākām bīdīt lietas. Pavasarī pēc manis atbrauca kluba pārstāvis, un aizbraucu uz pārrunām. Vienojāmies, un rudens pusē nokļuvu vidē, kur man nebija valodas problēmu, jo vāciski runāju kopš skolas laikiem. Toties ar saprašanos bija sliktāk. Alus dzeršana un darbs ir lietas, kuras nevar darīt kopā. Tā bija problēma, bet tikai man, jo vācieši negrasījās mainīt ierasto dzīves stilu. Nācās sezonu pavadīt starp vadītājiem, kuri vienlaikus bija arī alus tirgotāji stadionā, strādājot ar palīgu, kurš ikdienā bija asfalta lējējs. Kļuva skaidrs, ka nekādos hokeja kalnos te neviens negatavojas kāpt.

Sezonas beigām tuvojoties, pie manis atbrauca Kirovs Lipmans. Piedāvāja uzņemties izlases vadību. Priekšlikums bija vilinošs un nāca tieši laikā. 1995. gada pavasarī ar mašīnu uz

prāmja iepeldēju Rīgas ostā. Biju patiesi laimīgs, ka atkal esmu mājās un varu satikt spēlētājus, ar kuriem vēl nesen bijām darījuši nopietnas lietas.

## BRATISLAVAS STARPPOSMS

Darbs ar izlasi, kurai vajadzēja iekļūt pasaules čempionāta A grupā, protams, bija izaicinājums. Spēlētāji pārsvarā tie paši, ar kuriem mūsu ceļi bija pašķīrušies pirms četriem gadiem, pajūkot “Dinamo”. Izlases darbībai biju sekojis, ar palīgiem – Leonīdu Bersņevu, Māri Baldoniek, Mihailu Vasiļonoku – sapratāmies labi. Lai pastiprinātu vadību, uzrunāju Vladimiru Jurzinovu, kurš neatteica – konsultēšot un palīdzēšot. Viss vedināja domāt, ka vajadzētu izdoties.

Bija skaidrs, ka nopietnākie pretinieki būs Slovēģijas hokejisti. Čempionāts notika Bratislavā, Slovēģijas izlases vadība bija nopietni pastrādājusi, sapulcinot gandrīz visus NHL spēlētājus. Mums nebija Irbes un Ozoliņa, kuri cīnījās par Stenlija kausu, bet Aleksandru Kerču diezin kāpēc no fārmkluba izsauc uz Vinipegu, tikai tur uz ledus ne reizi neizlaida. Varbūt nostrādāja piektā kolonna? Kerčs mums būtu daudz palīdzējis.

Kā izrādījās, galvenais spēlētājs šajā čempionātā bija Slovēģijas izlases vadītājs Mirosļavs Šubrts, kurš bija arī ietekmīga Starptautiskās Hokeja federācijas amatpersona. Neņemot galvot, ka šis faktors bija galvenais, kas izšķīra svarīgākās spēles likteni, taču ļoti lielā mērā to iespaidoja gan. Jāatzīst, ka paši pieļāvām divas rupjas kļūdas, taču tiesāšana bija zem katras kritikas. Uzstādījums acīmredzami bija tāds, lai neļautu mums uzvarēt nekādā gadījumā. Tā arī notika – 3:4. Pat skatītājiem, kuri klusējot noraudzījās, kā ledus tīrāmā mašīna tīra no laukuma asinis, viss bija skaidrs. Braucām mājās ar rūgtumu sirdī, jo ne jau mēs zaudējām – mums neļāva uzvarēt. Pateicāmies puīšiem par pašatdevi un apņēmāmies mērķi sasniegt nākamgad.

Rīgā, Hokeja federācijā ziņojot par izdarīto, dzirdēju vairāk izpratnes, nekā neapmierinātības. Taču kārtis jau tika jauktas arī uz cita galda, jo Uģis Magonis ar savu atbalstītāju komandu nostūma malā prezidentu Kirovu Lipmanu. Man klāt neķērās, jo, šķiet, alternatīvas tobrīd vēl nebija. Bet, turpinot domāt par izlases nākamajiem startiem, atkal atgriezās realitātē – cik ilgi tad varu pats sev algu maksāt? Kirovs, vēl būdams prezidents, savu vārdu turēja, un norēķinājās, kā bijām vienojušies, Ar Magoni, kurs tagad komandēja parādi, attiecības normālas. Tomēr dzīve ir dzīve un es sapratu: ja pats neparūpēšos par sevi, neviens cits to nedarīs.

Reizēm samezglojušās lietas, atrisinās pašas no sevis – man piezvanīja no Polijas kluba, kuru atstāju, kad devos uz Vāciju. Toreiz ieteicu komandu uzticēt pieredzējušam speciālistam, bijušam hokejistam. Pirmais gads pēc inerces bijis labs, “Podhale” ceturto reizi pēc kārtas kļuva par čempioni, bet pēc tam bija sākušās problēmas. Un nu – zvans man... Apdomājos, aprunājos ar Magoni, un, tā kā uz to laiku, kad izlasei bija jāsāk gatavoties, jau varēju būt mājās, devos uz Poliju pelnīt dienišķo maizi. Decembrī aizbraucu uz pārrunām un atkal nācās kāpt tajā pašā upē, tikai citā laikā.

Salaist visu grīstē ir vienkāršāk, nekā sakārtot. Galvenajiem pastāvīgajiem konkurentiem Osvencimas “Unija” jau bija zaudēts trijās spēlēs, bet ceturtajā zaudējām, jau man klātesot. Izskatījās, ka viņi jau tikuši mums pie rīkles.

Daudzi noteikti zinās, ka Osvencimā nacisti bija ierīkojuši vienu no lielākajām koncentrācijas nometnēm. Pirms gadiem, strādājot ar 1975. gada dzimušu hokejistu komandu, uz turieni aizved savus puīšus. Tā ir vieta, kas atstāj dziļu iespaidu. Bet tagad pēc Osvencimā zaudētās spēles, braucam kopā ar kluba prezidentu mājup. Labi gabalu nobraucis, viņš pēkšņi grieza automašīnu apkārt – vēloties man ko parādīt. Piestājam degvielas uzpildes stacijā, kur viņš nopirka lielu lukturi un lielo “Vyborovo”. Domāju, kas būs tālāk? Braucām pa tumsu, līdz saskatīju dzeloņstieples un baraku garās rindas. Apstājamies, atstājam automašīnu un tālāk devāmies kājām. Visu ceļu gājām klusēdami. Tālumā spīdēja laternu rinda. Izlīdām cauri dzeloņdrāšu žogam. Nononācām pie perona tur, kur beidzās divi sliežu ceļi. Laternas, blāva gaisma. Viss kā toreiz, pirms 50 gadiem. Gala pietura. Tālāk atkal kārtīgi plati ceļi, dzeloņdrāsis, sargtorņi. Ejam, tur vairs apgaismojuma nav, tikai baraku silueti – nebeidzama virkne. Piegājām pie pirmās, prezidents atvēra koka durvis un ieslēdza lukturi. Pārskrēja tirpas. Lukturis spēcīgs un izgaismoja telpu līdz galam. Tā bija aptuveni trīsdesmit metrus gara un piecpadsmit metrus plata, bet varbūt arī lielāka. Vēl šodien acu priekšā ir neskaitāmie sanumurētie nodalījumi, aizgaldi. Klusēdami izstaigājām, klusēdami izgājām ārā, atgriezāmies uz perona. Nosēdējām tur līdz trijiem vai četriem naktī, runājot par daudzām tēmām. Ir lietas, ko nevar aizmirst, varbūt arī nevajag. Tā bija vieta, kur šnabis neņem, bet palīdz skaidrāk saskatīt apkārtni.

Izrunājos ar komandas puīšiem. Pievērsu uzmanību divām problēmām. Pirmkārt, vainīgs bija disciplīnas trūkums, un ar to saistītās psiholoģiskās problēmas, jo pārāk daudz demokrātijas traucēja realizēt komandā iepriekš iestrādāto potenciālu. Kad ķēros pie komandas stūres, viens no labākajiem aizsargiem – jauns talantīgs puisis, izlases dalībnieks, bet savā būtībā

brīvdomātājs – jau bija sapelnījis vairāk par 120 soda minūtēm. Apsēdāties, parunājām un paskaidroju, kādi ir cēloņi un kādas būs sekas. Nesapratīsi – iztiksim. Saprata un sezonas otrajā pusē nopelnīja tikai 26 soda minūtes. Tas ir vienkārši, ja vien atrodi pareizo pieeju!

Otrkārt, trūka elementāras fiziskās sagatavotības. Vēlreiz nācās skaidrot, ka nav cita ceļa, lai nopelnītu pieklājīgu naudu – jāstrādā! Lai sagatavotos izslēgšanas spēlēm, noderēja februārī paredzētais divu nedēļu nedēļu pārtraukums spēļu grafikā. Līdzās ledus hallei bija stadions ar futbola laukumu un skrejceļu. Aizgāju uz pilsētas domi un sarunāju, ka skrejceļu nolej ar ledu. Puišiem pateicu, ka te viņiem ir Medeo – slavenā augstkalnu slidotava. Un šajā “Medeo” divas nedēļas no vietas no rīta trenējāties bez ripām, slidojot pa skrejceļu. Krājot izturību un attīstot ātrumu. Pa šīm divām nedēļām *iepumpējām* sevī tik daudz gaisa, ka izslēgšanas spēlēs atkal tikām finālā.

Ap to laiku atskanēja telefona zvans no Rīgas – Magonis sāka sarunu, un jutu, ka viņa balss trīc. Saka: “Zini, tev laikam grūti, mēs te padomājam, parunājām – tavā vietā izlasi gatavos Leonīds Beresņevs...” Man kārtējo reizi nācās samierināties. Sapratu, ka paļauties un uzticēties ir stipri slidena lieta. Bet man bija darbs – norij un nospļaujies!

Interesantākais, ko man nācās piedzīvot Polijā, notika tās sezonas pusfinālā. Spēlējām ar komandu no Krakovas – pilsētas, kura slavēta ar fanātiskajiem līdzjutējiem. Pusfināls slidens, jo vajadzīgas tikai divas uzvaras. Pirmā spēle mājās grūtības nesagādāja, bet otrajā Krakovā ar tiesnešu un “kibicu” – tā Polijā sauc *fanus* – kopējām pūlēm mums uzvarēt netika ļauts. Trešā izšķirošā spēle mājās. Jau dienā Novitargas ielas bija pilnas krakoviešiem formas kreklos, ar karogiem un dziesmām. Autobusi un vieglās mašīnas ar Krakovas numuriem sabraukuši kā uz gadatirgu. Tā vien liekas, ka esam okupēti. Hallē viesiem speciāls sektors, ko no pārējiem norobežo policistu ķēde, bet lejā gar laukuma malu policija ar suņiem. To virzienā tiek mestas petardes un suņiem astes starp kājām. Troksnis neaprstāms, spēle emocionāla. Bija daudz noraidījumu, kādu brīdi nonācām iedzinējos, tomēr beigās izvirzījāties vadībā un uzvaru nosargājām.

Bet viss vēl nebija beidzies. Atskatot beigu signālam, krakoviešu līdzjutēji nebūdami apmierināti ar iznākumu, kā lavīna pārvēlās pāri visiem nožogojumiem un arī laukuma apmalei, un nesās pāri laukumam, ceļā noslaukot policistus. To pamanījuši ātri pazudām ģērbtuvē, kas, par laimi, bija turpat blakus. Bet uzbrukuma galvenais trieciens bija vērsts pret mūsu atbalstītājiem un to varējām noskatīties uzņemtajā video. Skats atgādināja seno laiku cietokšņu

ieņemšanu. Bet mūsējie arī nebija plikām rokām ņemami, triecienvilni atsitot ar karogu kātiem un to, kas gadījās pa rokai. Ieskrējušies, bet atdūrušies un neko īpaši nepanākuši, viesi apmierinājās ar to, ka uzspēlēja futbolu ar policijas priekšnieka formas cepuri un pamazām devās atpakaļ, no kurienes nākuši. Otrās dienas rītā bija iespējams novērtēt sekas – izskatījās, ka pāri gājis viesulis. Logus iestikloja, durvis salika vietās, dražu satīrija, bet galvenais, ka visi bija dzīvi un mēs – finālā!

Finālsērijā līdz trīs uzvarām pārbraucām pāri “Unijai” kā asfalta rullis – 3:0! Tomēr gluži bez piedzīvojumiem jau nevar un atgadījās kas tāds, kas sacēla pamatīgu jezgu. Startējām no otrās vietas, tāpēc pirmā spēle bija izbraukumā Osvencimā, kur iedarbinājām “rulli”. Otrā spēle mājās apliecināja, ka tas strādā nevainojami. Gatavojāmies izbraukumā pabeigt iesākto, bet pēkšņi mani uzrunāja kluba prezidents, sacīdams, ka būtu labi izšķirošo spēli tomēr aizvadīt mājās. Papildināsim kasi, sarīkosim pamatīgus svētkus, uguņošanu utt. Atbildēju, ka negribu par to ne dzirdēt – nevaru puisiem teikt, lai zaudē, jo viņi nav audzināti spēlēt teātri. Palikām katrs pie sava. Spēlē spēku samēri bija acīmredzami nevienlīdzīgi. Tomēr darbiņš man aiz muguras bija paveikts, komandā ķīlītis iedzīts. Stadionā sanākusī tauta nesaprata, kas notiek – spēlē divas komandas, bet uzvarēt nevar neviena. Vieni it kā negrib, bet otriem spēka par maz. Ko man darīt? Neteicis neko, atstāju pašdarbības skatuvi un visiem par pārsteigumu mierīgi uzkāpu mājinieku vadības ložā, lai tur sagaidītu izrādes beigas. Viss beidzās ar mūsu uzvaru, jo savādāk vienkārši nevarēja būt. Atkal bijām čempioni, kauss, medaļas – viss kā pienākas. Bet nākamajā dienā avīzes bija pilnas ar mūsu kombinatoru uzvārdiem. Mana pozīcija un uzvedība arī tika izvērtēta un atzīta par cienīgu. Notikumam bija skaļa rezonanse, bet mūsu vadībai āda bieza – nesanāca, nu un kas?

Varēju braukt mājās kā četrkārtējs Polijas čempions un labākais treneris. Atzinību saņemt ir patīkami, tāpat prieks arī par svinībām pēc apbalvošanas un pieņemšanas pilsētas vadības līmenī. Tomēr hokeja līmenis Polijā nebija mans sapņu kalngals.

### **Mētāšanās**

Pārbraucis mājās, varēju mierīgi pieķerties mājas celtniecības darbiem, sakārtot ģimenes lietas un priecāties līdz Latvijas izlases iekļūšanai A grupā. Par to, ko iesākt tālāk, runāju ar Kirovu Lipmanu. Pēc gada viņš jau bija atgriezies Hokeja federācijas prezidenta krēslā, bet es piekritu piedāvājumam strādāt par ģenerālskretāru.

Organizatoriskais darbs ir interesants, arī tas dod iespēju būt hokejā. Iekārtojāties LHF jaunajā birojā, Skolas ielā 14 (tā šķiet) un sāku nopietni domāt, kā labāk organizēt Latvijas hokeja dzīvi, paralēli klusībā cerēdams, ka varbūt varēšu turpināt savu trenera karjeru nopietnā līmenī. Vienmēr esmu jutis un jutu arī tad, ka tā ir mana īstā vieta – treneris.

Savā laikā, dzīvodams Vācijā, biju vērojis, kā funkcionēja DEL – Vācijas profesionālā līga. Tajā jau pašā sākumā iedibinājās sava kārtība. Galvenās vietas ieņēma amerikāņu un kanādiešu spēlētāji un treneri, kuriem vācieši uzticējās. No bijušās padomju teritorijas tur iekļūt bija ļoti grūti. Spēlētājiem varēja palīdzēt statistika, bet treneriem šis arguments nestrādāja. Tomēr arī šai vidē bija iespējams kaut ko meklēt caur pazīstamiem cilvēkiem un zināju poļus, kuri tur bija iefiltrējušies. Varētu teikt, ka biju ticis samērā tuvu, lai tur iekļūtu. Šķita, ka pārrunas ar Veisvaseras “Dinamo” ir nopietnas, kaut, iespējams, toreiz nedaudz pārvērtēju sevi. Šai komandā treneri ilgi neturējās, un ne jau tādēļ, ka komanda nebija īpaši konkurētspējīga. Galvenā nelaime – 700 km attālums līdz tuvākajam hokeja centram. Uz visām spēlēm nācās mērot ļoti garu ceļu. Jau biju iekrājis pieredzi, krusu šķērsu izbraukājot Poliju. Tas nav tik viegli. Varu tikai apbrīnot, kā Latvijas komandas neskaitāmas reizes braukāja uz Baltkrieviju turp un atpakaļ.

Arī strādājot Hokeja federācijā turēju degunu pa vējam, un iepazinos ar cilvēku, kas bija saistīts ar Šveices hokeju. Interessants vīrs, ar sportisku dzīves uztveri. Satikāmies nejauši, noskaidrojās, ka viņa sieva ir latviete, un ģimene dzīvo nelielā pilsētiņā netālu no Itālijas robežas. Viņš man piedāvāja iespēju strādāt ar otrās līgas komandu, kas bija Bernes kluba *fārms*. Protams, piekritu, jo visi līguma noteikumi bija apmierinoši.

Nelielā ciematīņā netālu no Bernes man tika uzticēta hokeja dzīves vadīšana – pieaugušo otrās līgas komanda, visa jauniešu sistēma, treneru apmācība. Uzstādījumi bija ļoti interesanti, vide - diena pret nakti, salīdzinājumā ar Vāciju. Sportiska gaisonte, labi spēlētāji. Šveicē pirmajā vietā ir izglītība un profesija. Labi hokejisti, kuri varētu spēlēt augstākajā līgā, izvēlas mācīties un strādāt, vienlaikus arī uzspēlējot. Tāpēc arī otrajā līgā līmenis ir augsts.

Viss sākās ļoti cerīgi, bija labas atsauksmes, darbs gāja no rokas. Bet Šveice ir valsts, kurā ir ļoti stingri likumi – bija pagājuši trīs mēneši, kurus varēju atrasties valstī bez darba atļaujas. Kaut gan bija zināms, ka atļauja jāsaņem laikus, noteikumi bija pārkāpti. Bernieši uzņēmās visu nokārtot, jo uz augstākās līgas treneriem šie noteikumi it kā neattiecas. Tiku uzaicināts uz pārrunām, bet pozitīvam atrisinājumam pietrūka laika. Nācās atkal sēsties

lidmašīnā un atgriezties no kurienes nācis. Saņēmu solījumus problēmu atrisināt, taču tas nenotika.

Atgriežoties darbā federācijā bija jāuzklausā skarbi vārdi par “nenopietno mētāšanos”. No malas vērojot, manas darbības savādāk nosaukt būtu grūti, tikai laikam neviens tā arī nesaprata, ka vēlos būt treneris, nevis hokeja kantora ierēdnis. Beidzot man tomēr uzticēja darba lauciņu, un šajā “frontē” notika interesantas lietas. Koziols cīnījās ar Lipmanu, Lipmans dzina pāļus un būvēja halli, Rīga gaidīja pasaules čempionātu, tikām uz olimpiskajām spēlēm... Viss notiek!

2005. gada februārī man piezvanīja no Davosas. Esot dzirdējuši labus vārdus par īso darba posmu Minzingenā, arī Vladimirs Jurzinovs labi atsaucies – vai varētu atbraukt uz pārrunām? Šveices bargie likumi uz mani vairs neattiecās, jo bijām Eiropas Savienības valsts. Izlidoju piektdien, lai par šo braucienu nevienam nebūtu jāatskaitās. Unikāla vieta – ne velti Davosā taču notiek pasaules elietes ekonomisko forumu. Darba piedāvājums interesants, tikai... Vēlējos strādāt ar junioriem, jo šo vecuma grupu pārzināju labāk, bet priekšā bija amerikāņu treneris, kam līgums līdz gada beigām. Man piedāvāja trenēt bērnus, bet atteicos. Varbūt izdarīju nepareizi, bet, kas izdarīts, tas izdarīts. Otrdien biju atpakaļ darbā, un par šo vizīti bez manis zināja vēl tikai sieva.

Bet 2005. gada 21. novembris kļuva par dienu, kas izmainīja visu manu dzīvi, un trenera karjera bija beigusies. Arī sapnis vismaz reizi mūžā aizbraukt uz olimpiskajām spēlēm bija izsapņots, kaut arī jau biju iekļauts delegācijas sastāvā. Ja tā lemts notikt, tā tas arī notiek.

Salīdzinot ar daudziem, esmu ticis sveikā cauri. Varbūt arī tādēļ, ka dzimis skaistā svētdienā pēc pulkstens divpadsmitiem, turklāt krekliņā. Visuvarenais ir mani pasargājis vismaz četras reizes, kuras iespiedušās dziļi atmiņā. Kopš pēdējās manas slidas stāv pakārtas blakus vectēva laktai, vecāsmātes koka ķebllītim, tēva kara relikvijām, mātes dokumentiem un citām tuvo un mīlo cilvēku piemiņas lietām stūrītī, kuru esmu speciāli iekārtojis dārza mājiņā. To uzbūvēju ne tāpēc, ka man tā būtu nepieciešama, bet tāpēc, lai kopskats uz teritoriju būtu labāks un būtu, ko darīt. Jo, ja nevari darīt, ko patiesi vēlies, vari taču darīt ko citu.

### **Izlase – tas ir spogulis**

Tas, kas neizdevās Helmutam Balderim 1994. gadā Kopenhāgenā un man 1995. gada Bratislavā, izdevās Leonīdam Beresņevam. 1996. gada 20. aprīlī Eindhovenā viņš vadīja

komandu, kas ar Artūru Irbi vārtos un Oļegu Znaroku enerģisko cīņu pie Šveices izlases vārtiem, panāca 1:1 spēlē ar Šveici, atverot Latvijas izlasei ceļu uz A grupu. Kopš tā laika esam noturējušies elitē:

- 1997 7. vieta (treneris Leonīds Beresņevs)
- 1998 9. vieta (Leonīds Beresņevs)
- 1999 11. vieta (Leonīds Beresņevs)
- 2000 8. vieta (Haralds Vasiļjevs)
- 2001 13. vieta (Haralds Vasiļjevs)
- 2002 11. vieta (Kurts Lindstrēms)
- 2003 9. vieta (Kurts Lindstrems)
- 2004 7. vieta (Kurts Lindstrēms)
- 2005 9. vieta (Leonīds Beresņevs)
- 2006. 10. vieta (Pjotrs Vorobjovs)
- 2007 13. vieta (Oļegs Znaroks)
- 2008 11. vieta (Oļegs Znaroks)
- 2009 7. vieta (Oļegs Znaroks)
- 2010 11. vieta (Oļegs Znaroks)
- 2011 13. vieta (Oļegs Znaroks)
- 2012 10. vieta (Teds Nolans)
- 2013 11. vieta (Teds Nolans)
- 2014 11. vieta (Teds Nolans)
- 2015 13. vieta (Aleksandrs Beļavskis)
- 2016 13. vieta (Leonīds Beresņevs)

Vēl četras reizes spēlēts olimpiskajos turnīros:

- 2002 9. vieta (Kurts Lindstrēms)
- 2006 12. vieta (Leonīds Beresņevs)
- 2010 12. vieta (Oļegs Znaroks)
- 2014 8. vieta (Teds Nolans)

Darītājiem hokeja pavasari ir spriedzes pilni, bet esam noturējušies. Bijušas spēles un to rezultāti, ar kuriem patiesi varam lepoties. Tas viss aprakstīts, arī atmiņā saglabējies. Neizdiļinoties sīkumos, izkristalizējušās vairākas lietas. Pirmkārt pastāvīga galveno treneru maiņa. Nākamā – ar sastāva komplektēšanu un atbilstošu sagatavošanu saistītās problēmas spēlētāju un federācijas vadības attiecībās. Vienotība kopbildē, bet viss turas uz apsolītās prēmijas pamatiem. Gandrīz katru gadu viens un tas pats, taču vienai izšķirošajai spēlei spēkus pagaidām spējam atrast. Viss ir labs, kas labi beidzas, jo tad var atviegloti uzelpot un atpūsties līdz nākamajam pavasarim.

Vai varam vairāk?

Varam. Tam vajadzīgas divas lietas – skaidri formulēts mērķis un kolektīva motivācija. Individuālo censoņu mums nekad nav trūcis, un daudzus dažādās jomās pazīst visa pasaule. Ar komandām ir savādāk – tur vienmēr var iekārtoties kādam aiz muguras vai piespiesties pie sāniem tā saucamajā komforta zonā.

Ar cieņu novērtēju pašai izlēmtā vecāku vēlmi saskatīt savos bērnos Latvijas hokeja nākotni, priecājos, ka mākslīgais ledus un kvalitatīvs inventārs vairs nav problēma. Taču raizējos, vai motivācijā un argumentācijā mēs jau nezaudējam cīņā ar visu pārējo, kas strauji ielaužas mūsu dzīvē. Varbūt mums, hokeja ļaudīm, vajadzētu pārkārtot savu domāšanu un rīcību. Mācīties, lai neietu dzīvei soli aiz muguras, bet mēģinātu to apsteigt. Viktors Tihonovs, atbraucot uz Rīgu, bija viens no daudziem, taču, uzstādot mērķi, ko daudzi uzskatīja par nereālu, pierādīja, ka viss ir iespējams. Tikai jāmaina domāšana.

Kopš esam iesaistījušies KHL, manā vērtējumā rezultāti bijuši ne gluži teicami, bet vairāk nekā labi. Taču jau senie ēģiptieši saprata, ka uz šaura pamata augsta smaile ilgi neturēsies. Pamatiem jābūt atbilstošiem.

Aiz okeāna, no kurienes nācis KHL hibrīds, hokeja industrijas dabīgās attīstības ceļā izveidoti atbilstoši pakāpieni ar fārmklubu sistēmu zem katras NHL komandas, dažādām līgām, tai skaitā jaunatnei un junioriem. Nozīmīgs posms ir studentu hokejs Sieti un filtri strādā ar pilnu jaudu, lai nodrošinātu pastāvīgu asinsriti. Turklāt vēl tiek savākti labākie spēki un jaunākās zināšanas no visas hokeja pasaules.

Arī krievi ar pamatiem viss it kā kārtībā. Darbojas līgas, klubi un skolas, tiek būvētas jaunas halles. Valdība, hokeja maģistālē ieslēdzot zaļo gaismu, neslēpj savas ambīcijas – mums atkal jāklūst par labākajiem! Spēki un līdzekļi netiek taupīti. Krievu hokejam labi, arī

hokejistiem pārredzamā nākotne izskatās pietiekami optimistiska. Protams, viss atkarīgs no paša, taču līgā ar tik lielu komandu skaitu vienmēr atradīsies vieta, kur varēsi iespraukties, ja kabatā sarkanā pase. Viņiem rezervju, tāpat kā derīgo izrakteņu, netrūkst.

Toties mūsu specifika prasa gudru politiku. Ķēde būs tik stipra, cik stiprs būs tās vājākais posms. Gaišreģi nav nepieciešami, gudri vadītāji gan. Bet, ja nopietns cilvēks, ieradies informēt LHF prezidentu par “Dinamo Rīga” biznesa projekta būtību, uz manu: “Viestur, viss pareizi, bet, lai noturētos, vajadzīgs arī spēcīgs fārmklubs”, ne mirkli nevilcinoties atbild: “Bet mums taču ir “Lūši”!”, saprotu, ka turpināt sarunu ir bezjēdzīgi.

Par biznesu man sava viedokļa nav, neesmu tam dzimis. Taču tie, kuri zina, kas ir “Lūši”, pasmaidīs par matrozi, kurš grasās vadīt kuģi, neatšķirdams priekšgalu no pakaļgala. Kārtīgs “Dinamo” fārmklubs vai otrā komanda ir mūsu hokeja ķēdes nākamais vājākais posms aiz komandtiltiņa.

Skatos Latvijas čempionāta izšķirošās spēles. Labi, ka atradušās ieinteresētas organizācijas un līdzekļi, lai vietējā mēroga sietā sijātu saražoto hokeja “produktu”, pēc kura ārzemēs rinda nestāv. Skatos – forši čaļi. Daudz prot un var izdarīt, bet diezin vai tas ir līmenis, pēc kura viņi un viņu vecāki tiekušies, ziedojot laiku, naudu un enerģiju. Acīmredzot kaut kas ir pietrūcis. Tas ir jautājums tiem, kuru rokās atrodas stūre. Lai veiksmīgi pārdotu unikālu trīsdesmit gadus sevi pierādījušu produktu, liela māksla nav nepieciešama, bet hokejā saskatīt stabilas otrās komandas nozīmi un izveidot stabilu platformu perspektīvāko jauniešu pāeejai uz pieaugušo līmeni 25 gados nav izdevies. Savulaik Uģis Magonis LHF prezidents krēslā sludināja: “Lai taču jaunie spēlē, kur grib, kad vajadzēs izlasei – pasauksim.” Nav ko pašiem laužīt galvas par pamatiem. Nāks laiks, nāks padoms. Pienāca KHL laiks, bet padoms tā arī nepienāca. Savus skolotos hokeja kareivjus turpinām sūtīt pasaulē meklēt laimi, nespējot pārliecināt viņus, ka arī šeit ir viss nepieciešamais izaugsmei.

Kad uz Rīgu atbrauca Tihonovs, spēlētāji, kurus viņš sastapa šeit, ar neredzamiem izņēmumiem bija daudz “plānāks” materiāls, nekā ir šodien. Un arī viņa līdzī atvestie “jaunie un perspektīvie” nebija nekas īpašs. Bet bija laiks, mērķis, darba organizācija un kvalitatīvs darbs - visi izaugsmei nepieciešamie faktori. Apzināti neakcentēju disciplīnu, jo tajos laikos tas bija vājais posms - faktiski nebija konkurences.

Esmu bijis vairākkārt klāt pasaules junioru čempionātos. Šajā jauno hokejistu gala eksāmenā katra acīs var izlasīt vienu jautājumu – kas būs tālāk? Nav brīnums, ka, nesagaidot

skaidru atbildi, lēmums var būt tikai viens – pašam jādomā par sevi. Zinoši cilvēki spētu saskaitīt tos, kuri, uzskatīti par perspektīviem, tā arī degunu no lielā hokeja galda apakšas nav izbāzuši un kaut kur klīst. Saskaitīt jau varētu, bet otro izlasi – “Latvijas Bērza” pēcteci, kas paredzēta nākamajiem trim gadiem pēc junioru vecuma – neieraudzīt. MHL der Krievijai un KHL. Mums derētu kas savs. Lai labi spēlētu, ir ļoti labi jātrenējas, bet tam nepieciešams laiks un apstākļi. Vijolnieks, braukājot pa pasauli ar vijoli padusē, drīzāk kļūs par ģeogrāfijas skolotāju, nevis par virtuozu un pieprasītu mākslinieku.

Ledus halles sabūvētas visā valstī un hokeja attīstībā nozīmīgs varētu kļūt reģionālais hokejs ar savu jaunatnes atzaru. Svaigs gaiss un svaigas asinis. Darāmā pietiek, bet kāds ir darītāju ķēdes posms? Amatieri un veterāni – tas ir lieliski, bet vai tie mūs noturēs?

Reiz uzrunāju ļoti ietekmīgu cilvēku, kurš cieši turējās pie hokeja koka, ar lūgumu atbalstīt hokeja attīstību reģionos, atjaunojot savulaik populāro “Zelta ripas” turnīru un ieviešot jaunāko klašu skolēnu slidot apmācību vismaz to skolu programmās, kuras atrodas pusstundas brauciena attālumā no ledus hallēm un var izmantot dienas pirmajā pusē brīvo ledu. Uzklusējās un apsūtījis padomāt, sarunas biedrs, šķiet, atviegloti nopūtās. Pēc laika piezvanīju, atvainojos, ka traucēju, un izdzirdēju: “Zini, nevaru palīdzēt, jo mums tagad ir svarīgāks uzdevums – jāvelk valsts no krīzes laukā, pats saproti(...)”. Sapratu, bet arī nesapratu. “Piedots tiks, ja nevarēji, bet nekad, ja negribēji,” – šie vārdi pieder Ibsenam.

Nesen dzīve mums piespēlēja Tedu Nolanu – manuprāt, ļoti interesantu personību ar oriģinālu, uz morālām vērtībām balstītu, hokeja filozofiju. No viņa dzirdējām daudz neparastu svaigu domu un atziņu. Lepnums par savu izcelsmi, neparastais domāšanas un komunikēšanās veids nevarēja neatstāt pamanāmu iespaidu uz Latvijas izlases darbību. Radās sajūta, ka hokeja telpā ieplūdis svaigs gaiss, ka spēsim pacelties augstākā kvalitātē, ja iemācīsimies “būt tik labi, cik spējam būt” (Nolana vārdi). Nezinu, kā šoreiz mums pietrūka vairāk – naudas, saprašanas vai pacietības –, taču tā vien šķiet, ka Nolana principus īsti nebūsim izpratuši. Laikam jau paši esam gana gudri. Bet tie jaunie spēlētāji, kuriem viņš uzticējās un tie, kuri saprata, par ko ir stāsts, domāju, piekritīs – mums uz brīdi bija paveicies.

## KL 777

Esam pazīstami kopš 1995. gada, kad viņš atbrauca uz Vāciju, Landsbergu, kur strādāju un piedāvāja kļūt par Latvijas izlases treneri. Pagājuši 20 gadi. Vai tas ir pietiekami, lai iepazītu

cilvēku? Gan jā, gan nē. Joprojām reizēm šķiet, ka viņā mīt divas personības. Gundars Paste savos vienkāršajos jokos tā arī saka: jāiet prasīt abiem – Kirovam un Lipmanam.

Kirovs. Par viņu zinu, ka sportā bijis pietiekami ilgi un izskatās, ka hokejs viņa vērtību hierarhijā ieņem nākamo vietu aiz biznesa. Turklāt izskatās, ka tuvāk sirdij. Vairāk vai mazāk seko notiekošajam visā frontē, pašam atrodoties tās centrā, jo tur ir labāk pamanāms un jūtas vislabāk. Atpazīstams, tāpat populārs. Spējis iekarot atzīstamas pozīcijas pat IIHF. Savā izaugsmē ieguldījis daudz pūļu, laika, enerģijas, arī naudas. Grūti spriest, vai bez hokeja palīdzības viņam būtu izdevies iegūt tik ietekmīgu stāvokli sabiedrībā. Drīzāk nē. Taču hokejam daudz parādā viņš nekādā gadījumā nav palicis, jo vilcis šo vezumu jau divdesmit gadus un, neraugoties ne uz ko, nav to pametis to likteņa varā. Par to varam viņam pateikties. Viņa prioritāte vienmēr bijusi Latvijas izlase, kurai sagādāts gandrīz viss nepieciešamais. Hokeja saimniecība tiek pārvaldīta pēc principa – vispirms galvenais, bet tad varbūt pārējais.

Savas hokeja dzīves galveno varoņdarbu viņš paveica, izkārtējot 2006. gada pasaules čempionātu Rīgā. Tas bija vairāku gadu ļoti smags darbs, kura pozitīvam iznākamam reti kurš ticēja. Kirovs spēja izcīnīt rīkošanas tiesības Starptautiskajā federācijā un spēja panākt atbalstu Latvijas valdības līmenī. Daudzi bija noskaņoti skeptiski, neticot, ka laikus tiks uzcelta “Arēna Rīga”. Bet, par spīti visam, viņš spēja pierādīt, ka neiespējamais ir iespējams. Šis grandiozais pasākums uzskatāms par nozīmīgāko ne tikai Latvijas hokeja vēsturē, bet arī visā līdzšinējā Latvijas sporta dzīvē. Glabājiat atmiņās!

Lipmans. Arī viņam ir izdevies sasniegt dzīvē to, par ko citi var tikai sapņot. Ar viņa dzīves stāstu var iepazīties autobiogrāfiskajās intervijās – par sapņiem, mērķiem un ceļu uz tiem. Aptuveni tāds varētu būt skats no malas uz leduskalna daļu, kas spīguļo virs ūdens. Bet divas trešdaļas nav redzamas un arī cilvēka dvēselē ielīst nav iespējams. Par vērtību skalu, cilvēciskajām īpašībām iespējams spriest pēc attieksmes pret apkārtējo pasauli. Katram no mums šī zemūdens daļa ir sava slēgtā teritorija, kur citiem nav ko meklēt.

Vairāk nekā desmit gadus strādājot viņa vadītajā hokeja saimniecībā, jāatzīst, ka sasniegts pietiekami daudz. Hokeja pasaulē ar Latvijai spiesti rēķināties visos līmeņos, mūsu vārds skan pasaulē. Vai tas ir maz un būtu noticis bez viņa? Domāju, ka nē. Nevienam un nekam nav perfekts un vienmēr, no malas raugoties, var ieraudzīt, ko varētu izdarīt vairāk, labāk un pareizāk. Protams, nevar jau arī apgalvot, ka viss notiek tā, kā vajadzētu notikt – pārdomāti, saprotami, ar skatu uz priekšu. Bet pazīstu tos, kuri šūpoja Lipmana krēslu. Varbūt oponentiem

detaļās arī bija taisnība, taču veids, kā viss tika organizēts, atgādināja Ziemas pils ieņemšanu, kad pāri žogam rāpās iereibuši matroži, lai sagrābtu varu. Hokejam uzticīgi ļaudis neļāva tam notikt. Spēcīgu personību var nomainīt tikai vēl spēcīgāka. Ar klaigāšanu un lozungiem vien būs par maz.

## **Dzīves pavērsieni**

Lipmans vada Latvijas hokeja saimniecību divdesmit trešo gadu, bet vēl ilgāk – divdesmit deviņus gadus (1963-1992) – to veiksmīgi un gudri darīja Anatolijs Raskolovs. Man nācies strādāt ar abiem. Kā cilvēki, protams, ļoti atšķirīgi, taču abi daudz ziedojuši hokejam un palikuši tam uzticīgi. Kaut strādājuši dažādos laikos un apstākļos.

Raskolova laikā LHF vadība respektēja trenera Viktora Tihonova izvirzīto hokeja attīstības koncepciju, necenšoties apstrīdēt vai koriģēt galveno stratēģisko līniju. Tas arī bija attīstības dinamikas pamatā. Lēmumi nedzima vienā dienā un no zila gaisa. To apspriešanā un pieņemšanā tika iesaistītas kompetentas un atbildīgas personas, kurām katrai bija savi noteikti pienākumi. Uz federācijas tehniskajiem darbiniekiem gūlās lēmumu izpildes organizācija. Sēdes bija konstruktīvas, ap galdu sēdēja apmēram divdesmit dažāda kalibra un dažādu darbības jomu pārstāvji. Bija skaidrs, ko gribam sasniegt un kā to izdarīt. Protams, milzīga nozīme bija, kā toreiz bija pieņemts teikt, “partijas un valdības” atbalstam.

Reizēm izskatās, ka mūsu jaunās dzīves sākuma gados ir pazudusi vēlme pēc kompetences, plaša redzējuma, objektivitātes. Vietas pie galda ieņēmuši savējie.

Tagad ar fasādi Raunas ielas hokeja bastionā viss kārtībā, karogs un izkātne savā vietā. Bet ķēķī viss tiek gatavots pēc šefpavāra receptes un, lai arī šefs visiem stāsta, ka vira esot gana laba, ne visiem garšo. Arī stāsti vieni un tie paši, jau bieži dzirdēti. Neticu, ka zirgs, kuram saimnieks auzu tarbu kalā uzmaucis tikai sacensību dienā, sacensībās būs pirmais. Nepalīdzēs pat burkāniņš, ko piedāvā par katra šķēršļa pārvarēšanu. Derētu kādreiz ieskatīties rikšotājam acīs un mēģināt saprast, ko viņš domā. Tāpat kā ieklausīties jātniekā.

Tāpēc teikšu, ka mūsu hokeja divmastu burinieks, ar savu karogu katrā mastā, patlaban dreifē. Bermudu trijstūris pie apvāršņa rēgojas jau labu laiku. Varbūt gluži tik traki nav, kā izskatās, bet nevar taču bezgalīgi mērīties, kuram masts garāks. Jāmeklē citi ceļi. Es piedāvātu būvēt mums piemērotāko modeli – katamaranu ar diviem stabiliem korpusiem, vienu mastu,

gudru kapteini un uzticamu komanda. Un uz priekšu – pēc vismaz sestās vietas pasaulē. Tikai vispirms jāveic izmaiņas konstruktoru birojā.

“Nosaki savu kursu pēc vienas zvaigznes un Tu varēsi kuģot cauri jebkurai vētrai.”  
(Leonardo da Vinči)

Kad “Arēnai” pāļi jau bija iedzīti un kļuva skaidrs, ka čempionāts notiks, aktuāls kļuva jautājums par otro halli. Tā varēja būt liels ieguvums hokeja attīstībai, bet dabīgi, ka vienmēr atradīsies gudrinieki ar savām interesēm. “Skonto” nekad neko garām nelaiž, un nepalaida arī šoreiz. Ar projektu ruļļiem un papīru kalniem federācijā ieradās ilūziju rādīšanas meistari – būs tā un šitā, pēc tam varēs izmantot gan tam, gan šitam. Klausījāties un neticējām savām ausīm.. Vēl vienu halli Rīgā hokejs būtu pelnījis, bet pelnīt gribēja arī citi. Iluzionistiem fokuss taču izdevās. Nezinu idejas galveno autoru, taču līdzību ar Ostapa Bendera stāstiem par Jaunajiem Vasjukiem gan saklausīt varēja.

Vai bija citi varianti? Bija taču revolūcijas vadoņa Ļeņina 100. dzimšanas dienai par godu uzceltā hokeja adrenalīna fabrika – Rīgas Sporta pils, kas bija kļuvusi par hokeja svētnīcu veselai paaudzei. Šis Latvijas hokeja attīstības posms noslēdzās 2007. gada 16. maijā, jo tika panākts, ka “morāli novecojusi” sociālisma palieka 37 gadu vecumā jālikvidē, lai nebojā skatu uz gaišo nākotni. Tika iedarbināti buldozeri un 2008 gada vasarā tie darbu pabeidza. Palika tikai “Labvēlīgā tipa” dziesma.

## **Domāšana un darīšana**

Dzīvē daudz kas notiek pēkšņi, nākamais mirklis ir tik negaidīts, kā zibens spēriens no skaidrām debesīm.

2004. gada rudenī visus hokeja draugus dziļi satrieca Sergeja Žoltoka nāve. Sāku domāt par lietām, par kurām agrāk nebiju aizdomājies. Par acumirkli, par atmiņu un piemiņu, par to, kas paliek pēc tevis. Tajā brīdī reakcija uz notikušo bija izteikti emocionāla – pārdēvēsim skolu,

nosauksim ielu, un tam līdzīgi. Pieķēros idejai par Sergeja Žoltoka piemiņas turnīra organizēšanu un piemiņas fonda dibināšanu.

Doma par turnīru izrādījās dzīvotspējīga. Ar Rīgas domes atbalstu un Latvijas Hokeja federācijas pūliņiem turnīrs kļuva par tradīciju un svarīgu posmu U-20 izlases sagatavošanā. Tomēr, laikam ejot, piemiņas dzirksts lēnām sāk apdzist. Viens no izcilākajiem spēlētājiem mūsu hokeja vēsturē, būtu pelnījis vairāk par ikdienišķu attieksmi. Īstenas cieņas un apbrīnas vērta ir Sergeja patēva Jurija Mihailoviča ar mīlestību iekārtotā piemiņas istaba Sergeja Žoltoka vārdā nosauktās Rīgas 55. vidusskolas telpās.

Bet ar ideju par piemiņas fonda dibināšanu viss beidzās kā parasti. Sākumā atradās atsaucīgi cilvēki, kuri organizatoriski nostrādāja perfekti. Nodibinājāmies, nācām kopā jau pieminētajā istabā 55. vidusskolā. Tika izvirzīti mērķi: piemiņas pasākumi, hokeja vēstures apkopošana, bērnu turnīri, veterānu problēmu risināšana utt. Runas bija pareizas, solījumu netrūka, bet, kad nonācām līdz reālām lietām, kļuva skaidrs, ka darbus ar skaidrojumu aizstāt nav iespējams. Grūti pateikt, ko katrs domāja, liekot parakstu zem dibināšanas protokola, tikai uzaicinājums katram uzņemties atbildību par kādu no izvirzītajiem mērķiem, izrādījās nesaprasts. Sapratu, ka laikam “pirmo pogu” būšu aizpogājis nepareizi, vai arī nebūšu uzlicis uz “īstajiem zirgiem”. Kā parasti, viss bija jādara pašam.

Pirmais, pie kura manā vietā droši vien vērstos jebkurš, bija HK “Rīga 2000” šefs Viesturs Koziols, kura vadīto komandu velkot, Sergejs nepaguva līdz galam nospēlēt savas īsās dzīves pēdējo trešdaļu. Tikāmies, izskaidroju lietas būtību. Koziols bija īss: “Viss, kas hokejā saistās ar LHF un Lipmanu, mani neinteresē! Negribu par to neko dzirdēt!” Skaidrs – apvainojies par neizdevušos apvērsumu. Iebildu, ka runa nav par Lipmanu, bet par Sergeju un viņa piemiņu. Vienmēr esmu uzskatījis, ka dzīvē ir lietas, kad jāstāv pāri savam personīgajam “Es”. Laikam šis nebija īstais gadījums. Pajautāju tieši: “Bet kā ar sirdsapziņu?” Atbilde vēl tagad skan manās ausīs: “Man ar to viss kārtībā!” Un to mierīgi varēja pateikt cilvēks, kurš daļēji bija iesaistīts traģēdijā, kas 2004. gada 3. novembrī notika Minskā, Baltkrievijas atklātā čempionāta spēles Minskas “Dinamo” – “Rīga 2000” laikā.

Tā arī šķīrāmies. Nav vairs ko piebilst, vienīgi tas, ka katram ar savu sirdsapziņu jāsadzīvo visu mūžu. Sev varu pārmett tikai vienu – ka biju tas, kurš Koziola kungu iesaistīja hokeja dzīvē. Hokeja nūju rokās turēt prot, enerģisks un radoši domājošs – viņš uz mani bija

atstājis varošanas personības iespaidu, bet nekad jau nevar zināt “kas lācītim vēderā...” Laikam biju kaut ko sajaucis. Gadās.

Kādēļ tagad par to atcerējos? Šis bija viens no atgadījumiem, kas mani pamudinājis pievērsties cieņas un goda izrādīšanai tiem, kas to pelnījuši ar savu uzticību hokejam.

Hokejs Latvija ir kas vairāk nekā sporta veids. Jau pietiekami ilgā vēsturiskā laika sprīdī šai sociālajai parādībai ir sava loma paaudžu un tautas apvienošanā. Tā nav epidēmija vai stihija, kura plosās, bet kaut kad norims. Tā ir slimība, kuras izraisītājs – hokeja bacilis – jau vairāk nekā astoņdesmit gadus sēž smadzenēs. Atkarībā no ārējiem apstākļiem aktīvāks vai mazāk aktīvs, tas nedod mieru, liekot interesēties, dzīvot līdzī, pārdzīvot, uztraukties, priecāties un dusmoties. Esam kļuvuši atkarīgi no hokeja narkotikas. Braucam pēc tās sazin kur, ģērbjamies un uzvedamies sazin kā, jo savādāk nevaram. Un svarīgākais ir tas, ka šajā procesā kļūstam vienotāki. Hokejs mūs apvieno lielā, stiprā ģimenē ar savām saknēm un tradīcijām. Ar jaunas paaudzes, jaunu tikumu ienākšanu un vecā aiziešanu aizmirstībā. Vai šajā vietā tomēr nav jāpiestāj lēkāt un klaigāt, lai padomātu, kas ar mums īsti notiek. Kur beidzas īstais, patiesais un sākas balagāns?

Galvenais mūsu dzīvē ir un paliks ģimene, arī hokeja ģimene. Cienīsim to, godāsim tās pavarda sildītājus un azaida gādātājus. Pieminēsim savus senčus, atcerēsimies viņus – bez viņiem mūsu nebūtu. Stāstīsim par viņiem saviem bērniem un mazbērniem. Mācīsim arī viņus cienīt ģimeni – dārgāko kas mums ir. Ja ar to būsīm tikuši skaidrībā, mainīsies arī attieksme pret pasauli, kurā mums ir bijis lemts piedzimt, un varbūt arī mūs atcerēsies. Kārtīgā ģimenē tā tam vajadzētu būt. Arī hokeja ģimenē.

Ļoti augstu vērtējams Latvijas izlases pirmā kapteiņa Leonīda Vedēja ieguldījums mūsu hokeja vēstures mantojuma saglabāšanā. Ja nebūtu viņa publicēto atmiņu, baidos, ka daudzi fakti un personības laikmetu griežos būtu vienkārši pagaisušas. Pateicība pienākas mūsu ilggadējam hokeja dzīves vadītājam, tiesnesim un veterānu vienotājam Gunāram Detlavam par sakopotajiem un atstātajiem materiāliem.

Savu ieguldījumu hokeja vēstures popularizēšanā esmu saskatījis vēstures tēmas aktualizēšanā, sagaidot Latvijas hokeja 80. dzimšanas dienu 2011. gadā. Toreiz “Arēna Rīga” direktors Edgars Bumcis no pusapgrieziena izprata vēstures nozīmi un potenciālu, piedāvādams telpas izstādei – tā taču esot pievienotā vērtība! Pat nedaudz apstulbu. Līdz tam visās institūcijās, kurās biju mēģinājis rast atbalstu, biju atsities kā pret stenderi. Bet te – taisām augšā! Tā arī

notika – hokeja ekspozīcijai tika atvēlēts “Arēnas” trešais stāvs, izveidota darba grupa, akceptēta mana koncepcija, atrasti atbilstoša līmeņa tehnisko darbu izpildītāji. Darbs kopīgiem spēkiem tika paveikts un 2011. gada 4. decembrī LHF prezidents Kirovs Lipmans varēja atklāt pārgriezt ekspozīciju. Paldies “Arēnas” direktoram Edgaram Buncim, darba darītājiem un Kirovam Lipmanim par lentītes pārgriešanu!

Attīstot tālāk ideju par hokeja vēstures popularizēšanu, izgatavojām ekspozīcijas pārvietojamo modeli. Kamēr lielie kuģi – “Dinamo Rīga” un LHF – biedrības “Latvijas hokeja vēsture” raidīto S.O.S. signālu izlikās nedzirdam, jo ieprīme vai par dziļu vai frekvence cita, mūs bija saklausījusi a/s “Aldaris” komunikāciju direktore Laura Krastiņa, iespēju robežās atbalstot, bet, galvenais, iedvesmojot neatmet idejai ar roku. Kopš prezentācijas brīža ekspozīcija jau paviesojusies apmēram 50 sabiedriskās vietās Rīgā un citās pilsētās. Tā ir mana pateicība liktenim un hokejam par visu, kas ar mani noticis.

## **DZĪVES SAULAINAJĀ PUSĒ**

### **VĒROJIET DABU!**

Dzīvības izcelsme meklējama ūdenī. Arī mani ūdens vienmēr ir vilinājis. Tajā esmu smēlies dzīves līdzsvaru un jaunu enerģiju, mierinājumu pēc kļūmēm un kritieniem. Skaidri zinot, ka pie ūdeņiem vienmēr atradīšu to, ko meklēju – mieru un harmoniju. Cenšos ieklausīties dabā, jo tā daudz ko māca.

Saku: “Juri, vēro dabu!”

Juris Širvis arī ir Edgara Rozenberga audzēknis. Vārtsargs, mans līdzgaitnieks. Nebūtu toreiz parauts armijā, kas zina... Toreiz visi bijām vienādi talantīgi, tagad abi sēžam laivā Baltezerā. Uz līdakām. Viņš īsti nesaprot, par ko es stāstu, bet es turpinu.

“Vakar dārzā klausos – debesīs pamatīgs troksnis, klaigā putni, laikam rudens klāt! Taču debesīs notiekošais kaut ko stipri atgādina. Putni riņķo, klaigā, veidojas atsevišķas grupiņas. Kāda zoss, sapulcinājusi ap sevi bariņu, ved to sev līdz, kaut izskatās, ka pati ne visai labi zina, uz kuru pusi ir Dienvidi. Lielais bars sadalās vairākos mazākos, un katrs dodas savā virzienā. Pa vidu paliek apjukušie, tie, kuri nav paspejuši izdarīt izvēli. Satraukti klaigājot, mētājas bez mērķa. Kaut kas no ikdienas...” Jurim uzreiz pielec: “Beidz par politiku!” viņš saka “Es jau sen uz vēlēšanām neēju...”

Bet man rodas citas izjūtas. Septembra beigās ar laba ceļa vēlējumiem pavadām putnus, kuri apņēmīgi dodas tālajā ceļā, lai atgrieztos nākamajā pavasarī. Daba tā iekārtojusi, un tas notiek gadu no gada. Ir beigusies klaigāšana un mētāšanās, viņus var sadzirdēt tikai pēc spēcīgo spārnu vēzienu trokšņa. Sakārtojušies tā, lai vājākie būtu aizsegā. Ir barveži, kas zin, uz kuru pusi jādodas. Pārējie viņiem uzticas. Viņi savā starpā saprotas, jo zina ko un kāpēc dara.

Juri, nelēkā pa laivu, bet vēro dabu, tajā ir ļoti daudz pamācoša! Zini, ko sapratu, kad papētīju zivju uzvedību? Ar saviem četrpadsmitgadniekiem bijām Klaipēdā treniņnometnē. Tur mākslīgais ledus stāvs tikpat kā nezmantots, par lētu naudu varējām dzīvoties uz tā kaut no rīta līdz vakaram. Brīvajā laikā apmeklējām milzu akvāriju. Ej pa apli un vēro zemūdens pasauli. Ļoti interesanti. Iekšā zivju daudz, bet, uzmanīgi vērojot, sāk saprast, ka tur valda sava kārtība. Lielās zivis rāmi guļ pie dibena un, lēni kustinot spuras, vēro notiekošo. No malas izskatās, ka tās nekas neinteresē. Nedaudz virs tām ar pašapziņu peld akvārija sabiedrības krējums. Nekur nesteidzoties, drošas, ka briesmas nedraud. Bet pie pašas ūdens virsmas uz visām pusēm šaudās mazās zivteles. Varbūt tāpēc, ka jautri, varbūt tāpēc, ka bail, no apēšanas. Redzi, Juri, tāds mazs pasaules modelis, tā viņa iekārtota. Vēro dabu un mācies...

Jāprot sarunāties ar četrkājainiem draugiem. Jāmācās saprast, ko viņi domā vai grib pateikt. Kā sazinās un saprotas savā starpā. Vai esi dzirdējis, kā suns dzied, sagaidījis mājās savu barotāju? Visa deviņstāvu māja dzirdēja, ka esmu nakts vidū pārradies no izbraukuma! Kamēr atslēdzu durvis, skanēja īsta prieka dziesma, kuru varēja aplusināt tika no lidmašīnas paņemtais dubultais cukuriņš. Laikam taču viņi pazīst mūs daudz labāk, nekā mēs viņus. Mums bija suns, kurš skaidri izrunāja “mamma, mamma”, un prata pateikt vēl daudz ko citu, tikai tas bija jāsaprot. Anatolijs Jemeljaņenko neticēja, līdz pats dzirdēja, un palika kluss. Kaut kas neredzēts – suns, kurš runā latviski!

Pamēģiniet atrast saikni ar Kosmosu, piespiežot muguru bērzam savā dārzā, sasveicinieties ar puķēm. Daba ir dzīva, pavērojiet. Pamēģiniet saskatīt to, kam ikdienā varbūt paskrienam garām. Mani braucieni pa upēm, makšķerēšana un dārzs bija iespējas rast līdzsvaru starp ārējo un iekšējo pasauli. Aizverot vārtus un paceļot acis uz pašu stādīto skaistuli egli vai apliekot rokas simygadīgam brašulim bērzam, kurš mūs Baltezerā sagaidīja, katru gadu dalīdamies gan savā skaistumā, gan sulā, saprotu, ka pasaulē nekur nav labāk, kā mājās, kur Tevi gaida pasaulē mīļākais cilvēks. Dzīve dabā ir bijusi mūsu ģimenes saistviela visas dzīves garumā un par to esmu neizsakāmi pateicīgs MĀTEI DABAI. Tā ir kā neizsīkstošs avots dvēselei, lieliskākais un iedarbīgākais līdzeklis līdzsvaram un harmonijai.

### **Spēka vingrinājumi Pēterupē**

1962. gadā no Rīgas pārcēlāties uz Saulkrastiem. Iekārtojāties pašā Pēterupes krastā, tūlīt aiz šosejas tilta. Līdz jūrai piecas minūtes. Upe pie mājām man līdz krūtīm, bet ūdens dzidrs, tīrs – īstenībā foreļupe. Bija forši pēc treniņa atgriežoties mājās nokāpt no moča un pagulēt upē, skatoties kā tev apkārt peld grunduļi un brīnās – kas tas par neredzētu ērmu? Spēki atgriežas un nogurums pazūd kā ar rou atņemts. Lieliska sajūta.

Drīz vien ar vietējo makšķernieku palīdzību atšifrēju, ka rudenī te uz nārstu nāk laši un taimiņi, kurus pavasarī tūlīt pēc ledus iešanas var noķert ar makšķeri. Vēl ar rudeni upē pamazām sāka nākt nēģi, kuri nārsto pavasarī, kad ievas zied. Un tas viss tepat degungalā, būtu tikai laiks. Taču biju jau iekļuvis meistarkomandā, treniņi divas reizes dienā, spēj tikai izbraukāt. Arī sezona pavasarī ievilkās, citām lietām laika tikpat kā neatlika. Bet ūdens tomēr vilināja.

Iepazinos ar vietējiem. Veco zvejnieku mazdēli bija apsviedīgi. Izrādās, ir nēģu ķeršanas veids, par kuru vispār neko nebiju dzirdējis. Tagad nēģus ķert vispār aizliegts, arī toreiz nārsta laikā to nedrīkstēja darīt, bet vai viss vienmēr notiek tā, kā tam jābūt?

Operācija “akmeņu kustināšana” sākās, tikko noskrēja pavasara palu ūdeņi. Nēģi upē ienāca jau rudenī un turpināja nākt visu ziemu, pamazām dodoties uz seklajām nārsta vietām ar piemērotu straumi un grunti. Pārvietojās naktī, bet pa dienu noslēpās piemērotās vietās. Un izrādās, ka vislabākās paslēptuves atrodamas zem lieliem akmeņiem, kur straumes izskalojusi apakšas.

Vai viens cilvēks var pacelt vai vismaz izkustināt automašīnu? Tā vienkārši – nav ko domāt! Bet ar sviru? Droši vien būsīt dzirdējuši: “Dodiet man sviru un atbalsta punktu – es izkustināšu zemeslodi”. Elementārs fizikas likums.

Tas bija arī pamatā operācijai, pie kuras ķērāmies, kad ūdens upē sāka kristies. Vispirms bija jānocērt metrus četrus gari un pārdesmit centimetru resni bērza darba rīki. Tādi, ko varēji uzpleca panest, un kuri nepārlūzīs, ja virsū uzgulsies pāris brašuļi – lai nebūtu par prieku citiem aprīļa sākumā jāatklāj peldēšanas sezona. Tad resnais gals jānoteš kā ķīlis, ko var pabāzt zem akmens. Vietas jau gadiem zināmas, upes gultni pārzinājām kā savu kabatu. Sākām ar tiem akmeņiem, kuriem var piebrist, nepiesmeļot garos zābakus. Bija zināms no kuras puses akmens jākustina, kurā pusē atrodas “bucis” jeb atbalsta punkts svirai. Tas bija speciāli piemeklēts un jau sen novietots, tā, lai nav jāmeklē.

Tad sākas pats aizraujošākais. Pasākumā piedalās vesela brigāde – tie, kuri darīs smagos un atbildīgos darbus, kā arī tie, kuri būs palīgos jeb “zicētāji”. Parasti mazie brāļi, dažreiz arī māšeles, kaimiņu bērni, visi, kam nav slinkums. Kājās gumijnieki, rokās vilnas cimdi, no kuriem nēģi laukā neslīd, un katram plecā maisiņš, kurā ielikt lomu. Okupēti abi krasti, sagatavots dukuris – ķesele, kuru atbildīgais tur tieši pa straumei zem akmeņa un varam sākt.

Visi ieņem pozīcijas, aiztur elpu un saspringst, jo visu izšķis mirklis un veiklība. Sākam! Uz buča atbalstītā svira tiek pabāzta zem akmens un to paceļ, tikai pareizi jāpieliek spēks. Tajā mirklī nēģi, kuri šo akmeni izvēlējušies par savu slēptuvi, izbīlī metas uz krastu un atpakaļ, tad atkal uz krastu. Galvenais loms nonāk dukurā, bet sava tiesa tiek notverta ar rokām un izmesta krastā, kur zivis jāsalasa mazajiem “ziceriem”. Komandas darbs, visi iesaistīti. Ūdens auksts, bet silda azarts un adrenalīns.

Un tā brigāde, kā soļojošais eskavators, lēnām pārvietojas pa upi uz augšu. Daži brien, viens stiepj bomi, citi nes pārējo. Upe tiek “ķemmēta”, neviens zināmais akmenis netiek aizmirsts. Tie ir dažādi. Daudzi iegrimuši gruntī un snauž netraucēti. Ir arī īsti milži, kuri izbāzuši galvas no ūdens, nicīgi noraugās uz mums, jo tos izkustināt nav mūsu spēkos. Tiem godbijīgi paejam garām, jo piemēroto ir pietiekami daudz – par to laikam parūpējies ledus laikmeta šļūdonis.

Pāris kilometru pa upi brienot ūdenī virs ceļiem, protams, esi slapjš un nosalis. Stundas trīs noņēmušies, metam mieru un sadalām lomu – līdzīgās daļās, “uz galviņām”. Viss godīgi un visi priecīgi. Varam doties mājās, sildīties un žāvēt drēbes.

Šādos pasākumos brauca piedalīties komandas biedri – Jurka Liepiņš, Kaža Apsītis, Repšuks. Vēl tagad atceramies.

Interesants bija vēl kāds pašu atklājums, jo izrādās, ka lieliska slēptuve nēģiem ir žagaru krāvumi, kuri sanesti pie upei pāri sakritušajiem kokiem. Atklājām, ka uzkāpjot uz šāda nestabila krāvuma un pa to palēkājot, var iztrenkāt simtiem nēģu, kas panikā metas uz visām pusēm. Atkal darbs “ziceriem”. Tādu žagaru krāvumu upē nebija daudz, toties tie bija īpaši bagāti un reizē arī samērā bīstami, jo nevarēji paredzēt brīdi, kad lēkāšana beidzās ūdenī un vajadzēja ātri doties mājās meklēt sausas bikses.

Tā pirms piecdesmit gadiem bridām ne tikai pa upi, bet arī pa dzīvi, krājot spēkus, lai varētu izkustināt akmeņus, kuri traucēja dzīvot.

### **Pret straumi**

Jau no mazotnes ņemšanās ar laivām man bija otrajā vietā aiz hokeja, tagad – aiz dārza. Šī sērga pielipa Brocēnos, kur pa Cieceres ezeru varēju dzīvoties vismaz septiņus mēnešus gadā. Radās interese apgūt arī citas teritorijas. Kopā ar draugu Ivaru iepazinām Ventu, nobraucot no Mažeikiem līdz Skrundai. Brauciena beigās sastapām lietuviešu pāri, kas brauca ar mazu un tik smuku motorlaiviņu, ka man siekala sāka tecēt. Aprunājāmies un izrādījās, ka viņi ir ar mieru laivu pārdot, tikai pašiem jābrauc pakal. Sarunājām.

Gana izbraucies pa Cieceres ezeru un pārcēlies atpakaļ uz Saulkrastiem izmēģināju laivu jūrā, bet tur īsti droši nejutos un sapratu, ka laiviņa tomēr nav domāta tik lielam ūdenim. Bet miera nebija. Nākamajā vasarā kopā ar draugiem izbraucām Briedi, Burtnieku ezeru un pa Salacu līdz Staicelei. Dzīve uz upes pārņēma savā varā. Ko nākamgad? Pētījām Latvijas karti. Kā būtu ar Gauju? Daudzi pa viņu braukuši un brauc joprojām. Bet vai daudz ir tādu, kas braukuši pret straumi? Varbūt pamēģinām? Ar motoru, protams (toreiz vēl varēja!), bet ir taču arī krācītes...

1974. gada pirmsjāņu laikā devāmies ceļā. Laivu upē ielaidām Carnikavā pie tilta un – uz priekšu! Sākām braši, bet drīz sapratām, ka tik vienkārši nebūs. Uz ceļiem ir uzstādītas ceļa zīmes, bet upēs tādas noderētu tiem nejēgām, kuri domā, ka zin visu. Nebijām necik nobraukuši, kad upe sadalījās. Domājām – vienalga pa kuru pusi apbraukt salu. Kļūdu sapratām tikai tad, kad bijām iebrukuši attekā, kur ūdens zem ceļiem un beidzās kārklu biezoknī. Pasmējāmies paši par sevi un braucām atpakaļ.

Pati Gauja – līkumu līkumiem. Turējos pa vidu, taču jau drīz atduros sērē – smilšu sanesumā. Vienīgā izbraucamā vieta bija meklējama pie paša tuvā krasta un bija tikai 5-6 metrus plata. Nācās nepārtraukti braukāt no viena krasta uz otru, meklējot īsto maršrutu. Jo tālāk braucām pa Gauju uz augšu, jo tā kļuva šaurāka un dziļāka, bet parādījās nākamā problēma – *topleņņiki*, kā tos toreiz sauca. Agrāk pa Gauju līdz Carnikavai bija pludināti baļķi. Daudzi pa ceļam bija aizķērušies un vēlāk nogrimuši. Smagais gals dibenā, bet tievais knapi redzams virs ūdens, vai vispār neredzams, bet tuvu ūdens virsmai. Jābrauc gandrīz kā pa mīnu lauku, periodiski piestājot krastā mainīt salauzto šplinti. Jāizjauc motors, kāja utt. Atkodu: ja skrūvei šplints vietā ielieku naglu, kas ir mīkstāka, to nomainīt ir dažu minūšu jautājums. Taču vienalga noņemšanās... Izeja tika rasta, liekot sievai nepriecāties par krāšņajiem dabas skatiem, bet gan, guļot laivas priekšgala uzmanīgi raudzīties ūdenī, lai saskatītu “mīnas”. Braucām lēni, lai spētu izvairīties, tomēru vismaz ducis līdzī paņemto naglu brauciena laikā lieti noderēja.

Iepriekšējās sīkās ķibeles ātri aizmirstas, kad piezogas nākamās. Uz jautājumu, kā Gaujā gadījušies milzīgi akmeņi, atbildi zinās ģeologi un planētas izcelsmes pētnieki, bet to krāvumi upē izveidojuši veselas šķēršļu joslas. Ūdenim savs kritums un tas uz jūru aiztecēs, bet, ja tu brauc pret straumi, akmeņu krāvam kaut kā pāri tomēr būs jātiek. Brienot pa ūdeni līdz vidum, stumjot un velkot laivu. Labi, ka ūdens silts.

Līdz Līgo vakaram viss iet gludi un Jāņu dienas rītu izvēlamies sagaidīt pirms Siguldas – skaistā vietā iepretim Velna alai. Apkārtnes skati liek aizmirst sīkās rūpes. Riet saule, visapkārt valda klusums, līdz kaut kur tālumā atskan melodija. Pamazām tā kļūst skaļāka, un no līkuma parādās laiva, kuru airē meitene tautas tērpā ar vainadziņu galvā. Bet laivā stāv jauneklis baltā kreklā un pūš mežragu. Mūzikas skaņas piepilda Gaujas senleju, atbalsojas un veļas tālumā. Laiva lēni aizslīd un pazūd aiz nākamā līkuma, mežraga skaņas kļūst arvien klusākas. Viss redzētais šķiet kā sapnis. Fantastiskas un neatkārtojamas izjūtas. Kaut kas tāds piedzīvojams tikai reizi mūžā. Bet varbūt tas tāpēc, ka braucam pret straumi?

Nākamajās dienās atkal vairākas reizes kāds nekārtīgi sakrāvis akmeņus šķērsām mūsu ceļā, bet es vairs neesmu vakarējais. Pēc horoskopa esmu zivs – kāpec nevarētu rīkoties līdzīgi zivij un meklēt dziļāko ceļu? Stūrēju taisni turp, kur straume spēcīgāka un meklēju spraugu starp akmeņiem. Tā ar neizslēgtu motoru, turot laivu pret straumi, iemanījos šos akmeņu labirintus apspēlēt. Vēlāk, kad to kļuva mazāk, sāku jau pēc tiem ilgoties.

Tikai braucot pret straumi tu saproti, cik daudz ir to, kuri izvēlas labāk peldēt pa straumi. Protams, arī straumes nestās laivas sēdošajiem būs ko atcerēties un pastāstīt. Gluži kā dzīvē.

Piestājam, lai sajustu zemi zem kājām. Līkumā parādās kārtējais peldošais objekts, tikai savādi liels. Saskatu divas blakus peldošas laivas *kazankas*, bet starp tām galds – divas kājas vienā laivā, divas otrā. Un katrā laivā pa diviem vīriem – peld pa straumi un spēlē kārtis. Skatos: tas taču Haris – “Latvijas bērza” galvenais treneris Harijs Vītoliņš, bet otrā laivā komandas priekšnieks Jānis Čeksteris ar administratoru. Zolē tā aizrāvušie, ka apkārt neko neredz. Uzsaucu – šie ieplēš acis: “Mēs no Līgatnes, bet jūs no kurienes?” “Mēs no Carnikavas...” “Ko muldi, tā taču pie jūras.. Dullie. Uz kurienu?” Saku, ka nezinu, cik tālu tiksīm. Paplāpājuši un izsmējušies devāmies katrs izvēlētajā virzienā. Par izdomu varēju vīrus palielīt – galds vienmēr var noderēt un katrs atpūšas, kā uzskata par pareizu.

Pēc Līgatnes pretim peldošo laivu straume jūtami samazinājās, nemainīgs palika tikai Gaujas skatu neatkārtojama skaistums, vareno smilšakmens iežu krasti un ūdenī sagāzušos koku krāvumi. Arī zivju upē netrūka, tikai bija jāpiešaujas.

Pēc pāris dienām bijam tikuši līdz Valmierai. Kādu brīdi vēl braucām uz priekšu, bet tad sapratām, ka tas laikam ir finišs – priekšā bija Ķūķu krāces. Man prātā, ka tās esot trīs kilometrus garas. Nemērīju, jo laikam seno laiku akmeņu transportam bija labpaticies te atstāt ievērojamu daļu krājumu, lai sagādātu lašiem ideālus apstākļus sugas turpināšanai. Ar skaudību noskatīdamies, kā vietējie ar ūdens metējiem dod pa taisno pāri tā, ka ūdens tikai nošķīst, un devos uz šoseju meklēt mašīnu, kas varētu aizvest mūs uz Saulkrastiem. Paldies Gaujai par skaistumu, atmiņām un dzīves mācībām, ko paņēmam mājup!

### **Mana Niagāra Salacā**

Atvaļinājums ilgst tikai mēnesi, kura laikā personīgajā dzīvē jāpaspēj viss. Ir taču ģimene, bērni, jāpalīdz vecākiem. Bet vēl arī baterijas jāuzlādē. Nedēļa uz ūdens – lādiņš uz gadu!

Ģimene sakuplojusi, bērni paaugušies, klāt nācis vēl viens ģimenes loceklis – suns. Vecā motorenīte par mazu. Uz darbu mani nav īpaši jānudina, arī dzīves pieredze izrādās noderīga. Pēc skolas, strādājot Vefā rūpnīcas DOSAAF sekcijā biju apguvis pamatzināšanas laivu būvniecībā – pats uztaisījis sacīkšu skuteri. Kopā ar draugu pat būvējām prāvāku motorlaivu ar *friču* desantlaivas motoru, tikai pabeigt neiznāca.

Nolēmu taisīt laivu, kurā pietiktu vietas visiem. Mājās bija sakrāti gandrīz visi krievu žurnāla “Kuteri un jahtas” numuri. Izvēlējos projektu “Kosatka”. Četrus metrus gara, 1,8 metrus plata motorlaiva ar tā saucamo dziļo V veida dibenu. Domāta jūrai, tātad vismaz teorētiski labi tur vilni. Trijās dienās un trijās naktīs, guļot pa trim četrām stundām, laiva bija gatava – aplīmēta ar stikla audumu un nokrāsota. Izskatījās, ka vietas diezgan. Sakrāmējāmies un braucam. Plānā Salaca, pa kuru braucām jau trešo reizi. Salaca uz mani iedarbojas fantastiski. Pie tās neguļu ilgāk par dažām stundām, pārējā laikā saplūstot ar dabu. Nolēmām, ka brauksim no Burtnieka līdz jūrai.

Ūdens togad upē bija zems, krācēs pamatīgi izkratījāmies pa akmeņiem. Bijām jau pie Mērnikiem, netālu no jūras. Nākamajā dienā būsīm Salacgrīvā. Mērniekos agrāk bijis aizsprosts. Tas laikam bija uzspridzināts, bet tagad upe vaļā, tikai katru īpaši viesmīlīgi vis nesagaida. Esmu apbrīnojis tos, kuri uzdrošinās mucā doties Niagārā. Tik drosmīgs, protams, neesmu. Taču tas, ko toreiz redzēju, man bija kā Niagāra. Upes kreisajā krastā vairāk nekā 100 metrus gara akmeņu trepe, pa kuru ūdens krākdams drāžas uz jūru. Labajā krastā upe lēnāka, te dziļāks, bet straume iespiežas starp diviem milzīgiem akmeņiem, kuru muguras draudīgi izslejas no ūdens. Šie divi milzeņi man kaut ko atgādina. Pareizi – tā hokeja laukumā jāizvietoja aizsargu pārim! Pa diagonāli, lai pretinieku neizlaistu pa vidu un arī apslidot viņus nebūtu iespējams. “Kārlis Skrastiņš” nosedz aizmuguri un “Rodrigo Laviņš” nedaudz priekšā. Ja arī no pirmā izdosies izvairīties, otrais tevi nežēlos. Bet laivu apkārt pa zemi nepārvilksi, palīgu pārņemšanai nav, bet tālāk jātiek – citu variantu nav...

Izsēdinu sievu, bērnus un suni. Viņi paņēma dažas mantas un dodas lejup. Skats nav uzmundrinošs. Vietā, kur ūdens starp diviem akmeņiem gāžas lejup, augstuma starpība varētu būt apmēram istabas griestu augstumā, varbūt arī nedaudz vairāk. Niagāra tā nav, bet tomēr. Pie krasta, līdz krūtīm ūdenī, turu laivu aiz rokturiem aizmugurē. Skatos un novērtēju. Lēmums pieņemts, tikai atliek nekļūdīties – jātiek straumei pa vidu, tad tā tevi pati iznesīs un atliks tikai noturēties lidojumā. Visu apdomājis, iestumjos un ielecu laivā. Paspēju nedaudz pieairēt, ierauju airus laivā, bet tālāk no manis nav atkarīgs nekas. Būtu spēcīgāk atstūmies, varbūt būtu trāpījis straumei pa vidu, bet ko nu vairs... Tagad ūdens spēks mani rauj virsū “Laviņa” izstieptajam gurnam. Tas ir pamatīgs – to sajūtu jau nākamajā mirklī. No trieciena laiva sasveras apmēram par 45 grādiem, lai jau pēc sekundes simtdaļas uztriektos virsū “Kažam”, kurš, tāds milzīgs, no Skandināvijas pirms sazin kādiem laikiem šurp atšļūcis, sagaida aci nepamirkšķinājis. Trieciens

tāds, ka brīnums, kā konstrukcija izturēja. Varbūt, ka stikla audums izglāba. Nodomāju – vāks! Motors ielidoja laivā, airis pa gaisu. Pats iekrampējies bortos, knapi noturējos. Nākamajā mirklī viss jau bija beidzies, lejā peldēja visāda draža, arī mans airis. Vēlāk sieva teica, ka skats bijis šaušalīgs. Labi, ka viss beidzās labi.

Tie, kuri mucā pirmo reizi dodas Niagārā, nezina, ar ko viss beigsies. Viņi dodas nezināmajā un par drosmi viņus var tikai apbrīnot. “Daudz ko neuzdrīkstamies nevis tāpēc, ka tas būtu grūti. Tas ir grūti tieši tāpēc, ka neuzdrīkstamies,” tā Robins Šarma.

Pēc dažiem gadiem izvedu “Latvijas bērzu” hokejistus desmit laivās pa šo pašu maršrutu – tie, kas toreiz brauca, vēl tagad atceras. Ūdens par laimi bija normāls un Salacgrīvā nonācām bez starpgadījumiem. Tās ir lietas, kas vieno.

### **Stāsts par “Latvijas bērzu” un Aivieksti**

Puišiem brauciens pa Salacu iepatikās, daudziem tā bija jauna pieredze. Viss labi noorganizēts, par ko galvenais nopelns bija Vladimiram Aglišam, kurš pilnībā atbalstīja manu ideju.

Atkal tuvojās pavasaris, prasu: vai gribētos vēlreiz? Atbilde jau bija skaidra un ķērāmie pie lietas – transports, laivas, ekipējums... Visi sīkumi tika detalizēti sadrukāti uz papīra. Žēl, ka šī Agliša diktētā pavēle, ko speciāli glabāju kā piemēru cilvēka nopietnai attieksmei pret pasākumu, kurā pats gan nepiedalīsies, kaut kur tomēr noklīdusi. Atceros, tur stāvēja rakstīts: cirvji – 2 gab., katls, lāpstas – 2 gab., naglas – 100 gab., teltis, guļammaisi, utt. Katrai pozīcija pretī atbildīgais. Apbrīnojami. Tehniskā organizācija perfekta, viss pārdomāts. Smagais transports laivām, autobuss, tūrisma inventārs, mantas, pārtika un Aiviekstes treniņometne laivās varēja sākties.

Katrā laivā divi vai trīs brašulī. Laiks mūs saudzēja – ūdens gan vēl bija vēss, peldēties īsti nevarēja, bet sauļojies cik patīk. Nometnes vietas izvēle, iekārtošanās, futbols līdz tumsai, vakariņas pie ugunsкура, joki un smiekli. Rosība no agra rīta. Mana līdzdalība nosacīta, vairāk vēroju. Pamazām lietas, kuras ikdienā grūti pamanīt, izgaismojās skaidrāk – kurš iet malku meklēt, negaidot uzaicinājumu, kurš mizo kartupeļus vai sakopj ugunsкура vieta, cik kurš ātri uzceļ telti, kuram patīk airēt, kuram nē. Interesanti. Vakaros, kad esam noenkurojušies, varu iemest upē makšķeres. Bez tām mani braucieni neiedomājami.

Nakšņošanas vietas izvēlas puīši. Labas vietas futbolam un 10 teltīm bieži negadās, reizēm pat jāuzklausas vietējo saimnieku pretenzijas. Tovakar pļava atrasta, krāmējamies ārā un viss notiek ierastā secībā – teltis, futbols, malka un ugunskurs. Visi jau norimst, varu pievērsties makšķerēm, lai gan vieta necila – krasts diezgan stāvs un slīps. Kaut kā tomēr iekārtojos. Domāju, mēģināšu kaut ko piemānīt. Ēsmai gan tikai maizes bumbiņas. Sametis makšķeres, pats iekārtojos uz slīpā krasta – nakts silta, apakšā piepūšamais matracis, piesedzos ar guļammaisu, un jau sāku snaust. Forši! Laikam jau biju piemidzis, kad kājās uzrāva spoles čerkstoņa. Pierasta skaņa, bet tāpat vienmēr satrauc. Pielecu kājās, piecērtu, jūtu, ka galā kaut kas prāvs. Apkārt tumsa, esmu viens, nav kam paspīdināt bateriju. Pieredze tomēr palīdzēja smeļamajā tīkliņā ievilkāt ap 6 kilogramu smagu karpu. Patīkams pārsteigums! Metu makšķeri atkal. Pēc brīža - tas pats. Viss beidzās kā iepriekš un tāda pat māsa manā tīkliņā. Tajā naktī gulēt neiznāca nemaz un, saulei lecot, man jau bija piecas karpas! Pārējās mazākas par pirmo, bet vismaz savi trīs kilogrami. Puīši, no rīta ieraugot, bija ļoti pārsteigti. Nākamajā dienā karpas nokūpinājām, tas piederēja pie programmas. Pēc šī piedzīvojuma visai bieži mēroju ap 150 km garo ceļu pēc Aiviekstes karpām. Atmiņā saglabāties arī cits loms: laivojot kopā ar sievu Aiviekstē pie Meirāniem pieteicās mana mūža lielākā zivs – 21 kg smagais sams. Par to žurnālā “Zvaigzne” uzrakstīja Juris Robežnieks.

Bet tajā braucienā interesantākais vēl bija priekšā. Aiviekste ir lēna līdzenumu upe ar atsveišķiem straujiem posmiem. Pienāca pēdējā diena, kad bija jānonāk pie aizsprosta ciematiņā Aiviekste, kur pēc mums vajadzēja ierasties transportam. Pusdienas laikā vācāties kopā. Deviņas laivas ir, bet desmitās nav. Nav Konstantīna Grigorjeva un Valentīna Sosņina – bija tāds puisis no Krievijas. Nevarējām īsti saprast, kur palikuši. Piebraucu pie paša aizsprosta – nekā. Taču pāri upei, aizsprosta otrā pusē, stāv grupa cilvēku. Pārejot pa tiltiņu, izrādījās, ka straumē, kas plūda pāri aizsprostam, trenējas ūdens slalomisti. Nobrauciena trase un lejā straume ne pa jokam. Radās nelaba nojauta, ka tik ar mūsu brašuliem kāda ķibeles nav gadījusies. Jautāju vai nav kas aizdomīgs manīts? Jā, man saka, airu laivā divi vīri no augšas vienā mirklī nobrāzušies lejā un turpinājuši ceļu, it kā nekas nebūtu bijis. Bet te lejā viņu nebija! Skaitļojām tālāk – abi varēja būt vai nu lejā pie Daugavpils šosejas tilta, vai tur, kur Aiviekste ietek Daugavā. Patiesi, puīši bija sapratuši, ka jāpiestāj redzamā vietā un tur abus arī satikām. Prasu – kā tad tā gadījās? Esot tā kā iesnaudušies, un attapušies tikai, kad jau bija par vēlu. Viss noticis vienā mirklī. Labi,

ka noturējušies un neapsviedušies.. Tā viss laimīgi beidzās. Ar vielu pādomām, ka modrību nedrīkst zaudēt ne mirkli – ne auto, ne laivā, ne laukumā. Nekad.

Un vēl atskatoties jau ar šodienas acīm, galvā iešaujas doma, ka, varbūt šis brauciens vienā laivā satuvināja divus toreizējos “Latvijas bērza” spēlētājus, bet šodien KHL līmenī pazīstamos Ufas “Salavata Julajeva” ģenerālmenedžeri Oļegu Grosu un vairākus gadus šo komandu vadījušo Vladimiru Jurzinovu junioru. Pasaule nav nemaz tik liela, ja ir lietas, kuras tuvina.

### **Ko esmu sapratis**

Sastopoties ar patiesi gudriem cilvēkiem, lasot, klausoties un skatoties tos raidījumus, kurus ir vērts klausīties un skatīties, apzinos, ka zinu ļoti maz. Laikam taisnība – mūžu dzīvo, mūžu mācies. Esmu izrakstījis izteikumus, domas, citātus, kuros skaidri formulēta doma palikusi atmiņā. Tādu ir daudz, vesela klade. Ar dažām atziņām padalīšos. Tie nebūs mani vārdi, gudri cilvēki to pateikuši labāk.

Neveiksme ir nepieciešama tavai garīgajai izaugsmei. Uzņem to kā mācību stundu. Negatīva pieredze nemaz neeksistē. Pastāv tikai iespēja augt un mācīties, virzīties tālāk. Cīņa un šķēršļu pārvarēšana cilvēku tikai norūda. Pat sāpes var būt lielisks skolotājs. Pieredze, kas iegūta nelielu mērķu īstenošanā, palīdzēs sasniegt arī lielus mērķus. Vienīgais veids, kā padarīt labāku rītdienu, ir apzināties tās kļūdas, ko esi pieļāvis šodien. Ir muļķīgi darīt vienu un to pašu, bet gaidīt atšķirīgus rezultātus.

Ejot cauri savas dzīves labirintam, esmu iekrājis nedaudz pieredzes. Esmu pārbaudījis principus un metodes, uz kurām balstās mana hokeja filozofija. Neapgalvoju, ka esmu izgudrojis ko īpašu. Drīzāk tā ir redzētā, izprastā un pieņemtā sintēze, kas papildināta ar kaut ko savu.

Darbs, attieksme pret to, ko dari, disciplīna un atbildība par padarīto vai nepadarīto, katram vispirms jātiek galā vispirms ar sevi. Tās ir pamatlīnijas, uz kurām dzīve balstās visās jomās. Un – katra cilvēka uzdevums šajā pasaulē ir darīt dzīvi labāku, un tikai tad prasīt: kas man par to būs? Gūt var dodot. Par pārējo lai rūpējās Kosmoss.

Nākamā lieta, kas man šķiet svarīga un būtu jāsaprot manas profesijas ļaudīm – treneriem laiks un darbs jāiegulda tajos audzēkņos, kuri grib strādāt un sasniegt ko vairāk. Nopūloties pārliecināt negribošos mēs atņemam laiku tiem, kuri grib. Piespiešanas metodes

šodien nestrādā. Palīdzēt, pārliecināt noticēt sev – tas ir kas cits. Šīs pūles nebūs zemē nomestas, tās reizēm dos lielāku atdevi, nekā spējam iedomāties. Bet citus iemācīt pārvarēt sevi vari tad, ja pats esi piemērs, kam tas izdevies.

Šķiet, šodien svarīgi ir nepazaudēt zemi zem kājām, nepārvērtēt sevi, neaizrauties uzbrukumā, un runāt ne tik daudz par ideoloģiju, bet gan par to, kā labāk strādāt kopējās lietās labā. Dažādos laikos un veidos esam centušies pierādīt citiem un sev, ka teiciens par mazo cinīti un lielo vezumu nav tikai tukša skaņa, ka tam ir arī segums. Kas mums liek tā censties? Varbūt tas, ka esam maza tauta. Esam strādīgi, kas cits atliek? Arī spītīgi. Tās ir īpašības, kas virza, vada, motivē katru savā izvēlētajā dzīves ceļā uz mērķi. Bieži pašu augstāko. Tādi esam un varam būt lepni par savas tautas garu, par tās spēku. Tā nu tas ir. Bet vai tā būtu, ja dažādo laiku un varu iespaidā nebūtu krātas zināšanas un pieredze, kas nodota no paaudzes uz paaudzi, turpinot vairot tautas gara spēku. Tieši tāpēc atceroties priekštečus un, pateicoties viņiem par paveikto, gribas atgādināt – ja nebūtu viņu, mēs nebūtu tur, kur esam šodien. Mēģināsim to vienmēr paturēt prātā. Un neticēsim tiem, kuri uzvilkuši kājās slidas tikai izliekas par savējiem, vai tiem, kuri vakar no koka nokāpuši, bet pie stūres tikuši, griež ratus tikai sev zināmā virzienā un vēl pa reizei stāstot par saulaino tāli.

## **SKOLU BEIDZOT**

Ar savu vidusskolas raksturojumu, fizikultūras institūta diplomu un teju 50 gadu praksi praksi hokeja augstskolās esmu izmetis enkuru Baltezerā. Vārti ciet un miers mājās. Istabā, garāžā, mašīnā man skan radio “Merkurs”. Ir tāda stacija, kas gribēs – uzmeklēs. Kāpēc tieši tā? Ar šādu mūziku esmu izaudzis, tā man tuva vairāk nekā piecdesmit gadus. Mūzika, kas liek skanēt dvēselei. It kā atver tevī logu svaigam gaisam, kas ieplūst tevī reizē ar domām un, raugi, viss jau nav nemaz tik drūmi, kā sākumā likās. Turklāt ir ļoti labi raidījumi – sarunas ar interesantiem un zinošiem cilvēkiem par aktuāliem tematiem. No fona varu pārslēgties uz klausīšanos. Daudz ļoti interesantas informācijas, kas stipri atšķiras no ikdienas smadzeņu skalošanas. Atgādina laikus, kad klausījāmies “Amerikas balsi”, mācoties patiesību saskatīt pa vidu starp divām taisnībām. Tagad tam ir gudrs apzīmējums – kritiskā domāšana. Arī šodien nedrīkstam pazaudēt savu galvu. Pārejot no vienas savienības otrā jācenšas neapmaldīties, nepazaudēt sevi.

Pazīstamais sporta žurnālists Mariss Andersons reiz lielveikalā Purvciemā ievērojis 14-15 gadus vecus jauniešus tērpušos Hokeja skolas “Rīga” jakās. Uzrunājis, lai painteresētos, kas jauns hokejā. Aizsākusies saruna par “Dinamo”, par vecajiem laikiem, 55.vidusskolu utt. Līdz viens hokeja puika pēkšņi pajautāja: “Bet, kad tas Balderis nomira?” Mariss šokā, tāpēc zvina man: “Tu saproti, cik tālu esam?”

Vide formē, bet kādam arī jāformē vide. Atmiņu lauciņš ir jākopj. Ar skaudību un vienlaikus cieņu raugos, kā to dara pasaulē un citās jomās arī pie mums. Sporta vēsturei kā kultūras vēstures sastāvdaļai mūsu ikdienā vietas pamaz, tomer nav tā, ka nemaz. Lielisks piemērs ir Gunta Šēnhofa izkārtotā basketbola vēstures ekspozīcija „Daugavas” sporta namā. Hokeja ekspozīcija jau ilgāku laiku apskatāma “Volvo” sporta un atpūtas centrā. Pēc vadība nomainās nopietni darbi šajā virzienā uzsākti HS “Rīga” ledus hallē.

Jautājumu par Balderi es pāradresētu, tikai nezinu īsti kam. Vītoliņu dinastijas vectēva Harija I simto dzimšanas dienu 2015. gada 17. oktobrī palaidām garām pavisam klusi. Bet bija jau arī, kas atcerējās. Ne jau gluži visi hokeja ģimenē ir mucā auguši.

Līdz ar ar KHL nodibināšanu, kas no Latvijas hokeja viedokļa vērtējama kā lieliska iespēja, radušās “blakus parādības” – mazinājusies spēlētāju vēlme piedalīties sacensībās, kurās jāpārstāv sava valsts. Nebrīnos, ka himnas dziedāšana šodien pārsvarā ir māksliniecisks priekšnesums. Bērnbā atmodināmā sirdsbalss tā arī palikusi neatmodināta. Bet kur tad Jaromīrs Jāgrs ņem spēku 43 gadu vecumā nokapāt 69 NHL čempionāta spēles un jau nākamajā dienā uzvilkt savas valsts izlases kreklus. Kas viņam liek to darīt? Kas lika darīt Sergejam un Kārlim? Vai mūsu kuplā treneru saime reiz izaudzina pietiekami daudz tādu – ar stingru mugurkaulu, skaidru galvu, ar dziļām un stiprām saknēm –, lai nebūtu jāpierunā kadri no mīksto rotaļietu pulciņa.

Laiks, kad vajadzēja uzņemties atbildību, ir pagājis. Kad esi tam visam izkūlies cauri, salaizījis brūces, vari dot gudrus padomus. Pēc kara visi gudri – arī tā mēdz teikt. Bet pārnākt no kara ne jau katram ir lemts. Tāpēc vairāk cieņas būtu pelnījuši tie, kuri ir vēl starp mums, kuriem ir ko teikt. Viņos arī derētu uzmanīgi ieklausīties – tas būtu noderīgi. Pārbaudītās vērtības tiek aizstātas ar apgalvojumiem un skaidrojumiem, bez seguma.

Nezinu, vai daudziem būs pietikusi pacietība izlasīt manu domu kaleidoskopu, bet vienu varu pateikt – godīgi rakstīju to, ko redzēju, domāju un sapratu. Ir izskaitļots, ka diennaktī caur cilvēka smadzenēm iziet aptuveni sešdesmit tūkstoši domu, no kurām noderīgas ir labi, ja viena

piektā daļa. Manis iepriekš uzrakstītais palicis manos smadzeņu filtros, tāds ir mans skats dzīves kaleidoskopā. Varbūt arī kāds tur ko saskatīs? Neapvainošos arī, ja savu gara darbu redzēšu paliktu zem galda kājas, lai nešūpojas kā mūsu dzīve.

Lai kā, bet dzīve tomēr ir brīnišķīgs piedzīvojums, ja netiek pazaudēta spēja pasmieties pašam par sevi. Mēs smejamies nevis tāpēc, ka esam laimīgi, bet esam laimīgi tāpēc, ka smejamies.

Tie, protams, nav mani vārdi. Tikai kārtējā mazā daļiņa no dzīves mācībām, kurās savu vietu stabili ieņēmušas dažas grāmatas. Ne no pašiem augstākajiem plauktiem, bet garastāvokli var uzlabot. M.Norbekova “Muļķa pieredze jeb kā atgūt redzi...” Džordža Orvela “Dzīvnieku ferma”, Ilfa un Petrova “Divpadsmit krēsli”. Klasika. Jāņa Grīziņa “Vārnu ielas republika” vienmēr der pa rokai tiem, kuri negrasās novēcot un no savu mazbērnu roķelēm spēj izņemt modernās spēļmantiņas, ielikot tajās Jāņa Jaunsudrabiņa “Balto grāmatu”.

Latviešu tauta līdz šim ne reizi vien ir spējusi pierādīt pasaulei, ka garaspēks reizēm ir stiprāks par karaspēku. Lai tā būtu vienmēr. Cerēsim uz to.